

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

JOURNAL OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES
SURIN RAJABHAT UNIVERSITY

ปีที่ 18 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน) ประจำปี 2559

Vol.18 No. 1 (January - June) 2016 : ISSN 1905 - 551X

กำหนดเผยแพร่ :

ปีละ 2 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน) / ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม)

วัตถุประสงค์ :

เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไปได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และแขนงวิชาที่เกี่ยวข้องอันได้แก่ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ การจัดการ สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ พัฒนาสังคมและการศึกษา ตลอดจนบทวิเคราะห์ที่เสนอทางออกของปัญหาให้แก่สังคม

เงื่อนไขการตีพิมพ์ :

ทุกบทความที่ตีพิมพ์ต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อยสองท่าน ทักษะและข้อคิดเห็นของบทความในวารสารฉบับนี้ เป็นของผู้เขียนแต่ละท่าน ไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

คณะกรรมการที่ปรึกษา :

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉลอง สุขทอง

รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ มีกุล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทนต์ รัตนรวมการ

รองศาสตราจารย์ ดร.สารภี วรรณตรง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จิรายุ ทรัพย์สิน

อาจารย์ ดร.อัครพร สุขทอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ทรงคุณวุฒิประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

บรรณาธิการ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณินดิษฐ์ ไสยโสภณ

ผู้ช่วยบรรณาธิการ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษฎา พิณศรี

กองบรรณาธิการ :

อาจารย์ ดร.อภิชาติ แสงอัมพร

อาจารย์ วิโรจน์ ทองปลิว

รองศาสตราจารย์ ดร.จิณณวัตร ปะโคทั้ง

รองศาสตราจารย์ ดร.สมมาตร ผลเกิด

รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ

รองศาสตราจารย์ สมหมาย ชินนาค

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กานต์ เนตรกลาง

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

JOURNAL OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES
SURIN RAJABHAT UNIVERSITY

ปีที่ 18 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน) ประจำปี 2559

Vol.18 No. 1 (January - June) 2016 : ISSN 1905 - 551X

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัศรพนธ์ เนื้อไม้หอม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ ปัญญาแก้ว
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนวัต กระสังข์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัญวรัตน์ แจ่มใส
อาจารย์ ดร.จักรพันธ์ ชัดชุมแสง
อาจารย์ สุรศักดิ์ ชะมารัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ (Peer Review)

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาถ้อยแถลงภายใน

รองศาสตราจารย์ ดร.สารภี วรรณตรง
รองศาสตราจารย์ ธงชัย วงศ์เสนา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉลอง สุขทอง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คณินนิตย์ ไสยโสภณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิเศษ ชินวงษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวรรณา รัตนธรรมเมธี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรายุ ทรัพย์สิน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สันทนา กุลรัตน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประทีป แพร่มย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษฎา พิณศรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุไร จันทมัตตการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรวัตร ภูระธีรานรัชต์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรัณยพัชร ศรีเพ็ญ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุทัศน์ กองทรัพย์
อาจารย์ ดร.อัชราพร สุขทอง
อาจารย์ ดร.อภิชาติ แสงอัมพร
อาจารย์ ดร.ดำเกิง โททอง
อาจารย์ ดร.อิทธิวัตร ศรีสมบัติ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

อาจารย์ ดร.ชาตรี เกษโพหนอง
อาจารย์ ดร.จิรวรรณ อยู่เกษม
อาจารย์ ดร.วสันต์ชัย กากแก้ว
อาจารย์ ดร.เบญจวรรณ วงษาดี
อาจารย์ ดร.พนา จินดาศรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาถ้อยแถลงภายนอก

รองศาสตราจารย์ ดร.จิณณวัตร ปะโคทั้ง
รองศาสตราจารย์ ดร.สมมาตร ผลเกิด
รองศาสตราจารย์ ดร. สัญญา เคนาภูมิ
รองศาสตราจารย์ สมหมาย ชินนาค
รองศาสตราจารย์ บุญยัง หมั่นดี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อักรพนธ์ เนื่อไม้หอม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กึ่งแก้ว ปะติตั้งโฮ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัญวรัตน์ แจ่มใส
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมปอง สุวรรณภูมิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญยแสนอ ตริวิเศษ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กานต์ เนตรกลาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พชรวิทย์ จันทรศิริสร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอมอร แสนภูวา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพลินพิศ ธรรมรัตน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุขุมวิทย์ ไสยโสภณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริเพ็ญ อุตไพบูลย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พีระศักดิ์ วรรณิตร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ ปัญญาแก้ว
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุวัต กระสังข์

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
นักวิชาการอิสระ
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

JOURNAL OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES
SURIN RAJABHAT UNIVERSITY

ปีที่ 18 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน) ประจำปี 2559

Vol.18 No. 1 (January - June) 2016 : ISSN 1905 - 551X

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราโมทย์ ด้านประดิษฐ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระชัย ยศโสธร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตติ กิตติเลิศไพศาล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โชติ บดีรัฐ

อาจารย์ ดร.จักรพันธ์ ชัดชุมแสง

อาจารย์ ดร.ปรารถนา แซ่อึ้ง

อาจารย์ สุรศักดิ์ ชะมารัมย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

เลขานุการ : นางนุตรา มิ่งมงคล

ผู้ช่วยเลขานุการ : นางปิยนุช ฒมพันธ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ศิลปกรรม : นายอนันต์ แสงวงมี / นายณัฐนันท์ แสงสว่าง / นายพัทธ์ สุทธิประภา

ฝ่ายประชาสัมพันธ์ : นางสาวศศิธร จันครา / นางสาวกตพร ศรีโกตะเพชร / นางสาวอุษณีย์ จะมัวด

สำนักงาน : ฝ่ายวิจัยและจัดการความรู้ สำนักงานคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏสุรินทร์ อาคาร 38 ชั้น 3 ที่อยู่เลขที่ 186 หมู่ที่ 1 ถนนสุรินทร์ - ปราสาท ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดสุรินทร์ รหัสไปรษณีย์ 32000 โทรศัพท์/โทรสาร 044-513369 E-Mail. Human_journal@hotmail.com

จัดพิมพ์โดย : ร้านพีดีไซน์ 172/1 ถนนเทศบาล 4 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ 32000

บทบรรณาธิการ

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ เป็นวารสารทางวิชาการของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ โดยมีวัตถุประสงค์หลัก คือ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไปได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในแขนงวิชาที่เกี่ยวข้องอันได้แก่ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ การจัดการ สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ พัฒนาสังคมและการศึกษา ตลอดจนบทวิเคราะห์ที่เสนอทางออกของปัญหาให้แก่สังคม เป็นต้น ซึ่งฉบับนี้เป็นปีที่ 18 ฉบับที่ 1 แล้ว ทางกองบรรณาธิการยังคงมีความมุ่งมั่นที่จะจัดทำวารสารให้สมบูรณ์ตามเกณฑ์มาตรฐานของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI : Thai Journal Citation Index Centre) โดยผลงานทางวิชาการเหล่านี้ทางกองบรรณาธิการได้จัดส่งไปให้คณะกรรมการกลั่นกรองบทความทางวิชาการที่มาจากหลากหลายหน่วยงานของแต่ละสาขาเป็นผู้อ่านและมอบให้ผู้นิพนธ์บทความนำไปปรับปรุงแก้ไขก่อนการตีพิมพ์ตามกติกาและรูปแบบการตีพิมพ์ของวารสาร

สำหรับ วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ปีที่ 18 ฉบับที่ 1 นี้ ประกอบด้วยบทความวิจัย 6 เรื่อง และบทความวิชาการ 5 เรื่อง ได้แก่ 1) วิเคราะห์รูปแบบการแหล่งเทศน์มหาชาติของพระครูวินัยธรมานพ ปาละพันธ์ นิพนธ์โดย วีรศักดิ์ สุขน้อย คณินันต์ ไสยโสภณ ประทีป แชร่มย์ และอิทธิวัตร ศรีสมบัติ 2) การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 28 นิพนธ์โดย งาม ไสวัน และจิณณวัตร ปะโคทั้ง 3) สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในกลุ่มสามเหลี่ยมมรกต นิพนธ์โดย ชำนาญ พิมพ์สวัสดิ์ และณัฐกิตติ์ สวัสดิ์ไธสง 4) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ นิพนธ์โดย ภูริส ภูมิประเทศ 5) ภาพสะท้อนในการปฏิบัติงานของพนักงานราชการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 นิพนธ์โดย พนม โภคทรัพย์ และอศุภฤทธิ อุทัยรัตน์ 6) การสอนการรู้สารสนเทศที่มีบทบาทของการส่งเสริมการศึกษาดนตรีชีวิต นิพนธ์โดย สังวาลย์ ตุกพิมาย 7) เครื่องไม้จำหลัก : ศิลปะแห่งการจำหลักไม้ นิพนธ์โดย กฤษฎา พินศรี 8) การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นิพนธ์โดย สุริวิภา หงส์ไธสง และเสกสรรค์ สนวา 9) ผู้นำและภาวะผู้นำในยุคโลกาภิวัตน์ นิพนธ์โดย สันต์ ประจิตร และฉัตรณรงค์ศักดิ์ สุธรรมดี 10) ภาวะผู้นำแบบดุลยภาพภายใต้ยุคโลกาภิวัตน์ นิพนธ์โดย จิรนนท์ ธรรมวิบูลย์ และสุรศักดิ์ ชะมารัมย์ 11) ปรัชญาหนังสือ ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : สุวรรณภูมิ - อุษาคเนย์ ภาคพิศดาร นิพนธ์โดย สารภี วรรณตรง

ทั้งนี้ ทางกองบรรณาธิการขอขอบคุณเจ้าของผลงานบทความทุกท่านที่ได้มีส่วนร่วมทำให้วารสารฉบับนี้ได้เผยแพร่ความรู้ทางวิชาการสู่สาธารณะตามนโยบายของผู้บริหารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาถ้อยแถลงบทความทุกท่านที่ใช้ความเพียรพยายามชี้แนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขงานของแต่ละท่านให้ออกมาได้อย่างถูกต้องเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ และท้ายสุดขอขอบคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ทำให้วารสารฉบับนี้ และโปรดติดตามฉบับต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คณินันต์ ไสยโสภณ

บรรณาธิการ

สารบัญ	หน้า
กองบรรณาธิการ	1
คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ	2
บทบรรณาธิการ	5
บทความวิจัย	
วิเคราะห์รูปแบบการหล่อเทคนัมหาชาติของพระครูวินัยธรมานพ ปาละพันธ์ โดย วีรศักดิ์ สุขน้อย คณิงนิตย์ ไสยโสภณ ประทีป แชรรัมย์ และอิทธิวัตร ศรีสมบัติ	9
การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาเขต 28 โดย ราม โสวัน และจิณณวัตร ปะโคทั้ง	23
สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอก ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในกลุ่มสามเหลี่ยมมรกต โดย ชำนาญ พิมพ์สวัสดิ์ และณัฐกิตติ์ สวัสดิ์ไธสง	35
วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาสาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ โดย ภูริส ภูมิประเทศ	53
ภาพสะท้อนในการปฏิบัติงานของพนักงานราชการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 โดย พนม โภคทรัพย์ และอัสวฤทธิ์ อุทัยรัตน์	65
บทความวิชาการ	
การสอนการรู้สารสนเทศที่มีบทบาทของการส่งเสริมการศึกษาลดชีวิต โดย สังวาลย์ ตุกพิมาย	77
เครื่องมือจำหลัก : ศิลปะแห่งการจำหลักไม้ โดย กฤษฎา พิณศรี	89

สารบัญ	หน้า
การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดย สุริวิภา หงส์ไธสง และเสกสรรค์ สนวา	103
ผู้นำและภาวะผู้นำในยุคโลกาภิวัตน์ โดย สันต์ ประจิตร และฉัตรณรงค์ศักดิ์ สุธรรมดี	117
ภาวะผู้นำแบบดุลยภาพภายใต้ยุคโลกาภิวัตน์ โดย จิรนนท์ ธรรมวิชูกร และสุรศักดิ์ ชะमारัมย์	125
ปริทัศน์หนังสือ ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : สุวรรณภูมิ-อุษาคเนย์ ภาคพิสดาร โดย สารภี วรรณตรง	139
ภาคผนวก ขั้นตอนการดำเนินงานวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์	162
หลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความจากงานวิจัย เพื่อพิมพ์ใน วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์	163
แบบฟอร์มการส่งต้นฉบับบทความวิชาการหรือบทความจากงานวิจัยเพื่อพิจารณา นำลงวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์	170
แนะนำนักเขียน	172

**วิเคราะห์รูปแบบการเล่าเทศน์มหาชาติ
ของพระครูวินัยธรมานพ ปาละพันธ์**
**Analysis Of Mahajati Vessantara Jatakastyles
Of Phrakru Winaithornmanop Palaphan**

วิรัชดี สุขน้อย¹ คณิงนิตย์ ไสยโสภณ² ประทีป แชรรัมย์³ อิทธิวัตร ศรีสมบัติ⁴

Weerasak Suknoi¹ , Kanuengnit Saiyasopon² ,
Preteep Kaeram³ , Itthiwat Srisombat⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอเนื้อหา เพื่อวิเคราะห์ศิลปะการใช้ภาษา และเพื่อประเมินคุณค่าทางการเทศน์มหาชาติของพระครูวินัยธรมานพ ปาละพันธ์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้เทคนิควิธีการวิจัยเอกสารและวิธีการเก็บข้อมูลภาคสนาม แล้วนำเสนอโดยใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่าพระครูวินัยธรมานพ ปาละพันธ์ เป็นพระนักเทศน์มหาชาติที่มีกลวิธีการเทศน์เผยแผ่ พุทธธรรมที่ดี สอดคล้องกับธรรมเนียมนิยมของการเทศน์มหาชาติกล่าวคือ การเริ่มเรื่องหรือบทเทศน์เริ่มจากการกล่าวบทนะโม 5 ชั้น ตามด้วยจูงนียบท และการอารัมภบทแล้วเกริ่นนำเชื่อมความเข้าสู่เรื่อง การดำเนินเรื่องหรือบทเทศน์ดำเนินแบบบรรยายความสอดแทรกสาระความรู้เกี่ยวกับเรื่องมหาชาติ โดยการเล่าเป็นทำนองหลวงและทำนองราษฎร์ได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับเนื้อเรื่องที่เทศน์ แล้วจบเรื่องหรือบทปฏิญะเทศลงด้วย การชี้หลักธรรมเพื่อนำไปปฏิบัติ และกล่าวบทอวยชัยให้พรทั้งแบบ ธรรมเนียมนิยมและเล่าเป็นทำนอง จากนั้นจึงจบลงด้วยบทลงท้ายของการเทศน์

ด้านศิลปะการใช้ภาษาพบว่า มีการใช้ถ้อยคำเรียบง่ายและใช้ภาษาภาพพจน์ที่เป็นสำนวนอุปมา เพื่อเปรียบเทียบนามธรรมให้เป็นรูปธรรมชัดเจนขึ้น และใช้สำนวนโวหารด้วยการพรรณนาบรรยาย อธิบาย สั่งสอน และยกตัวอย่างเปรียบเทียบ เพื่อให้เข้าใจง่าย กระชับ สื่อความหมาย

¹ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

² คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

³ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

⁴ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ชัดเจน ด้วยการเหล่านองหลวง และเหล่านองราษฎร์สลับเปลี่ยนอย่างมีลีลา จังหวะ และสร้างความประทับใจแก่ผู้ฟังเทศน์

ด้านคุณค่าของการเทศน์พบว่า ให้คุณค่าทั้งด้านการรักษาดมฺมมเนียมในการเทศน์ คุณค่าด้านวรรณศิลป์ทางภาษา และคุณค่าทางศีลธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี สังคม และสติปัญญาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนเอง ทั้งร่างกายและจิตใจแก่คนทุกเพศทุกวัยในสังคม ให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

คำสำคัญ : วิเคราะห์ เหล่ เทศน์มหาชาติ

Abstract

The objectives of this qualitative research were: 1) to analyze content delivering techniques; 2) to analyze the art of language usage; and 3) to evaluate values of Mahajati VessantaraJataka preaching of PhrakruWinaithornmanop Palaphan. Data had been collected through documentary study and field study. Findings were presented through a descriptive analysis technique.

The study found that : PhrakruWinaithornmanopPalaphan is a preacher who has good strategies and techniques in the Buddhist propagation which is in accord with the popular tradition of MahajatiVessantaraJataka preaching. Normally, the Mahajati VessantaraJataka preaching will begin with the Uthet (introduction) Episode starting from the 5 levels of Namo chanting follows by the Chunniyabot and the Prologue, respectively. After that, a preacher will lead listeners to a preaching story. According to the Nithet (supervision) Episode, a preacher use an explanatory technique to present the essence of Mahajati VessantaraJataka using the royal and populace styles. At the end of Mahajati Vessantara Jataka preaching or the Patinithet (conclusion) Episode, the Buddhist doctrines are inserted for people to follow. Then, a preacher will give a blessing based on the practical tradition. Finally, the MahajatiVessantaraJataka preaching will be ended with the post-conclusion episode.

According to the art of language use, the study found that easy words are applied in a preaching. In addition, idiomatic expressions are also applied to make a comparison between abstract concepts and concrete concepts. According to the preaching, figurative expressions will be presented in forms of description, explanation, narration, lecture, and comparison for a clearly understanding of people. Alternation

between royal and populace preaching styles is made stylistically and rhythmically which generates the impression to listeners.

According to the value of MahajatiVessantaraJataka preaching, the study showed that the MahajatiVessantaraJataka preaching contains a conservation of traditional preaching, the art of language usage, and the ethic, traditional, social, and intellectual values. Listeners would be able to apply the Buddhist doctrines from the Mahajati VessantaraJataka preaching for physical and mental developments of people of every age and gender.

Keywords : Analysis, Preaching , MahajatiVessantaraJatakaPreaching

บทนำ

การแพร่เทศน์มหาชาติในยุคปัจจุบันมีวิวัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย พระราชนิพนธ์ (ชัยวัฒน์ธมมวาทโน, 2551 : 43-44) บางอย่างยังเป็นวัฒนธรรม บางอย่างเกรงว่าจะเป็นหายนะธรรม ซึ่งปัจจุบันการเทศน์มหาชาติแบ่งเป็น 4 ลักษณะคือ 1) เทศน์มหาชาติเรียงกัณฑ์ คือการเทศน์ไปตามลำดับเนื้อความแต่ละกัณฑ์ 2) เทศน์มหาชาติประยุกต์คือการเทศน์ที่มุ่งให้ผู้ฟังได้รับสารประโยชน์คือฟังรู้เรื่องเข้าใจทันเหตุการณ์ทันสมัยและได้สาระในระยะเวลาเพียง 2-3 ชั่วโมง 3) เทศน์มหาชาติทรงเครื่องคือการเทศน์ที่มีการถาม-ตอบและสมมติหน้าที่ให้กันและกันว่าใครจะรับหน้าที่ของพระเวสสันดรพระนางมัทรี เป็นต้น 4) เทศน์มหาชาติทางเครื่องคือการเทศน์ที่มีตัวแสดงประกอบการเทศน์ ปัจจุบันนิยมมหาลีเกมาเล่นและนิมนต์พระมาเทศน์ประกอบการเทศน์มหาชาติเป็นงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา ถือเป็นวิชาการอย่างหนึ่งที่ประกอบด้วยกุศโลบาย มีความละเอียดพิถีพิถันและถือเป็นหน้าที่โดยตรงของพระสงฆ์ ที่จะต้องเทศนาอบรมสั่งสอนพุทธศาสนิกชนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมทางศาสนาที่ปรากฏโดยเฉพาะในเรื่องพระเวสสันดรชาดก เพื่อเป็นการยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น ให้เห็นคุณค่าของศีลธรรมจริยธรรมคุณธรรมทางพุทธศาสนาที่ปรากฏในเรื่องและน้อมนำหลักธรรมคำสอน ไปประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิต สังคมก็จะเกิดความสงบสุขร่มเย็น แต่พระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่เป็นผู้เผยแผ่หรือเป็นพระนักเทศน์มหาชาตินั้นเมื่อเทียบกับจำนวนพระสงฆ์ไทยทั้งหมดแล้ว มีจำนวนน้อยขาดความรู้ความเข้าใจ และขาดทักษะในการถ่ายทอด ขาดรูปแบบวิธีการเทศน์ ขาดแนวทาง ขาดแบบอย่างที่ต้องการในการเทศนาเรื่องมหาชาติ

ปัจจุบันจำนวนพระนักเทศน์มหาชาติที่มีอยู่ในประเทศไทยนั้น พระครูวินัยธรมานพ ปาละพันธ์ ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ท่านเป็นพระนักเทศน์มหาชาติรูปหนึ่ง ซึ่งทำหน้าที่เผยแผ่พุทธธรรมอยู่อย่างต่อเนื่อง เป็นที่ยอมรับของ

พระภิกษุสามเณรและพุทธศาสนิกชนทั่วไปว่าเป็นผู้มีความรู้ความชำนาญในเรื่องของมหาชาติ ท่านมีรูปแบบวิธีการเทศน์มหาชาติด้วยธรรมเนียม ทำนอง และธรรมะในเชิงอนุรักษของเดิม เพิ่มเติมของใหม่ สร้างความสนใจแก่ผู้ฟังเป็นอย่างมาก ท่านเป็นนักเทศน์มหาชาติตั้งแต่ พ.ศ. 2522 ถึงปัจจุบัน รวมประสบการณ์กว่า 30 ปี และมีผลงานเกี่ยวกับการเทศน์มหาชาติทั้งแบบหล่อทำนอง หลวง หล่อทำนองราชภรณ์ หรือการเทศน์มหาชาติแบบประยุกต์ แบบทรงเครื่อง มีตัวแสดงประกอบ เป็นบุคลาธิษฐานและท่านเป็นที่ปรึกษาเรื่องการจัดงานเทศน์มหาชาติให้กับหน่วยงานของทางภาครัฐ และสถาบันการศึกษาทั้งระดับประถมศึกษามัธยมศึกษาและอุดมศึกษา นอกจากนี้ท่านยังมีงานวิจัยระดับปริญญาโทปริญญาเอกในเรื่องของการเทศน์มหาชาติ โดยเป็นผู้สร้างและพัฒนาขึ้นเป็นนวัตกรรมมีการบันทึกเสียงหล่อที่ได้มาตรฐานถูกต้องตามแบบเกี่ยวกับทำนองหลวงและทำนองราชภรณ์ขึ้นเพื่อเก็บรักษา และไว้เป็นต้นแบบเป็นครั้งแรก และสร้างเว็บไซต์เผยแพร่ให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องเทศน์มหาชาติทั้ง 4 ภาคของไทยด้วย

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะวิเคราะห์รูปแบบวิธีการหล่อเทศน์มหาชาติของพระครูวินัย ธรรมานพ ปาละพันธ์ ด้านกลวิธีการนำเสนอเนื้อหา การใช้ภาษา และการประเมินคุณค่าการเทศน์ เพื่อประโยชน์ต่อการนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางต่อกระบวนการพัฒนาเพิ่มศักยภาพการเทศน์ มหาชาติให้กับพระนักเทศน์มหาชาติในปัจจุบันและผู้สนใจโดยทั่วไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอเนื้อหาการเทศน์มหาชาติของพระครูวินัยธรรมานพ ปาละพันธ์
2. เพื่อวิเคราะห์ศิลปะการใช้ภาษาของพระครูวินัยธรรมานพ ปาละพันธ์
3. เพื่อประเมินคุณค่าทางการเทศน์มหาชาติของพระครูวินัยธรรมานพ ปาละพันธ์

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรหรือเป้าหมายที่ใช้ศึกษาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจงแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) ศึกษาจากผลงานทั้งหมดที่บันทึกซีดี (CD) จำนวน 11 ชุด 2) ใช้เอกสารและผลงานที่ศึกษาตาม ข้อที่ 1 ในการวิเคราะห์และประเมินคุณค่าทางการเทศน์มหาชาติของพระครูวินัยธรรมานพ ปาละ พันธ์ โดยใช้หลักเกณฑ์การวิเคราะห์วรรณกรรม ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ ทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ ทฤษฎี การโน้มน้าวใจ ทฤษฎีสัญลักษณ์สัมพันธ์ในการวิเคราะห์และประเมินค่า

วิธีวิจัยผู้วิจัยใช้เทคนิควิธีการวิจัยเอกสาร และใช้เทคนิควิธีการเก็บข้อมูลภาคสนาม เครื่องมือ ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีเครื่องมือที่เป็นตัวบุคคลคือผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย เครื่องมือที่เป็น เอกสารคือแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง แบบสังเกตแบบไม่มี

ส่วนร่วม เครื่องมือที่เป็นอุปกรณ์คือ เครื่องบันทึกเสียง กล้องวีดิทัศน์ กล้องบันทึกภาพ สมุดและปากกาสำหรับการบันทึกข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร งานวิจัย ผลงาน แถบบันทึกเสียงซีดี (CD) และวีดิทัศน์และลงภาคสนาม ผู้วิจัยใช้เทคนิควิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ สัมภาษณ์เชิงลึก นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา มาทำการถอดความนำเอารายละเอียดทั้งหมดมาจัดหมวดหมู่หาคำตอบตามประเด็นที่กำหนดไว้ และศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาพร้อมทั้งพิจารณาถึงความพอเพียงและความสมบูรณ์ของข้อมูล และนำเสนอผลโดยการใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์ อธิบายและสรุปเชิงวิเคราะห์สังเคราะห์

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

1. กลวิธีการนำเสนอเนื้อหาในการเทศน์มหาชาติ มีผลการวิจัย ดังนี้

1.1 กลวิธีการนำเสนอเนื้อหาในการเริ่มเรื่องการเทศน์มหาชาติ พบว่า มีการเริ่มเรื่องแบ่งเป็น 2 ช่วงคือ 1) การเริ่มเรื่องโดยการนำเสนอตามธรรมเนียมปฏิบัติเบื้องต้นของการเทศน์มหาชาติ อันประกอบด้วย การเริ่มเรื่องจากการว่าบทนะโม 5 ชั้น บทอุเทศคาถาหรือจุนญิบทประจำกัณฑ์มหาชาติในแต่ละกัณฑ์ที่เทศน์ การกล่าวคำอารัมภบทเกริ่นนำ และการเชื่อมความเข้าสู่การดำเนินเรื่อง 2) การเริ่มเรื่องโดยการนำเสนอด้วยเทคนิคและวิธีการการเทศน์มหาชาติ โดยการนำเสนอแบบแหล่เป็นทำนอง ต่อจากนั้นจึงนำเข้าสู่เนื้อเรื่องสืบต่อไป

1.2 กลวิธีการนำเสนอเนื้อหาในการดำเนินเรื่องการเทศน์มหาชาติ พบว่า กลวิธีการดำเนินเรื่อง 2 ลักษณะคือ 1) การดำเนินเรื่องโดยการนำเสนอแบบบรรยายความเล่าเรื่อง มีการสอดแทรกเทคนิคและวิธีการนำเสนอโดยการยกสาระความรู้เกี่ยวกับเรื่องมหาชาติ ได้แก่ ทำนอง การประดับตกแต่ง การจัดสถานที่ เป็นต้น และเชื่อมโยงกับเหตุการณ์และสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เพื่อประกอบการบรรยาย มีการยกสุภาษิต คติธรรม ข้อคิด หลักธรรมคำสั่งสอน โคลงกลอน และการสอดแทรกมุขหรือกลเม็ดในเนื้อเรื่อง เพื่อให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์ขันและมีอารมณ์ร่วมกับพระเทศน์ได้อย่างเหมาะสม ทำให้ผู้ฟังเทศน์มีความบันเทิงกับเรื่องที่เทศน์ 2) ดำเนินเรื่องโดยการนำเสนอแบบแหล่เป็นทำนอง คือ พระเทศน์ใช้น้ำเสียงอันไพเราะ ลีลา จังหวะ ทำนอง ที่ได้รับการฝึกฝนมาเป็นอย่างดีจนเกิดความเชี่ยวชาญ สอดแทรกเป็นเทคนิคและวิธีการนำเสนอในการดำเนินเรื่องได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อเรื่องที่เทศน์ เป็นการสร้างความบันเทิงใจทำให้ผู้ฟังเทศน์ได้รับความสนุกสนาน และสาระในเรื่องเป็นอย่างดี

1.3 กลวิธีการนำเสนอเนื้อหาในการจบเรื่องการเทศน์มหาชาติ พบว่า กลวิธีการจบเรื่อง

2 ลักษณะคือ 1) จบเรื่องโดยการนำเสนอตามธรรมเนียมปฏิบัติของการเทศน์ โดยการกล่าวสรุปเนื้อเรื่อง ยกตัวละครมาเป็นอุทาหรณ์สอนใจ และสอดแทรกคติธรรม ซึ่งหลักธรรมที่ปรากฏอยู่ในเนื้อเรื่องแก่ผู้ฟังเทศน์ได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อเรื่องที่เทศน์ ต่อมาจึงกล่าววทวยชัยให้พรโดยการนำเสนอตามธรรมเนียมปฏิบัติของ พระเทศน์ 2) จบเรื่องโดยการนำเสนอแบบแหล่เป็นทำนอง เป็นการสอดแทรกบทแหล่วทวยชัยให้พรหรือบทแหล่ลา แบบแหล่เป็นทำนองแก่ผู้ฟังเทศน์ สุดท้ายจึงจบลงด้วยการกล่าววทวยชัยเพื่อให้การแสดงพระธรรมเทศนานั้นจบลงโดยบริบูรณ์

2. ศิลปะการใช้ภาษาการเทศน์มหาชาติมีผลการวิจัย ดังนี้

2.1 การใช้ถ้อยคำ พบว่ามีศิลปะการใช้ถ้อยคำแบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ 1) ใช้ถ้อยคำที่เรียบง่ายตรงไปตรงมา พระเทศน์จะใช้หลักวาทศิลป์ในการพูดโดยใช้ถ้อยคำเรียบ ๆ เน้นความตรงไปตรงมา บรรยายเรื่องให้เข้าใจง่าย กระชับ มีชีวิตจิตใจ ไม่ยาวเกินไป ไม่วกวน สื่อความหมาย และอารมณ์ที่ปรากฏในเนื้อเรื่องมาสื่อสารทำให้ผู้ฟังเทศน์สามารถจับใจความได้ทันที 2) ใช้ถ้อยคำภาพพจน์ พระเทศน์จะใช้ถ้อยคำภาพพจน์ที่เป็นสำนวนและอุปมาเพื่อเปรียบเทียบนามธรรมให้ชัดเจนขึ้น ทำให้ผู้ฟังเทศน์มองเห็นภาพด้วยการใช้ถ้อยคำภาพพจน์เพื่อสร้างคุณค่า สร้างความประทับใจแก่ผู้ฟังให้น่าจดจำมากยิ่งขึ้น

2.2 การใช้สำนวนโวหาร พบว่ามีศิลปะการใช้สำนวนโวหาร 2 ลักษณะคือ 1) ใช้สำนวนพูด พระเทศน์จะใช้สำนวนพูดแบบปกติธรรมดา เพื่อการพรรณนา การบรรยาย การสั่งสอน การอธิบาย การยกตัวอย่าง และการเปรียบเทียบในเนื้อเรื่องไปตามลำดับของการเทศน์ เพื่อให้เข้าใจง่าย กระชับ ไม่ยาวเกินไป ไม่วกวน สื่อความหมาย และอารมณ์ที่ปรากฏในเนื้อเรื่อง ทำให้ผู้ฟังเทศน์สามารถจับใจความได้ทันที 2) ใช้สำนวนเทศน์ พระเทศน์จะใช้สำนวนเทศน์ที่แต่งไว้ในคัมภีร์เป็นทำนองแหล่เนื้อในหรือทำนองหลวง และแหล่นอกเทียบเนื้อหรือแหล่ทำนองราษฎร์มาสอดแทรกสลับสับเปลี่ยนเป็นท่วงทำนอง มีลีลา จังหวะ เพื่อสร้างความประทับใจแก่ ผู้ฟังเทศน์มากยิ่งขึ้น

3. การประเมินคุณค่าทางการเทศน์มหาชาติ มีผลการวิจัย ดังนี้

3.1 คุณค่าด้านกลวิธีการนำเสนอเนื้อหา กล่าวสรุปได้ 2 ประการคือ 1) คุณค่าด้านการรักษารมณีนิยมในการเทศน์มหาชาติเป็นคุณค่าที่ช่วยให้การเทศน์มหาชาตินั้น มีรูปแบบที่เป็นระเบียบ สามารถสร้างความเข้าใจดึงดูดใจ ความศรัทธาให้เกิดขึ้นและกระตุ้นให้ผู้ฟังเทศน์สนใจอยากติดตามเรื่องต่อไป สอดคล้องกับกลวิธีการนำเสนอเป็นอย่างดี 2) คุณค่าด้านเนื้อหาหรือเทคนิคและวิธีการนำเสนอที่พระเทศน์สื่อออกมาถึงผู้ฟังเทศน์ เช่น แหล่พร แหล่เนื้อใน แหล่นอกเทียบเนื้อ แหล่เครื่องเล่นมหาชาติ แหล่พรา เป็นต้น เป็นกลวิธีหรือคุณค่าเฉพาะตัวของพระเทศน์ที่ต้องฝึกฝน ลีลาจังหวะ ทำนองและความสามารถในการเทศน์มหาชาติ เพื่อความบันเทิง ความ

สนุกสนาน ความเข้าใจ ความดึงดูดใจ สามารถสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้น เพื่อโน้มน้าวใจและกระตุ้นผู้ฟังเทศน์ให้สนใจ อยากติดตามเรื่องที่เทศน์ต่อไป

3.2 คุณค่าด้านศิลปะการใช้ภาษา กล่าวสรุปได้ 2 ประการคือ 1) คุณค่าทางด้านภาษา หรือคุณค่าทางวรรณศิลป์นั้น พระเทศน์ใช้ภาษาที่ง่าย กระชับและตรงไปตรงมา มีการบรรยายการเปรียบเทียบได้ชัดเจน ทำให้ผู้ฟังเทศน์เกิดจินตภาพ ด้วยถ้อยคำสำนวนโวหาร ที่เป็นภาษามุ่งสร้างอารมณ์ความรู้สึก ต้องการให้ผู้ฟังเห็นอย่างไร รู้สึกอย่างไร ก็สื่อสารออกมาตรง ๆ การบรรยายเรื่อง หรือการบรรยายเกี่ยวกับตัวละคร ก็ใช้ภาษาง่าย ๆ ในการบรรยายว่าใครทำอะไร ที่ไหน อย่างไร ให้ผู้ฟังได้รับทราบ 2) คุณค่าทางศิลปะการโน้มน้าวใจหรือคุณค่าทางด้านสุนทรียะ พระเทศน์จะใช้ภาษาด้วยการเล่นเสียง มีลีลา มีทำนอง เป็นพิเศษเฉพาะตัว สร้างความรู้สึกซาบซึ้งจากการใช้ภาษาที่สละสลวย งดงาม มีศิลปะ มีลีลา มีความละเอียดลออในทางวรรณศิลป์ ด้วยการใช้ถ้อยคำสำนวนโวหาร ทำให้เกิดความรู้สึกและอารมณ์ความประทับใจ โน้มน้าวใจของผู้ฟังเทศน์ให้เกิดจินตนาการ ด้วยถ้อยคำสะท้อนให้เห็นภาพโดยอาศัยความสัมพันธ์ของเสียง จังหวะ ลีลา ทำนอง สื่อความหมาย เพื่อเร้าอารมณ์ให้ผู้ฟังเทศน์ เกิดอารมณ์ร่วมกับพระเทศน์ ทั้งยังแฝงด้วยแง่คิด คติสอนใจ ที่ผู้ฟังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้

3.3 คุณประโยชน์ที่ได้รับสรุปได้ 4 ประการคือ 1) ด้านศาสนาหรือศีลธรรมคือ การนำปรัชญาหรือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในเรื่องมหาชาติ ชี้ให้เห็นแก่นแท้ ของชีวิตด้วยคุณธรรมจริยธรรมคือ ทาน กตัญญูกตเวที ศีล ศรัทธา ปัญญา พิธีกรรม และคติความเชื่อจากการฟังเทศน์มหาชาติ และศาสนิกชนสามารถทราบคติธรรมคำสอนที่ปรากฏในเรื่อง มหาเวสสันดรชาดก เช่น ความกตัญญู ความเสียสละ ความซื่อสัตย์ ความอดทน ความสามัคคี ความประพฤติที่เป็นแบบอย่างในด้านดีและไม่ดี 2) ด้านวัฒนธรรมและประเพณีคือ การอนุรักษ์วัฒนธรรมอันเป็นมรดกของ ไทย ด้วยหลักพุทธธรรมแก่ผู้ฟังเทศน์ และการเทศน์มหาชาติถือเป็นวัฒนธรรมและประเพณีที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ รวมถึงการปฏิบัติตามพิธีกรรมทางศาสนา ซึ่งวัฒนธรรมของชาติเป็นเอกลักษณ์ของชน ในชาติ และชนในชาตินั้นย่อมสร้างสรรค์วัฒนธรรมและประเพณีของตนไว้อย่างดี 3) ด้านสติปัญญาคือ ภูมิรู้ด้านภูมิปัญญาของพระสงฆ์ในการเทศน์มหาชาติด้วยการแหล่ 4) ด้านสังคมคือ อิทธิพลที่เกิดขึ้นต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมไทยที่สะท้อนให้เห็นถึงจารีตประเพณีและวัฒนธรรมของชาวไทย ซึ่งมีความเจริญควบคู่ไปกับพระพุทธศาสนาด้วยบทบาทของพระเทศน์มหาชาติ ในการสร้างสรรค์ความสุขในสังคม อันประกอบด้วยความเชื่อและค่านิยม จริยธรรมของคนในสังคม สภาพความเป็นอยู่ วิถีชีวิต

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำผลการวิจัยมาอภิปรายผล ดังนี้

1. กลวิธีการนำเสนอเนื้อหาที่มีผลการวิจัยสามารถอภิปรายผล ดังนี้

1.1 การเริ่มเรื่อง พบว่า การเริ่มเรื่องโดยการนำเสนอตามธรรมเนียมปฏิบัติเบื้องต้นของการเทศน์มหาชาติ ประกอบด้วยการเริ่มเรื่องจากการว่าบทนะโม 5 ชั้น ซึ่งเป็นการกล่าวบทนมัสการพระรัตนตรัย ถือเป็นการไหว้ครูสำหรับพระนักเทศน์ ต่อมาการกล่าวบทอุเทศคาถาหรือจถุณียบทประจำกัณฑ์มหาชาติในแต่ละกัณฑ์ที่เทศน์ พระเทศน์จะว่าบทนะโม 5 ชั้น และคาถาจถุณียบทประจำกัณฑ์มหาชาติ เป็นทำนองแบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ 1) เป็นทำนองธรรมวัตร คือ การใช้เสียงพูดปกติธรรมดาเหมือนอ่านหนังสือเฉพาะกัณฑ์ที่ 1 เท่านั้น ทั้งบทนะโม 5 ชั้น และคาถาจถุณียบท 2) เป็นทำนองแหล่ คือ การว่าคาถาจถุณียบทและบทนะโม 5 ชั้นเป็นทำนองแหล่ พระเทศน์จะนิยมว่าตั้งแต่กัณฑ์ที่ 2 ถึงกัณฑ์ที่ 13 เท่านั้น โดยพระเทศน์จะว่าเฉพาะในกัณฑ์ที่ตนเทศน์ ซึ่งถ้าเทศน์กัณฑ์ที่ 2 ก็ว่าบทนะโม 5 ชั้นและคาถาจถุณียบทเป็นทำนองแหล่ในกัณฑ์ที่ 2 เป็นต้น เทศน์มหาชาติกัณฑ์ไหนก็ว่าบทนะโม 5 ชั้นและจถุณียบทในกัณฑ์นั้น ต่อมาการกล่าวคำอารัมภบทเกริ่นนำเป็นการกล่าวคำปรารภหรือการทักทายเบื้องต้นแก่ผู้ฟังเทศน์ เป็นการสร้างความคุ้นเคยในเบื้องต้นและคำอารัมภบทนั้นเป็นคำที่แต่งเป็นความเรียงภาษาไทย ซึ่งพระเทศน์จะท่องจำอย่างคล่องปากและขึ้นใจได้เป็นปกติ จากนั้นจึงดำเนินการเชื่อมความเข้าสู่การดำเนินเรื่องที่เทศน์ต่อไป มีการบอกวัตถุประสงค์ของการจัดงานเทศน์ การเสริมความรู้เกี่ยวกับเรื่องมหาชาติ มีประวัติความเป็นมาของการจัดงานเทศน์มหาชาติ ทำนองการเทศน์มหาชาติ เป็นต้น การเริ่มเรื่องโดยการนำเสนอตามธรรมเนียมปฏิบัติเบื้องต้นนั้น พระครูวินัยธรมานพ ปาละพันธ์ ในขณะที่เทศน์มีการเริ่มเรื่องตามธรรมเนียมปฏิบัติเบื้องต้นไปตามลำดับอย่างเคร่งครัด ด้วยลีลา น้ำเสียง จังหวะ ทำนอง อันชำนาญคล่องแคล่ว ได้ฟังแล้วทำให้เกิดความซาบซึ้งจากน้ำเสียงอันไพเราะที่ถ่ายทอดออกมา เป็นการปลุกใจทำให้อยากติดตามฟังเทศน์ต่อไป และลักษณะการเริ่มเรื่องของพระครูวินัยธรมานพ ปาละพันธ์เป็นการเทศน์ที่ประสบความสำเร็จ เพราะยึดถือใส่ใจในเรื่องของธรรมเนียมปฏิบัติเบื้องต้นอย่างเคร่งครัดและฝึกฝน จนเกิดความชำนาญเชี่ยวชาญ อีกอย่างหนึ่งนั้นโครงเรื่องในส่วนของการเริ่มเรื่องของการเทศน์มหาชาติของพระครูวินัยธรมานพ ปาละพันธ์นั้น เป็นการเริ่มเรื่องโดยการนำเสนอตามธรรมเนียมปฏิบัติเบื้องต้นของการเทศน์มหาชาติที่ดำเนินตามโครงเทศน์ในส่วนของอุเทศอย่างเป็นระเบียบ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ พระโสภณธรรมวาที (บุญมา อาคมบุญโญ) (2541 : 14-15) ที่กล่าวถึงแนวคิดการวางโครงเรื่องการเทศน์ในส่วนของอุเทศ ได้กล่าวว่า อุเทศคือส่วนหัวข้อเทศนา ซึ่งประกอบด้วยการเริ่มเรื่อง การปลุกใจให้คนสนใจฟังธรรม และการนำใจความเทศนาเข้าหาเนื้อเทศต่อไป และสอดคล้องกับแนวคิดของ สมพร มั่นตะสูตร (2525 : 239-246) ที่กล่าว

ถึงแนวคิดการวางโครงเรื่องตอนการเปิดเรื่อง ได้กล่าวว่า การเปิดเรื่อง หมายถึงจุดเริ่มต้นของเรื่อง ที่นับว่ามีความสำคัญมาก เพราะหากไม่สามารถเปิดเรื่องให้น่าสนใจแล้ว ผู้อ่านก็จะไม่อ่านเรื่องต่อไป ซึ่งนับว่าเป็นความล้มเหลว และสอดคล้องกับแนวคิดของ วนิดา บำรุงไทย (2544 : 116-125) ที่กล่าวถึงแนวคิดกลวิธีการนำเสนอโครงเรื่อง ได้กล่าวว่า กลวิธีในเชิงประพันธ์นั้น หมายถึงวิธีที่ผู้แต่งเลือกใช้ในการสร้างสรรค์บทประพันธ์แต่ละเรื่องเพื่อให้บรรลุที่สุดในเชิงวรรณศิลป์

1.2 การดำเนินเรื่อง พบว่า การดำเนินเรื่องโดยการนำเสนอแบบแหล่เป็นทำนอง คือ พระเทศน์ใช้น้ำเสียงอันไพเราะ ลีลา จังหวะ ทำนอง ที่ได้รับการฝึกฝนมาเป็นอย่างดีจนเกิดความเชี่ยวชาญ สอดแทรกเป็นเทคนิคและวิธีการนำเสนอในการดำเนินเรื่องได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อเรื่องที่เทศน์ เป็นการสร้างความบันเทิงใจทำให้ผู้ฟังเทศน์ได้รับความสนุกสนานและสาระในเรื่องเป็นอย่างดี พระครูวินัยธรมานพ ปาละพันธ์ ใช้น้ำเสียงอันไพเราะ ประกอบด้วยลีลา จังหวะ ทำนอง ที่ได้รับการฝึกฝนมาจนชำนาญโดยมีการนำแหล่เนื้อในหรือแหล่ทำนองหลวง และแหล่นอกเทียบเนื้อหรือแหล่ทำนองราษฎร์ มาสอดแทรกเชื่อมโยงให้เหมาะกับเนื้อเรื่องที่กำลังดำเนินเรื่องไปตามลำดับไม่ให้ขาดความหรือขาดตอน ปรับให้เหมาะสมกับเวลาที่เทศน์ และเนื้อหาของเรื่องที่กำลังดำเนินเรื่องอยู่ ถือเป็นเทคนิคและวิธีการนำเสนอแก่ผู้ฟังเทศน์ เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความบันเทิงกับเรื่องที่เทศน์ เป็นศิลปะการโน้มน้าวใจที่สร้างอารมณ์ความรู้สึกคล้อยตามเนื้อเรื่องที่เทศน์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ การใช้ภาษาเพื่อ การโน้มน้าวใจ (2556) ที่กล่าวถึงทฤษฎีการโน้มน้าวใจในส่วนของกลวิธีการโน้มน้าวใจ ได้กล่าวไว้ว่า การสร้างความสุขให้แก่ผู้รับสาร ถือเป็นการเปลี่ยนบรรยากาศให้ผ่อนคลายด้วยอารมณ์ขันจะทำให้ผู้รับสารเปลี่ยนสภาพจากการต่อต้านมาเป็นความรู้สึกกลาง ๆ พร้อมทั้งจะคล้อยตามได้

1.3 การจบเรื่อง พบว่า การจบเรื่องโดยการนำเสนอตามธรรมเนียมปฏิบัติของการเทศน์ โดยการกล่าวสรุปเนื้อเรื่อง ยกตัวละครมาเป็นอุทาหรณ์สอนใจ และสอดแทรกคติธรรม ขี้หลักธรรมที่ปรากฏอยู่ในเนื้อเรื่องแก่ผู้ฟังเทศน์ ได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อเรื่องที่เทศน์ ต่อมาจึงกล่าวบทอวยชัยให้พรโดยการนำเสนอตามธรรมเนียมปฏิบัติของพระเทศน์ และลักษณะการจบเรื่องของพระครูวินัยธรมานพ ปาละพันธ์ จะจบเรื่องด้วยธรรมเนียมปฏิบัติของ การเทศน์อย่างเคร่งครัดด้วยการรวบรัด เนื้อเรื่องโดยกล่าวสรุปเรื่อง ยกอุทาหรณ์สอนใจ และสอดแทรกคติธรรม แก่ผู้ฟังเทศน์ให้สามารถนำไปเป็นข้อคิดและนำไปปรับใช้ได้อย่างดีในชีวิตประจำวัน ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ พระโสภณธรรมวาที (บุญมา อาคมบุญโญ, 2541 : 14-15) ที่กล่าวถึงแนวคิดการวางโครงเทศน์ในส่วนของปฏิทินเทศ ที่กล่าวไว้ว่า ปฏิทินเทศ คือ ตอนสรุปใจความ ได้แก่ การเก็บเนื้อความที่อธิบายบรรยายมา ผากไว้ให้คิดก่อนจะจบ เพื่อสามารถยังความศรัทธาให้เกิดขึ้นแก่ผู้ฟัง และสอดคล้องกับแนวคิดของ สมพร มั่นตะสูตร (2525 : 239-246) ที่กล่าวถึงแนวคิดการวางโครง

เรื่องตอนการปิดเรื่องหรือการจบเรื่อง ได้กล่าวว่า การปิดเรื่องหรือการจบเรื่อง เป็นตอนที่ปัญหาที่สร้างขึ้นมาได้รับการคลี่คลายขยายตัวเอง การได้รับการแก้ไขตัวปัญหาจบสิ้นลง บางครั้งเรียกจุดสุดยอดของเรื่อง (Climax) ซึ่งถือกันว่าเป็นจุดให้ความตื่นเต้น ความสนใจและคลายความตึงเครียดอย่างสำคัญ การปิดเรื่องหรือการจบเรื่องสามารถกระทำได้หลายวิธีคือ 1) จบแบบทิ้งท้ายคือ ไม่เป็นไปตามความคาดหวังของผู้อ่าน 2) จบแบบเศร้า 3) จบแบบหวานชื่น 4) จบแบบเป็นจริงในชีวิตคือ ชีวิตจริงเป็นอย่างไรเรื่องก็จบลงแบบนั้น และสอดคล้องกับแนวคิดของ วนิดา บำรุงไทย (2544 : 116-125) ที่ได้กล่าวถึงกลวิธีการนำเสนอโครงเรื่องในส่วนของกลวิธีการปิดเรื่อง ได้กล่าวไว้ว่า กลวิธีการปิดเรื่อง คือ การจบเรื่องเป็นส่วนของการคลี่คลายปัญหาทั้งหมด แบ่งเป็น 2 ประเภท คือจบลงด้วยความสุข และจบลงด้วยความผิดหวัง โศกเศร้า ซึ่งอาจจะเลือกใช้กลวิธีในการนำเสนอการจบเรื่องได้ใน 3 ลักษณะ ดังนี้ 1) จบอย่างสมบูรณ์ คือวิธีนี้ผู้อ่านจะทราบได้อย่างแจ่มแจ้งว่าเรื่องคลี่คลายไปในลักษณะใด 2) จบอย่างทิ้งให้คิด คือวิธีนี้ไม่ได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ปัญหาจะยุติอย่างไร แต่จะส่อค่านัยให้ทราบได้ว่าน่าจะจบอย่างไร 3) จบแบบพลิกความคาดหมาย ซึ่งวิธีการจบเช่นนี้เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า หักมุม คือผู้อ่านไม่คาดคิดมาก่อนว่าจะยุติปัญหาในลักษณะเช่นนั้น

2. ศิลปะการใช้ภาษา มีผลการวิจัยสามารถอภิปรายผล ดังนี้

2.1 การใช้ถ้อยคำ พบว่า พระเทศน์จะใช้หลักวาทศิลป์ในการพูดโดยใช้ถ้อยคำเรียบ ๆ เน้นความตรงไปตรงมา บรรยายเรื่องให้เข้าใจง่าย กระชับ มีชีวิตจิตใจ ไม่ยาวเกินไป ไม่วกวน สื่อความหมาย และอารมณ์ที่ปรากฏในเนื้อเรื่องมาสื่อสารทำให้ผู้ฟังเทศน์สามารถจับใจความได้ทันที พระครูวินัยธรรมานพ ปาละพันธ์ ใช้ถ้อยคำและน้ำเสียงประกอบด้วยลีลา จังหวะ ซึ่งเป็นหลักวาทศิลป์ เน้นการบรรยายเนื้อเรื่องด้วยคำง่าย ๆ ไม่ยาวเกินไป เพื่อเป็นการถ่ายทอดอารมณ์และความรู้สึกของตัวละครในเนื้อเรื่องมาสู่ผู้ฟังเทศน์ให้ได้รับรู้และเข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างทันที ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช, 2552 : 46-47) ที่กล่าวถึงแนวคิดการใช้ภาษาและสำนวนในการเทศน์ ได้กล่าวไว้ว่า การเทศน์เป็นการถ่ายทอดหลักธรรมไปสู่ผู้ฟัง โดยต้องอาศัยเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดคือภาษา การที่จะให้ผู้ฟังรู้และเข้าใจ ข้อธรรมที่แสดงอย่างถูกต้องตรงกับวัตถุประสงค์ของการฟังอยู่ที่วิธีการใช้ภาษาที่ถูกต้องเหมาะสม เป็นภาษาร่วมสมัย เป็นที่เข้าใจได้ไม่ยากทั้งประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 2 ประการ ดังนี้ 1) ได้รับความ ภาษาพระเรียกว่า สาดถึง (สาดถึ) คือเป็นภาษาที่ให้ความหมายตรงประเด็น ตรงกับเรื่อง ได้รับความสมบูรณ์ สามารถสื่อสารให้รู้และเข้าใจเรื่องได้ 2) ได้คำ ภาษาพระเรียกว่าสะพยุชนะนัง (สพยุชนะน) คือเป็นภาษาที่ดี มีลักษณะเป็นคำที่ไม่มีโทษ เป็นภาษาไพเราะเสนาะหู สละสลวย เป็นภาษาที่ชาวเมืองใช้พูดกัน

2.2 การใช้สำนวนพูด พบว่า พระเทศน์จะใช้สำนวนพูดแบบปกติธรรมดา เพื่อการ

พรรณนา การบรรยาย การสั่งสอน การอธิบาย การยกตัวอย่าง และการเปรียบเทียบในเรื่องไปตามลำดับของการเทศน์ เพื่อให้เข้าใจง่าย กระชับ ไม่ยาวเกินไป ไม่วกวน สื่อความหมาย และอารมณ์ที่ปรากฏในเรื่อง ทำให้ผู้ฟังเทศน์สามารถจับใจความได้ทันที พระครูวินัยธรมานพ ปาละพันธ์ ใช้สำนวนพูดและน้ำเสียงประกอบด้วยลีลา จังหวะ บรรยายเนื้อเรื่องที่เทศน์ โดยมุ่งสื่อความหมาย และอารมณ์ของตัวละครที่ปรากฏในเรื่อง เพื่อเป็นการถ่ายทอดอารมณ์และความรู้สึกของ ตัวละครในเรื่องมาสู่ผู้ฟังเทศน์ให้ได้รับรู้และเข้าใจ ด้วยสำนวนพูดแบบปกติธรรมดา ที่กระชับไม่ยาวเกินไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช, 2552 : 51-52) ที่กล่าวถึงแนวคิดภาษาและสำนวนที่ใช้ในการเทศน์ในส่วนของสำนวนพูด ได้กล่าวว่า สำนวนพูด คือ ถ้อยคำที่ใช้พูดกันตามปกติ เพื่อสื่อให้เข้าใจความหมายตรงกัน ภาษาพูดนี้จะไม่ค่อยพิถีพิถันเรื่องหลักเกณฑ์ของภาษานัก เป็นประโยคก็ได้ไม่เป็นก็ได้ อาจเป็นคำห้วน ๆ เป็นคำกร่อน เป็นคำแสลง เป็นคำตลาด เป็นคำต่างประเทศก็ได้ ขอให้ผู้ฟังเข้าใจตรงตามที่ต้องการเป็นใช้ได้ ทั้งเวลาพูดจะมีท่วงทีลีลาหรือไม่ก็ได้ จะเพราะหรือไม่เพราะก็ได้และสอดคล้องกับแนวคิดของ คณาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2550 : 3-8) ที่กล่าวถึงแนวคิดสำนวนโวหารในส่วนของเทศนาโวหาร ได้กล่าวไว้ว่า เทศนาโวหารหมายถึงโวหารที่มีจุดหมายแสดงความแจ่มแจ้งเพื่อให้ผู้อ่านคล้อยตามหรืออาจกล่าวได้ว่ามุ่งชักจูงให้ผู้อ่านคิดเห็นหรือคล้อยตามความคิดเห็นของผู้เขียนเทศนาโวหาร

3. การประเมินคุณค่าทางการเทศน์ มีผลการวิจัยสามารถอภิปรายผล ดังนี้

3.1 คุณค่าด้านเนื้อหาหรือเทคนิคและวิธีการนำเสนอที่พระเทศน์สื่อออกมาแก่ผู้ฟังเทศน์ เช่น แห่พร แห่เนื้อใน แห่เนื้อนอกเทียบเนื้อ แห่เครื่องเล่นมหาชาติ แห่พรลา เป็นต้น เป็นกลวิธีหรือคุณค่าเฉพาะตัวของ พระเทศน์ที่ต้องฝึกฝนลีลา จังหวะ ทำนองและความสามารถในการเทศน์มหาชาติ เพื่อความบันเทิง ความสนุกสนาน ความเข้าใจ ความดึงดูดใจ สามารถสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้น เพื่อโน้มน้าวใจ และกระตุ้นผู้ฟังเทศน์ให้สนใจอยากติดตามเรื่องที่เทศน์ต่อไป พระครูวินัยธรมานพ ปาละพันธ์ สามารถนำเสนอเนื้อหาการเทศน์มหาชาติโดยนำเทคนิคและวิธีการนำเสนอ สื่อออกมายังผู้ฟังเทศน์ ได้แก่ แห่พร แห่เนื้อใน แห่เนื้อนอกเทียบเนื้อ แห่เครื่องเล่นมหาชาติ แห่พรลา เป็นต้น ซึ่งถือเป็นกลวิธีหรือคุณค่าเฉพาะตัวของพระเทศน์ที่ต้องได้รับการฝึกฝนในเรื่องของ ลีลา จังหวะ ทำนอง เพื่อให้สามารถนำมาใช้ในการเทศน์มหาชาติได้อย่างชำนาญ เป็นการสร้างความรู้สึกและโน้มน้าวใจให้ผู้ฟังเทศน์มีอารมณ์ร่วมกับพระเทศน์ และสะท้อนให้เห็นถึงความงามด้านเนื้อหาที่พระเทศน์สามารถนำมาผสมผสานกับจังหวะ ทำนอง และลีลา เพื่อสื่อสารไปยังผู้รับให้ได้ รับอรรถรสอย่างเต็มที่ โดยสอดคล้องกับแนวคิดของ ชำนาญ รอดเหตุภัย (2553 : 22) ที่กล่าวถึง ทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ของอริสโตเติล ไว้ว่า ความงามด้านเนื้อหา ได้แก่ สุนทรียภาพหรือความงามที่เกิดจากการใช้คำที่มีพลังโน้มน้าวใจให้เกิดความรู้สึก อารมณ์สะท้อนใจ การเล่นคำ จังหวะ

และลีลาของคำ โวหาร ภาพพจน์ ตลอดจนรสของวรรณกรรม

3.2 คุณค่าทางศิลปะการโน้มน้าวใจหรือคุณค่าทางด้านสุนทรียะ พระเทศน์จะใช้ภาษาด้วยการเล่นเสียง มีลีลา มีทำนอง เป็นพิเศษเฉพาะตัว สร้างความรู้สึกซาบซึ้งจากการใช้ภาษาที่สละสลวยงดงาม มีศิลปะ มีลีลา มีความละเอียดลออในทางวรรณศิลป์ ด้วยการใช้ถ้อยคำ สำนวนโวหาร ทำให้เกิดความรู้สึกและอารมณ์ความประทับใจ โน้มน้าวใจของผู้ฟังเทศน์ให้เกิดจินตนาการ ด้วยถ้อยคำสะท้อนให้เห็นภาพโดยอาศัยความสัมพันธ์ของเสียง จังหวะ ลีลา ทำนอง สื่อความหมาย เพื่อรื้ออารมณ์ให้ผู้ฟังเทศน์เกิดอารมณ์ร่วมกับพระเทศน์ทั้งยังแฝงด้วยแง่คิดคติสอนใจ ที่ผู้ฟังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้พระครูวินัยธรรมานพ ปาละพันธ์ มีศิลปะการใช้ภาษาในการนำเสนอเนื้อหาการเทศน์มหาชาติ โดยอาศัยเสียง จังหวะ ลีลา ทำนองในการบรรยายและแหล่เป็นทำนอง เพื่อสื่อความหมาย และรื้ออารมณ์ให้ผู้ฟังเทศน์เกิดอารมณ์ร่วมและรับรู้ถึงอรรถรสด้านความสุนทรียะทางด้านการใช้เสียงอันไพเราะเพื่อดำเนินเนื้อเรื่องที่เทศน์ได้อย่างเหมาะสม และแสดงถึงความสามารถด้านการใช้ศิลปะ การโน้มน้าวใจของพระเทศน์ ที่ถ่ายทอดสู่ผู้ฟังเทศน์ให้มีความซาบซึ้งและประทับใจเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อรพรรณ ปิลันธน์โอวาท (2554 : 1) ที่กล่าวถึงทฤษฎีการโน้มน้าวใจไว้ว่า การโน้มน้าวใจ คือ การพยายามเปลี่ยนแปลงความเชื่อทัศนคติการกระทำของบุคคลอื่นด้วยกลวิธีที่เหมาะสมให้มีผลกระทบต่อผู้ฟังจนเกิดการยอมรับและเปลี่ยนตามผู้โน้มน้าวใจ สอดคล้องกับแนวคิดของ ชำนาญ รอดเหตุภัย (2553 : 22) ที่ได้กล่าวถึงทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ ไว้ว่า ความงามด้านเนื้อหา ได้แก่ สุนทรียภาพหรือความงามที่เกิดจากการใช้คำที่มีพลังโน้มน้าวใจให้เกิดความรู้สึก อารมณ์สะท้อนใจ การเล่นคำ จังหวะและลีลาของคำ โวหาร ภาพพจน์ ตลอดจนรสของวรรณกรรมและความงามในรูปแบบ ได้แก่ สุนทรียภาพหรือความงามที่เกิดจากการใช้คำ หรือความให้เข้ากับรูปแบบของคำประพันธ์แต่ละชนิด หรือเลือกใช้คำประพันธ์แต่ละชนิดให้เหมาะสมกับเนื้อหาของเรื่อง

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สถาบันด้านศาสนาซึ่งทำหน้าที่ในการอบรมพระสงฆ์ด้านการเผยแผ่พุทธธรรม หรือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะเรื่องการเทศน์มหาชาตินั้น ควรนำผลการวิจัยนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการจัดทำต้นแบบที่ถูกต้อง เพื่อเป็นการพัฒนาเพิ่มศักยภาพการเทศน์มหาชาติให้กับพระนักเทศน์มหาชาติในสังคมปัจจุบัน และผู้สนใจโดยทั่วไป อันจะเป็นเหตุ นำมาซึ่งการรักษาศิลปะที่ทรงคุณค่าอย่างยิ่งทางพระพุทธศาสนาให้ได้รับการสืบทอดไปอย่างไม่เสื่อมทรม

1.2 ผลการวิจัยนี้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการแสดงพระธรรมเทศนาแก่ประชาชน

ของพระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่ด้านการเผยแผ่พุทธธรรมสู่สังคม และพระสงฆ์ผู้สนใจสามารถใช้เป็นแนวทางในการเทศนาตามประเพณีที่เหมาะสมได้

1.3 สถาบันภาครัฐหรือหน่วยงานด้านวัฒนธรรมประเพณี ควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมด้านคุณธรรมจรรยา เพื่อเผยแผ่เป็นต้นแบบที่ดีในการเทศน์มหาชาติตามความเหมาะสมต่อไป

1.4 สถาบันต่าง ๆ เช่น วัด โรงเรียน เป็นต้น ที่จะดำเนินการจัดการเทศน์มหาชาติ ควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณาคัดสรรความเหมาะสมของ พระนักเทศน์มหาชาติ ที่นิมนต์มาแสดงพระธรรมเทศนา เพื่อคงความศรัทธาเลื่อมใสในพระศาสนาสืบต่อไป

1.5 ผู้สนใจสามารถนำหลักธรรมคำสอน อันได้แก่ ศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรมที่ปรากฏในเนื้อเรื่องของมหาชาติ สามารถจะนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยในเชิงปริมาณเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้รับสารที่มีต่อการแห่เทศน์มหาชาติของพระครูวินัยธรมานพ ปาละพันธ์ เพื่อให้ทราบประสิทธิผลของการเผยแผ่หลักธรรมจากผู้ฟัง

2.2 ควรศึกษาวิจัยในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อเปรียบเทียบรูปแบบและวิธีการแห่เทศน์มหาชาติของพระครูวินัยธรมานพ ปาละพันธ์ กับการแห่เทศน์มหาชาติของพระเทศน์มหาชาติรูปอื่น ๆ ในปัจจุบัน เพื่อให้ทราบว่าท่านอื่นมีแนวทาง วิธีการ การสอดแทรกหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างไร

2.3 ควรศึกษาความเปลี่ยนแปลงของการแห่เทศน์มหาชาติในปัจจุบัน

2.4 ควรศึกษาวิธีการแต่งเนื้อแห่เครื่องเล่นเป็นทำนองราษฎร์ในการเทศน์มหาชาติ

2.5 ควรศึกษาวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมในรูปแบบทำนองแห่ด้านอื่น ๆ เช่น การสวดพระมัลลย์ การสวดสังคหะ การทำขวัญนาค เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

“การใช้ภาษาเพื่อการโน้มน้าวใจ.” (2556). [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://www.ipesp.ac.th/learning/thai/chapter6-1.html> สืบค้น 21 มิถุนายน 2556.

คณาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2550). การใช้ภาษาไทย 2. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : สามลดา.

ชำนาญ รอดเหตุภัย. (2553). การวิจัยทางภาษาไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2552). **หลักและวิธีการเทศน์**. กรุงเทพฯ : เลียงเชียง.
 พระราชธรรมวาที (ชัยวัฒน์ธมมาตมโน). (2551). **เพชรในคัมภีร์**. กรุงเทพฯ : เซน ปรีณัตติง.
 พระโสภณธรรมวาที (บุญมา อาคมบุญโญ). (2541). **เคล็ดลับกับศิลปะการเทศน์**. กรุงเทพฯ :
 ศิลป์สยามบรรจุกัณฑ์และการพิมพ์.
 วนิดา บำรุงไทย. (2544). **ศาสตร์และศิลป์แห่งนวนิยาย**. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
 สมพร มั่นตะสูตร. (2525). **วรรณกรรมไทยปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
 อรวรรณ ปิณฑน์โอวาท. (2554). **การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ :
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28
The operating system for caring and supporting students
In Secondary Educational Service Area Office 28

ราม โสวัน¹, จินณวัตร ปะโคทัง²
Ram Sowan¹, Jinnawat Prakotang²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 28 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารและครูแนะแนว 166 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.94 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมุติฐาน คือ ค่า t-test และ F-test

ผลวิจัยพบว่า

1. ผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 28 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก
2. ผลการเปรียบเทียบระหว่างตัวแปรที่ศึกษาพบว่าผู้บริหารและครูที่มีตำแหน่งวุฒิการศึกษาและขนาดของสถานศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน
3. ปัญหาและแนวทางพัฒนา 1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล พบว่า นักเรียนไม่ให้ความสำคัญกับการเก็บข้อมูล แนวทางพัฒนาคือ ครูควรออกเยี่ยมบ้านนักเรียนอย่างจริงจัง และโรงเรียนต้องสร้างความตระหนักให้ครูเห็นความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2) ด้านการคัดกรองนักเรียน พบว่า โรงเรียนมีข้อมูลที่ใช้คัดกรองไม่ครบถ้วนถูกต้องและไม่เป็นปัจจุบัน แนวทางพัฒนาคือ ควรเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนให้ถูกต้องเป็นปัจจุบันและมีวิธีการที่หลากหลายในการเก็บข้อมูล 3) ด้านการส่งเสริมนักเรียน พบว่า นักเรียนไม่ให้ความสำคัญรวมถึงไม่ร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น แนวทางพัฒนาคือ โรงเรียนต้องใช้เวลาและจัดกิจกรรมให้ครอบคลุมความสนใจและความสามารถของนักเรียน 4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา พบว่า ครูรับรู้ปัญหาของนักเรียนช้าเกินที่

¹ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

จะแก้ไขทัน แนวทางพัฒนาคือ ดำเนินการให้มีการประสานความร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา 5) ด้านการส่งต่อ พบว่า ปัญหาการประสานงานระหว่างหน่วยงานในการส่งต่อแนวทางพัฒนาคือ ต้องมีการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง

คำสำคัญ : ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28

Abstract

The purpose of this research was to study the operating system for caring and supporting students in Secondary Educational Service Area Office 28. The research sample consisted of administrators and advisors total 166 people in schools in the Service Area Office 28. The research tool was a questionnaire with reliability of .94. The collected data was analyzed by calculating frequency, percentage, average, and standard deviation. The statistics used to test the hypothesis were t-test and F-test. Research findings were as follows:

1. The overall operating system for caring and supporting students in Secondary Educational Service Area Office 28 was highly rated.

2. No significant difference was found in a comparison of opinions between administrators and advisors in different positions, educational levels and sizes of schools.

3. Problems and recommendations

Students do not give effective cooperation in gathering data. The Solution is that teachers should visit students at home more attentively and awareness of the importance of the operating system has to be created. 2) Schools have incomplete, inaccurate and outdated information for student screening. Thus, schools should gather data accurately, keep it updated and use various methods of collection. 3) Students do not give priority to activities held at school. The recommendation is that activities held at school should widely cover students' interest and capability. 4) Teachers are acknowledged about students' problems too late to be able to solve them. Therefore, all relevant stakeholders should cooperate in problem prevention and resolution. 5) There is a problem of coordination between agencies in transfer of information. The recommendation is that related agencies have to coordinate earnestly.

Keywords : The operating system for caring and supporting students, Secondary Educational Service Area Office 28.

บทนำ

ความสำคัญของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ตราไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 1 มาตรา 6 ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ มีสติปัญญา มีความรู้ มีคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และหมวด 4 มาตรา 22 ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ต้องส่งเสริมผู้เรียนให้พัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ ในการจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล มีทักษะในการดำรงชีวิต ทักษะในการประกอบอาชีพและอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ทั้งนี้การจัดการกระบวนการเรียนให้คำนึงถึง ความแตกต่างระหว่างบุคคลให้ผู้เรียนรู้จักประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ให้รู้จักคิดเป็น ทำเป็น รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา อีกทั้ง มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542 : 5) การพัฒนานักเรียนให้เป็นคนที่มีคุณภาพทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญาความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรมและอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุข โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้น นอกจากจะดำเนินการด้วยการส่งเสริม สนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกันและการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นกับนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีและการสื่อสาร ผลกระทบทั้งในด้านบวกและด้านลบสำหรับในด้านลบที่เห็นกันอยู่ เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาเด็กขาดความอบอุ่น ปัญหาเด็กติดเกมส์ ปัญหายาเสพติด ปัญหาการทะเลาะวิวาท ปัญหาสื่อลามกอนาจารที่เป็นสิ่งมอมเมาเยาวชน เป็นต้น ดังนั้นการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง สภาพสังคมปัจจุบันหากพิจารณาถึงระเบียบวินัยของคนในชาติเป็นเรื่องที่น่าห่วงสำหรับองค์กรการศึกษาทุกระดับ ปัจจุบันปัญหาดังกล่าวในสังคมทวี ความรุนแรงขึ้นตามลำดับ ส่วนหนึ่งมาจากการขาดระเบียบวินัยของประชาชน (กรมสามัญศึกษา, 2544 : 5) ปัจจุบันสิ่งแวดล้อมรอบตัวนักเรียนมีสื่อมากมายที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมและอารมณ์หากนักเรียนไม่มีภูมิคุ้มกันที่ดีก็จะหลงไปกับกระแสสังคมที่สับสนวุ่นวายหลงใหลมัวเมาไปกับสิ่งชั่วร้าย สิ่งเสพติด สถานบันเทิง อบายมุขต่าง ๆ กลายเป็นประชากรที่ไร้คุณภาพไม่สามารถพัฒนาชาติให้ก้าวหน้าต่อไปได้ ดังนั้นการให้การศึกษาเพื่อให้นักเรียนมีภูมิคุ้มกันที่ดี สามารถดำรงชีวิตหลีกเลี่ยงจากอบายมุข สิ่งชั่วร้ายมอมเมา จึงเป็นหลักการสำคัญของ

การจัดการศึกษาอย่างหนึ่ง ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่ออนาคตของประเทศเพราะนักเรียนเหล่านั้นจะเติบโตไปเป็นกำลังในการพัฒนาประเทศชาติต่อไปและถ้าหากนักเรียนเหล่านั้นหลงผิดไปแล้วก็ต้องมีการติดตามช่วยเหลือเพื่อให้กลับมาเป็นประชากรที่ดีของชาติให้ได้

ผู้วิจัยเห็นความสำคัญของเยาวชนตามทีกล่าวมาจึงได้ศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 จำแนกตามตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และขนาดของสถานศึกษา และเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแก่โรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปเป็นข้อมูลในการใช้พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ของงานวิจัยดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 28 ใน 5 ด้านได้แก่ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริมนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาและด้านการส่งต่อตามความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูแนะแนว
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูแนะแนวต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 จำแนกตามตำแหน่งวุฒิการศึกษาและขนาดของสถานศึกษา
3. เพื่อศึกษาปัญหาแนวทางการพัฒนาและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28

วิธีดำเนินการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

1. ผู้บริหาร และครูแนะแนวมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 ไม่แตกต่างกัน
2. ผู้บริหาร และครูแนะแนว ที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 ไม่แตกต่างกัน
3. ผู้บริหาร และครูแนะแนวที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 ไม่แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากร

การวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษากับผู้บริหารและครูแนะแนว ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 ทั้งหมด 83 โรงเรียน จำแนกเป็นผู้บริหาร 83 คน และครูแนะแนว 83 คน รวมประชากรทั้งสิ้น 166 คน

กลุ่มตัวอย่าง

การศึกษานี้ผู้วิจัยใช้ประชากรทั้งหมดในการศึกษา จำแนกเป็นผู้บริหารโรงเรียน โรงเรียน ละ 1 คน รวม 83 คน และครูแนะแนวโรงเรียนละ 1 คน รวม 83 คน

ขั้นตอนการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจโดยใช้การวัดเพียงครั้งเดียว ใช้แบบสอบถามเป็น เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาดังนี้

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ตำแหน่งของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่มีตำแหน่งเป็นผู้บริหาร โรงเรียนและครูแนะแนว วุฒิการศึกษา และขนาดของโรงเรียนซึ่งจำแนกเป็น 4 ขนาด ได้แก่ โรงเรียน ขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง โรงเรียนขนาดใหญ่ และโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ

ตัวแปรตาม เป็นระดับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนใน 5 ด้าน ดังนี้ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริมนักเรียน ด้าน การป้องกันและแก้ไขปัญหาด้าน และการส่งต่อ

เครื่องมือที่ใช้ คือแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อระดับการดำเนินงาน ระบบดูแลช่วย เหลือนักเรียนในโรงเรียน แบ่งเป็น 3 ตอน โดยตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับระดับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนเป็นแบบ มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ท (Noll, 1989 : 35) และตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิด สอบถามปัญหา แนวทางพัฒนาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 ทั้ง 5 ด้าน โดยเครื่องมือที่สร้าง แล้วได้ ขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความครอบคลุม ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความ เที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง ความถูกต้องของแบบสอบถามและการใช้ภาษา โดยเลือกข้อที่มีค่าความเชื่อมั่น 0.67 ขึ้นไปมาเป็นแบบสอบถาม เมื่อปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำผู้เชี่ยวชาญแล้วได้นำแบบทดสอบ ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกันจำนวน 80 กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น ของแบบสอบถามทั้งฉบับ ได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ 0.937 นำผลที่ได้มาปรับปรุงครั้งสุดท้าย แล้วนำไปใช้เก็บข้อมูลกับประชากรทั้งหมด

วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามที่มีคำตอบสมบูรณ์จำนวน 166 ฉบับ โดยใช้สถิติร้อยละ ค่า

เฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) ทำการทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที (T-Test) และการทดสอบค่า เอฟ (F-Test)

ผลการวิจัย

ลักษณะทางประชากร เป็นผู้บริหารร้อยละ 50 ครูแนะแนวร้อยละ 50 วุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 20.48 ระดับสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 79.52 โรงเรียนขนาดเล็ก ร้อยละ 43.37 โรงเรียนขนาดกลาง ร้อยละ 38.55 โรงเรียนขนาดใหญ่ ร้อยละ 8.44 และโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ ร้อยละ 9.64

1. ผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 28 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบระหว่างตัวแปรที่ศึกษาพบว่าผู้บริหารและครูที่มีตำแหน่งวุฒิการศึกษาและขนาดของสถานศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ดังนี้

2.1 ผลการเปรียบเทียบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 จำแนกตามตำแหน่งพบว่า ผู้บริหาร และครูแนะแนวมีการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันเป็นไปตามสมมติฐาน ที่ตั้งไว้

2.2 ผลการเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 จำแนกตามวุฒิการศึกษาพบว่า ผู้บริหารและครูแนะแนวที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ผู้บริหารและครูแนะแนวที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ส่วนด้านอื่น ๆ วุฒิการศึกษามีผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.3 ผลการเปรียบเทียบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารและครูแนะแนวที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกัน มีการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ขนาดของสถานศึกษามีผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

3. ปัญหาและแนวทางพัฒนา ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างรายด้านพบว่า ด้านการรู้จักนักเรียนรายบุคคลมีปัญหา

นักเรียนไม่ให้ความสำคัญกับการเก็บข้อมูล ไม่เปิดเผยข้อมูล และให้ข้อมูลที่ไม่ตรงกับความจริงมากที่สุด รองลงมาคือปัญหาทางด้านเศรษฐกิจครอบครัวนักเรียนเอง แนวทางแก้ไขปัญหาคือให้ครูออกเยี่ยมบ้านนักเรียนอย่างจริงจังและตั้งใจ โรงเรียนต้องสร้างความตระหนักให้ครูในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อพัฒนาครูทุกคนให้สามารถเป็นครูแนะแนวได้ ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการคัดกรองที่มากที่สุดได้แก่ ข้อมูลที่โรงเรียนใช้ในการคัดกรองนักเรียนไม่ครบถ้วนถูกต้อง ไม่เป็นปัจจุบัน และนักเรียน ผู้ปกครองไม่ให้ความร่วมมือในการคัดกรองนักเรียน แนวทางแก้ไขคือโรงเรียนต้องเก็บข้อมูลให้ครบถ้วนถูกต้องมีการใช้วิธีการที่หลากหลายในการเก็บข้อมูล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพัฒนาระบบจัดเก็บข้อมูลให้ใช้งานได้ง่ายและอบรมครูให้ใช้งานเป็น ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการส่งเสริมนักเรียนได้แก่ นักเรียนไม่ให้ความสำคัญ ไม่ร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น และงบประมาณ สื่อเทคโนโลยี เครื่องมือที่ใช้ส่งเสริมพัฒนาอย่างไม่เพียงพอ แนวทางพัฒนาคือ โรงเรียนต้องจัดสรรเวลาจัดกิจกรรมให้ครอบคลุมความสามารถของนักเรียนทุก ๆ ด้าน โดยบูรณาการร่วมกัน และครูต้องมีการคัดกรองนักเรียนได้อย่างถูกต้องเพื่อส่งเสริมพัฒนาได้ถูกต้อง ปัญหาด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาคือ ครูรับรู้ปัญหานักเรียนล่าช้า และมีปัญหาการประสานงานหรือการดำเนินการล่าช้า แนวทางแก้ไขคือ โรงเรียนควรมีการประสานงานร่วมมือกับทุกภาคส่วนในการร่วมมือป้องกันและแก้ไขปัญหา และจัดโครงการป้องกันโดยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ปัญหาด้านการส่งต่อพบว่า มีปัญหาการประสานงานระหว่างหน่วยงาน และนักเรียนมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อ การส่งต่อ ไม่ยอมรับและมีทัศนคติต่อต้าน การส่งต่อแนวทางแก้ปัญหาคือโรงเรียนต้องพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจและ ตระหนักถึงความสำคัญของการส่งต่อ และมีการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอและทันต่อเหตุการณ์

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 พบว่า โดยภาพรวม มีการดำเนินงาน อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้าน คือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน และด้านการส่งเสริมนักเรียน อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน คือด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา และด้านการส่งต่อทั้งนี้อาจเป็นเพราะดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนถือเป็นนโยบายสำคัญของกระทรวงศึกษาธิการโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น

พื้นฐานได้กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งในสังกัด มีหน้าที่ในการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนและส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษา ครู - อาจารย์และผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการ พัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยกำหนดเป็นมาตรการ ในการสนับสนุน ส่งเสริมศักยภาพนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547 : 1) และเป็น เจตนารมณ์อันแท้จริงของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ส่งผลให้สถาน ศึกษาทุกแห่งถือเป็นภารกิจหลักที่สำคัญที่จะต้องดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ด้าน ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและ แก้ไขปัญหา การส่งต่อให้บรรลุผลตามนโยบาย เพื่อให้นักเรียนได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพ มี คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นไปตามพัฒนาการความต้องการของผู้ปกครองและชุมชนที่หวังจะให้ สถานศึกษาเป็นแหล่งให้ความรู้และอบรมสั่งสอนบุตรหลานให้พัฒนาและเติบโตอย่างมีคุณภาพและ เป็นคนดีของสังคมต่อไป ผลวิจัยพบว่าโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 ให้ความสำคัญกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังจะเห็นได้จาก ผลการดำเนินงานโดยภาพรวม อยู่ระหว่างมากถึงมากที่สุด ซึ่งอาจเป็นผลมาจากสำนักงานเขตพื้นที่ให้ความสำคัญ ส่งเสริมสนับสนุน อย่างจริงจัง และโรงเรียนตระหนักถึงความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สอดคล้องกับงาน วิจัยของ ช่อทิพย์ อินทรักษา (2556 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง การดำเนินงาน แนะแนวกับงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน จังหวัดกาญจนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ผลการวิจัยพบว่า 1) การดำเนินงานแนะแนว ในโรงเรียนจังหวัด กาญจนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ในภาพรวม มีการดำเนินงานอยู่ ในระดับมาก 2) การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนจังหวัดกาญจนบุรี สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 โดยภาพรวมมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก เมื่อ พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจาก มากไปน้อยคือ ด้านการคัดกรองนักเรียน รองลงมาคือ ด้านการส่งเสริมและ การพัฒนานักเรียน ด้าน การป้องกันแก้ไขและช่วยเหลือนักเรียน ด้านการส่งต่อ และด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

2. ผลวิเคราะห์เปรียบเทียบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 จำแนกตามตำแหน่งผู้บริหารและครูแนะแนว มี การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เป็นเพราะ ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารหรือครูแนะแนวต่างต้องยึดนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐานมาเป็นแนวทางในการดำเนินงานช่วยเหลือนักเรียน โดยผู้บริหารสถานศึกษาจะเป็นผู้บริหาร จัดการให้มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาให้ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ ประสาน

งานระหว่างสถานศึกษากับหน่วยงานและบุคลากรภายนอก เช่น ผู้ปกครอง เครือข่ายผู้ปกครอง ตลอดจนองค์กรต่าง ๆ เช่น สาธารณสุขอำเภอ โรงพยาบาล สถานีตำรวจ ดูแล กำกับ นิเทศ ติดตาม ประเมินผล สนับสนุนและให้ขวัญกำลังใจในการดำเนินงาน ส่วนครูประจำชั้นจะมีบทบาทหน้าที่ในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน จำแนกกลุ่มนักเรียน จัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมและพัฒนา จัดกิจกรรมป้องกันแก้ไขและช่วยเหลือนักเรียน ตลอดจนดำเนินการเพื่อการส่งต่อนักเรียน โดยที่ครูประจำวิชา/ครูทั่วไป ทุกคนจะเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีหน้าที่ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดูแลช่วยเหลือนักเรียนและการให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่นักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547 : 17 - 20) ดังนั้น จะเห็นได้ว่าทั้งผู้บริหารและครูแนะแนว รวมไปถึงครูทุกคนในโรงเรียนต่างมีบทบาทหน้าที่ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนด้วยกันทั้งสิ้น โดยมีวิธีการและเครื่องมือที่มีคุณภาพและมีหลักฐานการทำงานที่สามารถตรวจสอบได้ มีครู ประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานรวมทั้งมีบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ทั้งในและนอกสถานศึกษาอันได้แก่ ครู ผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง ชุมชนหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

3. ผลการเปรียบเทียบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 จำแนกตามวุฒิการศึกษา ผู้บริหารและครูแนะแนวที่มีวุฒิทางการศึกษาต่างกัน มีการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ผู้บริหารและครูแนะแนวที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีระดับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแตกต่างกัน ในด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยผู้บริหารและครูแนะแนวที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี มีระดับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในด้านการป้องกันและแก้ปัญหาน้อยกว่า ผู้บริหารและครูแนะแนวที่มีวุฒิการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี โดยผู้บริหารและครูแนะแนวที่มีวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีระดับการดำเนินงานจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนตามแนวทางการปฏิรูปโดยคำนึงถึงศักยภาพของผู้เรียนรายคนและมีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรอย่างเหมาะสมและต่อเนื่องสูงกว่าผู้บริหารและครูแนะแนวที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งอาจเป็นเพราะการศึกษาที่สูงกว่าทำให้มุมมองและทัศนคติด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาแตกต่างกัน

4. ผลการเปรียบเทียบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 ของผู้บริหาร

และครูแนะแนวที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกันโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าระดับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา มีระดับการดำเนินงานแตกต่างกัน 1 ด้านคือ ด้านการส่งเสริมนักเรียน โดยส่วนใหญ่โรงเรียนขนาดเล็กมีระดับการดำเนินงานมากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวนนักเรียนที่จะต้องดูแลน้อยทำให้สามารถที่จะดำเนินงานได้อย่างครอบคลุมทั่วถึง ทำให้ผลการดำเนินงานโดยรวมดีกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่แสดงให้เห็นว่า การดูแลช่วยเหลือนักเรียนในจำนวนที่ไม่มากเกินไป จะทำได้ดีกว่าการดูแลนักเรียนในจำนวนมาก ๆ พร้อมกัน แต่เมื่อพิจารณาทุกด้านรวมกันโดยภาพรวมพบว่า ไม่แตกต่างกันก็อาจเป็นเพราะว่าสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดนโยบายให้กับสถานศึกษาทุกแห่งในสังกัด สามารถดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยกำหนดมาตรการสนับสนุนส่งเสริมศักยภาพนักเรียนเน้นกิจกรรมการส่งเสริมพัฒนาป้องกันและแก้ปัญหา และการคุ้มครองเด็ก เพื่อให้นักเรียนทุกคนได้รับการดูแลช่วยเหลือจากครู ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง และเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา ให้นักเรียนมีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญาสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรัช ชาติระรักษ์ (2550 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยการดำเนินงานตามมาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 จำแนกตามขนาดของโรงเรียนโดยรวมและ รายด้านไม่แตกต่างกัน และเพ็ญศรี นิตยา (2551 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยสภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่นเขต 4 จำแนกตามขนาดโรงเรียนพบว่าสภาพและปัญหาการดำเนินงาน ไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหาร สามารถวางแผนให้บุคลากรครูมีกรอบเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยการประชุมสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคลากรครูด้วยกันเกี่ยวกับสื่อเครื่องมือการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล เกณฑ์การคัดกรองนักเรียนของสถานศึกษา หลักการ ทฤษฎีทางจิตวิทยาเด็ก ประสบการณ์และปัญหาในการดูแลนักเรียน พร้อมทั้งระดมแนวคิดวิธีการแก้ไขปัญหาร่วมกันทุก ๆ ปีการศึกษา เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่ครูที่ปรึกษาสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ นอกจากนี้อาจสร้างแรงจูงใจให้ครูที่ปรึกษาโดยการมอบเกียรติบัตรให้กับครูผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ครูที่ปรึกษาดีเด่นในแต่ละปีการศึกษา

1.2 ครูที่ปรึกษา สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน โดยการเรียนรู้และปฏิบัติตามทักษะการให้คำปรึกษาแก่นักเรียน เพื่อให้นักเรียนเกิดความไว้วางใจและเป็นมิตร ซึ่งจะนำไปสู่

การช่วยเหลือ ส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียน ฝึกการแก้ไขปัญหาของตนเอง และสามารถที่จะพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ ครูควรศึกษาปัญหากรณีต่าง ๆ กับเพื่อนครูด้วยกัน เพื่อหาทางแก้ปัญหาร่วมกันไม่ควรทำงานคนเดียว

1.3 โรงเรียนสามารถวางแผนกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียน โดยการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายหรือกิจกรรมของโรงเรียน และมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมนั้น ๆ พร้อมทั้งอธิบายให้นักเรียนเข้าใจถึงประโยชน์ของการเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน ผ่านกระบวนการคณะกรรมการสถานศึกษาหรือครูอาสาสมัครที่จะช่วยกระตุ้นเพื่อนนักเรียนด้วยกัน ควรจัดให้มีครูแนะแนว ครูจิตวิทยา หรือครูที่ทำหน้าที่แนะแนวโดยเฉพาะเพื่อช่วยเหลือนักเรียนบางส่วนที่ไม่กล้าเข้าหาครูที่ปรึกษาและเพื่อเป็นแกนนำในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน คอยประสานความร่วมมือภายในโรงเรียนสถานศึกษาต้องเก็บข้อมูลที่จำเป็นของนักเรียนทั้งหมด และจัดเก็บให้เป็นระบบเพื่อการเรียกใช้งาน

1.4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สามารถเป็นองค์กรกลางในการจัดหา จัดทำสื่อ เครื่องมือ สารสนเทศ เพื่อเผยแพร่แก่สถานศึกษา ได้ศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และการนิเทศ ติดตามประเมินผล เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษาตระหนักในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจัดการติดต่อประสานงานหน่วยงานอื่นเพื่อรับการส่งต่อช่วยเหลือโรงเรียนในการดำเนินงาน

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาความคิดเห็น สภาพปัญหาและการดำเนินงาน โดยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลรูปแบบอื่น ๆ เช่นการสัมภาษณ์ การสังเกตและสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ และผู้มีส่วนได้เสียในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในสถานศึกษาให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเช่น ครู ที่ปรึกษา นักเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา เจ้าหน้าที่ตำรวจ โรงพยาบาล เป็นต้น

2.2 ควรมีการศึกษาบทบาททัศนคติ ของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองนักเรียน ที่มีต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา

2.3 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา

2.4 ควรศึกษาความสัมพันธ์การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษากับคุณภาพของนักเรียน

2.5 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนโดยสอบถามกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ เช่น โรงเรียนประถม โรงเรียนมัธยม โรงเรียน

สังกัดการศึกษาเอกชนโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อเปรียบเทียบระดับปัญหาและการดำเนินงานในแต่ละสังกัดว่ามีความคล้ายหรือต่างกันอย่างไร

6. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการแก้ปัญหาของนักเรียน ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งต่อนักเรียนไปยังหน่วยงานภายนอก เพื่อทราบถึงปัญหาและแนวทางแก้ไขต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมสามัญศึกษา. (2544). ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและการประกันคุณภาพในโรงเรียน

กรมสามัญศึกษา. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2533). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2533 (ฉบับที่ 3). กรุงเทพฯ : ศุภสภาลาดพร้าว.

_____. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ : ศุภสภาลาดพร้าว.

ช่อทิพย์ อินทร์ภา. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินงานแนะแนวกับงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนจังหวัดกาญจนบุรี สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 8. การค้นคว้าอิสระปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.

เพ็ญศรี นิตยา. (2551). สภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่นเขต 4. การค้นคว้าอิสระปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

สุรัช ชาตะรักษ์. (2550). การดำเนินงานตามมาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หนองคาย เขต 3. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2546). คู่มือการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและแก้วิกฤติสังคม. กรุงเทพฯ : ชวนพิมพ์.

Noll,A.N. (1989). Questionnaire Design Attitude Measurement. New York : Basic Book Publisher Inc.

สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริม
การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในกลุ่มสามเหลี่ยมมรกต
Teachers' conditions and the problems on Educational
management under the office of Non-formal education and
informal education of the emerald triangle group

ชำนาญ พิมพ์สวัสดิ์¹, ณัฐกิตติ์ สวัสดิ์ไธสง²
Chamnan Pimsawat¹, Natthakit Sawattaisong²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัญหา เปรียบเทียบ และแนวทางการแก้ปัญหาการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ของครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในกลุ่มสามเหลี่ยมมรกต กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครู กศน.ตำบล จำนวน 233 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามจำนวน 40 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.92 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า t และการทดสอบค่า F

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการจัดการศึกษาภาพรวมทุกด้าน อยู่ในระดับมาก และปัญหาการจัดการศึกษาภาพรวมทุกด้าน อยู่ในระดับน้อย
2. ผลการเปรียบเทียบสภาพการจัดการศึกษาพบว่า การจัดการศึกษาของครูที่มีเพศ อายุ และประสบการณ์ทำงานแตกต่างกัน มีสภาพการจัดการศึกษาโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
3. ผลการเปรียบเทียบปัญหาการจัดการศึกษาของครูที่มีเพศแตกต่างกัน มีปัญหาการจัดการศึกษา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ครูที่มีอายุและประสบการณ์ทำงานแตกต่างกันมีปัญหาการจัดการศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
4. แนวทางการแก้ปัญหาการจัดการศึกษามีดังนี้ ด้านหลักสูตร สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนและนักศึกษา ศึกษาเนื้อหาและโครงสร้างหลักสูตรให้เข้าใจ ด้านสื่อการเรียนการสอน

¹ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

สถานศึกษาควรจัดหา จัดซื้อ จัดทำสื่อที่ทันสมัยเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนการสอน สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูได้อบรมเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ให้มีประสิทธิภาพ และด้านการวัดผลและประเมินผล สถานศึกษาควรส่งเสริม สนับสนุนให้ครูและนักศึกษามีส่วนร่วมในการวัดผลและประเมินผล

คำสำคัญ : สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาของครู

Abstract

The objectives of the research were to study conditions, problems, compare and solutions of teachers' educational management under the office of Non-formal education and informal education (the emerald triangle group). The samples used in the research were 233 teachers in non-formal education district. The research instrument was a questionnaire of 40 items with a confidence equivalent to .92 statistics used were percentage, mean, standard deviation, t-test and F-test.

The research findings were as follows:

1. The conditions of educational management were at a high level and the problems of educational management were at a low level.

2. The comparison results on Conditions of educational management was found the teachers with different sex, age and work experience had the difference statistically significant at the 0.05 level.

3. The comparison results on problems of educational management the Teachers with different sex had no differences by overall and individual issues. The teachers with different age and work experience had overall and individual issues statistically significant at the 0.05 level.

4. The solutions of educational management as follows. On the curriculum the school should promote teachers and students

Should learn to understand the course content and structure. On the teaching materials the school should provide advanced media in order to encourage students to learn. On the teaching management the school should encourage teachers to training for develop effective teaching. On the measurement and evaluation the school should promote teachers and students should participate in the measurement and evaluation.

Keywords : Teachers' conditions and the problems on Educational management

บทนำ

ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมโลก สังคมฐานความรู้ทำให้นานาประเทศต่าง ๆ เร่งขยายโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ให้แก่ประชาชน เพื่อใช้เป็นช่องทางในการพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง และเป็นกำลังสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและประเทศชาติ ทำให้ความต้องการของประชาชนโดยเฉพาะการศึกษา การเรียนรู้และการพัฒนาตนเองด้านต่าง ๆ มีความหลากหลายและสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น (สำนักบริหารงานการศึกษาภายนอกโรงเรียน, 2550 : 1) และการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 - 2561) รัฐบาลได้ให้ความสำคัญเรื่อง การศึกษาและการเรียนอย่างเป็นระบบโดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเพื่อให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ให้บรรลุวิสัยทัศน์กำหนดไว้ “คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ” โดยเฉพาะได้ดำเนินการจัดให้มีศูนย์การเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมในทุกพื้นที่ เติบโตระบบการศึกษาให้รองรับการเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดยโสธร, 2554 : 1)

การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ยึดหลักปรัชญา “คิดเป็น” โดยให้ผู้เรียนฝึกกระบวนการคิดวิเคราะห์ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาในแต่ละรายวิชารวมทั้งการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญตามสถานการณ์และความต้องการของผู้เรียน มีครูเป็นผู้ส่งเสริมและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้และพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพอาศัยระบบช่วยเหลือผู้เรียนเป็นเครื่องมือให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ แนะนำและร่วมแก้ปัญหาให้กับผู้เรียนโดยวิธีการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 จะมีการเรียนวิธีเดียว คือ “วิธีเรียน คน.” ที่สามารถจัดการเรียนรู้ได้หลายรูปแบบที่เหมาะสมกับผู้เรียน คือ การเรียนรู้แบบพบกลุ่ม การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้แบบทางไกล การเรียนรู้แบบชั้นเรียน และการเรียนรู้แบบอื่น ๆ หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่สถานศึกษานำไปใช้จัดการเรียนรู้นั้น ประกอบด้วยสาระการเรียนรู้ 5 กลุ่มสาระ และในแต่ละระดับผู้เรียนต้องทำกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต (กพช.) ไม่น้อยกว่า 100 ชั่วโมง

กลุ่มสามเหลี่ยมมรกต มี 4 จังหวัด ประกอบด้วย สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดยโสธร สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดศรีสะเกษ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดอำนาจเจริญ และสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงาน

ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย วางแผนกิจกรรม กำกับ ดูแล ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมอุดมปัญญา ด้วยการจัดการให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนอย่างมีคุณภาพและทั่วถึง สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดในกลุ่มสามเหลี่ยมมรกต ได้จัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มา 4 ปีการศึกษา แต่ยังไม่ทราบสภาพและปัญหาในการจัดการศึกษามากน้อยเพียงใด ทำให้ขาดข้อมูลสำคัญ สำหรับนำมาใช้ปรับปรุงเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

จากเหตุผลข้างต้นจึงทำให้ผู้วิจัยในฐานะเป็นบุคลากร สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด กลุ่มสามเหลี่ยมมรกต มีความสนใจที่จะทำการศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของครู กศน.ตำบล ในด้านหลักสูตรด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการจัดการเรียนการสอนและด้านวัดผลและประเมินผล และได้แนวทางการแก้ปัญหา การจัดการศึกษา อันจะส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่หลักสูตรกำหนดไว้และจะเกิดประโยชน์ยิ่งในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของครู กศน.ตำบล สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดกลุ่มสามเหลี่ยมมรกต
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของครู กศน.ตำบล สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด กลุ่มสามเหลี่ยมมรกตจำแนกตาม เพศ อายุ และ ประสบการณ์ทำงาน
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการแก้ปัญหาการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษา นอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของครู กศน.ตำบล สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดกลุ่มสามเหลี่ยมมรกต

วิธีดำเนินการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. ครู กศน.ตำบล ที่มีเพศต่างกัน มีสภาพการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดกลุ่มสามเหลี่ยมมรกต แตกต่างกัน
2. ครู กศน.ตำบล ที่มีเพศต่างกัน มีปัญหาการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด กลุ่มสามเหลี่ยมมรกต แตกต่างกัน
3. ครู กศน.ตำบล ที่มีอายุต่างกัน มีสภาพการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด กลุ่มสามเหลี่ยมมรกต แตกต่างกัน
4. ครู กศน.ตำบล ที่มีอายุต่างกัน มีปัญหาการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด กลุ่มสามเหลี่ยมมรกต แตกต่างกัน
5. ครู กศน.ตำบล ที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีสภาพการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด กลุ่มสามเหลี่ยมมรกต แตกต่างกัน
6. ครู กศน.ตำบล ที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีปัญหาการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด กลุ่มสามเหลี่ยมมรกต แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากร

การศึกษาประชากรครั้งนี้ ทำการศึกษากับครู กศน.ตำบล สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด ในกลุ่มสามเหลี่ยมมรกต รวมประชากรทั้งสิ้น 560 คน

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ทำการศึกษากับครู กศน.ตำบล สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดในกลุ่มสามเหลี่ยมมรกต รวมประชากรทั้งสิ้น 560 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของยามานะ (Yamane, 1973 : 887 อ้างถึง

ใน ธีรวุฒิ เอกะกุล, 2552 : 135) และใช้การสุ่มอย่างง่าย ใช้หน่วยในการแบ่ง คือ ครู กศน.ตำบล สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดยโสธร จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดอำนาจเจริญ และจังหวัดอุบลราชธานี ได้กลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้นจำนวน 233 คน

เครื่องมือการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือเป็นคำถามเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของครู กศน. ตำบล สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด กลุ่มสามเหลี่ยมมรกตโดยมีคำถามครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผลซึ่งแบ่งเป็น 3 ตอนตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบ ได้แก่ เพศ อายุ และประสบการณ์ทำงาน ซึ่งเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ 2 แบบสอบถามระดับความคิดเห็นของครู กศน.ตำบล เกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตอนที่ 3 แบบสอบถามลักษณะปลายเปิดเกี่ยวกับแนวทางการแก้ปัญหาการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของครู กศน. ตำบล สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด กลุ่มสามเหลี่ยมมรกต

การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลและสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของครู กศน. ตำบล สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดกลุ่มสามเหลี่ยมมรกตโดยจำแนกตาม เพศ อายุและประสบการณ์ทำงานโดยการทดสอบค่า t และ F วิเคราะห์เป็นรายด้านและโดยรวมทุกด้าน เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีของ Scheffe'

ผลการวิจัย

1. สภาพการจัดการศึกษาหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของครู กศน.ตำบล สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดกลุ่มสามเหลี่ยมมรกต โดยรวมทั้งหมดและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอนตามลำดับจำแนกรายด้านได้ ดังนี้

1.1 ด้านหลักสูตรโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือนำหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ไปใช้ได้ อย่างครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย ที่พลาดโอกาส ขาดโอกาสอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ หลักสูตร การศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 มีความทันสมัยสอดคล้องกับสภาพ ปัจจุบันและบริบทของท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก และมีการประเมินผลการใช้หลักสูตรการศึกษานอก ระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ หลักสูตรการศึกษานอก ระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 มีการจัดมวลประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนครอบคลุมตาม มาตรฐานของหลักสูตรอยู่ในระดับมาก

1.2 ด้านสื่อการเรียนการสอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบ ว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ จัดเก็บสื่อการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ เผยแพร่และประชาสัมพันธ์การใช้สื่อการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก และ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ปริมาณสื่อการเรียนการสอนเพียงพอกับความต้องการของผู้เรียนอยู่ใน ระดับปานกลาง

1.3 ด้านการจัดการเรียนการสอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียนอยู่ ในระดับมาก รองลงมาคือ กิจกรรมการเรียนการสอนสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษานอกระบบ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 อยู่ในระดับมาก และนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการ เรียนการสอนอยู่ในระดับมาก และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ จัดสอนเสริมในรายวิชาที่ยาก อยู่ใน ระดับปานกลาง

1.4 ด้านการวัดผลและประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นราย ข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ การเทียบโอนผลการเรียนตามหลักเกณฑ์และวิธีการ จัดการ การศึกษานอกระบบโรงเรียนอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ มีการวัดและประเมินผลโดยใช้กิจกรรมพัฒนา คุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมาก และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ มีการวัดและประเมินผลระหว่างเรียน เพื่อทราบความก้าวหน้าของผู้เรียนอยู่ในระดับมาก

2. ปัญหาการจัดการศึกษาหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของครู กศน.ตำบล สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัยจังหวัดกลุ่มสามเหลี่ยมมรกต โดยรวมทั้งฉบับและรายด้านอยู่ในระดับน้อย โดยเรียง ลำดับจากมากไปหาน้อย คือด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัด และประเมินผล ด้านหลักสูตร ตามลำดับ จำแนกรายด้านได้ดังนี้

2.1 ด้านหลักสูตรโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มี

ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ นำผลการประเมินหลักสูตรไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 อยู่ในระดับน้อย รองลงมาคือ พัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและบริบทของผู้เรียนอยู่ในระดับน้อย และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 มีความทันสมัยสอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและบริบทของท้องถิ่น อยู่ในระดับน้อย

2.2 ด้านสื่อการเรียนการสอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุดคือ ปริมาณสื่อการเรียนการสอนเพียงพอกับ ความต้องการของผู้เรียนอยู่ในระดับน้อย รองลงมาคือ มีการบริการและหมุนเวียนสื่อการเรียนการสอนระหว่างผู้สอนใน กศน. ตำบลอยู่ในระดับน้อย และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ สำรวจความต้องการและความจำเป็นในการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อผู้เรียน อยู่ในระดับน้อย

2.3 ด้านการจัดการเรียนการสอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุดคือ กิจกรรมการเรียนการสอนสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือ ใช้แผนการสอนประกอบการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอยู่ในระดับน้อย และใช้เทคโนโลยีและวิธีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายอยู่ในระดับน้อย และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้เรียน มีการเรียนรู้และปฏิบัติงานร่วมกัน อยู่ในระดับน้อย

2.4 ด้านการวัดผลและประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุดคือ การเทียบโอนผลการเรียนตามหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกระบบอยู่ในระดับน้อย รองลงมาคือ ติดตามแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนหลังประเมินผลอยู่ในระดับน้อย และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ มีการวัดและประเมินผลระหว่างเรียนเพื่อทราบความก้าวหน้าของผู้เรียน อยู่ในระดับน้อย

3. การเปรียบเทียบสภาพการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของครู กศน.ตำบล สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด กลุ่มสามเหลี่ยมมรกต จำแนกตาม เพศ อายุ และ ประสบการณ์ทำงานโดยครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน จำแนกได้ ดังนี้

3.1 จำแนกตามเพศของครู กศน.ตำบล ที่มีสภาพการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด กลุ่มสามเหลี่ยมมรกต โดยภาพรวมและด้านหลักสูตร ด้านสื่อ การเรียนการสอน ด้านการจัดการเรียนการสอน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ 0.05 และด้านการวัดและประเมินผล ไม่แตกต่างกัน

3.2 จำแนกตามอายุของครู กศน.ตำบล ที่มีสภาพการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด กลุ่มสามเหลี่ยมมรกต โดยภาพรวมและด้านสื่อการเรียนการสอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านหลักสูตรด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผลไม่แตกต่างกัน

3.3 จำแนกตามประสบการณ์การทำงานของครู กศน.ตำบล ที่มีสภาพการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด กลุ่มสามเหลี่ยมมรกต โดยภาพรวมด้านสื่อ การเรียนการสอน ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านหลักสูตรไม่แตกต่างกัน

4. การเปรียบเทียบปัญหาการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของครู กศน.ตำบล สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด กลุ่มสามเหลี่ยมมรกต จำแนกตาม เพศ อายุ และประสบการณ์ทำงานโดยครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน สรุปได้ ดังนี้

4.1 จำแนกตามเพศของครู กศน.ตำบล ที่มีสภาพการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด กลุ่มสามเหลี่ยมมรกต โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

4.2 จำแนกตามอายุของครู กศน.ตำบล ที่มีสภาพการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดกลุ่มสามเหลี่ยมมรกต โดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.3 จำแนกตามประสบการณ์การทำงานของครู กศน.ตำบล ที่มีสภาพการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดกลุ่มสามเหลี่ยมมรกต โดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5. ผลการวิเคราะห์แนวทางการแก้ปัญหาการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของครู กศน.ตำบล สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด กลุ่มสามเหลี่ยมมรกต สรุปได้ ดังนี้

5.1 ด้านหลักสูตร

5.1.1 สภาพ/บริบทการจัดการศึกษาคณะกรรมสถานศึกษา ครู ภูมิปัญญาท้องถิ่นและนักศึกษาและผู้เกี่ยวข้องร่วมวิเคราะห์ก่อนนำไปจัดทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่น โครงสร้างหลักสูตรมีความยืดหยุ่นและหลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และมีการวิเคราะห์หลักสูตรจากการนำไปใช้แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

5.1.2 ปัญหาที่พบครูและนักศึกษายังไม่เข้าใจหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 นักศึกษาไม่ได้เลือกลงทะเบียนรายวิชาเลือกเอง ครูผู้สอนหรือเจ้าหน้าที่ทะเบียนเลือกลงทะเบียนรายวิชาเลือกให้และยังไม่มีมีการประเมินหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อนำผลการประเมินมาพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

5.1.3 ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาครูผู้สอนและนักศึกษา ควรศึกษาเนื้อหาและโครงสร้างหลักสูตรให้เข้าใจ นักศึกษาสามารถเลือกลงทะเบียนรายวิชาเลือกตามความต้องการและความพร้อมของผู้เรียน และสถานศึกษาควรแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินสถานศึกษาและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

5.2 ด้านสื่อการเรียนการสอน

5.2.1 สภาพ/บริบทการจัดการศึกษามีสื่อการเรียนการสอนที่เพียงพอและมีการหมุนเวียนสลับไปให้ทุกตำบล มีการนำสื่อมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน และมีการสร้างสื่อที่ทำจากวัสดุท้องถิ่น

5.2.2 ปัญหาที่พบสื่อในการจัดการเรียนการสอนไม่หลากหลาย ไม่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สถานที่จัดการเรียนการสอนหลายที่ยังขาดสื่อ เช่น คอมพิวเตอร์สำหรับบริการสืบค้นข้อมูล โปรเจคเตอร์ โทรทัศน์ เครื่องเล่นดีวีดี อุปกรณ์รับสัญญาณดาวเทียม เป็นต้น และนักศึกษาไม่มีส่วนร่วมในการจัดหาจัดทำ จัดซื้อสื่อการเรียนการสอน

5.2.3 ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาสถานศึกษาควรจัดหาสื่อที่ทันสมัยเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สำนักงาน กศน.จังหวัด และสถานศึกษาควรจัดหาสื่อ เช่น คอมพิวเตอร์สำหรับบริการสืบค้นข้อมูล โปรเจคเตอร์ โทรทัศน์ เครื่องเล่นดีวีดี อุปกรณ์รับสัญญาณดาวเทียม เป็นต้น ให้ครบทุกจุดที่มีจัดการเรียนการสอนครู นักศึกษา และผู้เกี่ยวข้อง ควรร่วมกันในการจัดหา จัดทำ และจัดซื้อสื่อการเรียนการสอน

5.3 ด้านการจัดการเรียนการสอน

5.3.1 สภาพ/บริบทการจัดการศึกษามีการสอนตามแผนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ มีการจัดการเรียนรู้ บูรณาการเนื้อหาสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนและสังคมใน

รายวิชาที่มีเนื้อหายากจะมีการสอนเสริมโดยวิทยากรที่ความสามารถในรายวิชานั้น ไม่มีการนำเทคโนโลยีที่หลากหลายมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

5.3.2 ปัญหาที่พบนักศึกษามาน้อย เนื่องจากมีภาระงานมากเพราะเป็นผู้นำในการเลี้ยงดูครอบครัว ครูผู้สอนต้องจัดการเรียนการสอนทุกรายวิชา จึงทำให้ครูไม่สามารถสอนในรายวิชาที่ครูไม่ถนัดได้อย่างเต็มที่ นักศึกษาไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนในการจัดการเรียนการสอน และขาดการนิเทศการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

5.3.3 ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาครูควรใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ของ กศน. ที่หลากหลาย และให้นักศึกษาหาเวลาในการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมในรายวิชาที่ยาก ควรจัดทำเป็นค่ายวิชาการเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น ครูควรให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการวางแผนในการจัดการเรียนการสอน และสำนักงาน กศน. จังหวัดและสถานศึกษาควรจัดให้มีการนิเทศการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องและนำผลการนิเทศไปปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน

5.4 ด้านการวัดและประเมินผล

5.4.1 สภาพ/บริบทการจัดการศึกษามีการวัดและประเมินผลเป็นระยะ เพื่อให้ทราบระดับความก้าวหน้าของนักศึกษาโดยการวัดผลระหว่างภาค ครูผู้สอนจะดำเนินการวัดผลส่วนการวัดผลปลายภาคในรายวิชาบังคับ ส่วนกลางจะเป็นผู้กำหนดแบบทดสอบ และการวัดและประเมินผลเป็นไปตามเกณฑ์ตามที่ สำนักงาน กศน. กำหนด

5.4.2 ปัญหาที่พบเนื่องจากแบบทดสอบปลายภาค ส่วนกลางเป็นผู้กำหนดจึงทำให้ไม่ตรงตามประสบการณ์ของนักศึกษา ทำให้ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนต่ำ ครูและนักศึกษา ไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดสัดส่วนคะแนนระหว่างภาคและปลายภาค ทำให้บางวิชาไม่ตรงกับธรรมชาติของรายวิชา

5.4.3 ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาควรมีการวัดผลโดยให้นักศึกษาเขียนด้วยลายมือตนเองให้มากที่สุด เพื่อฝึกเรื่องการเขียนคล่อง ควรให้ครูและนักศึกษา มีส่วนร่วมในการกำหนดสัดส่วนคะแนนในรายวิชาเลือก

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของครู กศน.ตำบล สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดกลุ่มสามเหลี่ยมมรกต โดยรวมทั้งฉบับและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอนตามลำดับ ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าในการจัดการศึกษาตาม

หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนนั้นเป็นหลักสูตรที่ยืดหยุ่นได้ สามารถปรับตาม ความเหมาะสม ครู มีการนำเทคโนโลยีที่หลากหลายมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน และมีการจัดสอบปลายภาค ครอบคลุมเนื้อหารายวิชาที่เรียนรวมทั้งการพบกลุ่มภาคทฤษฎี ตามกำหนดของครู กศน. การแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ของผู้เรียนนอกระบบด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลาวรรณ พรหมวงศ์ (2557 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องสภาพปัญหา การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษานอก ระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการ ศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดอุบลราชธานี ผลวิจัยพบว่า สภาพปัญหาการ จัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ของ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด อุบลราชธานีทั้งโดยรวมและในแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก

2. ผลการศึกษาปัญหาการจัดการศึกษาหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้น พื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของครู กศน.ตำบล สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด กลุ่มสามเหลี่ยมมรกต โดยรวมทั้งฉบับและรายด้านอยู่ในระดับน้อย โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้าน การวัดและประเมินผล ด้านหลักสูตร ตามลำดับซึ่งอาจเป็นเพราะว่าในการจัดการศึกษาระดับการ ศึกษาขั้นพื้นฐานของครู กศน.ตำบล มีรูปแบบตามขอบข่ายและภารกิจในการจัดการเรียนการสอน ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งไม่สอดคล้อง กับงานวิจัยของ พูลทรัพย์ เต็นเตือน (2553 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องสภาพปัญหาและ ประสิทธิภาพ การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอก ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดนครพนม ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการจัดการศึกษา ขั้น พื้นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนครพนมทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง

3. ผลการเปรียบเทียบสภาพการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการ ศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของครู กศน.ตำบล สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษาน อกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด กลุ่มสามเหลี่ยมมรกต จำแนกตาม เพศ อายุ และ ประสบการณ์ทำงานโดยครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน โดยสรุป ดังนี้

3.1 จำแนกตามเพศของครู กศน.ตำบล ที่มีสภาพการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการ ศึกษาอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษาน อกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด กลุ่มสามเหลี่ยมมรกต โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อาจเป็นเพราะว่า การจัดการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้น

พื้นฐาน ในความแตกต่างระหว่างเพศชายและเพศหญิงมีลักษณะการปฏิบัติงานที่แตกต่างกันส่งผลให้มีสภาพการจัดการศึกษาที่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ สายันต์ พันธงาม (2552 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มีเพศแตกต่างกันมีสภาพการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยทั้งภาพรวมและรายด้านทุกด้าน ไม่มีความแตกต่างกัน

3.2 จำแนกตามอายุของครู กศน.ตำบล ที่มีสภาพการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด กลุ่มสามเหลี่ยมมรกต โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อาจเป็นเพราะว่าในการจัดการศึกษา ขั้นพื้นฐานอายุของ ครู กศน.ตำบล มีผลทำให้ความคิดเห็นและประสบการณ์ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนแตกต่างกัน ซึ่งผลดังกล่าวอาจทำให้คนที่มียู่มากย่อม มีประสบการณ์มากกว่าคนที่มียูน้อย ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ สายันต์ พันธงาม (2552 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของ ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มีอายุแตกต่างกันมีสภาพการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยทั้งภาพรวมและรายด้านทุกด้าน ไม่มีความแตกต่างกัน

3.3 จำแนกตามประสบการณ์การทำงานของครู กศน.ตำบล ที่มีสภาพการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด กลุ่มสามเหลี่ยมมรกต โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าในการจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของครู กศน.ตำบล จะต้องมีความรู้ในพื้นที่ที่ปฏิบัติงาน และครู กศน.ตำบลที่มีประสบการณ์ทำงานมากจะมีการรับรู้และมีความเข้าใจในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมากกว่า ครู กศน.ตำบลที่มีประสบการณ์น้อย ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พูลทรัพย์ เต็นเตือน (2553 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องสภาพปัญหาและประสิทธิภาพ การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดนครพนม ผลการวิจัยพบว่าสภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดนครพนม ตามความคิดเห็นของข้าราชการ พนักงานราชการ ครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ที่มีประสบการณ์การทำงานแตกต่างกัน โดยรวม

ไม่แตกต่างกัน

4. การเปรียบเทียบปัญหาการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของครู กศน.ตำบล สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด กลุ่มสามเหลี่ยมมรกต จำแนกตาม เพศ อายุ และประสบการณ์ทำงานโดยครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน สรุปได้ ดังนี้

4.1 จำแนกตามเพศของครู กศน.ตำบล ที่มีสภาพการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด กลุ่มสามเหลี่ยมมรกต โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะว่าในการจัดการศึกษาของครู กศน.ตำบลที่มีเพศแตกต่างกัน จะมีจุดมุ่งหมายในการปฏิบัติงานและเป้าหมายแบบเดียวกัน จึงทำให้มีปัญหาในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สายันต์ พันธงาม (2552 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดกระบวนการเรียนรู้ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มีเพศแตกต่างกันมีปัญหาการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยทั้งภาพรวมและรายด้านทุกด้าน ไม่มี ความแตกต่างกัน

4.2 จำแนกตามอายุของครู กศน.ตำบลที่มีสภาพการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด กลุ่มสามเหลี่ยมมรกต โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อาจเป็นเพราะว่าในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอายุของ ครู กศน.ตำบล มีผลทำให้ความคิดเห็นและประสบการณ์ ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนแตกต่างกัน ซึ่งผลดังกล่าวอาจทำให้คนที่มียาวมายุมากย่อมมีประสบการณ์มากกว่าคนที่มียาวมน้อย ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ สายันต์ พันธงาม (2552 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มีอายุแตกต่างกัน มีปัญหาการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยทั้งภาพรวม และรายด้านทุกด้าน ไม่มีความแตกต่างกัน

4.3 จำแนกตามประสบการณ์การทำงานของครู กศน.ตำบล ที่มีปัญหาการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดกลุ่มสามเหลี่ยมมรกต โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าในการจัดการศึกษาระดับ

การศึกษาขั้นพื้นฐานของครู กศน.ตำบลจะต้องมีความรู้ในพื้นที่ปฏิบัติงานและครู กศน.ตำบลที่มีประสบการณ์ทำงานมากจะมีการรับรู้และมีความเข้าใจในการจัดการศึกษา ขั้นพื้นฐานมากกว่า ครู กศน.ตำบลที่มีประสบการณ์น้อย ทำให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงานแตกต่างกันซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนันต์ เฟื่องทอง (2553 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัญหาการเรียนการสอนของศูนย์ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ตามการรับรู้ของ นักศึกษาและครูการศึกษานอกโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ครูที่มีประสบการณ์ทำงานและตำแหน่ง ต่างกัน มีปัญหา การรับรู้ของนักศึกษาการเรียนการสอนโดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศนีย์ ด้านพัฒนามงคล (2552 : บทคัดย่อ) ได้ ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาการจัดการกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกโรงเรียนตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของครูศูนย์การเรียนชุมชน สังกัดสำนักงานส่งเสริมการ ศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด กลุ่มบูรพา ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของ ครูศูนย์การเรียนชุมชน จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน มีความคิดเห็นต่อปัญหาการจัด กระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกโรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติ

5. แนวทางการแก้ปัญหาการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการ ศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของครู กศน.ตำบล สังกัดสำนักงานส่งเสริมการ ศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด กลุ่มสามเหลี่ยมมรกต สรุปได้ดังนี้

5.1 ด้านหลักสูตร สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนและนักศึกษา ศึกษาเนื้อหาและ โครงสร้างหลักสูตรให้เข้าใจนักศึกษาควรสามารถเลือกลงทะเบียนรายวิชาเลือกตามความต้องการ และความพร้อมของผู้เรียน และสถานศึกษาควรแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินสถานศึกษา และ พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พูลทรัพย์ เติมเตื่อน (2553 : 127) เรื่องสภาพปัญหาและประสิทธิภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดนครพนมได้เสนอแนวทาง ว่าควรให้มีการอบรมบุคลากร เพื่อให้มีความสามารถในด้านหลักสูตรอย่างจริงจัง และให้มีการศึกษา วิเคราะห์หลักสูตรให้เหมาะสมกับผู้เรียน โดยให้ประยุกต์เป็นหลักสูตรท้องถิ่น หลักสูตรจะต้องเป็น หลักสูตรที่หลากหลาย ยืดหยุ่นเหมาะสมกับผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ และตอบสนองความต้องการของผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย

5.2 ด้านสื่อการเรียนการสอน สถานศึกษาควรจัดหาสื่อที่ทันสมัยเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้ สำนักงาน กศน.จังหวัดและสถานศึกษา ควรจัดหาสื่อ เช่น คอมพิวเตอร์สำหรับ บริการสืบค้นข้อมูล โปรเจคเตอร์ โทรทัศน์ เครื่องเล่นดีวีดี อุปกรณ์รับสัญญาณดาวเทียม เป็นต้น

ให้ครบทุกจุดที่มีจัดการเรียนการสอนครู นักศึกษา และผู้เกี่ยวข้อง ควรร่วมกันในการจัดหา จัดทำ และจัดซื้อสื่อการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จิรัฐ แก้วกุล (2554 : บทคัดย่อ) เรื่องแนวทางการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในการจัดการศึกษาเทียบเท่าของศูนย์การศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขตบางรักได้เสนอแนวทางว่าควรมีการกำหนดรูปแบบ กิจกรรมการเรียนรู้การใช้สื่อจัดทรัพยากรทางการศึกษาและสื่อให้เพียงพอพัฒนาสถานที่ที่พบกลุ่ม ให้เอื้อต่อการเรียนรู้พัฒนาห้องสมุดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีชีวิตให้บริการสืบค้นด้วยอินเทอร์เน็ต

5.3 ด้านการจัดการเรียนการสอน สถานศึกษาควรส่งเสริม สนับสนุนให้อบรมและพัฒนา ตัวเอง เพื่อใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ของ กศน.ที่หลากหลาย และให้นักศึกษาหาเวลาในการศึกษา ค้นคว้าเพิ่มเติมในรายวิชาที่ยาก ควรจัดทำเป็นค่ายวิชาการเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างยิ่งขั้น ครูควรให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการวางแผนในการจัดการเรียนการสอน และสำนักงาน กศน.จังหวัด และสถานศึกษาควรจัดให้มีการนิเทศการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องและ นำผลการนิเทศ ไปปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของ อนงค์ ชูชัยมงคล (2554 : 47) ที่พบว่าควรจัดให้มีแนวทางการฝึกอบรมสัมมนาประชุมเชิงปฏิบัติการฝึกปฏิบัติในด้านการวางแผน และจัดทำโครงการประเมินโครงการ

5.4 ด้านการวัดผลและประเมินผล สถานศึกษาควรส่งเสริมให้มีการวัดผลโดยให้นักศึกษา เขียนด้วยลายมือตนเองให้มากที่สุดเพื่อฝึกเรื่องการเขียนคล่อง ควรให้ครูและนักศึกษา มีส่วนร่วม ในการกำหนดสัดส่วนคะแนนในรายวิชาเลือก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วรัชยา วิเวก (2551 : 89) ซึ่งมีแนวทางในพัฒนา เช่น มีการวัดผลประเมินผลตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้มีการประชุมสัมมนาการ จัดหลักสูตรสถานศึกษาสถานศึกษามีการจัดประชุมวางแผนการจัดการเรียนการสอนทางเทคนิค การสอนใหม่ ๆ และจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการศึกษาดูงานและส่งเสริมให้ครูทำผลงานทางวิชาการ และแต่งตั้งคณะกรรมการในการตรวจสอบนิเทศกำกับติดตามและประเมินกิจกรรมการเรียน การสอน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 สถานศึกษาควรแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินสถานศึกษาและพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

1.2 สถานศึกษาควรจัดหาสื่อที่ทันสมัยเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

1.3 ครูควรให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการวางแผนในการจัดการเรียนการสอน

1.4 ควรมีการวัดผลโดยให้นักศึกษาเขียนด้วยลายมือตนเองให้มากที่สุด

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มีประสิทธิภาพ

2.2 ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

2.3 ควรศึกษารูปแบบหรือแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของ ครู กศน.ตำบล หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

เอกสารอ้างอิง

กรมการศึกษานอกโรงเรียน. (2545). **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2554.**

พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.

กองพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน. (2553). **หลักการศึกษานอกโรงเรียน.** นครราชสีมา :

สถาบันการศึกษาและพัฒนาต่อเนื่องสิรินธร.

จิรัฐ แก้วกุล. (2554). **แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในการจัดการศึกษาเทียบเท่าของ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขตบางรัก.**

วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

ทัศนีย์ ด้านพัฒนามงคล. (2552). **การศึกษาปัญหาการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอก**

โรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของครู ศูนย์การเรียนรู้

ชุมชน สังกัด สำนักงาน ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัด

กลุ่มบุรพา. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบุรพา.

ธีรวุฒิ เอกะกุล. (2552). **ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์.** พิมพ์ครั้งที่ 6.

อุบลราชธานี : วิทยาออฟเซตการพิมพ์.

พูลทรัพย์ เติบโต. (2553). **สภาพปัญหาและประสิทธิภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของ**

สถานศึกษาใน สังกัดสำนักงาน ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

จังหวัดนครพนม. นครพนม : มหาวิทยาลัยนครพนม.

ลาวรรณ พรหมวงศ์. (2557). **สภาพปัญหาการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบ**

ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงาน

ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดอุบลราชธานี.

อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

- วรัชยา วิเวก. (2551). การนำเสนอแนวทางการพัฒนาครูสถานศึกษาในอำเภอสว่างอารมณ์
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- สายันต์ พันธงาม. (2552). การจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม
อัธยาศัยของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สังกัด สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและ
การศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนครศรีธรรมราช. นครศรีธรรมราช :
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดยโสธร. (2554). คู่มือการ
ขับเคลื่อน กศน.ตำบล. ยโสธร : สำนักงาน กศน.จังหวัดยโสธร.
- สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน. (2550). ยุทธศาสตร์และจุดเน้นการดำเนินงาน
การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 2551. กรุงเทพฯ : รังสีการพิมพ์.
- สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2547). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540.
กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- อนงค์ ชูชัยมงคล. (2554). “แนวทางการพัฒนาคุณภาพในการปฏิบัติงานของครูศูนย์การเรียนรู้
ชุมชนสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด
อุทัยธานี.” วารสาร กศน. 5 (กรกฎาคม 2554) : 44-47.
- อนันท์ เฟื่องทอง. (2553). ปัญหาการเรียนการสอนของศูนย์การศึกษานอกระบบและ การศึกษา
ตามอัธยาศัย อำเภอในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทราตามการรับรู้ของนักศึกษาและครู
การศึกษานอกโรงเรียน. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.

วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย
ของนักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
The Democratic Political Culture of Public Administration
Students at the Faculty of Humanities and Social Science,
Surindra Rajabhat University

กฤษ ภูมิประเทศ¹
Purit Pumipratate¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านเพศ ภูมิลำเนา ลักษณะการอยู่อาศัยกับครอบครัวและลักษณะการเลี้ยงดูกับระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ จำนวน 301 คน และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในวิจัยคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และไค-สแควร์ ผลการวิจัยพบว่า

การศึกษาระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ของนักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ส่วนการศึกษาค้นคว้าความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านเพศ ภูมิลำเนา ลักษณะการอยู่อาศัยกับครอบครัว และลักษณะการเลี้ยงดูกับระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์พบว่า นักศึกษาด้านเพศ ภูมิลำเนา ลักษณะการอยู่อาศัยกับครอบครัว และลักษณะการเลี้ยงดูต่างกัน ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย

¹ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

คำสำคัญ : วัฒนธรรมการเมือง ประชาธิปไตย นักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Abstract

The Objective of this research were 1) to study the level of democratic political culture of Public Administration Students at the Faculty of Humanities and Social Science, Surindra Rajabhat University and 2) to study relationship among sexes, residence, way of living in a family and way being brought up and the level of democratic political culture of Public Administration Students at the Faculty of Humanities and Social Science, Surindra Rajabhat University. The used samples of their study include 301 Public Administration Students who studied in Surindra Rajabhat University.

Questionnaires were applied as a research instrument. Statistical techniques used were percentage, mean, standard deviation and chi-square test.

The research results were found that the Surindra Rajabhat University Public Administration Students possessed a high level of democratic political culture. Those students who were different in terms of their sexes, residence, way of living a family and way being brought up did not have relationship with the level of democratic political culture.

Keywords : Political Culture, Democratic, Public Administration Students, Faculty of Humanities and Social Science, Surindra Rajabhat University.

บทนำ

การปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขในปัจจุบันเริ่มต้นจากวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 เมื่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานรัฐธรรมนูญให้ไว้เป็นหลักในการปกครองแก่ปวงชนชาวไทย ลดพระราชอำนาจของพระองค์เองให้อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ พระมหากษัตริย์ทรงดำรงอยู่ในฐานะประมุขของประเทศ ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตย ในสังคมไทยจะประสบความสำเร็จได้หรือไม่เพียงใด ขึ้นอยู่กับระดับและลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนไทย กล่าวคือ หากคนไทยมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับสูง และเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงอันเกิดจากการมีจิตสำนึกทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประเทศแล้ว ความสำเร็จของ

ระบอบประชาธิปไตยในสังคมไทยก็จะสัมฤทธิ์ผล แต่หาก ตรงกันข้ามความสำเร็จของระบอบประชาธิปไตยก็เป็นสิ่งที่ยากยิ่ง (วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ, 2544 : 126) เพื่อให้การปกครองของประเทศไทยมีการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีประสิทธิภาพทุกคนจึงต้องร่วมกันสร้างสรรค์ และเสริมสร้างให้วัฒนธรรมทางการเมืองของคนไทยมีลักษณะสอดคล้องรองรับ และสนับสนุนต่อระบอบและกระบวนการทางการเมืองแบบประชาธิปไตย การเสริมสร้างให้วัฒนธรรมทางการเมืองไทยเป็นประชาธิปไตย จึงเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งประการหนึ่งที่จะทำให้สังคมการเมืองไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชนในการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองให้สอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตย จึงเป็นเครื่องชี้วัดของความเป็นประชาธิปไตยในสังคม

วัฒนธรรมทางการเมือง มีลักษณะเป็นนามธรรมเน้นความคิดเห็น ค่านิยมและทัศนคติในการทางการเมือง ซึ่งถือว่าเป็นตัวกำหนดที่มีอิทธิพลสำคัญต่อพฤติกรรมทางการเมือง มีบทบาทสำคัญในการทำให้ระบบทางการเมืองของสังคมทั้งหลาย มีลักษณะแตกต่างกันไป วัฒนธรรมจึงเป็นสื่อความคิดประการหนึ่งในการศึกษาทางการเมืองเป็นสิ่งที่มีความซับซ้อนอยู่ในระบบสังคมทางการเมือง การที่ระบบการเมืองของสังคมหนึ่ง ๆ จะดำรงอยู่ หรือพัฒนาขึ้นไปได้ย่อมต้องอาศัยคนในสังคมนั้น ๆ มีวัฒนธรรมทางการเมืองที่เอื้ออำนวยต่อการดำรงอยู่หรือการพัฒนาของระบบการเมืองของสังคมนั้น หรืออาจกล่าวได้ว่า กระบวนการถ่ายทอดความรู้ทางการเมืองการปกครองต้องสอดคล้องกับระบบการเมืองการปกครองที่เป็นอุดมการณ์ของสังคมนั้นด้วย (วันเพ็ญ บุญยืน, 2539 : 2)

การกล่อมเกลางานทางการเมือง เป็นการนำมาซึ่งวัฒนธรรมทางการเมืองแก่ประชาชนในระบบการเมือง โดยเป็นกระบวนการสร้างและการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมือง การกล่อมเกลางานทางการเมืองจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง หรือทำให้เกิดการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมืองอย่างใดอย่างหนึ่งของระบบการเมืองที่ได้รับจากประสบการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกันในแต่ละช่วงเวลา ซึ่งจะช่วยรักษาวัฒนธรรมทางการเมืองเดิมเอาไว้ หรือนำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงไปจากวัฒนธรรมทางการเมืองเดิม หรือก่อให้เกิดการก่อตัวของวัฒนธรรมทางการเมืองใหม่ขึ้นมาก็ได้ ในเชิงการวิเคราะห์ระบบการเมืองกระบวนการเรียนรู้ทางการเมือง (Almond and Powell, 1980 : 36) การศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองในระบบสังคมการเมืองหนึ่ง ๆ จึงถือเป็นสาระสำคัญในการได้ภาพของสังคมหรือทัศนคติหรือความโน้มเอียงของบุคคลที่มีต่อระบบการเมืองการปกครอง และส่วนต่าง ๆ ของระบบสังคมการเมืองนั้น ๆ จากการมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นและจากการมีประสบการณ์กับกระบวนการทางการเมือง สถาบันการศึกษา ชุมชน สถานที่ทำงาน สื่อมวลชนและระบบการปกครองของสังคมนั้นเอง (ทินพันธุ์ นาคะตะ, 2543 : 61)

สถาบันการศึกษาเป็นสถาบันสำคัญที่ให้ทั้งความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และการอบรมกล่อมเกลাজิตใจ แก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา การที่คนเราจะมีจิตใจแบบประชาธิปไตยได้ ย่อมต้อง

อาศัยการถ่ายทอดความรู้และการปลูกฝังจิตใจจากสถาบันการศึกษา เนื่องจากประชาธิปไตยในสถาบันการศึกษาได้สอดแทรกอยู่ในหลักสูตรและกิจกรรมต่าง ๆ ที่นักเรียน นิสิต นักศึกษา ได้รับความจากการศึกษาหาความรู้ การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตย ซึ่งผู้ที่ได้รับการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยเป็นผู้ที่มีการศึกษาสูงต่อไปในอนาคต ย่อมมีบทบาทในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า ทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม ดังนั้น การศึกษาจึงมีส่วนสำคัญในการนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงมาสู่สังคม และเหตุผลอีกประการหนึ่งก็คือ ความเจริญก้าวหน้าในยุคปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทั้งทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การติดต่อสื่อสารที่ไร้พรมแดน สังคมมีการติดต่อกันและรับวัฒนธรรมต่าง ๆ กันได้ง่ายขึ้น ประเทศไทยได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม การที่ประเทศไทยได้รับกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมส่งผลให้ประเทศไทยได้รับวัฒนธรรมทางสังคมและวัฒนธรรมทางการเมืองจากประเทศต่าง ๆ อาจมีผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศชาติ และความสำคัญต่อชาติของเยาวชนหรือนักศึกษา ซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญของชาติ จึงเป็นเรื่องที่สนใจศึกษาซึ่งการคาดคะเนระบบการปกครองระบอบประชาธิปไตยในอนาคต จำเป็นต้องศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองของนักศึกษา ถ้านักศึกษาได้รับความรู้จากกระบวนการกล่อมเกลางานสังคมเกี่ยวกับประชาธิปไตยจากการศึกษาเล่าเรียน และการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมประชาธิปไตยไว้มาก ย่อมมีบทบาทในการดำรงไว้ ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตย (สมบัติ อารังธัญวงศ์, 2538 : 32)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ได้จัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรี สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในการบริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และการเมืองการปกครอง นักศึกษาได้ผ่านกระบวนการกล่อมเกลางานวัฒนธรรมทางการเมืองมาตั้งแต่ระดับครอบครัว โรงเรียน จนถึงระดับอุดมศึกษา ซึ่งนักศึกษาที่จะสำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัย จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ มีวุฒิภาวะเป็นผู้นำของสังคม ในฐานะที่จะเป็นพลังสำคัญในการผลักดันในการปกครองประชาธิปไตย เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผล ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ เพื่อเป็นประโยชน์ในการวางแผนและพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านเพศ ภูมิลำเนา ลักษณะการอยู่อาศัยกับครอบครัวและลักษณะการเลี้ยงดูกับระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ จำนวน 301 คน และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85 วิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for Social Sciences) และใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และไค-สแควร์

ผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีผลการวิจัยซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

1.1 ด้านเพศ พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 58.8) และเพศหญิง (ร้อยละ 41.5)

1.2 ด้านภูมิลำเนา พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่อยู่จังหวัดสุรินทร์ มากที่สุด (ร้อยละ 80.4) รองลงมา คือ จังหวัดศรีสะเกษ (ร้อยละ 6.0) จังหวัดบุรีรัมย์ (ร้อยละ 3.7) จังหวัดร้อยเอ็ด (ร้อยละ 1.7) และกลุ่มประชากรที่มีภูมิลำเนาอื่น ๆ (ร้อยละ 8.3) ตามลำดับ

1.3 ด้านลักษณะการอยู่อาศัยกับครอบครัว พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ อาศัยอยู่กับบิดามารดา (ร้อยละ 69.4) มากที่สุด รองลงมาคือ ที่ไม่ได้อาศัยอยู่กับบิดามารดา หรือญาติพี่น้อง (ร้อยละ 16.6) อาศัยอยู่กับบิดา (ร้อยละ 1.7) อาศัยอยู่กับมารดา (ร้อยละ 6.3) และอาศัยอยู่กับญาติพี่น้อง (ร้อยละ 6.0) ตามลำดับ

1.4 ด้านลักษณะการเลี้ยงดูพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ได้รับการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมากที่สุด (ร้อยละ 90.0) และแบบเผด็จการ (ร้อยละ 10.0)

2. ผลการศึกษาระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.51$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มากที่สุด คือ กิจกรรมทางการเมืองด้านการเลือกตั้ง เป็นหน้าที่ของประชาชน ($\bar{X} = 4.21$) รองลงมา 3 อันดับ คือ การปกครองระบอบประชาธิปไตยยึด

หลักการปกครองของประชาชนโดยประชาชนและเพื่อประชาชน ($\bar{X} = 4.13$) การปกครองที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย คือ การปกครองระบอบประชาธิปไตย ($\bar{X} = 4.09$) มีความจำเป็น อย่างยิ่งที่ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในกำหนดนโยบายของรัฐ ($\bar{X} = 3.93$) ตามลำดับ และน้อยที่สุด คือ การพัฒนาประเทศจะมีประสิทธิภาพมากกว่าถ้าให้ผู้นำทหารเป็นนายกรัฐมนตรี ($\bar{X} = 2.01$)

3. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านเพศ ภูมิฐานะ ลักษณะการอยู่อาศัยกับครอบครัว และลักษณะการเลี้ยงดูกับระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์มีดังนี้

3.1 นักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ที่มีเพศต่างกันไม่มีความสัมพันธ์กับระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ($\bar{X} = 3.810$, P-value = 0.368)

3.2 นักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ที่มีภูมิฐานะต่างกันไม่มีความสัมพันธ์กับระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ($\bar{X} = 3.629$, P-value = 0.459)

3.3 นักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ที่มีลักษณะการอยู่อาศัยกับครอบครัวต่างกันไม่มีความสัมพันธ์กับระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ($\bar{X} = 5.059$, P-value = 0.281)

3.4 นักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ที่มีลักษณะการเลี้ยงดูต่างกันไม่มีความสัมพันธ์กับระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ($\bar{X} = 2.866$, P-value = 0.090)

ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านเพศ ภูมิฐานะ ลักษณะการอยู่อาศัยกับครอบครัว และลักษณะการเลี้ยงดู กับระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์จึงไม่มีความสัมพันธ์กับระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ พบว่า นักศึกษามีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย อยู่ในระดับมาก เพราะนักศึกษาส่วนใหญ่ได้รับการเลี้ยงดูจากผู้ปกครองแบบประชาธิปไตยมีการพูดคุยกับเพื่อนเรื่องการเมืองและติดตามข่าวสารทางการเมือง

เป็นบางครั้งส่วนการศึกษาระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาศาสาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ เมื่อพิจารณา เป็นรายด้าน พบว่า กิจกรรมทางการเมืองด้านการเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของประชาชนมากที่สุด รองลงมา คือ การปกครองระบอบประชาธิปไตยยึดหลักการปกครอง ของประชาชนโดยประชาชนและเพื่อ ประชาชน เนื่องจากนักศึกษาได้รับความรู้ด้านการปกครองระบอบประชาธิปไตยทั้งโดยตรงและ ทางอ้อมจากครอบครัว เพื่อน สถาบันการศึกษา และสื่อมวลชน จึงทำให้ตระหนักและเห็นคุณค่า ของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ซึ่งมีลักษณะ 4 ประการคือ 1) มีรัฐบาลที่มาจากการ เลือกตั้งโดยประชาชน 2) มีการประกันสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคให้กับประชาชน 3) เปิด โอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมือง 4) การบริหารประเทศต้องใช้หลักนิติธรรม (ลิขิต อีร์เวคิน, 2551 : 3)

นอกจากนี้นักศึกษาศาสาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มสาขาวิชาทางด้าน สังคมศาสตร์ ได้เรียนเนื้อหาส่วนหนึ่งเกี่ยวกับการเมืองการปกครองของไทย ทำให้มีความรู้ความ เข้าใจในเรื่องวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วันเพ็ญ บุญเย็น (2539 : บทคัดย่อ) กล่าวว่า นักศึกษามีความคิดเห็นว่าควรมีการสอนเรื่องประชาธิปไตยทุกระดับการศึกษา ควรกำหนดวิชาการเมืองการปกครองของไทยเป็นวิชาบังคับ และนักศึกษาศาสา วิชาสังคมศาสตร์มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยมากที่สุด รองลงมา คือ สาขาวิชา วิทยาศาสตร์สุขภาพและสุนทร พูนเอียด (2526 : บทคัดย่อ) กล่าวว่า นักศึกษาวิชาเอกทาง สังคมศาสตร์ มีวัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตยสูงกว่านักศึกษาทางมนุษยศาสตร์และ วิทยาศาสตร์ ส่วนวรรณกรรม กาญจนสุวรรณ, 2544 : 162) กล่าวว่า สถาบันการศึกษาจะมีบทบาท สำคัญในการให้ความรู้แก่เด็กและเยาวชนในลักษณะที่เป็นรูปธรรม การที่เด็กได้รับการถ่ายทอดความ เชื่อและทัศนคติทางการเมืองจากโรงเรียน อาจจะเป็นไปใน รูปของลักษณะและวิธีการในการให้ความรู้ เช่น โรงเรียนเปิดโอกาสให้เด็กนักเรียนแสดงความคิดเห็น อีกวิธีหนึ่งเกิดจากการเสนอเนื้อหาโดยตรง เป็นตัวนำในกระบวนการกล่อมเกลากิจการการเมือง และเมื่อนักเรียนได้เข้ามาเรียนในระดับ มหาวิทยาลัย ซึ่งมีส่วนในการกล่อมเกลากิจการการเมือง โดยผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยจัดขึ้น หรือเกิดจากกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นการจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากนี้ยังมี ตัวนำในกระบวนการกล่อมเกลากิจการการเมือง ซึ่งทำหน้าที่เป็นสื่อกลางถ่ายทอดตลอดจนพัฒนา เปลี่ยนแปลงความโน้มเอียงทางการเมืองของสมาชิก ได้แก่ ครอบครัว เป็นกระบวนการกล่อมเกล าเรียนรู้ขั้นปฐมภูมิของบุคคล โดยในวัยเด็ก บุคคลจะเริ่มเรียนรู้มาในเบื้องต้น ซึ่งจะส่งผลต่อบทบาท และความคิดทางการเมืองของบุคคลต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อัลมอนด์และเวอร์บาร์ (Almond and Verba, 1965 : 3) กล่าวว่า ครอบครัวที่มีการถกเถียงพูดคุยปัญหาทางการเมือง จะ

ทำให้เกิดรูปแบบการเรียนรู้ทางการเมืองที่จะพัฒนาให้เด็กมีความผูกพันกับหน้าที่ทางการเมือง

2. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านเพศ ภูมิสำเนา ลักษณะการอยู่อาศัยกับครอบครัว และลักษณะการเลี้ยงดู กับระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์พบว่า ปัจจัยด้านเพศ ภูมิสำเนา ลักษณะการอยู่อาศัยกับครอบครัว และลักษณะการเลี้ยงดูต่างกันของนักศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยซึ่งมีการอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

2.1 นักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ที่มีเพศต่างกันไม่มีความสัมพันธ์กับระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยสอดคล้องกับงานวิจัยของ สนธยา พลศรี (2525 : บทคัดย่อ) กล่าวว่า ครูเพศชายและครูเพศหญิงมีบุคลิกภาพประชาธิปไตยไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า เพศ เป็นลักษณะที่นักศึกษาได้รับมาโดยกำเนิด แต่เมื่อนักศึกษาเจริญเติบโตจะมีความคิดหรือทัศนคติต่อเรื่องใดหนึ่งอย่างไว้นั้น ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมและการเรียนรู้ของนักศึกษาแต่ละคน ส่วนนักศึกษสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ทั้งนักศึกษาชายและนักศึกษาหญิงมีสิทธิ เสรีภาพและบทบาท ตลอดจนมีโอกาสได้รับการอบรมกล่อมเกลามาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์เท่าเทียมกันจากผลการวิจัยครั้งนี้ นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศชายก็ไม่มีผลต่อการมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาแตกต่างกัน

2.2 นักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ที่มีภูมิสำเนาต่างกันไม่มีความสัมพันธ์กับระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตนาภรณ์ มหาศรานนท์ (2519 : บทคัดย่อ) กล่าวว่า นักศึกษาที่มีสภาพแวดล้อมต่างกันของที่อยู่อาศัยต่างกันจะมีทัศนคติเกี่ยวกับประชาธิปไตยไม่แตกต่างกัน และทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ามีสภาพแวดล้อม ทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่ไม่แตกต่างกัน อันเนื่องมาจากรัฐบาลมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเพื่อใช้ในการบริหารประเทศ ทำให้กระบวนการกล่อมเกลามาทางการเมืองของนักศึกษาที่มีภูมิสำเนาต่างกัน จากผลการวิจัยครั้งนี้ นักศึกษาส่วนใหญ่อาศัยอยู่ที่จังหวัดสุรินทร์ก็ไม่มีผลต่อการมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาแตกต่างกัน

2.3 นักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ที่มีลักษณะการอยู่อาศัยกับครอบครัวต่างกันไม่มีความสัมพันธ์กับระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย สอดคล้องกับงานวิจัยของสุนทร พูนเอียด (2526 : บทคัดย่อ) กล่าวว่าลักษณะการอยู่อาศัยกับครอบครัวของนักศึกษาที่ต่างกัน ไม่มีอิทธิพลให้การมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาแตกต่างกันทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครอบครัว

ไทยเน้นการปกครองภายในครอบครัวอัตโนมัติ ผู้มีอำนาจสูงสุดในครอบครัว คือ บิดาหรือหัวหน้าครอบครัว เป็นผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจสูงสุด ลักษณะความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวเป็นไปในลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่และผู้น้อย ลักษณะดังกล่าวนี้ ทศนคติและวิถีปฏิบัติบางประการแบบประชาธิปไตย เช่น ความรู้สึกในด้านความเท่าเทียมกัน การเข้ามีส่วนร่วมในการเมือง การถกเถียงวิพากษ์วิจารณ์ จึงเป็นสิ่งที่สมาชิกในครอบครัวไม่คุ้นเคยหรือการกระทำมาก่อน (ทินพันธุ์ นาคะตะ, 2525 : 33) จากผลการวิจัยครั้งนี้ นักศึกษาส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับครอบครัว ก็ไม่มีผลต่อการมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาแตกต่างกัน

2.4 นักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ที่มีลักษณะการเลี้ยงดูต่างกันไม่มีความสัมพันธ์กับระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลลิตกร กิจจาจิกรกุล (2522 : บทคัดย่อ) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาไม่มีผลทำให้ทัศนคติทางการเมืองของนักเรียนต่างกัน และชนะ นิลรัตน์ (2519 : บทคัดย่อ) กล่าวว่า การเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติแบบจารวัตรธรรม ด้านสามัคคีธรรม แต่จะมีความสัมพันธ์กับทัศนคติด้านปัญญาธรรม แต่ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ได้รับการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย แต่สภาพการเลี้ยงดูดังกล่าว ไม่มีผลต่อการมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาแตกต่างกัน

จากการอภิปรายผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ อัลมอนด์และพาวเวอร์ (Almond and Powell, 1980 : 36) กล่าวว่า วัฒนธรรมทางการเมืองของแต่ละบุคคลเป็นผลมาจากกระบวนการกล่อมเกลาทางการเมือง ซึ่งบุคคลได้รับการถ่ายทอดโดยผ่านครอบครัว กลุ่มเพื่อน กลุ่มอาชีพ สถาบันการศึกษา สถาบันการเมือง และสื่อมวลชน ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางถ่ายทอด ตลอดจนพัฒนาเปลี่ยนแปลงความโน้มเอียงทางการเมืองของกลุ่มสมาชิกได้ และสัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2532 : 207) กล่าวว่า การขัดเกลาทางการเมืองจะเกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ กัน สภาพแวดล้อมนี้ประกอบด้วยสิ่งมีชีวิต เช่น บุคคลแวดล้อม มีบิดามารดา ญาติ เพื่อน และ สิ่งไม่มีชีวิต เช่น ดิน ฟ้า อากาศ บรรยากาศ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนทร พูนเอียด (2526 : บทคัดย่อ) กล่าวว่า เพศ ภูมิสำเนา และลักษณะของการเลี้ยงดู ไม่มีอิทธิพลให้การมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาแตกต่างกัน

ดังนั้น กระบวนการกล่อมเกลาทางการเมืองจึงเป็นกระบวนการสืบทอดวัฒนธรรมการเมือง โดยผ่านตัวกลาง ได้แก่ สถาบันครอบครัว กลุ่มเพื่อน กลุ่มอาชีพ สถาบันการศึกษา สถาบันการเมือง ทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้เกี่ยวกับระดับวัฒนธรรมการเมือง และนำไปสู่การปฏิบัติเกี่ยวกับการเมืองต่อไป ซึ่งเป็นแนวทางในการวางรากฐานเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยให้แก่ นักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ

สุรินทร์ และการวางแผนนโยบายของผู้ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการเสริมสร้างการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 นักศึกษาต้องการให้มีการจัดตั้งรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง มีรัฐบาลที่มี ความสำเร็จ สู่จิต เข้ามาบริหารประเทศ และประชาชนควรให้ความสนใจในเรื่องการเมืองเพราะเป็นเรื่องใกล้ตัว

1.2 สถาบันการศึกษา ควรมีการรณรงค์และเผยแพร่ให้นักศึกษา มีความรู้ความเข้าใจ และตระหนักในคุณค่าของระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยสอดแทรกกิจกรรมที่ยึดหลักการตามระบอบประชาธิปไตย เพื่อเป็นรากฐานสำคัญในการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองและบุคลิกภาพแบบประชาธิปไตยให้นักเรียนและนักศึกษา

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ในสาขาอื่น ๆ

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาในสถาบันการศึกษาอื่น ๆ

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของบุคลากรสายวิชาการและสายสนับสนุนมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

2.4 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของสถาบันการศึกษาในกระบวนการกลมเกลียวทางการเมือง

เอกสารอ้างอิง

ชนะ นิลรัตน์. (2519). การศึกษาทัศนคติแบบประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ในเขตศึกษา 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

ทินพันธุ์ นาคะตะ. (2543). รัฐศาสตร์ : ทฤษฎี แนวความคิด ปัญหาสำคัญ. พิมพ์ครั้งที่ 5.

กรุงเทพฯ : โครงการเอกสารและตำรา คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศาสตร์.

- รัตนารณ์ มหาสารานนท์. (2519). **มโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักศึกษาประกาศนียบัตร
ชั้นสูงในกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
ลลิตร์ กิจจาธิการกุล. (2522). **ทัศนคติทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย**.
วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
ลิขิต ธีรเวคิน. (2551, 27 สิงหาคม 27). “วัฒนธรรมการเมืองและการพัฒนาประชาธิปไตย.”
สยามรัฐ. หน้า3.
- วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ. (2544). **วัฒนธรรมทางการเมือง การเมืองการปกครองไทยตาม
รัฐธรรมนูญ ฉบับ ประชาชน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : วิ.เจ.พรินติ้ง.
- วันเพ็ญ บุญเย็น. (2539). **วัฒนธรรมทางการเมืองของนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัด
เชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สนธยา พลศรี. (2525). **บุคลิกภาพประชาธิปไตยของครูในพื้นที่แทรกซึมของผู้ก่อการร้าย
คอมมิวนิสต์ : ศึกษากรณีอำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี**.
วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สมบัติ อารังธวังศ์. (2538). **การเมืองแนวคิดกับการพัฒนา**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ :
โครงการเอกสารและตำรา คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศาสตร์.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2532). **สังคมวิทยาการเมือง**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : เจ้าพระยาการพิมพ์.
- สุนทร พูนเอียด. (2526). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของ
นักศึกษาในวิทยาลัยครูกลุ่มภาคใต้**. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
(พัฒนาสังคม) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Almond, Gabriel A. and Powell, Bingham G., Jr. (1980). **Comparative Politics Today :
A World View**. Boston : Little, Brown.
- Almond, Gabriel A. and Verba, Sidney. (1995). **The Civic Culture**. Boston :
Little, Brown.
- Rosenbaum, Walter A. (1975). **Political Culture**. London : Thomas Nelson and Son.

ภาพสะท้อนในการปฏิบัติงานของพนักงานราชการในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5
Reflection on the performance of government employees.
Ubon Ratchathani Primary Education Service Area 5

พนม โภคทรัพย์¹ อัสวฤทธิ์ อุทัยรัตน์²
Panom Pokkasup¹, Assawarit Uthairat²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบภาพสะท้อนในการปฏิบัติงานและเพื่อศึกษาเงื่อนไขที่ส่งเสริมและอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานของพนักงานราชการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 โดยกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พนักงานราชการในสถานศึกษา จำนวน 169 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่า t

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาพสะท้อนในการปฏิบัติงานของพนักงานราชการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 5 พบว่าโดยรวมมีภาพสะท้อนในการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก
2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อภาพสะท้อนในการปฏิบัติงานของพนักงานราชการสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 5 จำแนกตาม เพศ ประสพการณ์ และขนาดของโรงเรียนพบว่าโดยรวมไม่แตกต่างกัน
3. ผลการศึกษาข้อเสนอแนะต่อการปฏิบัติงานของพนักงานราชการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 5 พบว่า

ผู้บริหารโรงเรียนมีแนวความคิดค่าตอบแทนและสวัสดิการเป็นไปตามค่าจ้างตอบแทนตามระเบียบของทางราชการสภาพแวดล้อมหรือบรรยากาศของโรงเรียนพบว่าการดำเนินการภายใต้หลักการของ “การร่วมคิด ร่วมทำ” ด้านการยอมรับในทุก ๆ ด้านจากบุคลากรในหน่วยงาน พบว่ามีการสร้างวัฒนธรรมภายในองค์กรให้มีลักษณะคล้ายกับครอบครัวด้านการสร้างสัมพันธ์ภาพใน

¹ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

การทำงานร่วมกันของทุกฝ่ายพบว่า มีการดำเนินการโดยอาศัยความเข้าใจด้านการก่อให้เกิดแรงจูงใจที่ดีในการปฏิบัติงาน พบว่า มีการชื่นชมลูกน้องบ้างเมื่อมีโอกาสด้านอุปสรรค คือพนักงานราชการขาดขวัญ กำลังใจ และความมั่นคงในการปฏิบัติงาน

คำสำคัญ : ภาพสะท้อน การปฏิบัติงาน

Abstract

The purpose of this research was to study and compare the reflection on the performance of government employees Ubon Ratchathani Primary Education Service Area 5 were selected as the research samples by the stratified random sampling method. The research instrument comprised a set of questionnaires 5 rating scale and the reliability value of 0.97. The data obtained were analyzed for percentages, mean scores, standard deviations and t -test. The results revealed that:

1. The reflection on the performance of government employees Ubon Ratchathani Primary Education Service Area 5 found that 169 of government employees, The satisfied with the performance were at high level.

2. To compare the attitude toward the working performance of government employees Ubon Ratchathani Primary Education Service Area 5 : classify by sex, age, work experiences and school-sized found that were not difference.

3. To study the factors that promote and impede of government employees Ubon Ratchathani Primary Education Service for working found that : The school principals had the concept of compensation and benefits were based on wages paid by the government regulations. The environment or the atmosphere of the schools were found that operated under the principle “joined together to think”. The acceptance of personnel work in the school found that they created the culture in the organization to look like a family. The working relationship had been based on apprehension. The motivation in work performance found that the school principals sometimes praise their subordinates when they had opportunity. The obstacles were lack of government employees’ morale and confidence in the operation.

Keywords : reflection performance

บทนำ

ครูถือว่าเป็นบุคคลที่สำคัญที่จะทำให้การจัดการศึกษาไปสู่เป้าหมายตามแผนพัฒนาการศึกษาได้ เพราะครูเป็นผู้วางรากฐานการศึกษาให้แก่เยาวชนให้เป็นผู้ที่มีคุณภาพมีความรู้สามารถดำรงชีวิตให้เหมาะสมกับสภาพของสังคมในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ถึงแม้ครูผู้สอนจะมีความรู้ความสามารถมีความขยันหมั่นเพียรมากเพียงใด แต่ถ้าหากผู้บริหารโรงเรียนไม่ได้ความเอาใจใส่ดูแลครูผู้สอนเหล่านั้นให้เกิดความพึงพอใจในการทำงานแล้ว งานที่ทำก็ไม่สามารถสำเร็จตามที่ผู้บริหารมุ่งหวังไว้ได้

ในการดำเนินงานและการบริหารจัดการ ผู้บริหารต้องมีความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความขยัน หมั่นเพียร ความตั้งใจทำงานของผู้ปฏิบัติงานทุกคน ขณะเดียวกันผู้ใต้บังคับบัญชา ก็ต้องการผู้บริหารที่มี ความเข้าใจ รู้ถึงความรู้สึกและปัญหาในการทำงานของตนปัญหาเหล่านี้มีผลต่อการทำงานในองค์กรมาก เพราะมีผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการทำงานและต่อผลผลิตขององค์กรถ้าบุคคลในองค์กรเกิดความไม่พอใจ ในการทำงาน ขาดขวัญ และกำลังใจย่อมทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานต่ำลง บางครั้งก็จะหยุดงาน หลบงาน ลาออก ซึ่งส่งผลเสียต่อองค์กร ทำให้งานล่าช้าหรือเสียหายได้ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2547 : 15)

การสร้างความพึงพอใจให้กับครูเป็นเรื่องที่ทุกวงการให้ความสนใจเพราะหากครูมีความพึงพอใจในการร่วมกิจกรรมหรือร่วมงานแล้วผลงานที่ออกมาจะมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนั้นความพึงพอใจในการทำงานจะช่วยกระตุ้นเสริมแรงและสร้างกำลังใจแก่บุคคลเพื่อก้าวไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย

ปัจจุบันพนักงานราชการจะเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญต่อการดำเนินงานของทุกหน่วยงานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ที่จะปฏิบัติงานให้สำเร็จบรรลุตามภารกิจที่กำหนดไว้ทั้งในปัจจุบันและอนาคต จากข้อมูลที่ผ่านมาข้างต้นนั้น ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญในปัญหาดังกล่าว ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่าพนักงานราชการมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ เพียงใด โดยในงานวิจัยครั้งนี้หมายถึง ภาพสะท้อนในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน และผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาและปรับปรุงการบริหารงานพนักงานราชการให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ และเป็นแนวทางให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ใช้ในการวางแผนการบริหารจัดการมีความเหมาะสม และมีประสิทธิภาพต่อการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาพสะท้อนในการปฏิบัติงานของพนักงานราชการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 5
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อภาพสะท้อนในการปฏิบัติงาน ของพนักงานราชการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 5 จำแนกตาม เพศ ประสบการณ์ และขนาดของโรงเรียน
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะต่อการปฏิบัติงานของพนักงานราชการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 5

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ พนักงานราชการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 จากโรงเรียนที่มีขนาดเล็กจำนวน 33 คน และจากโรงเรียนที่มีขนาดกลางจำนวน 261 คน รวมจำนวนประชากรทั้งหมด 294 คน

ขนาดของกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัย กำหนดโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970 : 608, อ้างถึงใน ชีรวิทย์ เอกะกุล, 2546 : 143-144) โดย เทียบสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างต่อประชากรตามขนาดของโรงเรียน แล้วทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างในโรงเรียนที่มีขนาดเล็ก จำนวน 23 คน โรงเรียนที่มีขนาดกลาง จำนวน 146 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 169 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามภาพสะท้อนในการปฏิบัติงานของพนักงานราชการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 5 แบ่งออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check list) เพื่อทราบถึงตัวแปรอิสระที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ในการทำงานลักษณะที่เปิดสอนของโรงเรียนของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามภาพสะท้อนในการปฏิบัติงานของพนักงานราชการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 5

การศึกษาเงื่อนไขที่ส่งเสริมและเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานของพนักงานราชการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 5 ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์จากผู้ให้คำตอบโดยตรง (Personal interview หรือ Face to face interview)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานศึกษาที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. ขอนหนังสือจากคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วขอนหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัย เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานข้างต้น ถึงสถานศึกษาทั้ง 169 แห่ง ในกลุ่มตัวอย่าง

2. นำหนังสือถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลต่าง ๆ ด้วยตนเอง และฝากเพื่อนครูให้ส่งแบบสอบถาม ตามโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง

3. ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามจากที่ตนเองเก็บข้อมูลเอง และจากที่ฝากเพื่อนครูเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง แล้วตรวจสอบความสมบูรณ์เพื่อนำไปวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้หาคุณภาพของแบบสอบถามหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของ Cronbach

2. สถิติพื้นฐาน

2.1 ร้อยละ (Percentage)

2.2 ค่าเฉลี่ย (Mean)

2.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบใช้การทดสอบค่า t เพื่อทดสอบนัยสำคัญของความแตกต่างของค่าเฉลี่ย

4. การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ภาพสะท้อนในการปฏิบัติงานของพนักงานราชการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 5 พบว่าพนักงานราชการสถานศึกษาจำนวน 169 คน ส่วนใหญ่เป็นหญิง คิดเป็นร้อยละ 78.7 มีประสบการณ์ตั้งแต่ 5 ปี ขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 69.2 และส่วนใหญ่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนขนาดกลาง คิดร้อยละ 82.2 และภาพสะท้อนในการปฏิบัติงานของพนักงานราชการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 5 โดยรวมมีภาพสะท้อนในการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.57) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ภาพสะท้อนในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 4 ด้าน และระดับปานกลาง 1 ด้าน ด้าน

ที่มีภาพสะท้อนในการปฏิบัติมากที่สุด คือ ด้านความสัมพันธ์ของบุคลากร ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.58) และด้านการบริหารงานของผู้บริหาร ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.54) รองลงมา คือ ด้านการยอมรับ ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.6) และด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 0.68) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีภาพสะท้อนในการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุดคือ ด้านสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ($\bar{X} = 3.42$, S.D. = 0.39)

2. ผลเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อภาพสะท้อนในการปฏิบัติงานของพนักงานราชการสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 5 จำแนกตาม เพศ ประสิทธิภาพ และขนาดของโรงเรียน พบว่าพนักงานราชการสถานศึกษาเพศชายและเพศหญิง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพสะท้อนในการปฏิบัติงานของพนักงานราชการสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 5 โดยรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนรายด้าน พบว่า ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการพนักงานราชการสถานศึกษา เพศชายและเพศหญิง มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเพศชายเห็นว่า มีภาพสะท้อนในการปฏิบัติงานมากกว่าเพศหญิง และด้านการบริหารงานของผู้บริหารพนักงานราชการสถานศึกษาเพศชายและเพศหญิง มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเพศหญิงเห็นว่า มีภาพสะท้อนในการปฏิบัติมากกว่าเพศชาย

จำแนกตามประสิทธิภาพพบว่าพนักงานราชการสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับ ภาพสะท้อนในการปฏิบัติงานของพนักงานราชการสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 5 ทั้งโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

จำแนกตามขนาดโรงเรียนพบว่าพนักงานราชการสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพสะท้อนในการปฏิบัติงานของพนักงานราชการสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 5 โดยรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนรายด้าน พบว่า ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการพนักงานราชการสถานศึกษาในโรงเรียน ขนาดเล็กและโรงเรียนขนาดกลาง มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยพนักงานราชการสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็กเห็นว่า มี ภาพสะท้อนในการปฏิบัติมากกว่าพนักงานราชการสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดกลางและด้านการบริหารงานของผู้บริหารพนักงานราชการสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนขนาดกลาง มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยพนักงานราชการสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดกลาง เห็นว่ามีภาพสะท้อนในการปฏิบัติงานมากกว่าพนักงานราชการสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก

3. เพื่อศึกษาเงื่อนไขที่ส่งเสริมและเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานของพนักงานราชการสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5

ด้านเงื่อนไขที่ส่งเสริม จากการศึกษาพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีแนวความคิดเรื่องค่าตอบแทน และสวัสดิการของพนักงานราชการว่าในส่วนของการค่าตอบแทนมีทั้งที่ได้รับจากหน่วยงานต้นสังกัดในรูปแบบของเงิน เงินที่เป็นไปตามค่าจ้างตอบแทนตามระเบียบของทางราชการอันพึงได้รับตามระเบียบที่กำหนด รวมทั้งสวัสดิการต่าง ๆ ซึ่งไม่สามารถเปลี่ยนแปลงหรือปรับให้ได้ตามความต้องการของผู้บริหารหรือพนักงานราชการเอง แต่สถานศึกษาหรือผู้บริหารเองสามารถจัดสรรค่าตอบแทนสวัสดิการในรูปแบบต่าง ๆ ให้กับพนักงานราชการโดยอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรในหน่วยงาน

ด้านสภาพแวดล้อมหรือบรรยากาศของโรงเรียน มีแนวทางการดำเนินการภายใต้หลักการของ “การร่วมคิด ร่วมทำ” ซึ่งเป็นการเสริมสร้างความรู้สึที่ดี ความรู้สึกของการมีส่วนร่วม ความรู้สึกของความเป็นเจ้าของ ผู้บริหารและคุณครูควรยอมรับว่าพนักงานราชการทุกคนมีความสามารถ และเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนที่มีความรัก ความผูกพันและปรารถนาดีต่อสถานที่ทำงานของเขาจึงควรเปิดโอกาสให้พนักงานราชการ ได้แสดงความคิดเห็นตัดสินใจร่วมวางแผนจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน

ด้านการยอมรับในทุก ๆ ด้านจากบุคลากรในหน่วยงาน จากการศึกษาพบว่า การสร้างวัฒนธรรมภายในองค์กรให้มีลักษณะคล้ายกับครอบครัวจะช่วยให้พนักงาน มีความสุขกับการทำงาน ค่อนข้างมากเพราะจุดเด่นที่สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจนของระบบการบริหารแบบครอบครัวก็คือในเรื่องของความอบอุ่น การยอมรับพร้อมให้คำปรึกษาและช่วยเหลือเมื่อเกิดปัญหาและให้โอกาสเมื่อเกิดความผิดพลาดจากการทำงาน

ด้านการสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน พบว่า ผู้บริหารมีการสร้างสัมพันธ์ภาพในการทำงาน ร่วมกันของทุกฝ่ายโดยอาศัยความเข้าใจหรือการตกลงร่วมกัน มีการรวบรวมกำลังความคิดวิธีการ เทคนิคและระดมทรัพยากรมาสนับสนุนงานร่วมกัน

ด้านการก่อให้เกิดแรงจูงใจที่ดีในการปฏิบัติงาน พบว่า ผู้บริหารมีการชื่นชมลูกน้องบ้าง เมื่อมีโอกา เมื่อลูกน้องทำความดีหรือมีผลงานเป็นที่ปรากฏ มีการตักเตือนบ้าง เมื่อลูกน้องทำผิด

อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการวิจัยภาพสะท้อนในการปฏิบัติงานของพนักงานราชการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 มีประเด็นที่สำคัญที่ควรนำมา อภิปรายผล ดังนี้

1. ภาพสะท้อนในการปฏิบัติงานของพนักงานราชการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 5 พบว่าพนักงานราชการสถานศึกษาจำนวน 169 คน

ส่วนใหญ่เป็นหญิง คิดเป็นร้อยละ 78.7 มีประสบการณ์ตั้งแต่ 5 ปี ขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 69.2 และส่วนใหญ่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนขนาดกลาง คิดร้อยละ 82.2 และภาพสะท้อนในการปฏิบัติงานของพนักงานราชการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 5 โดยรวมมีภาพสะท้อนในการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.57) สอดคล้องกับงานวิจัยของภุชงค์ บุญภัย (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูชายแดน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2 พบว่าข้าราชการครูชายแดนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรีเขต 2 มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานโดยรวมและรายองค์ประกอบอยู่ในระดับมากทุกข้อ

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อภาพสะท้อนในการปฏิบัติงานของพนักงานราชการสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 5 จำแนกตาม เพศ ประสบการณ์ และขนาดของโรงเรียนพบว่าพนักงานราชการสถานศึกษาเพศชายและเพศหญิง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพสะท้อนในการปฏิบัติงานของพนักงานราชการสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 5 โดยรวมไม่แตกต่างกัน จำแนกตามประสบการณ์พบว่าพนักงานราชการสถานศึกษาที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันมีความคิดเห็นทั้งโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

จำแนกตามขนาดโรงเรียนพบว่าพนักงานราชการสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพสะท้อนในการปฏิบัติงานของพนักงานราชการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 5 โดยรวมไม่แตกต่างกันซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุวิน ทองสุข (2546 : 78-82) ได้ศึกษา “ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กสังกัดกรมสามัญศึกษาในเขตอำเภอเมืองจังหวัดอุบลราชธานี” พบว่า ข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กสังกัดกรมสามัญศึกษาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

3. เพื่อศึกษาเงื่อนไขที่ส่งเสริมและเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานของพนักงานราชการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 5 พบว่า

ผู้บริหารโรงเรียนมีแนวความคิดค่าตอบแทนและสวัสดิการของพนักงานราชการว่า ในส่วนของค่าตอบแทนมีทั้งได้รับจากหน่วยงานต้นสังกัดในรูปแบบของเงิน เงินที่เป็นไปตามค่าจ้างตอบแทนตามระเบียบของทางราชการอันพึงได้รับตามระเบียบที่กำหนด รวมทั้งสวัสดิการต่าง ๆ ซึ่งไม่สามารถเปลี่ยนแปลงหรือปรับให้ได้ตามความต้องการของผู้บริหารหรือพนักงานราชการเอง แต่สถานศึกษาหรือผู้บริหารเองสามารถจัดสรรค่าตอบแทนสวัสดิการในรูปแบบต่าง ๆ ให้กับ

พนักงานราชการโดยอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรในหน่วยงาน

ด้านสภาพแวดล้อมหรือบรรยากาศของโรงเรียน จากการศึกษาพบว่า การจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนได้แก่ สภาพแวดล้อมที่เป็นวัตถุ เช่น บริเวณโรงเรียน อาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องเรียน ห้องประกอบ ครุภัณฑ์และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ สิ่งชี้นำถึงลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ดี ได้แก่ ความชุ่มชื้น การถูกสุขลักษณะ ความร่มรื่น ความสวยงาม ความสะอาด ความเป็นระเบียบความสะอาด ฯลฯ

ภายใต้หลักการของ “การร่วมคิด ร่วมทำ” ซึ่งเป็นการเสริมสร้างความรู้สึกที่ดี ความรู้สึกของการมีส่วนร่วมความรู้สึกของความเป็นเจ้าของ ผู้บริหารและคุณครูควรยอมรับว่าพนักงานราชการทุกคนมีความสามารถและเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนที่มีความรักความผูกพันและปรารถนาดีต่อสถานที่ทำงานของเขาจึงควรเปิดโอกาสให้พนักงานราชการ ได้แสดงความคิดเห็นตัดสินใจร่วมวางแผนจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน

ด้านการยอมรับในทุก ๆ ด้านจากบุคลากรในหน่วยงานพบว่า การสร้างวัฒนธรรมภายในองค์กรให้มีลักษณะคล้ายกับครอบครัวจะช่วยให้พนักงานมีความสุขกับการทำงานค่อนข้างมาก เพราะจุดเด่นที่สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจนของระบบ การบริหารแบบครอบครัวก็คือในเรื่องของความอบอุ่นการยอมรับ พร้อมให้คำปรึกษาและช่วยเหลือเมื่อเกิดปัญหาและให้โอกาส เมื่อเกิดความผิดพลาดจากการทำงาน

ด้านการสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน พบว่า ผู้บริหารเรามีวิธีการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างตัวเราเองกับพนักงานราชการ ดังนั้นจะต้องสร้างสัมพันธ์ภาพในการทำงานร่วมกันของทุกฝ่ายโดยอาศัยความเข้าใจหรือการตกลงร่วมกัน มีการรวบรวมกำลังความคิดวิธีการเทคนิคและระดมทรัพยากรมาสนับสนุนงานร่วมกันเป็นการปฏิบัติงานเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายเดียวกันเต็มใจที่จะทำงานร่วมกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อไปสู่เป้าหมายใดเป้าหมายหนึ่ง

ด้านการก่อให้เกิดแรงจูงใจที่ดีในการปฏิบัติงาน พบว่า ควรมีการชื่นชมลูกน้องบ้าง เมื่อมีโอกา เมื่อลูกน้องทำความดีหรือมีผลงานเป็นที่ปรากฏ ควรมีการตักเตือนบ้าง เมื่อลูกน้องทำผิด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Saeidinia, Salehi, Kamshad, Ali & Pourmirza (2011) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับแรงจูงใจเป็นกุญแจสำคัญในทุกองค์กรผู้จัดการที่สามารถสร้างมีแรงจูงใจในการทำงาน ส่งผลให้ลูกจ้างมีความพึงพอใจในการทำงาน (job satisfaction) ทำให้ผลิตภาพ (productivity) และทำให้องค์กรบรรลุเป้าหมายได้ งานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นไปที่เรื่องความผูกพันต่อองค์กร (organizational commitment) ส่งผลต่อผลิตภาพ (productivity) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Juhaizi & Tahir (2011) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับกรอบแนวคิดของทฤษฎีภาวะผู้นำ เจริญจิตวิญญาณกับความพึงพอใจในการทำงานซึ่งกรอบแนวคิดดังกล่าวมาจากการทบทวนวรรณกรรมผลจากการ

ศึกษาพบว่าองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณประกอบด้วย 1) วิสัยทัศน์ (vision) 2) ความหวัง (hope) 3) ศรัทธา (faith) 4) ความรักที่เห็นแก่ผู้อื่น (altruistic love) 5) ความหมาย/การเรียกร้อง (meaning/calling) และ 6) สมาชิกภาพ (membership)

ด้านอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานของพนักงานราชการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 พบว่า พนักงานราชการขาดขวัญกำลังใจและความมั่นคงในการปฏิบัติงาน เนื่องจาก ค่าตอบแทนและสวัสดิการต่าง ๆ ที่ได้รับยังไม่เท่าเทียมกับข้าราชการ แต่ต้องปฏิบัติหน้าที่เหมือนกันหรือมากกว่าตามแต่จะได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ อีกทั้งยังต้องมีการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง อาจทำให้เกิดเจตคติที่ไม่ดีต่อการปฏิบัติงาน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

จากการศึกษาภาพสะท้อนในการปฏิบัติงานของพนักงานราชการสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ในการปฏิบัติงานของพนักงานราชการมีหลายสิ่งส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ทั้งด้านงานที่ได้รับมอบหมาย และทัศนคติในด้านบทบาทองค์กร ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรมีการสนับสนุนด้านสวัสดิการและค่าตอบแทนให้กับพนักงานราชการเพิ่มขึ้น เพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน

1.2 ควรมีแนวทางให้พนักงานราชการได้มีความมั่นคงในการประกอบอาชีพ เช่น การพิจารณาหาแนวทางในการบรรจุและแต่งตั้งให้รับตำแหน่งเป็นข้าราชการต่อไป

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมอบหมายหน้าที่ให้พนักงานราชการ ปฏิบัติตามความเหมาะสม และตามความสามารถ เพื่อให้เกิดผลอย่างเต็มประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการติดตามและศึกษาภาพสะท้อนในการปฏิบัติงานของพนักงานราชการสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากพนักงานราชการเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในสถานศึกษา สภาพปัจจุบันอาจมีการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านนโยบาย สภาพแวดล้อม รวมทั้งปัจจัยในหลาย ๆ ด้าน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อปฏิบัติหน้าที่ โดยจะเป็นการร่วมหาแนวทางเพื่อปรับปรุง แก้ไข และส่งเสริม ให้พนักงานราชการสถานศึกษาได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มศักยภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา ไก่สกุลและคณะ. (2549). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงาน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม. สารนิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- เกียร วรงค์ก้อม. (2548). ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ. กรุงเทพฯ : เพทายการพิมพ์.
- เทวี บุญจับ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนเอกชน
สายสามัญเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ธีระวุฒิ เอกะกุล. (2546). ระเบียบวิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์.
พิมพ์ครั้งที่ 3. อุบลราชธานี : โรงพิมพ์วิทยการพิมพ์.
- บุญเลิศ เลิศวัฒนกิตติ. (2547). ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนสังกัด
ตำรวจภูธรจังหวัดอุบลราชธานีใต้. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2547). จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิมพ์ดี.
- ภุชงค์ บุญอภัย. (2545). ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูชายแดนในสถาน
ศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2.
- วิรัตน์ ดวงมาลา. (2545). ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการ สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- สุวิน ทองสุข. (2546). ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู โรงเรียนมัธยมศึกษา
ขนาดเล็กสังกัดกรมสามัญศึกษาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี.
วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- อรุณสวัสดิ์ สุขเจริญ. (2549). ความคิดเห็นของพนักงานราชการในการปฏิบัติงาน ตามระเบียบ
สำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยพนักงานราชการ พ.ศ.2347 กรณีศึกษาสำนักงานปลัด
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อังสนา สุวรรณรัตน์. (2550). ขวัญกำลังใจของบุคลากรที่ปฏิบัติงานในสำนักงานสาธารณสุข
จังหวัดยะลา. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- Juhaizi &Tahir. (2011). Spiritual Leadership and Job Satisfaction : A Proposed Conceptual Framework information. **Management and Business Review**, 2(6), 239-245.
- Saeidinia, Salehi, Kamshad, Ali & Pourmirza, A. (2011). Affects of similarity model on organizational commitment thesis. **International journal of business and social science**, 2(24), 23-37.

การสอนการรู้สารสนเทศที่มีบทบาทของการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต

Teaching information literacy in the Age of Life-long Education

สังวาลย์ ตุกพิมาย¹

Sangwan Tukpimai¹

บทคัดย่อ

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีลักษณะเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ส่งผลทำให้มนุษย์ไม่สามารถเรียนรู้ได้ทันภาวะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ขาดความรู้ และความเข้าใจด้านการประเมิน ตลอดจนเข้าถึงสารสนเทศ ดังนั้น การสอนการรู้สารสนเทศจึงเป็นเรื่องที่สำคัญและมีบทบาทของการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต โดยผู้สอนควรปลูกฝังทักษะการเรียนรู้สารสนเทศตั้งแต่การศึกษาขั้นพื้นฐาน และควรบูรณาการหลักสูตรทักษะการรู้สารสนเทศเข้าไปสู่การเรียนการสอนในสาขาวิชาต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการช่วยเหลือตนเองในการศึกษาและแก้ไขปัญหาเบื้องต้นอันจะก่อให้เกิดการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์อย่างสูงสุด นอกจากนี้ การเรียนการสอนทักษะการรู้สารสนเทศ ควรจัดการเรียนการสอนได้ในทุกรูปแบบตามแต่บริบทและสภาพแวดล้อมของแต่ละสถาบัน

คำสำคัญ : สารสนเทศ การสอนการรู้สารสนเทศ การศึกษาตลอดชีวิต

Abstract

The current social change as a learning society has the effects that human beings are not able to learn the dynamics of change, lack of knowledge and understanding of assessment as well as access to information. Teaching information literacy is therefore important and plays a role in promoting lifelong learning. Instructors should cultivate information literacy skills from basic education and integrate information literacy curriculum into teaching and learning in various disciplines, which will help students develop their own self-help skills in studying and solving problems that knowledge is used to the maximum. In addition, teaching information literacy skills should be taught in all forms according to the context and environment of each institution.

Keywords : Information, Teaching information Literacy, Life-long Education

¹ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

บทนำ

การศึกษามีไม่เพียงเป็นเพียงกิจกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาหนึ่งของชีวิตเท่านั้น วิชาการศึกษาบางสาขาวิชาอาจล้าสมัยไปในระยะเวลาอันสั้น หลังจากผู้ที่ได้ศึกษาวิชานั้น ๆ สำเร็จไปแล้ว แต่การเรียนรู้สำหรับบุคคลที่อยู่ในสังคมจะต้องดำเนินต่อไปไม่มีที่สิ้นสุด เพราะการศึกษาเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การศึกษาเป็นกิจกรรมของชีวิตที่จะต้องอาศัยทักษะต่าง ๆ ของบุคคลในการที่จะช่วยให้การศึกษาประสบความสำเร็จในการศึกษา โดยเฉพาะปัจจุบันเป็นยุคสารสนเทศ (Information Age) ซึ่งถือได้ว่าเทคโนโลยีสารสนเทศมีความจำเป็น และเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาเป็นอย่างมากในปัจจุบัน แนวคิดทางการศึกษาได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม การศึกษาตลอดชีวิตเป็นสิ่งจำเป็นยิ่ง และการเรียนรู้ในปัจจุบันเปลี่ยนจากการเน้นเนื้อหาไปสู่วิธีการเรียนรู้ด้วยตนเองจากสื่อต่าง ๆ การเรียนรู้โดยอ้างอิงแหล่งวิทยาการ ด้วยบทบาทของผู้สอนที่เปลี่ยนมาเป็นผู้เอื้ออำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ และเป็นนักจัดการให้เกิดการเรียนรู้ตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษา ปีพุทธศักราช 2542 ซึ่งมีสาระหลักคือ การปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีแนวคิดที่ส่งเสริมบทบาทของการรู้สารสนเทศและความจำเป็นที่จะต้องสร้างให้ผู้เรียนให้เป็นผู้รู้สารสนเทศ การให้การศึกษาแก่ผู้เรียนในยุคการศึกษาตลอดชีวิตจึงเป็นส่วนส่งเสริมการศึกษาในปัจจุบัน เพื่อเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life-long Education) โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student Center) ครู อาจารย์เป็นผู้ชี้แนะผู้เรียน โดยผู้เรียนจะต้องศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้เพราะการศึกษาในห้องเรียนไม่สามารถทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ที่มีอยู่แล้วและที่เกิดขึ้นใหม่ได้ทั้งหมด

เหตุแห่งการพัฒนาทักษะสารสนเทศ

ปัญหาที่สำคัญของผู้เรียนเมื่อใช้บริการห้องสมุดหรือแหล่งเรียนรู้ คือ ผู้เรียนหรือผู้ใช้บริการไม่มั่นใจจะใช้บริการห้องสมุดหรือแหล่งเรียนรู้ได้อย่างไร เพราะมีผู้ใช้บริการหรือนักศึกษาจำนวนมากมีลักษณะลึกลับที่จะเข้าใช้ห้องสมุดในสถาบันอุดมศึกษาที่มีขนาดใหญ่ เนื่องจากมีเหตุผลหลายประการที่เป็นปัจจัย (วรวิภากรณ์ สังข์ทอง, 2547 : 53) ดังนี้

1. ภาวะสังคมที่เปลี่ยนไป จากยุคอุตสาหกรรมสู่ยุคของเทคโนโลยีสารสนเทศ และการก้าวสู่ยุคสังคมแห่งการเรียนรู้
2. ภาวะการณ์เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของสารสนเทศจนเกิดภาวะการณ์ทะลักทลายของสารสนเทศ (Information Explosion) มนุษย์ไม่สามารถเรียนรู้ได้ทันตามภาวะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเอง
3. ไม่ทราบว่าจะแหล่งสารสนเทศที่ตรงกับความต้องการมีอยู่ที่ใด และจะอย่างไรถึงจะได้

สารสนเทศนั้นมา

4. ขาดความรู้ความสามารถในการจัดการสารสนเทศ ทั้งการคัดเลือก การตัดสินใจ การประเมิน การเข้าถึงและทักษะทางด้านสารสนเทศที่แท้จริง

5. ภาพการณ์เปลี่ยนแปลงของห้องสมุดมีการนำระบบห้องสมุดอัตโนมัติมาให้บริการ

6. รูปแบบการค้นคว้าสารสนเทศเปลี่ยนแปลงไปจากการสืบค้นด้วยมือสู่ระบบการสืบค้นด้วยคอมพิวเตอร์ เช่น การสืบค้นรายการบรรณานุกรมออนไลน์ (OPAC)

7. รูปแบบของทรัพยากรสารสนเทศมีการเปลี่ยนแปลง จากสิ่งพิมพ์สู่รูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ เช่น วารสารอิเล็กทรอนิกส์ (E-Journal) หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) เป็นต้น

สรุป ด้วยการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งปัจจุบันเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ มนุษย์ไม่สามารถเรียนรู้ได้ทันการะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ขาดความรู้ ความเข้าใจด้านการประเมิน และเข้าถึงสารสนเทศ การสอนการรู้สารสนเทศจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ

การสอนการรู้สารสนเทศทั่วไป

การสอนการรู้สารสนเทศมีวิวัฒนาการมายาวนานโดยเริ่มจากการปฐมนิเทศห้องสมุด การสอนการใช้ห้องสมุด หรือการสอนทางบรรณานุกรม จนพัฒนามาเป็นการสอนการรู้สารสนเทศในปัจจุบัน (Rader, 1990 : 20 อ้างถึงใน ปภาดา เจียวกิก, 2547 : 9) การสอนการรู้สารสนเทศในสถาบันการศึกษามีรูปแบบการสอนที่หลากหลาย คือมีการสอนที่ครอบคลุมทั้งเรื่องการสอนการใช้ทรัพยากรทั้งในรูปแบบดิจิทัลและสิ่งพิมพ์ การประเมินความถูกต้องและความเหมาะสมของเนื้อหาสารสนเทศ การนำสารสนเทศไปใช้ประโยชน์ นอกจากนี้ยังรวมถึงความสามารถด้านคอมพิวเตอร์ โดยเฉพาะในเรื่องการค้นคว้าสารสนเทศ ซึ่งสมาน ลอยฟ้า (2545 : 27) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของการสอน การรู้สารสนเทศดังนี้

1. มีขอบเขตที่กว้างกว่าและเหนือกว่าการสอนการใช้ห้องสมุด คือ การสอนการใช้ห้องสมุดจะเน้นทักษะการใช้ห้องสมุด (Library skills) โดยจะเน้นการรู้จักแหล่งทรัพยากรและวิธีการใช้ห้องสมุด ส่วนการสอนการรู้สารสนเทศมีเป้าหมายคือมุ่งเน้นการสร้างผู้เรียนให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต และให้มีทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ ประกอบด้วย การใช้แหล่งทรัพยากรต่าง ๆ การแปลความหมายและการใช้ประโยชน์ของสารสนเทศ ตลอดจนแนวคิดและรูปแบบในการจัดการสารสนเทศ เช่น การสอนการรู้สารสนเทศออนไลน์ (Online information literacy instruction) จากการที่มนุษย์เราสามารถเข้าถึงสารสนเทศได้มากขึ้นโดยไม่จำกัดพื้นที่และเวลา ห้องสมุดอุดมศึกษา หลายแห่งได้จัดให้มีการสอนการรู้สารสนเทศผ่านอินเทอร์เน็ต ซึ่งเครื่องมือในการสอนการรู้สารสนเทศออนไลน์ ได้แก่ เว็บไซต์คู่มือรวมแหล่งสารสนเทศ เช่น เว็บไซต์ชี้แนะแหล่งสารสนเทศเว็บไซต์

บรรณานิตน์แหล่งสารสนเทศ ตลอดจนเว็บไซต์ช่วยสอนการรู้สารสนเทศ (Information literacy tutorial) ซึ่งเป็นเว็บไซต์ที่ออกแบบให้โต้ตอบกับผู้ใช้โดยสอนผู้ใช้ตามแนวคิดของการรู้สารสนเทศ และให้ความรู้เกี่ยวกับสารสนเทศเบื้องต้น

2. กระบวนการสอนจะเน้นการใช้แนวคิดในการสร้างความรู้ความเข้าใจด้วยตนเอง (Constructivist approach) มากกว่าวิธีการถ่ายทอดความรู้ในรูปแบบเดิม โดยกระบวนการสอนการรู้สารสนเทศ เป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจซึ่งถือว่าการสอนการรู้สารสนเทศขั้นสูง (Advanced instruction) ควรจัดในรูปการฝึกอบรม ซึ่งมุ่งเน้นให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการรู้สารสนเทศ สามารถ นำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าวิจัยอันจะนำไปสู่การเรียนรู้สารสนเทศตลอดชีวิต สามารถแบ่งประเภทเนื้อหาในการสอนดังนี้

2.1 ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรสารสนเทศ บริการและการเข้าถึงสารสนเทศในห้องสมุด เป็นการแนะนำให้ทราบถึงลักษณะเฉพาะของสารสนเทศแต่ละประเภทว่าเป็นอย่างไรให้ข้อมูลในลักษณะใด บริการที่สำคัญ ๆ เพื่อให้ผู้ใช้สามารถพิจารณาเลือกใช้ได้อย่างเหมาะสมกับความต้องการ

2.2 ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการสืบค้นสารสนเทศจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งในห้องสมุดและแหล่งสารสนเทศอื่น ๆ บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงการได้เอกสารฉบับเต็ม

2.3 ความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการสืบค้นสารสนเทศจากฐานข้อมูลเฉพาะสาขา อันได้แก่ ฐานข้อมูลออนไลน์ ฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์ ฐานข้อมูลหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ โดยแนะนำให้ผู้ใช้ทราบถึงวิธีการเข้าถึงและกลวิธีการสืบค้น การประเมินและการใช้สารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

2.4 ความรู้เกี่ยวกับการอ้างอิงเอกสาร ได้แก่ การลงรายการบรรณานุกรมเชิงบรรณของสารสนเทศประเภทต่าง ๆ ทั้งที่อยู่ในรูปสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์โดยเน้นให้ผู้มีความรู้ ความเข้าใจ ในการอ้างอิงเอกสาร

3. เน้นการบูรณาการเรื่องการเรียนรู้สารสนเทศเข้าไว้ในหลักสูตรการศึกษา โดยจะต้องอยู่ในกระบวนการเรียนตลอดหลักสูตร และต้องจัดให้กับผู้เรียนทุกคนทุกระดับ ซึ่ง ทรงพันธ์ เจริมประสงค์ (2547 : 15-30) ได้นำเสนอรูปแบบเนื้อหาที่จะปรากฏในหลักสูตรไว้ดังนี้

3.1 ทรัพยากรและวัสดุสารสนเทศที่จะช่วยแนะนำผู้ใช้ให้สามารถใช้ทรัพยากรสารสนเทศได้อย่างหลากหลาย

3.2 การเข้าถึงสารสนเทศด้วยความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับข้อมูลในรายการทรัพยากรของสถาบันบริการสารสนเทศ การจัดรายการทรัพยากร การจัดหมวดหมู่ รายการทรัพยากรสารสนเทศออนไลน์ (OPAC) รายการบรรณานุกรม ดัชนีวารสารและฐานข้อมูลต่าง ๆ

3.3 การเรียนรู้และการสืบค้นสารสนเทศ จะเป็นการแนะนำขั้นตอนต่าง ๆ ใน

กระบวนการศึกษาค้นคว้า วิจัยและการสืบค้นสารสนเทศ

3.4 การเผยแพร่สารสนเทศ เป็นการแนะนำเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวิธีการนำเสนอสารสนเทศในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการเขียนบทนำเบื้องต้น เนื้อหา วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง การอ้างอิง เชิงอรรถ และการลงรายการบรรณานุกรม

4. การสอนแบบร่วมมือ (Cooperative teaching) โดยเน้นการสอนในรูปของทีม (Team teaching approach) บรรณารักษ์และผู้สอนในแต่ละรายวิชาต้องทำงานร่วมกันในการวางแผนและดำเนินการสอนและเป็นการสอนที่อาศัยทรัพยากรเป็นสำคัญ.(Resource based learning) โดยมีการใช้ทรัพยากรทั้งภายในห้องสมุด ห้องสมุดเครือข่าย และจากฐานข้อมูลต่าง ๆ

การสอนการรู้สารสนเทศในระดับอุดมศึกษา

ในปัจจุบันการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาได้มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student-centered learning) ซึ่งแนวคิดที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรมการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง และมุ่งให้ผู้เรียนใช้กระบวนการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยผู้สอนเป็นผู้ดูแลคอยช่วยเหลือให้คำแนะนำ เมื่อมีปัญหาซึ่งแนวทางการจัดการเรียนการสอนดังกล่าว จะนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการเรียนการสอนในรูปแบบนี้ยังเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างอิสระ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนส่วนใหญ่เน้นที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะและกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองซึ่งผู้เรียนจะได้รับการกระตุ้นให้เกิดกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณนอกจากนี้แนวโน้มของการจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษายังมุ่งเน้นในเรื่องการเรียนรู้โดยอาศัยทรัพยากรเป็นสำคัญ.โดยเน้นแหล่งความรู้ที่ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองและเรียนรู้ได้ตลอดเวลา (สมาน ลอยฟ้า, 2544 : 5)

ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาจึงให้ความสำคัญต่อการรู้สารสนเทศและความพยายาม ที่จะสร้างการรู้สารสนเทศให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างอิสระและเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต สถาบันอุดมศึกษาจะต้องรับผิดชอบในการสอนการรู้สารสนเทศ ซึ่งผลของการรู้สารสนเทศที่จะต้องเกิดกับผู้เรียนในระดับอุดมศึกษามีดังนี้ (วนุชชิตา สุภักควนิช, 2547 : 9)

1. เป็นการเปลี่ยนแปลงจากรูปแบบเดิมที่ผู้เรียนมีลักษณะเป็นผู้ตามและรับสารสนเทศจากผู้สอนไปสู่ผู้เรียนที่มีความกระตือรือร้น และเป็นผู้ควบคุมการเรียนรู้ของตนเองมากขึ้น
2. ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสามารถและความสนใจของแต่ละคน
3. ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองเมื่อได้รับมอบหมาย
4. ผู้เรียนจะเป็นผู้บริโภคสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น และรู้ว่าการรู้สารสนเทศมีการบันทึกในสื่อหลากหลายลักษณะซึ่งแต่ละรูปแบบจะสนองความสนใจที่แตกต่างกัน

5. ผู้เรียนจะมีความคิดเชิงวิเคราะห์มากขึ้นโดยเฉพาะเมื่อต้องตัดสินใจเกี่ยวกับการที่จะต้องใช้ทรัพยากรสารสนเทศต่าง ๆ ในการสอนทักษะการรู้สารสนเทศให้ประสบผลสำเร็จนั้น จะต้องได้รับการบูรณาการเข้าไปไว้ในหลักสูตรและต้องสอนในกระบวนการรู้สารสนเทศทั้งหมด

ปัจจุบันสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยได้เริ่มกำหนดว่าการรู้สารสนเทศเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับนักศึกษาโดยมีรูปแบบการดำเนินการสอนที่มีความแตกต่างกัน เช่น การกำหนดให้เป็นวิชาบังคับแก่นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ทุกคณะวิชากำหนดเป็นวิชาบังคับในบางคณะ หรือกำหนดเป็นวิชาเลือก (ชุติมา สัจจานันท์, 2544 : 57) นอกจากนี้ Bruce (Bruce, 1997 อ้างถึงใน วนุชชิตา สุภักควณิช, 2547 : 10) ได้กำหนดหลักเกณฑ์ของการสอนการรู้สารสนเทศในระดับอุดมศึกษาไว้ 7 ประการ

1. การรู้สารสนเทศจะต้องครอบคลุมถึงความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการค้นคว้าและ ต้องมีความสามารถในการสืบค้นสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพเนื่องจากการค้นคว้าในปัจจุบันและอนาคตจะต้องอยู่ภายใต้สิ่งแวดล้อมของเทคโนโลยีสารสนเทศ

2. นักศึกษาจะต้องมีความเข้าใจเรื่องแหล่งสารสนเทศ โครงสร้างและเทคนิคการสืบค้นของแต่ละแหล่งโดยนักศึกษจะต้องสามารถใช้แหล่งสารสนเทศเหล่านี้ได้อย่างอิสระ

3. นักศึกษาจะต้องเข้าใจกระบวนการค้นและสามารถนำไปปรับใช้ในการแสวงหาสารสนเทศและเมื่อเกิดปัญหาในการค้นนักศึกษจะสามารถแก้ไขปัญหาได้

4. นักศึกษาจะต้องสามารถควบคุมสารสนเทศและจะต้องไม่ตกอยู่ในอิทธิพลของสารสนเทศ นักศึกษาจะต้องเป็นผู้เลือกและนำสารสนเทศมาจัดโครงสร้างใหม่ให้เหมาะสมกับการใช้ประโยชน์

5. นักศึกษาจะต้องสามารถนำสารสนเทศไปสร้างความรู้ได้

6. นักศึกษาจะต้องสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาตนเองและขยายขอบเขตความรู้ของตนเองได้

7. ผลประโยชน์ขั้นสุดท้ายที่นักศึกษจะได้รับคือ ปัญญา

บทบาทและคุณสมบัติของผู้สอนการรู้สารสนเทศ

บทบาทของผู้สอนการรู้สารสนเทศในการสอนทักษะการเรียนรู้สารสนเทศมีความหลากหลายตามหน้าที่และความรับผิดชอบไม่ว่าจะเป็นในฐานะผู้พัฒนาบทเรียน ทั้งในด้านเนื้อหาและรูปแบบหรือในฐานะผู้สอนโดยตรงตลอดจนการเป็นผู้กำหนดนโยบายและมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน.บทบาทเหล่านี้สะท้อนให้เห็นความสำคัญของผู้ปฏิบัติงานสารสนเทศในการพัฒนาทรัพยากรมนุษยชาติ อย่างไรก็ตามคุณสมบัติที่สำคัญที่ควรพิจารณาสำหรับผู้ปฏิบัติงาน

สารสนเทศในอนาคตสามารถจำแนกได้ดังนี้ (ทรงพันธ์ เจริมประยงค์, 2547 : 22)

1. ความรู้ด้านผู้ใช้และการใช้สารสนเทศ. ความรู้ในด้านการศึกษาผู้ใช้สารสนเทศเป็นสิ่งสำคัญเบื้องต้นที่ผู้ปฏิบัติงานสารสนเทศต้องคำนึงถึง ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาพฤติกรรมและความต้องการนอกจากนี้ความรู้ด้านการใช้สารสนเทศ ยังเป็นความรู้ที่สำคัญที่ผู้สอนพึงมีเพราะตัวความรู้เองในฐานะเป็นเนื้อหาของการสอน และความรู้ดังกล่าวยังสามารถนำไปประเมินการใช้สารสนเทศ อันจะนำไปสู่การประเมินเนื้อหาและการสอนทักษะการรู้สารสนเทศได้

2. ความรู้และทักษะในด้านการค้นเป็นทักษะที่สำคัญประการหนึ่งที่จะนำไปสู่การตอบสนองความต้องการสารสนเทศได้ ผู้ปฏิบัติงานสารสนเทศต้องมีความรู้และความสามารถในการพัฒนากลยุทธ์การค้นและการใช้เครื่องมือต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

3. ความรู้และทักษะในด้านแหล่งสารสนเทศ. ความรู้ในด้านแหล่งสารสนเทศคือการรู้จักใช้แหล่งได้อย่างเหมาะสม เป็นการรวมเอาทักษะในการเลือกประเมินและบูรณาการแหล่งสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ให้เหมาะสมกับความต้องการสารสนเทศ

4. ทักษะเทคโนโลยี การใช้เทคโนโลยีถือเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ในการปฏิบัติงานสารสนเทศในปัจจุบัน ความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีทำให้ผู้ปฏิบัติงานต้องตื่นตัวและยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้

5. ทักษะการสอนและการนำเสนอ ความแตกต่างของผู้ใช้ ชี้ให้เห็นถึงพื้นฐานพฤติกรรมและความต้องการของผู้ใช้ในความสามารถสำหรับการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาเนื้อหาและรูปแบบของการเรียนการสอนที่แตกต่างกันไปด้วย ในขณะที่การนำเสนอถือเป็นอีกทักษะที่ควบคู่ไปกับทักษะการสอนที่ช่วยให้การสอนนั้นประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น

6. ทักษะการวิจัยเพื่อการประเมิน ทักษะการวิจัยเพื่อการประเมินเป็นทักษะที่ต้องแฝงไว้ในทุกทักษะ คือ เป็นการนำทักษะในการวิจัยไปศึกษาปัจจัยหรือตัวแปรต่าง ๆ เพื่อนำผลที่ได้มาพัฒนาการเรียนการสอนทักษะการเรียนรู้สารสนเทศนั้นได้

7. การยอมรับการเปลี่ยนแปลง ถือเป็นคุณสมบัติของผู้ปฏิบัติงานสารสนเทศในยุคปัจจุบันที่ต้องเผชิญกับการขับเคลื่อนขององค์ความรู้และการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ซึ่งคุณลักษณะของการเป็นผู้ที่มีความยืดหยุ่นนั้นสามารถทำให้การพัฒนาเป็นไปอย่างรวดเร็ว

8. การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาทักษะการเรียนรู้สารสนเทศจะไม่เกิดประสิทธิภาพสูงสุด หากผู้สอนไม่มีลักษณะของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต คือ หากผู้สอนไม่ตระหนักถึงประโยชน์อันแท้จริงที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ตลอดชีวิตแล้ว อาจส่งผลต่อตัวเนื้อหาของการสอนตลอดจนทัศนคติของผู้เรียนได้ ดังนั้น ทักษะที่สำคัญที่สุด สำหรับการเป็นผู้สอนทักษะการเรียนรู้สารสนเทศ คือ การเรียนรู้และติดตามข่าวสารอย่างต่อเนื่อง

เป้าหมายสูงสุดของการสอนทักษะการเรียนรู้สารสนเทศ คือ การให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีทักษะสารสนเทศ และสามารถนำทักษะที่ได้ไปใช้ในการศึกษา การทำงาน และใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยการกำหนดเป้าหมายนั้นจะเน้นที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนั้นเป้าหมายที่สำคัญในการสอนการเรียนรู้สารสนเทศคือ

1. กำหนดความต้องการสารสนเทศได้
2. เข้าถึงสารสนเทศที่ต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
3. ประเมินสารสนเทศและแหล่งสารสนเทศได้
4. นำสารสนเทศที่เลือกไปประยุกต์ใช้กับองค์ความรู้เดิม
5. นำสารสนเทศไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
6. เข้าใจถึงประเด็นปัญหาทางเศรษฐกิจ กฎหมาย และสังคมที่มีผลต่อการใช้สารสนเทศ สามารถเข้าถึงและใช้สารสนเทศอย่างมีคุณธรรมและถูกต้องตามกฎหมาย

จากการสอนการเรียนรู้สารสนเทศสรุปได้ว่า การสอนการเรียนรู้สารสนเทศนั้นผู้สอนมุ่งเน้นที่จะให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของสารสนเทศ ตระหนักถึงความต้องการสารสนเทศ สร้างคำถามจากสารสนเทศที่ค้นได้ตลอดจนสามารถเข้าถึง เลือก และประเมินสารสนเทศจากแหล่งต่าง ๆ ได้ บทบาทและคุณสมบัติของผู้สอนการเรียนรู้สารสนเทศจึงมีความสำคัญกับ การสอนการเรียนรู้สารสนเทศอีกด้วย ในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้สารสนเทศสำหรับประเทศไทยเพื่อนำไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งนี้การสอนการเรียนรู้สารสนเทศที่มีบทบาทของการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ควรพิจารณา (ทรงพันธ์ เจริมประยงค์, 2547 : 27-28) ดังต่อไปนี้

1. พัฒนาศักยภาพวิชาชีพสารสนเทศให้มีลักษณะเป็น “ผู้สอน” มากขึ้น กล่าวคือ บทบาทของนักสารสนเทศปัจจุบัน ยังคงเป็น ผู้ที่มีหน้าที่ให้บริการตอบคำถามและพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศภายในสถาบันบริการสารสนเทศเป็นหลัก (ในขณะที่บางแห่งยังคงเป็นเพียงผู้เฝ้าหนังสือหรือเฝ้าห้องสมุด) การพัฒนาบทบาทของบุคลากรวิชาชีพสารสนเทศให้มีลักษณะเป็นผู้สอนมากขึ้น จะเป็นการยกระดับบทบาทของวิชาชีพให้ได้รับการยอมรับในสังคมอีกทางหนึ่ง

2. พัฒนามาตรฐานที่พึงมีสำหรับปัจเจกบุคคลในแต่ละระดับของการศึกษา กล่าวคือควรมีระดับความคิดเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้สารสนเทศที่พึงมีในปัจเจกบุคคล โดยจำแนกตามระดับการศึกษาทั้งในและ นอกกระบบโรงเรียน รวมไปถึงทักษะที่จำเป็นสำหรับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ มาตรฐานการเรียนรู้สารสนเทศในระดับชาติ (National Information Literacy Competency) ในสหรัฐอเมริกาและในออสเตรเลีย ซึ่งมาตรฐานในระดับชาติ จะเป็นแนวทางที่สำคัญในการกำหนดมาตรฐานทักษะการเรียนรู้สารสนเทศในระดับย่อยต่อไป

3. ปลุกฝังทักษะการเรียนรู้สารสนเทศตั้งแต่การศึกษาขั้นพื้นฐานการปลุกฝังให้เยาวชนมี

ทักษะการเรียนรู้สารสนเทศไปพร้อม ๆ กับทักษะการเรียนรู้ด้านอื่น ๆ จะช่วยให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง ดังจะเห็นได้จากผลการขาดทักษะการเรียนรู้สารสนเทศ ทำให้เกิดปัญหาการคัดลอกผลงาน (Plagiarism) เป็นปัญหาที่ในระบบการศึกษาโดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่ได้ตระหนักถึงเท่าที่ควร นอกจากประเด็นทางด้านทรัพย์สินทางปัญญาแล้ว ปัญหาดังกล่าวยังเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาองค์ความรู้อีกด้วย

4. บุคลากรหลักสูตรทักษะการเรียนรู้สารสนเทศเข้าไปสู่การเรียนการสอนในสาขาวิชาต่าง ๆ เนื่องจากทักษะการเรียนรู้สารสนเทศเพียงอย่างเดียว จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการช่วยเหลือตนเองในการศึกษาและแก้ไขปัญหาในเบื้องต้น ดังนั้นการบูรณาการหลักสูตรดังกล่าว จะก่อให้เกิดการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์สูงสุด

5. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถาบันบริการสารสนเทศเพื่อพัฒนาหลักสูตรทักษะการเรียนรู้สารสนเทศถือเป็นปัจจัยสำคัญอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง เพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนตัวสารสนเทศเอง รูปแบบการสร้างเครือข่ายที่นำมาใช้ อาจเป็นเพียงพัฒนาในรูปแบบความร่วมมือสำหรับเครือข่ายที่ได้รับการจัดตั้งแล้ว หรือเป็นการสร้างเครือข่ายตามสาขาวิชาและภูมิภาค กิจกรรมที่ใช้ในกลุ่มความร่วมมือระหว่างสถาบันเพื่อการพัฒนาหลักสูตร อาจได้แก่ การจัดประชุมทางวิชาการ การสร้าง Listserv การแนะนำแหล่งสารสนเทศที่ใช้ในการพัฒนาหลักสูตร การถามปัญหาและแก้ไขปัญหา การพัฒนา Knowledge-Based System ในกลุ่มสมาชิก เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ จะก่อให้เกิดการพัฒนาหลักสูตรอย่างจริงจัง

6. ชุมชน (Community) กับการมีส่วนร่วม ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ไม่มีหลักสูตรใดที่จะตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ในทุกสถาบัน ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรจึงเป็นประเด็นที่แต่ละสถาบันจะต้องนำไปพิจารณาโดยพิจารณาจากกรอบมาตรฐาน (หากได้มีการจัดตั้งในระดับนโยบาย) ตลอดจนข้อมูลพื้นฐาน พฤติกรรมและความต้องการของผู้ใช้ในแต่ละสถาบัน ข้อมูลของชุมชนทั้งภายในและภายนอกที่ของเขตการให้บริการของแต่ละสถาบันครอบคลุมอยู่

7. รูปแบบของการสอน การเรียนการสอนทักษะการเรียนรู้สารสนเทศในปัจจุบัน จะอยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ จึงทำให้เกิดความสับสนว่าทักษะการเรียนรู้สารสนเทศนั้น หมายถึง การเรียนการสอนออนไลน์เพียงอย่างเดียว แต่จริงๆ แล้วทักษะการเรียนรู้สามารถจัดการเรียนการสอนได้ในทุกรูปแบบตามแต่บริบทและสภาพแวดล้อมของแต่ละสถาบัน อย่างไรก็ตามเทคโนโลยีสารสนเทศและเครือข่ายได้เอื้อประโยชน์ต่อการเผยแพร่บทเรียนให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะของตนเองได้โดยไม่มีข้อจำกัดในเรื่องระยะทางและเวลา ซึ่งเป็นการสนับสนุนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นอย่างแพร่หลาย

บทสรุป

การสอนการรู้สารสนเทศที่มีบทบาทของการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต ควรปลูกฝังทักษะการเรียนรู้สารสนเทศตั้งแต่การศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรบูรณาการหลักสูตรทักษะการเรียนรู้สารสนเทศเข้าไปสู่การเรียนการสอนในสาขาวิชาต่าง ๆ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการช่วยเหลือตนเองในการศึกษาและแก้ไขปัญหาเบื้องต้น ก่อให้เกิดการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์สูงสุด การเรียนการสอนทักษะการเรียนรู้สารสนเทศควรจัด การเรียนการสอนได้ในทุกรูปแบบตามแต่บริบทและสภาพแวดล้อมของแต่ละสถาบัน อย่างไรก็ตามเทคโนโลยีสารสนเทศและเครือข่ายได้เอื้อประโยชน์ต่อการเผยแพร่บทเรียนให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะของตนเองได้โดยไม่มีข้อจำกัดในเรื่องระยะทางและเวลา ซึ่งเป็นการสนับสนุนการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

การสอนทักษะการเรียนรู้สารสนเทศ คือ การให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีทักษะสารสนเทศ และสามารถนำทักษะที่ได้ไปใช้ ในการศึกษา การทำงาน และใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยการกำหนดเป้าหมายนั้นจะเน้นที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนั้นเป้าหมายที่สำคัญในการสอนการรู้สารสนเทศคือ

1. กำหนดความต้องการสารสนเทศได้
2. เข้าถึงสารสนเทศที่ต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
3. ประเมินสารสนเทศและแหล่งสารสนเทศได้
4. นำสารสนเทศที่เลือกไปประยุกต์ใช้กับองค์ความรู้เดิม
5. นำสารสนเทศไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
6. เข้าใจถึงประเด็นปัญหาทางเศรษฐกิจ กฎหมาย และสังคมที่มีผลต่อการใช้สารสนเทศ สามารถเข้าถึงและใช้สารสนเทศอย่างมีคุณธรรมและถูกต้องตามกฎหมาย

เอกสารอ้างอิง

- จารุณี สุปินะเจริญ และนัตดาวดี นุ่มนาค. (2551, มกราคม-มิถุนายน). “การรู้สารสนเทศของนิสิตชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.” *วารสารมนุษยศาสตร์*. 17 (1) : 20-32.
- ชุตินา สัจจามันท์. (2544, กันยายน-ธันวาคม). “การรู้สารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาคนไทยและ สังคมไทย”. *วารสารสุโขทัยธรรมมาธิราช*. 14 (3) : 50-61.
- _____. (2548). “สารสนเทศกับ สังคม”. ใน *ประมวลสาระชุดวิชาสารสนเทศร่วมสมัยทางสังคมศาสตร์*. หน่วยที่ 1 หน้า 1-35 นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ทรงพันธ์ เจริญประยงค์. (2547, มกราคม-มีนาคม). “ห้องสมุดกับทักษะการเรียนรู้สารสนเทศ”. *วารสารห้องสมุด*. 48 (1) : 15-30.

- ทิตินา แคมมณี. (2548). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มี
ประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปทีป เมธาคุณวุฒิ. (2544). การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ :
 สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปภาดา เจียวก๊ก. (2547). การรู้สารสนเทศของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
 บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และพรทิพย์ แข็งขัน. (2551). สมรรถนะครูและแนวทางการพัฒนาครูในสังคม
ที่เปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
- มูจลินทร์ ผลกล้า. (2550). การรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1. วิทยานิพนธ์
 ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์
 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- รัสรินทร์ เกตุชาติ. (2550). การศึกษาเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนวิชาการรู้สารสนเทศ
และวิชาการใช้ ห้องสมุดของสถาบันอุดมศึกษา. การค้นคว้าอิสระปริญญา
 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์
 บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น .
- วชิราภรณ์ สังข์ทอง. (2547, กรกฎาคม-กันยายน). “ห้องสมุดกับการพัฒนาโปรแกรมการรู้
 สารสนเทศสำหรับการศึกษาทางไกล.” วารสารห้องสมุด. 48 (3) : 51-62.
- วนุชชิตา สุภักควณิช. (2547). การบูรณาการการรู้สารสนเทศในกระบวนการสอนรายวิชาภาษาอังกฤษของ
**นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 3 สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขต
 กาลสินธุ์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์
 มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมาน ลอยฟ้า. (2544, มกราคม). “การรู้สารสนเทศ : ทักษะที่จำเป็นสำหรับ สังคมสารสนเทศ.”
วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 19 : 1-6.
- สรศักดิ์ ชูเลิศดียววงศ์. (2543, กันยายน-ธันวาคม). “การให้การศึกษาแก่ผู้ใช้บทบาทที่สร้างสรรค์
 ของห้องสมุด สมัยใหม่ในยุคการศึกษาตลอดชีวิต.” บรรณารักษศาสตร์และ
สารนิเทศศาสตร์ มข. 18 (3) : 51-59
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542**.
 กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

- สุพิศ ศิริรัตน์. (2554). การรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต แขนงสารสนเทศศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อับดุลลาฮิด เบ็ญฮาวัน. (2545, พฤษภาคม). “ครูยุคปฏิรูปการศึกษา.” วารสารวิชาการ.
5(5) : 1-5.
- อารีย์ ชื่นวัฒนา. (2549). “ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับผู้ใช้และการใช้สารสนเทศ”. ใน ประมวลสาระ
ชุดวิชาสัมมนา การบริการสารสนเทศ. หน่วยที่ 2 หน้า 1-47 นนทบุรี :
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

เครื่องไม้จำหลัก : ศิลปะแห่งการจำหลักไม้

Wood Craving : Arts of Wood Engraving

กฤษฎา พินศรี¹
Kritsada Pinsri¹

บทคัดย่อ

เครื่องไม้จำหลักถือได้ว่าเป็นประณีตศิลป์อย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงอัจฉริยะในการสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะของช่างไทย โดยงานจำหลักไม้ส่วนใหญ่ที่ได้ถูกสร้างขึ้นมาอย่างวิจิตรบรรจงนั้นเกิดจากแรงบันดาลใจหรือแรงศรัทธาซึ่งล้วนแต่เกี่ยวข้องกับศิลปะสถาปัตยกรรมและเครื่องใช้สอย อันเนื่องในพุทธศาสนาแทบทั้งสิ้น งานไม้จำหลักเป็นศิลปกรรมไทยที่นอกจากจะทรงคุณค่าในทางศิลปะแล้ว ยังมีคุณค่าในด้านประวัติศาสตร์โบราณคดีและมานุษยวิทยา โดยศึกษาได้จากรูปแบบและลักษณะลวดลายที่มีพัฒนาการไปตามยุคสมัยและมีอยู่ช่างในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งมักจะสอดแทรกเนื้อหาเรื่องราวที่สะท้อนภาพสังคมในอดีตเอาไว้ได้เป็นอย่างดี แม้ว่ารูปแบบและรายละเอียดของลวดลายอาจเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามกาลเวลา ลักษณะ การใช้งาน และความนิยมในแต่ละยุคสมัย แต่ศิลปะแห่งการจำหลักไม้นี้ก็ยังคงรักษาอัตลักษณ์ของความเป็นไทยเอาไว้ได้อย่างมีรากฐานมั่นคงในท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

คำสำคัญ : เครื่องไม้จำหลัก ศิลปะ การจำหลัก

Abstract

The wood carving is considered to be one of the fine arts that show the genius in the art of Thai art. Most of the woodwork that created was inspired by inspiration or faith, which is related to art, architecture and appliances in Buddhism. Not only wood carving is a Thai art that is valuable in the art, but also valuable in the history of archeology and anthropology. The study was based on patterns and characteristics that have evolved over time and skilled craftsmen in each locality. This is often reflected in the story of the social scene in the past as well. Although the patterns and details of the pattern may change over time, usage and popularity in each era, the art of sticking to this wood still maintains the identity of Thai culture in a stable foundation in the midst of social and cultural change.

Keywords : Wood Craving, Art, Wood Engraving

¹ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

บทนำ

ชาติไทยเป็นชาติที่มีศิลปวัฒนธรรมและประวัติความเป็นมายาวนานชาติหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้.ปรากฏหลักฐานทั้งโบราณสถานและโบราณวัตถุที่เป็นงานประณีตศิลป์จำนวนมาก ซึ่งล้วนผ่านการประดิษฐ์ประดอยรังสรรค์ขึ้นมาด้วยความเพียรพยายาม ประณีต และวิจิตรบรรจงสืบทอดต่อกันมาอย่างไม่ขาดสาย

เครื่องมือจำหลักเป็นประณีตศิลป์อย่างหนึ่ง que แสดงให้เห็นถึงอัจฉริยะใน การสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะของช่างไทย งานจำหลักไม้ที่ได้ถูกสร้างขึ้นมาอย่างวิจิตรบรรจงนั้น ส่วนใหญ่เกิดจากแรงบันดาลใจหรือแรงศรัทธาซึ่งล้วนแต่เกี่ยวข้องกับ ศิลปะสถาปัตยกรรมและเครื่องใช้สอย อันเนื่องในพุทธศาสนาแทบทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นพระพุทธรูป ธรรมาสน์ ตู้พระธรรม ลวดลายจำหลักบนหน้าบัน เพดาน บานประตู หน้าต่าง โปสธ วิหาร ฯลฯ นอกจากนั้น ส่วนหนึ่งยังถูกสร้างขึ้นสำหรับพระมหากษัตริย์และเจ้านายชั้นสูง เป็นต้นว่า พระที่นั่ง บุษบกมาลา เสด็จพระราชยาน โขลนเรือ ตลอดจนเครื่องราชูปโภคต่าง ๆ

เครื่องมือจำหลักสมัยสุโขทัย

แม้ว่าศิลปะแห่งการจำหลักไม้ของไทยจะได้กระทำกันมานานแล้วก็ตาม แต่เครื่องมือจำหลักที่สร้างขึ้นแต่ครั้งโบราณ ก็มีให้เห็นจำนวนไม่มากนัก เนื่องจากไม้เป็นวัสดุที่เสื่อมสภาพได้ง่ายส่วนใหญได้ชำรุดผุกร่อนเสื่อมสลายด้วยแดดฝนและกาลเวลา เครื่องมือจำหลักรุ่นก่อนสมัยอยุธยาจึงไม่ค่อยมีร่องรอยหลักฐานให้ศึกษา ในปัจจุบันจะหลงเหลืออยู่บ้างก็แต่เครื่องมือจำหลักประดับอาคารที่ไม่ถูกแดดฝนและแรงลม งานไม้จำหลักรุ่นแรก ๆ ที่ยังคงปรากฏเป็นหลักฐานให้เห็น เช่น เพดานไม้จำหลักที่วัดพระศรีรัตนมหาธาตุสุโขทัย ซึ่งนักวิชาการสันนิษฐานว่าน่าจะมีอายุอยู่ในสมัยสุโขทัย ร่วมสมัยกับอยุธยาตอนต้น (น. ณ ปากน้ำ, 2534 : 115)

เพดานไม้จำหลักที่วัดพระศรีรัตนมหาธาตุสุโขทัย ปัจจุบันจัดแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติรามคำแหง จังหวัดสุโขทัย ลักษณะเป็นลายดาวเพดานจำหลักลายรูปกลีบบัวเรียงเป็นวงกลมซ้อนกันอยู่ภายในกรอบลายรูปทรงสี่เหลี่ยมจัตุรัส (ภาพที่ 1) จะเห็นว่าลายค้ำคาวที่บริเวณริมกรอบลูกฟักยังคงผูกเป็นเครือเถา มีดอกไม้ใบไม้ เป็นแบบธรรมชาติอยู่มาก ซึ่งแตกต่างจากลายสมัยต่อมาที่มักทำเป็นลายกนก ลายดอกบัวที่อยู่ตรงกลางทำเป็นบัวบาน กลีบปาดอกใหญ่ดูอูลงการ ผิดกับสมัยอยุธยาตอนปลายที่มักทำเป็นดอกบัวแบน และเล็ก และบางครั้งกลีบดอกมีลักษณะเรียวแหลม การทำลวดลายที่มีลักษณะเป็นแบบธรรมชาตินี้ยังอาจศึกษาได้จากภาพจำหลักศิลาจากวัดมหาธาตุ อยุธยา ภาพปูนปั้นที่วัดนางพญา และภาพจำหลักบนแผ่นหินที่วัดศรีชุม สุโขทัย ซึ่งมีอายุอยู่ในรุ่นราวคราวเดียวกัน

ภาพที่ 1 เพดานไม้จำหลักวัดพระศรีรัตนมหาธาตุสุโขทัย
ที่มา : แฉ่งน้อย ปัญจพรรค และสมชาย ณ นครพนม (2535 : 88)

เครื่องไม้จำหลักสมัยอยุธยา

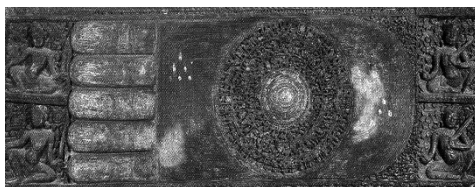
สมัยอยุธยา แม้ว่าจะเป็นยุคสมัยที่งานประณีตศิลป์ของไทยเจริญรุ่งเรืองถึงขีดสุด แต่งานเครื่องไม้จำหลักสมัยนี้คงจะถูกทำลายหรือสูญหายไปเมื่อครั้งเสียกรุงเป็นจำนวนไม่น้อย อย่างไรก็ตาม จากหลักฐานที่ยังคงหลงเหลืออยู่อาจแบ่งศิลปะการจำหลักไม้สมัยอยุธยาได้เป็น 3 ยุค คือ ยุคต้น ตั้งแต่ พ.ศ. 1893 ในรัชกาลพระเจ้าอู่ทองถึงปลายรัชกาลของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ (พ.ศ. 2031) ยุคกลาง ตั้งแต่ รัชกาลพระบรมราชาธิราชที่ 3 (พ.ศ. 2031 - 2034) ถึง พ.ศ. 2172 และ ยุคปลาย ตั้งแต่รัชกาลของสมเด็จพระเจ้าปราสาททองเรื่อยลงมาจนเสียกรุงศรีอยุธยา ครั้งที่ 2 เมื่อ พ.ศ. 2310

1. เครื่องไม้จำหลักสมัยอยุธยาตอนต้น

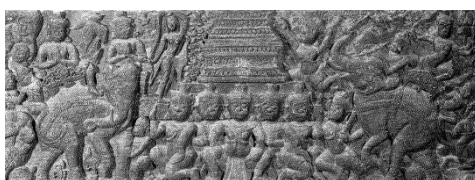
เครื่องไม้จำหลักสมัยอยุธยาตอนต้น มักมีลักษณะลวดลายค่อนข้างอิสระเป็นธรรมชาติ เรียบง่ายแต่เข้มแข็งเช่นเดียวกับลวดลายที่ปรากฏบนหินจำหลักหรือลายปูนปั้นที่มีอายุอยู่ในช่วงสมัยเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน เช่น พระพุทธรูปไม้ที่วัดพระรูป สุพรรณบุรี เป็นต้น

พระพุทธรูปไม้ที่วัดพระรูป สุพรรณบุรี ลักษณะเป็นแผ่นไม้รูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้าจำหลักลวดลายทั้งสองด้าน ด้านหนึ่งจำหลักรูปพระพุทธรูป ส่วนอีกด้านหนึ่งจำหลักภาพพุทธประวัติตอนมารวิชัย (ภาพที่ 2-3) ด้านที่เป็นรอยพระบาทจำหลักเป็นพระบาทข้างขวา ตรงกลางแสดงพรหมโลกและเทวโลกเป็นวงกลมซ้อนกันมีจตุโลกบาลนั่งเฝ้าพระบาทอยู่ทั้งซ้ายขวา ส่วนด้านที่จำหลักภาพพุทธประวัติตอนมารวิชัย ด้านซ้ายของภาพแสดงภาพ พญามารกำลังนำเหล่ามารจะมากลุ่มรุม ทำร้ายพระพุทธเจ้า ซึ่งในนี้แสดงเฉพาะ พระแท่นบัลลังก์แทนองค์พระพุทธเจ้า ด้าน

ขวาของภาพมีพระแม่ธรณีกำลังบีบ มวยผมให้น้ำท่วม เหล่ามารจนพญามารที่นั่งอยู่บนหลังช้าง ยกมือวันทาพระพุทธองค์เป็นการยอมแพ้ ลวดลายสัปดาห์บนหลังช้างและลวดลายดอกไม้ใบไม้ ประดับที่เป็นธรรมชาติเป็นตัวกำหนดว่าแผ่นไม้จำหลักนี้ มีอายุอยู่ในสมัยอยุธยาตอนต้น

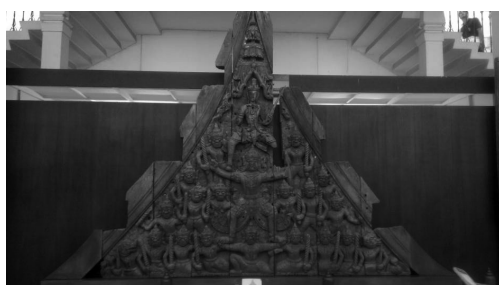

ภาพที่ 2 แผ่นไม้จำหลักรูปพระพุทธบาท
ที่มา : แฉ่งน้อย ปัญจพรรค์ และสมชาย ณ นครพนม (2535 : 101)

ภาพที่ 3 แผ่นไม้จำหลักภาพพุทธประวัติตอนมารวิชัย
ที่มา : แฉ่งน้อย ปัญจพรรค์ และสมชาย ณ นครพนม (2535 : 101)

สำหรับหน้าบันไม้จำหลักสมัยอยุธยาตอนต้นที่มีกฏกนามากว่าอ้างอิงเป็นตัวอย่างอยู่เสมอ คือ หน้าบันพระอุโบสถวัดแม่นางปลื้ม (ภาพที่ 4) ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา ลักษณะเป็นหน้าบันไม้จำหลักลงรักปิดทองประดับกระจกรูปพระลักษมณ์ทรงหนุมานแวดล้อมด้วย กุมภัณฑ์ถือกระบอง องค์ประกอบของลวดลายในสมัยนี้นิยมจำหลักลวดลายรูปบุคคลเต็มพื้นที่ซึ่ง อาจได้รับอิทธิพลจากศิลปะเขมรที่ขอบสลักภาพบอกเล่าเรื่องราววรรณกรรมทางศาสนาไว้บนหน้า บันของปราสาทหิน และช่างไทยคงถ่ายทอดจดจำมาใช้ทั้งรูปแบบและคติความเชื่อ

ภาพที่ 4 หน้าบันพระอุโบสถวัดแม่นางปลื้ม
จัดแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา

2. เครื่องไม้จำหลักสมัยอยุธยาตอนกลาง

บานประตูไม้จากเจดีย์วัดพระศรีสรรเพชญ์ (ภาพที่ 5) ซึ่งจัดแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา เป็นตัวอย่างของเครื่องไม้จำหลักของสมัยอยุธยาตอนกลางที่สำคัญ บานประตูดังกล่าวสันนิษฐานว่าสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2035 พร้อมกับการสร้างองค์พระเจดีย์ในตอนต้นรัชกาลของสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 โดยจำหลัก เป็นประติมากรรมนูนสูงรูปเทวดา (ทวารบาล) 2 องค์ ยืนอยู่บนฐานและมีฉัตรประดับอยู่ด้านบน ส่วนที่เป็นลวดลายตกแต่งนั้นจำหลักขึ้นอย่างอ่อนช้อย ในขณะที่รูปเทวดาคู่คอนข้างแข็งแกร่งต่าง พระเศียรมีลักษณะที่แสดงให้เห็นถึงการสืบทอดรูปแบบทางศิลปะจากศิลปกรรมในช่วงปลายของอยุธยาตอนต้น ดังเช่น ประติมากรรมรูปพระโพธิสัตว์ 500 ชาติ ที่สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ โปรดฯให้หล่อขึ้นในปี พ.ศ. 2001 กล่าวคือ มีพระพักตร์ยาว พระขนงเป็นเส้นคมจรดกันเหนือพระนาสิกซึ่งงุ้มเล็กน้อย พระเนตรยาวรี พระโอษฐ์มีเส้นขอบนอก สวมเทริดที่ตกแต่งด้วยลายประจำยามและลายดอกจอก ซึ่งมีลายใบไม้รูปสามเหลี่ยมประดับอยู่ด้านบนพระกรรณแหลมเล็กและสวมกุณฑล นอกจากนั้นอาจรวมถึงเครื่องประดับอื่น ๆ เช่น ทองพระกร และพาหุรัด ซึ่งประดับด้วยลายลูกประคำ เป็นต้น

ภาพที่ 5 บานประตูไม้จากเจดีย์วัดพระศรีสรรเพชญ์
จัดแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา

การจำหลักลายรูปบุคคลขนาดใหญ่ที่บานประตูนั้น เป็นที่นิยมกันสมัยอยุธยาตอนกลางใน ขณะที่สมัยอยุธยาตอนปลายและสมัยรัตนโกสินทร์มักทำเป็นลายรดน้ำหรือระบายสี หรือมีฉนวนั้นก็อาจจำหลักเป็นลวดลายอื่น เช่น ลายก้านขดที่มีลักษณะลวดลายละเอียดและสอดแทรกด้วยลายบุคคล (หรือสัตว์) ขนาดเล็ก และโดยทั่วไปภาพของบุคคลตามแบบศิลปะไทยถ้าเป็นภาพเทวดา

กษัตริย์ หรือชนชั้นสูงต่าง ๆ ช่างมักจะเน้นความรู้สึพิเศษโดยการสร้างให้มีลักษณะเหนือมนุษย์จริง มีลีลาท่าทางอันสูงส่ง เป็นลักษณะของภาพในอุดมคติ แต่ภาพบุคคลธรรมดาสามัญ เช่น พวกข้าราชการไพร่ หรือชาวบ้าน ช่างจะสร้างภาพอย่างความเป็นจริงและบางครั้งอาจสอดแทรกอารมณ์ขันหรือความรู้สึกที่มีลักษณะเป็นวิถีชาวบ้านเข้าไป ในเนื้อหาด้วย

นอกจากนี้ยังมีภาพเสี้ยวทางเป็นรูปยักษ์ตามแบบจีน (ภาพที่ 6) จำหลักบนสูงมากจนดูคล้ายประติมากรรมลอยตัว และแสดงให้เห็นการรังเกียจพื้นที่ว่างเปล่าโดย การสอดใส่ลวดลายต่าง ๆ ลงจนเต็มพื้นที่ ซึ่งถ้าพิจารณาให้ดีจะเห็นว่าลายทั้งสองข้างนั้นจะไม่เหมือนกันทีเดียว อันเป็นลักษณะของช่างสมัยนี้ที่ไม่ชอบประดิษฐ์ลายซ้ำซากจำเจนั่นเอง

ภาพที่ 6 บานประตูไม้จำหลักลายรูปเสี้ยวทาง
จัดแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา

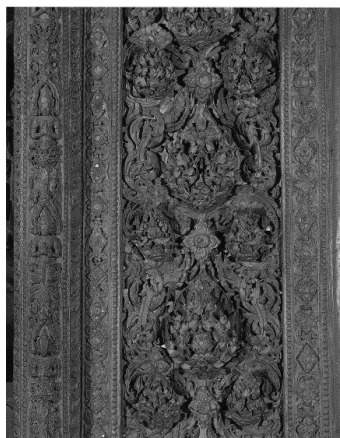
3. เครื่องไม้จำหลักสมัยอยุธยาตอนปลาย

สมัยอยุธยาตอนปลาย ไม่ว่าจะเป็น การปั้นปูนประดับอาคาร การเขียนลายรดน้ำ งานประดับมุก หรือแม้แต่การจำหลักลายไม้ประดับสถาปัตยกรรมและประณีตศิลป์ต่าง ๆ มักจะทำลวดลายละเอียด แหลมคม และค่อนข้างรังเกียจพื้นที่ว่างเปล่าโดยเฉพาะในช่วงท้ายของสมัย นิยมใช้รูปพระนารายณ์ทรงครุฑที่มีลายก้านขดหัวสิงห์ ก้านขดคชสีห์ หรือช่องทางโตประกอบ (อนุวิทย์ เจริญศุภกุล, 2521 : 17) เช่น ลายปูนปั้นบนหน้าบันและซุ้มประตูพระอุโบสถวัดเขาก้นไดอิฐ เพชรบุรี ลายประดับมุกบนบานประตูพระอุโบสถวัดบรมพุทธาราม ออยุธยา ซึ่งมีจารึกว่าสร้างขึ้นในรัชกาล

สมเด็จพระเจ้าบรมโกศ ศาลาการเปรียญและลวดลายจำหลักบนบานประตูซึ่งพระเจ้าเสือโปรดฯ ให้หรือพระราชมารดาเดิมมาสร้างเป็นตำหนักถวายสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่วัดใหญ่สุวรรณาราม เพชรบุรี บานประตูจำหลักไม้ที่วิหารวัดพนัญเชิง ออยุธยา บานประตูจำหลักไม้ที่วิหารวัดเขายี่สาร สมุทรสงคราม บานประตูจำหลักไม้วัดเจ้า พระฝาง อุตรดิตถ์ และบานประตูจำหลักที่วิหารน้อยวัดหน้าพระเมรุ ออยุธยา (ภาพที่ 7) เป็นต้น บานประตูจำหลักไม้ดังกล่าว ส่วนใหญ่จำหลักลวดลายที่ประกอบด้วย ลายพุ่มข้าวบิณฑ์ และลายกนกข่อหางโต ซึ่งเต็มไปด้วยความขึงขังมีพลัง (ภาพที่ 8)

ภาพที่ 7 บานประตูจำหลักที่วิหารน้อยวัดหน้าพระเมรุ ออยุธยา
ที่มา : แฉ่งน้อย ปัญจพรรค์ และสมชาย ฦ นครพนม (2535 : 71)

ภาพที่ 8 บานประตูจำหลักไม้วัดเจ้าพระฝาง อุตรดิตถ์
ที่มา : แฉ่งน้อย ปัญจพรรค์ และสมชาย ฦ นครพนม (2535 : 70)

สมัยนี้ยังเป็นยุคเฟื่องฟูของมณฑลศิลป์หรือศิลปะแห่งการประดับประดาตกแต่ง ลายสมัยอยุธยาตอนปลายได้แสดง ขึ้นเชิงของการสอดใส่ภาพสิ่งมีชีวิต เช่น คน สัตว์ ต้นไม้ ใบหญ้า ผสมผสานกับลวดลายเครือเถา ลายกนกต่าง ๆ ได้อย่างน่าชม ที่ได้รับการยกย่องอย่างมาก ได้แก่ ตู้พระไตรปิฎกฝีมือวัดเชิงหวาย ซึ่งแสดงถึงการผสมผสานกันระหว่างตัวลายประดิษฐ์กับธรรมชาติอย่างสนิทแนบเนียน ส่วนงานแกะสลักไม้ที่มีลักษณะดังกล่าวอาจศึกษาได้จากลวดลายจำหลักบนหน้าต่างที่วัดปราสาท จังหวัดสมุทรสงคราม ลายรูปสัตว์ต่าง ๆ ที่ปรากฏได้แสดงอาการเคลื่อนไหวอยู่ท่ามกลางลายกนกอย่างมากมายราวกับมีชีวิต ลายต้นไม้แสดงกิ่งก้านสาขาได้อย่างที่เป็นจริง แสดงให้เห็นว่าช่างไทยในสมัยก่อน มีความเข้าใจธรรมชาติอย่างลุ่มลึก ลวดลายรูปสัตว์ต่าง ๆ ที่มีอยู่จริงนั้นช่างจะสลักขึ้นอย่าง ความเป็นจริงหรือครึ่งจริงครึ่งประดิษฐ์ โดยถ่ายทอดลักษณะเฉพาะของสัตว์ชนิดนั้น ๆ ไว้อย่างดีเยี่ยม ส่วนลายรูปสัตว์หิมพานต์ เช่น ครุฑ นาค หรือกิ้งกือ มักจะเป็นแบบที่ประดิษฐ์ขึ้นตามลักษณะฝีมือของช่าง ซึ่งแม้จะมีลักษณะเป็นแบบตกแต่งแต่ก็ยังซึ่งซึ่งแสดงพลังและความมีชีวิตชีวาอยู่ในตัว บ่งถึงอัจฉริยภาพของช่างไทยที่สามารถผสมผสานและถ่ายทอดออกมาในงานศิลปะได้อย่างน่าอัศจรรย์

อีกตัวอย่างหนึ่ง ได้แก่ บานประตูจากวัดวิหารทอง ซึ่งเป็นประตูขนาดใหญ่สูงถึง 4 เมตร และกว้างราว 90 เซนติเมตร ช่างได้แสดงความกล้าหาญในการจำหลักลายลึกซ้อนกัน 4-5 ชั้น ซึ่งอาจส่งอิทธิพลหรือเป็นต้นแบบให้แก่ศิลปะรัตนโกสินทร์ในยุคต้น เช่น บานประตูวัดสุทัศนเทพวราราม อย่างไรก็ดี ลายดังกล่าวนี้ก็ดูซ้ำซากเป็นแบบแผนอย่างอยุธยาตอนปลายมากเกินไป โดยผูกเป็นลายเทพนมยืนอยู่บนช่อกนกทางโตท่ามกลางลายก้านขดทั้งสองข้าง แต่น่าเสียดายที่ลวดลายบนบานประตูดังกล่าวได้ถูกฝนชะจนสึกกร่อนไปมากแล้ว

สำหรับหน้าบันโบสถ์วิหารสมัยอยุธยาตอนปลายที่เป็นเครื่องไม้จำหลักอาจดูได้จากหน้าบันพระอุโบสถของวัดปราสาท นนทบุรี ซึ่งลวดลายที่ประดิษฐ์ขึ้นได้แสดงออกถึงองค์ประกอบและจังหวะของช่องไฟ รวมทั้งความรวดเร็วสละสลวยของลายกนกได้อย่างดีเยี่ยม

หน้าบันของพระอุโบสถวัดหน้าพระเมรุก็อาจมีอายุอยู่ในช่วงนี้ด้วย เพราะหน้าบันนี้ได้แสดงให้เห็นว่ามีการรังเกียจพื้นที่ว่างเปล่าแล้ว แม้ว่าการวางจังหวะช่องไฟของภาพและตัวลายจะถือคติตามแบบเก่า คือ สร้างรูปบุคคลเรียงกันเป็นแถว ตรงกลางเป็นรูปนารายณ์ทรงครุฑซึ่งเหยียบลงบนเศียรนาค ด้านล่างเป็นรูปปราโมทย์จันทร์ สองข้างติดกับเศียรนาครายรอบด้วยหมู่ทวยเทพจนเต็มพื้นที่ (ภาพที่ 9) นอกจากนั้น ทวยของพระอุโบสถก็ยังแสดงออกซึ่งลักษณะดั้งเดิม กล่าวคือ มีลักษณะคงอไปมาเป็นแบบธรรมชาติ ไม่มีตัวนาคและบัวรองรับ ไม่มีปลายหางนาคออกไปรับเชิงชาย และไม่มีตัวกนกหันกลับ ตัวทวยใหญ่เทอะทะแสดงถึงหน้าที่ใช้สอยจริง อันเป็นอิทธิพลของอยุธยาตอนต้นที่ยังหลงเหลืออยู่ วัดนี้ได้รับการซ่อมแซมครั้งใหญ่ในสมัยพระเจ้าบรมโกศ

ภาพที่ 9 หน้าบันของพระอุโบสถวัดหน้าพระเมรุ อยุธยา
ที่มา : แฉ่งน้อย ปัญจพรรค และสมชาย ณ นครพนม (2535 : 50)

เครื่องมือจำหลักสมัยอยุธยาที่สำคัญที่สุดอีกอย่างหนึ่ง ได้แก่ บุษบกธรรมาสน์ และสังเค็ด เช่น ที่วัดวรจรยาवास วัดศาลาปูน วัดเสาชิงทอง วัดโพธิ์เผือก อยุธยา วัดใหญ่สุวรรณาราม เพชรบุรี (ภาพที่ 10) เป็นต้น โดยเฉพาะที่วัดใหญ่สุวรรณารามนั้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงบรรยายไว้ว่า “มีธรรมาสน์เทศน์แลสังเค็ดพระสวดของเก่างามเหลือที่จะพรรณนา” ลักษณะทั่วไปของธรรมาสน์จะประกอบไปด้วยส่วนปลียอด บันแถลง นาคปัก ชั้นนั่งฐานสิงห์ และฐานหน้ากระดาน และเป็นที่น่าสังเกตว่าฐานและหลังคาของบุษบกธรรมาสน์และสังเค็ดนี้มักจะทำอ่อนโค้งเป็นรูปเรือสำเภาเช่นเดียวกับฐานและหลังคาของโบสถ์ วิหาร สมัยอยุธยาตอนปลายด้วย

ภาพที่ 10 บุษบกธรรมาสน์ วัดใหญ่สุวรรณาราม เพชรบุรี
จัดแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

ครุฑโชนเรือพระที่นั่ง (ภาพที่ 11) ซึ่งปัจจุบันจัดแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา ก็อาจสร้างขึ้นในช่วงเวลานี้เช่นเดียวกัน ตัวครุฑนั้นมีลักษณะผอมบาง นิ้วและเล็บยาว สวมกระบังหน้าที่มีกรรเจียกและประดับด้วยดอกดาวกระจายอยู่ภายในกรอบลายลูกประคำ สวมสร้อยคอหลายเส้นต่อกันจนดูเป็นแผงสามเหลี่ยมที่หน้าอก สวมสังวาลย์ไขว้ พาหุรัดและทอง พระกรหลายเส้น ทั้งหมดประดับด้วยกระจังตาอ้อย ลวดลายของประติมากรรมไม่จำหลักชิ้นนี้มีลักษณะคล้ายคลึงกันมากกับเครื่องทรงและเครื่องประดับของพระพุทธรูปทรงเครื่องที่ประดิษฐานอยู่ในเมรุทิศของวัดไชยวัฒนาราม ทั้งกระบังหน้า กรองคอ ซึ่งติดต่อกันเป็นแผ่นรูปสามเหลี่ยมบนพระอุระสังวาลย์ไขว้ การสวมทองพระกรหลายเส้น รวมทั้งการตกแต่งด้วยลายกระจังตาอ้อย

ภาพที่ 11 ครุฑโชนเรือพระที่นั่ง
จัดแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา

ยุคนี้เป็นยุคที่งานฝีมือช่างต่าง ๆ ของอยุธยาเจริญรุ่งเรืองขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้เนื่องจากได้ว่างเว้นจากการศึกสงครามใหญ่กับพม่ามาเป็นเวลานาน ทำให้ช่างมีเวลาสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะ นอกจากนั้น การติดต่อค้าขายกับต่างประเทศอย่างกว้างขวางโดยเฉพาะกับชาวยุโรป ทำให้เทคนิควิทยาการต่าง ๆ เป็นต้นว่า การก่อสร้างอาคารตามแบบตะวันตก รวมทั้งศิลปะแบบรอกโคโค (Roccoco) ซึ่งเน้นการตกแต่งลวดลายโดยวิจิตรพิสดารเข้ามามีอิทธิพลต่อศิลปกรรมสมัยอยุธยาตอนปลาย ดังตัวอย่าง เช่น วิหารที่วัดตระเวิน ซึ่งสันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในสมัยสมเด็จพระนารายณ์ ตัวอาคารก่ออิฐถือปูน ก่อฐานสูงคล้ายอาคารสองชั้นแบบเดียวกับตำหนัก พระพุทธโฆษาจารย์ที่วัดพุทไธสวรรย์ หน้าต่างทำเป็นรูปโค้ง (Arch) หน้าบันก่อผนังอิฐถึงอกไก่ ขอบหน้าบันทำเป็นลายแบบยุโรป ส่วนลายปูนปั้นบนหน้าบันเป็นรูปเรือนแก้วประกอบลาย เครือเถา ซึ่งประดิษฐ์

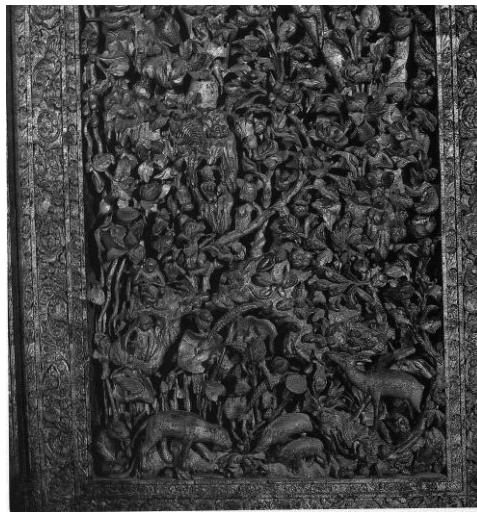
ด้วยลายอะแคนทัสแบบกรีกโบราณ ลวดลายแบบยุโรปยังได้เข้ามาอิทธิพลต่อประณีตศิลป์สมัยอยุธยาตอนปลายอย่างมาก เช่น แฉ่งไม้จำหลักสำหรับติดพระพิมพ์ที่วัดใหญ่สุวรรณาราม เพชรบุรี และแฉ่งไม้ติดพระพิมพ์ที่วัดในวรวิหาร สมุทรปราการ ซึ่งทำโครงของเรือนแก้วเป็นซุ้มโค้ง ลายจำหลักไม้ปรุที่เชิงขอบตู้พระไตรปิฎก ในพิพิธภัณฑวัดพระเชตุพน ซึ่งประดิษฐ์เป็นลายหน้าขบหรือเกียร์ติมุข และลายกนกเครือเถาผักกูดแบบยุโรป รวมทั้งซุ้มและบานประตูไม้จำหลักบนหอไตรวัดระฆังโฆสิตารามที่ตกแต่งด้วยลายกนกผักกูดแบบยุโรป (ภาพที่ 12) เป็นต้น

ภาพที่ 12 บานประตูไม้จำหลักบนหอไตรวัดระฆังโฆสิตาราม กรุงเทพฯ
ที่มา : แฉ่งน้อย ปัญจพรรค และสมชาย ณ นครพนม (2535 : 72)

เครื่องไม้จำหลักสมัยรัตนโกสินทร์

ศิลปะแห่งการจำหลักไม้ได้มีการสืบทอดต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์ ศิลปกรรมในสมัยนี้ปรากฏอิทธิพลของศิลปะจีนอย่างมากมาย โดยเฉพาะในรัชกาลที่ 2 และรัชกาลที่ 3 นอกจากนี้พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ยังทรงมีฝีมือพระหัตถ์ในการช่างเป็นเลิศ โดยทรงจำหลักบานประตูพระวิหารกลางวัดสุทัศน์ร่วมกับช่างแกะสลักได้อย่างงดงาม องค์ประกอบของลวดลายบนบานประตูดังกล่าวเป็นแบบลายธรรมชาติ ประกอบด้วยสิ่งสาราสัตว์ต่าง ๆ ลักษณะลวดลายของดอกพุดตาน ต้นไม้เถื่อนเถา และโขดหินเป็นแบบที่เลียนแบบมาจากศิลปะแบบจีนอย่างเห็นได้ชัด (ภาพที่ 13) ลวดลาย เครือเถาดอกพุดตานใบเทศตามแบบศิลปะจีนยังปรากฏให้เห็นบนซุ้มประตู หน้าต่างโบสถ์ วิหาร ต่าง ๆ หลายแห่ง ที่สร้างขึ้นในช่วงปลายรัชกาลนี้ และรัชกาล ของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

ภาพที่ 13 ภาพจำหลักบานประตูพระวิหารกลางวัดสุทัศน์เทพวราราม กรุงเทพฯ
ที่มา : เน่งน้อย ปัญจพรรค และสมชาย ณ นครพนม (2535 : 75)

หลังจากนั้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ศิลปสถาปัตยกรรมได้หันไปนิยมทำตามแบบยุโรปอีกครั้งหนึ่ง และได้ส่งผลกระทบถึงประณีตศิลป์ประเภท เครื่องไม้จำหลักด้วย ดังตัวอย่าง บานประตูไม้ที่อุโบสถวัดบวรนิเวศน์วิหาร ซึ่งผูกกลายด้วยเครือเถาใบอะแคนตัสแบบยุโรป (ภาพที่ 14)

ภาพที่ 14 บานประตูไม้ที่อุโบสถวัดบวรนิเวศน์วิหาร กรุงเทพฯ
ที่มา : เน่งน้อย ปัญจพรรค และสมชาย ณ นครพนม (2535 : 78)

หลังจากนี้ไปศิลปะการจำหลักไม้ก็ดูเหมือนจะค่อย ๆ เสื่อมลง ถึงแม้ว่าจะมีศิลปินบางกลุ่มยังคงทำงานด้านนี้อยู่บ้าง แต่ผลงานที่ปรากฏออกมาส่วนใหญ่ก็เป็นเพียงการลอกเลียนศิลปะโบราณอันขาดพลังและชีวิตชีวาอย่างที่ศิลปินในรุ่นก่อน ๆ ได้เคยสร้างสรรค์ไว้ ปัจจุบันงานไม้จำหลักของไทยได้รับความนิยมขึ้นมามีอีกครั้งหนึ่ง แต่เนื่องจากไม้กลายเป็นสิ่งที่มีราคาแพงและหายาก ศิลปะงานจำหลักไม้จึงทำได้เพียงเพื่อการอนุรักษ์เป็นส่วนมาก บุษบกธรรมมาสน์อันวิจิตรอลังการซึ่งเคยสร้างสืบเนื่อง มาจนถึงช่วงกรุงรัตนโกสินทร์ตอนกลางไม่มีการสร้างใหม่อีกต่อไป ไม้จำหลักประเภทเครื่องเรือนและของใช้เบ็ดเตล็ดได้เข้ามาแทนที่ไม้จำหลักชั้นสูง นอกจากนั้นก็เป็นสิ่งของจำลองขึ้นเล็ก ๆ เช่น เรือจำลอง เกวียนจำลอง ศาลพระภูมิ ประติมากรรมรูปสัตว์ต่าง ๆ และแผ่นไม้จำหลักที่ใช้ตกแต่งภายในแทนที่จะใช้ตกแต่งงานสถาปัตยกรรมภายนอกอาคารอย่างสมัยก่อน

บทสรุป

งานไม้จำหลักเป็นศิลปกรรมไทยที่นอกจากจะทรงคุณค่าในทางศิลปะแล้ว ยังมีคุณค่าในด้านประวัติศาสตร์โบราณคดีและมานุษยวิทยา โดยศึกษาได้จากรูปแบบและลักษณะลวดลายที่มีพัฒนาการไปตามยุคสมัยและมีข้อจำกัดในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งมักจะสอดคล้องเนื้อหาเรื่องราวที่สะท้อนภาพสังคมในอดีตเอาไว้ได้เป็นอย่างดี จากสุโขทัยสู่อยุธยาถึงรัตนโกสินทร์ ช่างไม้ของไทยได้สืบทอดความงดงามวิจิตรบรรจงในงานไม้จำหลักติดต่อกันมาอย่างไม่ขาดสาย แม้ว่าจะรูปแบบและรายละเอียดของลวดลายอาจเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามกาลเวลา ลักษณะ การใช้งาน และความนิยมในแต่ละยุคสมัย แต่ศิลปะแห่งการจำหลักไม้นี้ก็ยังคงรักษาอัตลักษณ์ของความเป็นไทยเอาไว้ได้อย่างมีรากฐานมั่นคงในท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม จึงควรที่ทุกคนจะตระหนักถึงความสำคัญและช่วยกันอนุรักษ์ศิลปกรรมแขนงนี้ไว้ให้เป็นมรดกของลูกหลานไทยสืบต่อไป

เอกสารอ้างอิง

น. ณ ปากน้ำ (นามแฝง). (2534). *วิวัฒนาการลายไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ :

สำนักพิมพ์เมืองโบราณ.

แน่นน้อย ปัญจพรรค และสมชาย ณ นครพนม. (2535). *ศิลปะไม้แกะสลัก สุโขทัย อยุธยา*

รัตนโกสินทร์. กรุงเทพฯ : เจ. พิล์ม โปรเซส.

อนุวิทย์ เจริญสุกุล. (2521). *องค์ประกอบสถาปัตยกรรมไทย*. กรุงเทพฯ : การพิมพ์สตรีสาร.

การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

The Administration of Local Administrative Organizations in accordance with Good Governance

สุริวิภา หงส์ไธสง¹ เสกสรรค์ สนวา²
Suriwipha Hongthaisong¹, Seksan Sonwa²

บทคัดย่อ

ในปัจจุบันคำที่ฮิตในแวดวงการทำงาน ทั้งของภาครัฐ และภาคเอกชนทั่วโลกใบนี้ หนึ่งในนั้น คงหนีไม่พ้นคำว่า “ธรรมาภิบาล” หรือเรียกในภาษาอังกฤษว่า “Good Governance” ซึ่งผู้อ่านหลายท่านคงสงสัยว่ามีความเป็นมาอย่างไร จึงขออธิบายพอสังเขป ดังนี้ “ธรรมาภิบาล” หรือ “Good Governance” มีที่มาจากวิกฤตเศรษฐกิจต้มยำกุ้ง ในปี พ.ศ. 2540 ส่งผลให้ประเทศในทวีปเอเชีย ประสบปัญหาทำงานเศรษฐกิจ จนต้องขอความช่วยเหลือจากธนาคารโลก (World Bank) และกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ซึ่งองค์กรเหล่านี้มีความเห็นว่าประเทศในทวีปเอเชียที่ประสบปัญหาทำงานเศรษฐกิจ เนื่องจากการขาดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงาน ดังนั้นเมื่อประเทศไทยขอความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ ทำให้องค์กรเหล่านี้ตั้งเงื่อนไขต้องปรับปรุงให้เกิดธรรมาภิบาลในการบริหารงาน

ส่วนสาเหตุของปัญหาการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบัน เกิดจากการบริหารจัดการองค์กรโดยไม่เป็นธรรม และที่สำคัญยังยึดถือกับระบบอุปถัมภ์กันอยู่ ทำให้เกิดผลเสียในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากประชาชนทั่วไปซึ่งเป็นคนหมู่มากต้องตกอยู่ในฐานะผู้รับอุปถัมภ์ได้รับความไม่เป็นธรรม และไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการช่วยในการพัฒนาองค์การให้เจริญก้าวหน้าแบบยั่งยืน

เพราะฉะนั้น แนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงจะต้องใช้หลักธรรมาภิบาล เป็นหลักเกณฑ์การปกครองบ้านเมือง ตามวิถีทางธรรมาธิปไตย เป็นการปกครองบ้านเมืองที่มีความเป็นธรรม มีกฎเกณฑ์ที่ดีในการบำรุงรักษาบ้านเมือง และสังคมให้มีการพัฒนาครอบคลุมทุกภาคส่วนของสังคม รวมทั้งมีการจัดระบบองค์กรและกลไก ต่าง ๆ ในส่วนราชการ องค์กรของรัฐ รัฐบาล การบริหารราชการส่วนภูมิภาค และท้องถิ่น ตลอดจนองค์กรอิสระ องค์กรเอกชน กลุ่มชมรมและสมาคมต่าง ๆ ทั้งที่เป็นนิติบุคคล ภาคเอกชน และภาคประชาคม

¹ เจ้าหน้าที่บริหารทั่วไป โรงพยาบาลบุรีรัมย์

² คณะนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

ประชาสังคม ดังนั้น ธรรมาภิบาล จึงเป็นแนวทางในการจัดระเบียบ เพื่อให้สังคมของประเทศทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชนของทั้งประเทศสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข และตั้งอยู่ในความถูกต้องเป็นธรรม

คำสำคัญ : ธรรมาภิบาล การบริหารงาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

The current administration of local administration is caused by unfair management of the organization and most importantly based on the spoil system results a damage of the administration of local administrative organization. Because people must fall as a patron are not involved in supporting the development of organization to sustainable development. Therefore, the solution to the administrative problems of local administrative organization must use good governance as a basis for the administration of the country according to the method of Dhammadhipateyya (the supremacy of righteousness). This is a fair government, there are good rules to maintain the country and society is developing all parts of society. Good governance is the way to organize to the society of the whole country, public and private sectors as well as the people can live together peacefully and set in a fairly accurate.

Keywords : Good Governance, Administration, Local Administrative Organizations

บทนำ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นรูปแบบหนึ่งของการปกครองแบบกระจายอำนาจ คือ องค์กรกำหนดให้มีการกระจายอำนาจหน้าที่ไปสู่หน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งพนักงานในระดับต่าง ๆ ซึ่งจะก่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารงาน แนวคิดดังกล่าวส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง รวมทั้งสามารถตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร ที่ได้รับเลือกตั้งเข้ามาดำเนินการขององค์การบริหารส่วนตำบล หรือเทศบาลต่าง ๆ ซึ่งถือว่าเป็นบันไดของการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย รัฐบาลได้ปฏิรูประบบราชการ โดยปรับปรุงโครงสร้างหน่วยงานภาครัฐให้มีความเหมาะสมตามภารกิจหน้าที่เพื่อลดความซ้ำซ้อนและให้เกิดเอกภาพ มีคล่องตัวในการบริหารจัดการ โดยได้ตราพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 ส่งผลให้มีการจัดตั้งกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นขึ้น โดยมีภารกิจหน้าที่สำคัญ ในการส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรปกครองท้องถิ่นต่าง ๆ มีการบริหารจัดการที่ดี ตามหลักธรรมาภิบาล สร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการบริหารจัดการที่ดีตอบสนอง

ต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น และมีการบูรณาการ การแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้โครงสร้างการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะด้านการให้บริการจะรวมตัวอยู่ที่สำนักงานใหญ่ ต่อมาได้มีการรับมอบพื้นที่หลายตำบล และหลายหมู่บ้าน ให้อยู่ในความรับผิดชอบของเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล จึงทำให้ปริมาณประชากรมีเพิ่มมากขึ้น ซึ่งการเพิ่มของพื้นที่และการมีประชากรที่ค่อนข้างหนาแน่น ย่อมส่งผลกระทบต่อการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับการให้บริการประชาชนทั้งในแง่คุณภาพและปริมาณ ไม่ว่าจะเป็นในด้านกระบวนการขั้นตอนในการให้บริการ ด้านเจ้าหน้าที่ให้บริการ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก สิ่งเหล่านี้จึงส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการให้บริการ ดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีแนวคิดที่จะนำงานทางด้านบริการหลัก ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับประชาชน เช่น งานบริหารจัดการศึกษา งานกฎหมาย งานสวัสดิการและสังคม งานจัดเก็บรายได้ งานการเงินและบัญชี งานบริหารทั่วไป งานพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน งานขออนุญาตต่าง ๆ งานส่งเสริมการเกษตร อินเทอร์เน็ตตำบล งานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และงานอื่น ๆ ขยายลงไปสู่ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ให้ใกล้ชิด และดึงประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีกระทรวงมหาดไทยกำกับดูแลมีความใกล้ชิดประชาชน และเกี่ยวเนื่องกับทุกข์สุขของประชาชนเป็นที่สุด ภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีขอบเขตที่กว้างขวางเกี่ยวกับความกินดีอยู่ดีของประชาชนในแทบทุกด้าน และมีผลกระทบโดยตรงต่อประชาชน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเศรษฐกิจ การศึกษา ความปลอดภัย โครงสร้างพื้นฐาน เป็นต้น โดยหน้าที่หลักประการหนึ่งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ การบริการประชาชน ประกอบกับการปกครองส่วนท้องถิ่นโดยระบบเทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นระบบการปกครองตนเองในแต่ละพื้นที่

แนวคิดเกี่ยวกับธรรมาภิบาล

ธรรมาภิบาลไม่ใช่เรื่องใหม่แต่มีสอนอยู่ในหลักศาสนาต่าง ๆ อยู่แล้ว แต่มิได้เรียกอย่างที่เราเรียกกันในปัจจุบันนี้ ในพุทธศาสนามีการสอนเรื่องธรรมาภิบาลหรือการบริหารจัดการที่ดีกันมาตั้งแต่พุทธกาลแล้ว โดยหากเราพิจารณาคำสอนของพระพุทธเจ้า จะเห็นว่าเป็นหลักธรรมที่สอดคล้องกับเรื่องของการบริหารรัฐกิจแนวใหม่ และมีการนำมาใช้ในการบริหารงานอย่างต่อเนื่อง แม้กระทั่งในศาสนาอื่น ๆ ก็คิดว่ามิได้แตกต่างกันมากนัก มีคำสอนมากมายที่ระบุชัดเจนถึงหลักการธรรมาภิบาลหรือการบริหารจัดการที่ดี อาทิการเป็นคนสมบูรณ์แบบ หรือ ideal person นั้นจะนำหมู่ชนและสังคมไปสู่สันติสุขและสวัสดิ โดยประกอบไปด้วยคุณสมบัติ 7 ประการ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2541) ตามหลักสัปปริสธรรม ซึ่งเป็นธรรมของคนดี การรู้หลักและรู้จักเหตุ

เป็นการรู้กฎเกณฑ์ของสิ่งทั้งหลาย รู้หน้าที่ของตนเอง อันจะทำให้ปฏิบัติงานตรงตามหน้าที่ มีความสำนึกรับผิดชอบ ความมุ่งหมายและรู้จักผล เข้าใจวัตถุประสงค์ของงาน ที่ทำ ทำให้ทำงานแล้วเกิดผลสัมฤทธิ์ ก่อให้เกิดประสิทธิผล รู้ตน รู้จักตนเอง ว่าโดยฐานะ เพศ กำลังความรู้ ความสามารถ เป็นอย่างไร และทำการต่าง ๆ ให้สอดคล้อง รู้ประมาณ รู้จักพอดี รู้กาลเวลาที่เหมาะสม ระยะเวลา ที่พึงใช้ในการประกอบกิจ หน้าที่การงาน รู้ว่าเวลาไหนควรทำอะไร อย่างไร วางแผนการใช้เวลา เป็นการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั่นเอง รู้ชุมชน รู้จักถิ่น ที่ชุมชน ชุมชน การอันควรประพฤติในที่ชุมชน รู้ระเบียบวินัย ประเพณี วัฒนธรรม ทำให้ประพฤติตัวถูกต้องกษัตริย์คุณธรรม จริยธรรม ของท้องถิ่นนั้น รู้บุคคล รู้จักและเข้าใจความแตกต่างแห่งบุคคล เป็นการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสันติสุขและเกิดสัมฤทธิ์ผลของงานได้ในที่สุด นอกจากนี้ยังมีหลักธรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอีกมากมาย จึงอาจกล่าวได้ว่า ธรรมาภิบาลสำหรับคนไทยแล้วมิใช่เรื่องใหม่แต่อย่างไร เพียงแต่มีได้นำมาปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรมในช่วงปี พ.ศ. 2539-2540 แนวคิดเรื่องการบริหารจัดการที่ดีได้เผยแพร่สู่สังคมไทย โดยองค์กรพัฒนาประเทศและต่างประเทศรวมทั้งนักวิชาการที่ตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารจัดการที่ดีในการสนับสนุนการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยได้หยิบยกปัญหาที่เป็นผลกระทบจากการมีระบบบริหารจัดการที่ไม่ดี และแนวทางสร้างระบบที่ดีขึ้นมาเป็นประเด็นในการสร้างความเข้าใจและระดมความเห็นจากประชาชนในภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคมเป็นผลให้ภาคประชาชน ภาคประชาสังคมเกิดการตื่นตัวในเรื่องดังกล่าวอย่างกว้างขวาง องค์กรต่างประเทศที่ให้เงินกู้และเงินช่วยเหลือ เช่น ธนาคารโลก และกองทุนการเงินระหว่างประเทศ ได้นำหลัก ธรรมาภิบาลมาใช้ เพื่อให้ประเทศกำลังพัฒนาเป็นแนวปฏิบัติ เพื่อการนำเงินไปใช้อย่างโปร่งใส มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยมีหลักการของการมีธรรมาภิบาลหลายหลักการ แตกต่างกันไป แต่ก็มักมีหลักการพื้นฐานคล้ายกัน หลักการพื้นฐานที่สำคัญคือ หลักการมีส่วนร่วม หลักความโปร่งใส สำนึกรับผิดชอบ และประสิทธิภาพประสิทธิผล

ความหมายของธรรมาภิบาล (Good Governance)

แนวคิดของ “การปกครอง” “การบริหารจัดการ” หรือ governance ไม่ใช่เรื่องใหม่ แต่เป็นสิ่งที่มาพร้อมกับการมีอารยธรรมของมนุษย์ ดังนั้นเราอาจให้ความหมายของ “การปกครอง” หรือ “การบริหารจัดการ” ว่าเป็นกระบวนการของการตัดสินใจและกระบวนการที่มีการนำผลของการตัดสินใจไปปฏิบัติ และคำว่า การปกครองหรือการบริหารจัดการอาจถูกใช้ไปในหลายสถานะ เช่น ในเรื่องของการปกครองหรือการบริหารงานเอกชน การปกครองหรือการบริหารงานในระดับนานาชาติ ระดับชาติ หรือระดับท้องถิ่นอย่างไรก็ดี มีคนจำนวนมากที่ไม่เข้าใจเรื่องของธรรมาภิบาล แม้กระทั่งคำจำกัดความของธรรมาภิบาล ซึ่งไม่ใช่เรื่องแปลกแต่อย่างใด คำว่า governance เป็นเรื่องของ การอภิบาล เป็นกระบวนการ เป็นวิธีการใช้อำนาจ ขณะที่ good governance เป็นการ

รวมคำของ ธรรม และ อภิบาล เป็น ธรรมาภิบาล เป็นวิธีการที่ดีในการใช้อำนาจ เพื่อบริหารจัดการ ทรัพยากรขององค์กร โดยหลักธรรมาภิบาลสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ ในภาคต่าง ๆ อาทิ ภาค รัฐ ธุรกิจ ประชาสังคม ปังเจกชน และองค์กรระหว่างประเทศ โดยมีเป้าหมายของการใช้หลัก ธรรมาภิบาล คือเพื่อการมีความเป็นธรรม ความสุจริต ความมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ซึ่งวิธี การที่จะสร้างให้เกิดมีธรรมาภิบาลขึ้นมาได้ก็คือ การมีความโปร่งใส มีความรับผิดชอบ ถูกตรวจสอบ ได้ และการมีส่วนร่วมเป็นสำคัญ แต่อาจประกอบไปด้วยหลักการอื่น ๆ อีกได้แล้วแต่ผู้นำไปใช้ โดยสภาพแวดล้อมของธรรมาภิบาล อาจประกอบไปด้วยกฎหมาย ระเบียบต่าง ๆ ประมวลจริยธรรม ประมวลการปฏิบัติที่เป็นเลิศและวัฒนธรรม (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2545)

ธรรมาภิบาล จึงเป็นเรื่องของหลักการบริหารแนวใหม่ที่มีแก่นหลักการใช้หลักการที่เป็น รูปแบบทฤษฎีการบริหารงาน แต่เป็นหลักการการทำงาน ซึ่งหากมีการนำมาใช้เพื่อการบริหาร งานแล้ว จะเกิดความเชื่อมั่นว่าจะนำมาซึ่งผลลัพธ์ที่ดีที่สุด คือ ความเป็นธรรม ความสุจริต ความมี ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล (ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, 2545)

ธรรมาภิบาล ประกอบไปด้วยหลักการสำคัญหลายประการ แล้วแต่วัตถุประสงค์ขององค์กร ที่นำมาใช้ หลักการที่มีผู้นำไปใช้เสมอ คือ การมีส่วนร่วมของประชาชน การมุ่งฉันทามติ การมีสำนึก รับผิดชอบ ความโปร่งใส การตอบสนอง ประสิทธิผลและประสิทธิภาพ ความเท่าเทียมกันและการ คำนึงถึงคนทุกกลุ่มหรือพหุภาคีและการปฏิบัติตามหลักนิติธรรม แต่ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีนั้นได้ระบุไว้ 6 หลักการดังกล่าวมาแล้วและกลายเป็น หลักการสำคัญ ที่มีการนำมาใช้ในประเทศไทยอย่างกว้างขวางอยู่ในปัจจุบันนี้ แต่ก็มีคำถามว่า หลักการต่าง ๆ นี้หมายถึงอะไร แล้วจะทราบได้อย่างไรว่ามีธรรมาภิบาลแล้วหรือยัง มีมากหรือน้อย ต้องปรับปรุงอะไรอีกบ้าง คำตอบที่อาจเป็นไปได้ก็คือ การจัดทำตัวชี้วัดเพื่อผู้ชี้จะได้เข้าใจและ นำไปใช้ตรวจสอบตนเองและผู้อื่นหรือหน่วยงานอื่นได้หลักการต่าง ๆ ที่อธิบายการมีธรรมาภิบาล และการนำไปประยุกต์ใช้ ธรรมาภิบาลอาจประกอบไปด้วยหลักการต่าง ๆ มากมายแล้วแต่ผู้ที่จะ นำเรื่องของธรรมาภิบาลไปใช้ และจะให้ความสำคัญกับเรื่องใดมากกว่ากัน และในบริบทของประเทศ บริบทของหน่วยงาน หลักการใดจึงจะเหมาะสมที่สุด สำหรับประเทศไทยแล้ว เนื่องจากได้มีระเบียบ สำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วย หลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ที่ให้ความสำคัญกับหลักการสำคัญ 6 หลักการดังกล่าวแล้วในที่นี้จึงขอนำเสนอรายละเอียดของการพัฒนาดัชนีวัดธรรมาภิบาลบน พื้นฐานของหลักการทั้ง 6 หลักการของสถาบันพระปกเกล้า (ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, 2545)

ธรรมาภิบาล เป็นหลักการที่องค์กรภาครัฐต้องยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม ส่งเสริม สนับสนุนการทำงานด้วยความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย ปฏิบัติตามหลักทวารวาส

ธรรม ร่วมกับ สถาบันการศึกษาและองค์กรคณะสงฆ์ส่งเสริมการเรียนรู้และปลูกฝังคุณธรรม ธรรมรงค์
ใช้หลักคุณธรรมอย่างจริงจังและกว้างขวาง โดยเริ่มจากผู้บริหารองค์กร ธรรมรงค์ให้สังคมร่วม
สนับสนุนผู้มีคุณธรรมที่ถูกเอาเปรียบจากผู้มีอำนาจเหนือกว่า รวมทั้งยอมรับ เชิดชูเกียรติและการ
ให้แรงกระตุ้น (Incentives) ในรูปแบบต่าง ๆ ร่วมกับองค์กรต่าง ๆ จัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ เพื่อ
สร้างจิตสำนึกด้วยสื่อประเภทต่าง ๆ และผู้บริหารองค์กรต้องยึดหลักจริยธรรมของตนเองและ
จริยธรรมในองค์กรอย่างเปิดเผย (วิจิตรภรณ์ ไชยโคตรรท, 2550 : 6-17)

1. ด้านหลักนิติธรรม (Rule of Laws)

หลักการสำคัญอันเป็นสาระสำคัญของ “หลักนิติธรรม” ประกอบด้วย 7 หลักการ คือ หลัก
การแบ่งแยกอำนาจ หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ หลักความชอบด้วยกฎหมายของฝ่าย
ตุลาการและฝ่ายปกครอง ความชอบด้วยกฎหมายในทางเนื้อหา หลักความเป็นอิสระของผู้พิพากษา
หลัก “ไม่มีความผิด และ ไม่มีโทษโดยไม่มีกฎหมาย” และหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของ
รัฐธรรมนูญ

1.1 หลักการแบ่งแยกอำนาจเป็นพื้นฐานที่สำคัญของหลักนิติธรรม เพราะหลักการแบ่ง
แยกอำนาจเป็นหลักที่แสดงให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันของการแบ่งแยกอำนาจการตรวจสอบอำนาจ
และการถ่วงดุลอำนาจ

1.2 หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ หลักนิติธรรมมีความเกี่ยวพันกันกับสิทธิใน
เสรีภาพของบุคคล และสิทธิในความเสมอภาค สิทธิทั้งสองประการดังกล่าวข้างต้นถือว่าเป็นพื้น
ฐานของ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” อันเป็นหลักการสำคัญตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

1.3 หลักความชอบด้วยกฎหมายของฝ่ายตุลาการและฝ่ายปกครอง การใช้กฎหมาย
ของฝ่ายตุลาการ หรือฝ่ายปกครองที่เป็นการจำกัดสิทธิของประชาชนมีผลมาจากกฎหมายที่ได้รับ
ความเห็นชอบ จากตัวแทนของประชาชน โดยฝ่ายตุลาการจะต้องไม่พิจารณาพิพากษาเรื่องใดเรื่อง
หนึ่งให้แตกต่างไปจากบทบัญญัติของกฎหมาย ฝ่ายตุลาการมีความผูกพันที่จะต้องใช้กฎหมายอย่าง
เท่าเทียมกัน ฝ่ายตุลาการมีความผูกพันที่จะต้องใช้ดุลพินิจ โดยปราศจากข้อบกพร่อง

1.4 หลักความชอบด้วยกฎหมายในทางเนื้อหา เป็นหลักที่เรียกร้องให้ฝ่ายนิติบัญญัติ
หรือฝ่ายปกครองที่ออกกฎหมายลำดับรอง กำหนดหลักเกณฑ์ในทางกฎหมายให้เป็นตามหลักความ
แน่นอนของกฎหมาย หลักห้ามมิให้กฎหมายมีผลย้อนหลัง และหลักความพอสมควรแก่เหตุ

1.5 หลักความอิสระของผู้พิพากษา ผู้พิพากษาสามารถทำภาระหน้าที่ในทางตุลาการ
ได้โดยปราศจากการแทรกแซงใด ๆ โดยผู้พิพากษามีความผูกพันเฉพาะต่อกฎหมายและทำการ
พิจารณาพิพากษายกเว้นโน้มน้าวมโนธรรมของตนเองเท่านั้น โดยวางอยู่บนพื้นฐานของความอิสระจาก
3 ประการ กล่าวคือ ความอิสระจากคู่ความ ความอิสระจากรัฐ และความอิสระจากสังคม

1.6 หลัก “ไม่มีความผิด และไม่มีโทษโดยไม่มีกฎหมาย” เมื่อไม่มีข้อบัญญัติทางกฎหมายให้เป็นความผิด แล้วจะเอาผิดกับบุคคลนั้น ๆ มิได้

1.7 หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ หมายความว่า รัฐธรรมนูญได้รับการยอมรับให้เป็นกฎหมายที่อยู่ในลำดับที่สูงสุดในระบบกฎหมายของรัฐนั้น และหากกฎหมายที่อยู่ในลำดับที่ต่ำกว่าขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญกฎหมายดังกล่าวย่อมไม่มีผลบังคับ

2. หลักด้านหลักคุณธรรม (Ethics)

ประกอบด้วยหลักการสำคัญ 3 หลักการคือหน่วยงานปลอดการทุจริต หน่วยงานปลอดจากการทำผิดวินัย และหน่วยงานปลอดจากการทำผิดมาตรฐานวิชาชีพนิยมและจรรยาบรรณองค์ประกอบของคุณธรรมหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ปลอดจากคอร์รัปชัน หรือมีคอร์รัปชันน้อยลง คอร์รัปชัน การฉ้อราษฎร์บังหลวง หรือ corruption โดยรวมหมายถึง การทำให้เสียหาย การทำลาย หรือการละเมิดจริยธรรม ธรรมเนียมปฏิบัติและกฎหมาย สำหรับพิษภัยของคอร์รัปชันได้สร้างความเสียหายและความเดือดร้อน และเป็นพฤติกรรมที่ส่งผลในทางลบต่อคุณธรรมของการบริหารจัดการอย่างร้ายแรง เมื่อพิจารณาเรื่องของคุณธรรมจึงควรพิจารณาเรื่องต่อไปนี้

2.1 องค์ประกอบคุณธรรมหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ปลอดจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างโจ่งแจ้งหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายน้อยลง

2.2 องค์ประกอบคุณธรรมหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ปลอดจากการปฏิบัติที่น้อยกว่าหรือไม่ดีเท่าที่กฎหมายกำหนดหรือปฏิบัติเช่นนั้นน้อยลง

2.3 องค์ประกอบคุณธรรมหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ปลอดจากการปฏิบัติที่มากกว่าที่กฎหมายกำหนด หรือปฏิบัติเช่นนั้นน้อยลง

2.4 องค์ประกอบคุณธรรมหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ปลอดจากการปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย แต่ใช้วิธีการที่ผิดกฎหมายหรือปฏิบัติเช่นนั้นน้อยลง

สำหรับการที่หน่วยงานปลอดจากการทำผิดมาตรฐานวิชาชีพนิยมและจรรยาบรรณนั้นเป็นการกระทำผิดวิชาชีพนิยมได้แก่ พฤติกรรมที่สวนทางหรือขัดแย้งกับองค์ประกอบของวิชาชีพนิยม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นของการมีจรรยาบรรณวิชาชีพ และการประพฤติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ

3. ด้านความโปร่งใส (Transparency)

ประกอบไปด้วยหลักการย่อย 4 หลักการคือ หน่วยงานมีความโปร่งใสด้านโครงสร้าง หน่วยงานมีความโปร่งใสด้านการให้ทุน หน่วยงานมีความโปร่งใสด้านการใช้โทษ หน่วยงานมีความโปร่งใสด้านการเปิดเผยข้อมูล

3.1 ความโปร่งใสด้านโครงสร้าง ประกอบด้วยพฤติกรรมต่อไปนี้

3.1.1 มีการตรวจสอบภายในที่เข้มแข็ง เช่น มีคณะกรรมการตรวจสอบ คณะกรรมการสอบสวน เป็นต้น

- 3.1.2 โปร่งใส เห็นระบบงานทั้งหมดได้อย่างชัดเจน
- 3.1.3 ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม รับรู้การทำงาน
- 3.1.4 มีเจ้าหน้าที่มาด้วยระบบคุณธรรมมีความสามารถสูงมาอยู่ใหม่มากขึ้น
- 3.1.5 มีการตั้งกรรมการหรือหน่วยงานตรวจสอบขึ้นมาใหม่
- 3.1.6 มีฝ่ายบัญชีที่เข้มแข็ง
- 3.2 ความโปร่งใสด้านให้คุณ ประกอบด้วยพฤติกรรมต่อไปนี้
 - 3.2.1 มีคำตอบแทนพิเศษในการปฏิบัติงานเป็นผลสำเร็จ
 - 3.2.2 มีคำตอบแทนเพิ่มสำหรับการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ
 - 3.2.3 มีคำตอบแทนพิเศษให้กับเจ้าหน้าที่ที่ซื่อสัตย์
 - 3.2.4 มีมาตรฐานเงินเดือนสูงพอเพียงกับค่าใช้จ่าย
- 3.3 ความโปร่งใสด้านการให้โทษ ประกอบด้วยพฤติกรรมต่อไปนี้
 - 3.3.1 มีระบบการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ
 - 3.3.2 มีวิธีการพิจารณาลงโทษผู้ทำผิดอย่างยุติธรรม
 - 3.3.3 มีการลงโทษจริงจังก่อนหน้าเหตุแห่งการกระทำผิด
 - 3.3.4 มีระบบการฟ้องร้องผู้กระทำผิดที่มีประสิทธิภาพ
 - 3.3.5 หัวหน้างานลงโทษผู้ทุจริตอย่างจริงจัง
 - 3.3.6 มีการปรามผู้ส่อทุจริตให้เลิกความพยายามทุจริต
 - 3.3.7 มีกระบวนการยุติธรรมที่รวดเร็ว
- 3.4 ความโปร่งใสด้านการเปิดเผย ประกอบด้วยพฤติกรรมต่อไปนี้
 - 3.4.1 ประชาชนได้เข้ามามีรับรู้ การทำงานของคณะกรรมการตรวจสอบ
 - 3.4.2 ประชาชนและสื่อมวลชนมีส่วนร่วมในการจัดซื้อจัดหา การให้สัมปทานการออกกฎระเบียบ และข้อบังคับต่างๆ
 - 3.4.3 ประชาชน สื่อมวลชน และองค์กรพัฒนาเอกชน ได้มีโอกาสควบคุมฝ่ายบริหารโดยวิธีการต่างๆ มากขึ้น
 - 3.4.4 มีการใช้กลุ่มวิชาชีพภายนอก เข้ามาร่วมตรวจสอบ

4. หลักการมีส่วนร่วม (Participation)

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการซึ่งประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะ และเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน รวมทั้งมีการนำความคิดเห็นดังกล่าวไปประกอบการพิจารณากำหนดนโยบาย และการตัดสินใจของรัฐ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิด กล่าวคือ เป็นการสื่อสารสองทาง

ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งประกอบไปด้วยการแบ่งสรรข้อมูลร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม

ระดับการให้ข้อมูล เป็นระดับต่ำสุดและเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้วางแผนโครงการกับประชาชน เพื่อให้ข้อมูลแก่ประชาชนเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้วางแผนโครงการ และยังเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นหรือเข้ามาเกี่ยวข้องใด ๆ เช่น การแถลงข่าว การแจกข่าว การแสดงนิทรรศการ และการทำหนังสือพิมพ์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ

หลักการมีส่วนร่วมประกอบไปด้วยหลักการสำคัญ 4 หลักการ คือ

1. ระดับการให้ข้อมูล เป็นระดับต่ำสุดและเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้วางแผนโครงการกับประชาชน เพื่อให้ข้อมูลแก่ประชาชนเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้วางแผนโครงการ และยังเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นหรือเข้ามาเกี่ยวข้องใด ๆ เช่น การแถลงข่าว การแจกข่าว การแสดงนิทรรศการ และการทำหนังสือพิมพ์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ

2. ระดับการเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชน เป็นระดับขั้นที่สูงกว่าระดับแรก กล่าวคือผู้วางแผนโครงการเชิญชวนให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นเพื่อให้ได้ข้อมูลมากขึ้น และประเด็นในการประเมินข้อดีข้อเสียชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการริเริ่มโครงการต่างๆ และการบรรยายให้ประชาชนฟังเกี่ยวกับโครงการต่าง ๆ แล้วขอความคิดเห็นจากผู้ฟัง รวมไปถึงการร่วมปรึกษาหารือ เป็นต้น

3. ระดับการวางแผนร่วมกัน และการตัดสินใจ เป็นระดับขั้นที่สูงกว่าการปรึกษาหารือ กล่าวคือ เป็นเรื่องการมีส่วนร่วมที่มีขอบเขตกว้างมากขึ้น มีความรับผิดชอบร่วมกันในการตัดสินใจ และวางแผนเตรียมโครงการ และเตรียมรับผลที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ ระดับนี้มักใช้ในกรณีที่เป็นเรื่องซับซ้อนและมีข้อโต้แย้งมาก เช่น การใช้กลุ่มที่ปรึกษาซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การใช้อนุญาตตุลาการเพื่อปัญหาข้อขัดแย้ง และการเจรจาเพื่อหาทางประนีประนอมกัน เป็นต้น

4. ระดับการพัฒนาศักยภาพในการมีส่วนร่วม สร้างความเข้าใจให้กับสาธารณชน เป็นระดับขั้นที่สูงที่สุดของการมีส่วนร่วม คือเป็นระดับที่ผู้รับผิดชอบโครงการได้ตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้รับจากการมีส่วนร่วมของประชาชนและได้มีการพัฒนาสมรรถนะหรือขีดความสามารถในการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มากขึ้นจนอยู่ในระดับที่สามารถมีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่และเกิดประโยชน์สูงสุด

5. หลักสำนึกรับผิดชอบ (Accountability)

มีความหมายกว้างกว่าความสามารถในการตอบคำถามหรืออธิบายเกี่ยวกับพฤติกรรมได้เท่านั้น ยังรวมถึงความรับผิดชอบในผลงาน หรือปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนด

ไว้ รวมทั้งการตอบสนองต่อความคาดหวังของสาธารณะ เป็นเรื่องของความพร้อม ที่จะรับผิดชอบ ความพร้อมที่จะถูกตรวจสอบได้ โดยในแง่ของการปฏิบัติถือว่า สำคัญรับผิดชอบเป็นคุณสมบัติ หรือทักษะที่บุคคลพึงแสดงออกเพื่อเป็นเครื่องชี้ว่าได้ยอมรับในภารกิจ ที่ได้รับมอบหมายและนำไปปฏิบัติด้วยความรับผิดชอบ ประกอบด้วยหลักการย่อยดังนี้

1. การมีเป้าหมายที่ชัดเจน การมีเป้าหมายชัดเจนเป็นสิ่งสำคัญสิ่งแรกของระบบสำนึก รับผิดชอบกล่าวคือ องค์กรจะต้องทำการกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ของการปฏิบัติการสร้าง วัฒนธรรมใหม่ให้ชัดเจนว่าต้องการบรรลุอะไรและเมื่อไรที่ต้องการเห็นผลลัพธ์นั้น

2. ทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกัน จากเป้าหมายที่ได้กำหนดเอาไว้ ต้องประกาศให้ทุกคนได้รับ รู้และเกิดความเข้าใจ ถึงสิ่งที่ต้องการบรรลุ และเงื่อนไขเวลาที่ต้องการให้เห็นผลงาน เปิดโอกาสให้ ทุกคนได้เป็นเจ้าของ โครงการสร้างวัฒนธรรมนี้ร่วมกัน เพื่อให้เกิดการประสานกำลังคนร่วมใจกัน ทำงาน เพื่อผลิตภาพโดยรวมขององค์กร

3. การปฏิบัติกรอย่างมีประสิทธิภาพ ความสำเร็จของการสร้างวัฒนธรรมสำนึก รับผิดชอบ อยู่ที่ความสามารถของหน่วยงานในการสื่อสารสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นในองค์กร ผู้บริหารให้ ความสนับสนุน แนะนำ ทำการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพและมีการประสานงานร่วมมือกันทำงาน ระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในองค์กร

4. การจัดการพฤติกรรมที่ไม่เอื้อการทำงานอย่างไม่หยุดยั้ง ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลง นับว่าเป็นเรื่องปกติ และทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนแปลงมักจะมีการต่อต้านการเปลี่ยนแปลงเสมอ หน่วยงานต้องมีมาตรการในการจัดการกับพฤติกรรมต่อต้านการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเพื่อให้ ทุกคนเกิดการยอมรับแนวความคิดและเทคโนโลยีใหม่ ๆ

5. การมีแผนการสำรอง ส่วนประกอบสำคัญขององค์กรที่มีลักษณะวัฒนธรรมสำนึก รับผิดชอบ ต้องมีการวางแผนฟื้นฟู ที่สามารถสื่อสารให้ทุกคนในองค์กรได้ทราบและเข้าใจถึงแผน และนโยบายขององค์กร และที่สำคัญคือ ต้องมีการกระจายข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องสมบูรณ์ อย่าง เปิดเผย

6. การติดตามและประเมินผลการทำงาน องค์กรจำเป็นต้องมีการติดตามและประเมินผล การทำงานเป็นระยะ ๆ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อตรวจสอบดูว่าผลงานนั้นเป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพ งานที่กำหนดไว้หรือไม่ ผลงานที่พบว่ายังไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดต้องมีการดำเนินการแก้ไข ในทันที ขณะที่ผลงานที่ได้มาตรฐานต้องได้รับการยอมรับยกย่องในองค์กร

6. หลักความคุ้มค่า (Value for Money)

หลักการนี้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวมในการบริหารการจัดการและการใช้ทรัพยากรที่ มีอยู่อย่างจำกัด สิ่งเหล่านี้เป็นผลในการปฏิบัติอันเกิดจากการใช้หลักธรรมาภิบาลนั่นเอง ประกอบด้วย

1. การประหยัด
 - 1.1 การทำงานและผลตอบแทนบุคลากรเป็นไปอย่างเหมาะสม
 - 1.2 การไม่มีความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์
 - 1.3 การมีผลผลิตหรือบริการได้มาตรฐาน
 - 1.4 การมีการตรวจสอบภายในและการจัดทำรายงานการเงิน
 - 1.5 การมีการใช้เงินอย่างมีประสิทธิภาพ
2. การใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด
 - 2.1 มีการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ
 - 2.2 มีการพัฒนาทรัพยากรบุคคล
 - 2.3 มีการใช้ผลตอบแทนตามผลงาน
3. ความสามารถในการแข่งขัน
 - 3.1 การมีนโยบาย แผน วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย
 - 3.2 การมีการเน้นผลงานด้านบริการ
 - 3.3 การมีการประเมินผลการทำงาน
 - 3.4 ผู้บริหารระดับสูงมีสถานะผู้นำ

หลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการที่ดี

เมื่อมีหลักการที่เป็นแนวทางในการสร้างธรรมาภิบาลแล้ว หน่วยงานที่ต้องการใช้หลักการบริหารแนวใหม่ที่มีธรรมาภิบาลสามารถประยุกต์ใช้ได้และวัดระดับการมี ธรรมาภิบาลของหน่วยงานตนได้ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งจากผู้ให้บริการและผู้รับบริการ ตลอดจนรวบรวมข้อมูลที่มีอยู่แล้วในหน่วยงาน

เพื่อให้องค์กรของรัฐ เอกชน และทุก ๆ ส่วนนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ให้กว้างขวางและยั่งยืนจำเป็นต้องมีปัจจัยสำคัญหลาย ๆ ปัจจัย ที่นอกเหนือจากความตระหนักของบุคลากร ในหน่วยงานและผู้บริหารแล้ว คือ ความต่อเนื่องหรือความยั่งยืนของการเป็นประชาธิปไตยและความมั่นคงของประเทศ (sustainability of democracy and national security) เพราะประชาธิปไตยค่อนข้างเป็นพลวัต เพราะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา และตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม และยังมีการอภิปรายกันถึงความหมายที่แท้จริงอยู่อย่างกว้างขวาง แต่มิติที่สำคัญของประชาธิปไตย ก็คือการแข่งขัน การมีส่วนร่วม และเสรีภาพในทางการเมือง การเป็นประชาธิปไตยและความยั่งยืนของประชาธิปไตยจึงเป็นสิ่งที่จะทำให้การบริหารจัดการที่ดี หรือธรรมาภิบาลคงอยู่ได้ เนื่องจากตราบใดที่ไม่เป็นเผด็จการ ประชาชนย่อมมีโอกาสแสดงความคิดเห็น มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย มีการตรวจสอบการดำเนินการของรัฐ ทำให้เกิดความโปร่งใส ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของ

รัฐและเอกชนตลอดหน่วยงานต่างๆมีสำนึกรับผิดชอบ ประชาธิปไตยจึงมีข้อดี คือเป็นวิธีส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคคลกลุ่มต่าง ๆ เพื่อหาแนวทางแก้ไขความขัดแย้งแทนการใช้ความรุนแรง กระบวนการเป็นประชาธิปไตยนำมาสู่การส่งเสริมสันติวิธีในชาติ และระหว่างชาติได้ (Boutros-Ghali, 2000 : 106) ประชาธิปไตยเปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ มีการลงคะแนนเสียงโดยเท่าเทียมกัน มีการสร้างความเข้าใจร่วมกัน มีการควบคุมทางนโยบาย ประชาธิปไตยนำมาสู่การหลีกเลี่ยงทรราช การมีสิทธิเสรีภาพ มีการแสดงความคิดเห็นของตนเอง มีความอิสระทางความคิด มีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ปกป้องความสนใจส่วนบุคคล มีความเท่าเทียมกันทางการเมืองและประชาธิปไตยแนวโน้มนำมาสู่การแสวงหาเสรีภาพและความเจริญ (Robert Dahl, 2000 : 38-44) และที่สำคัญกระบวนการประชาธิปไตยนำมาสู่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นการสร้างการเจริญเติบโตในด้านการสร้างความรับผิดชอบและสร้างปัญญา ขณะเดียวกันก็นำมาซึ่งแนวทางที่สำคัญที่สุดสำหรับประชาชนในการปกป้องและนำเสนอความสนใจของพวกเขา (Diamond, 1998)

อนึ่งธรรมาภิบาลจะยังยืนต้องมีประชาธิปไตยที่ยั่งยืนและความยั่งยืนของประชาธิปไตยจะเกิดได้ ต้องมีประชาชนมีจิตสำนึกและพฤติกรรมในการเป็นประชาธิปไตย มีความเชื่อมั่นสถาบันประชาธิปไตย มีประสิทธิภาพทางการเมืองของประเทศ มีทุนทางสังคมสูง มีการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม ผู้นำเป็นผู้แทนประชาชนอย่างแท้จริง มาจากการเลือกตั้งของประชาชน

กลยุทธ์ในการสร้างการบริหารจัดการที่ดี

เป็นการสร้างระบบการบริหารจัดการบ้านเมืองและสังคมที่ดีให้เกิดขึ้นในทุกภาคของสังคม จำเป็นต้องร่วมดำเนินกิจการอย่างต่อเนื่องทั้งในระยะเฉพาะหน้า ระยะกลาง ระยะยาว โดยต้องมีการปฏิรูป 3 ส่วนดังนี้

1. ภาครัฐ ต้องปฏิรูปบทบาทหน้าที่ โครงสร้าง และกระบวนการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ ให้มีความโปร่งใส ซื่อสัตย์ สุจริต ซื่อตรง มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ถือประชาชนเป็นเป้าหมายสูงสุดในการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับภาคธุรกิจ เอกชน และภาคเอกชนได้อย่างราบรื่น
2. ภาคธุรกิจ เอกชนต้องปฏิรูปการทำงานโดยยึดกติกาที่โปร่งใส มีความรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้น เป็นธรรมต่อลูกค้า รับผิดชอบต่อสังคม มีมาตรฐานการบริการมีระบบตรวจสอบที่มีคุณภาพ สามารถทำงานร่วมกับภาครัฐและภาคประชาชนได้อย่างราบรื่น
3. ภาคประชาชน ต้องสร้างเสริมให้ประชาชนเกิดความตระหนักในสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบต่อทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง มีความรู้ความเข้าใจหลักการของการสร้างการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี

การสร้างวัฒนธรรมการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล

สิ่งที่ผู้นำให้ความสำคัญ และคอยติดตาม กำกับดูแล และทุ่มเทกวาดขันอยู่เสมอก็จะเป็นสิ่งที่คนอื่น ๆ ในองค์กรต้องให้ความสำคัญไปด้วยลักษณะการปฏิบัติงานและปฏิบัติตนของผู้นำในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นการบ่งบอกแก่สมาชิกทั้งหลายในองค์กรว่าสิ่งใดทำได้ สิ่งใดทำไม่ได้ ซึ่งบางครั้งวิธีการแก้สถานการณ์ของผู้นำ อาจมีผลต่อพฤติกรรมในองค์กรมากกว่านโยบายที่ประกาศไว้การจูงใจปฏิบัติตนของผู้นำให้เป็นตัวอย่าง และการยกย่องบุคคลตัวอย่างในองค์กรเป็นการทำให้เห็นว่าค่านิยมที่สำคัญขององค์กรเป็นอย่างไร การที่ผู้นำพยายามสื่อสารโดยตอกย้ำหลักการและข้อควรปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอคงเส้นคงวาในทุก ๆ ครั้งตามที่โอกาสจะอำนวย ก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่จะสะท้อนความเอาใจจริงเอาใจในการสร้างธรรมาภิบาลขึ้นในองค์กรหลักเกณฑ์และวิธีการในการพิจารณาความดีความชอบ การลงโทษ และการแต่งตั้งโยกย้าย เลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง ก็เป็นอีกปัจจัยที่สำคัญต่อวัฒนธรรมธรรมาภิบาลในองค์กรกลไกที่ช่วยสร้างธรรมาภิบาล

บทสรุป

การบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้บริหารเข้าใจหลักการสำคัญของธรรมาภิบาลและนำไปสู่การปฏิบัติในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสำหรับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลนั้น มีหลักการสำคัญ 6 หลักการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า ซึ่งใช้เป็นหลักการทำให้การบริหารงานภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เกิดความสมดุลระหว่างฝ่ายบริหาร ฝ่ายปฏิบัติ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นนั้นทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้รับความสุขและความสำเร็จในการทำงานภายในองค์กรของตน เกิดความมั่นใจในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะยึดหลักการทำงานแบบมีส่วนร่วมและโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าหลักของธรรมาภิบาล มุ่งเน้นให้ทราบถึงปัจจุบันที่มีการทำงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ โดยที่จะมุ่งเน้นให้เกิดการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล แล้วก่อให้เกิดประโยชน์ต่อความต้องการของประชาชนสูงสุด และเป็นการเน้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการบ้านเมือง ซึ่งการที่จะทำให้หลักธรรมาภิบาล หรือหลักการบริหารจัดการบ้านเมือง เกิดผลสำเร็จได้นั้น ผู้บริหารหรือผู้นำมีความสำคัญเป็นอย่างมากที่จะนำมายึดปฏิบัติเพื่อให้เป็นแบบอย่างแก่ประชาชน และเพื่อให้ประชาชนเกิดความเข้าใจถึงหลักธรรมาภิบาลมากขึ้น ต้องเร่งดำเนินการให้การศึกษาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ประชาชน

เอกสารอ้างอิง

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545.

จำนง ทองประเสริฐ. (2545). “สนทนาภาษาไทย ภาษาธรรม.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.tpschammong.iirt.net> สืบค้นวันที่ 19 มีนาคม 2558.

ทักษิณ ชินวัตร. (2545). คำกล่าวในการเปิดการประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่อง “การกำกับดูแลกิจการที่ดี : ท่านกำกับ เราดูแล”. ณ ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ 14 มีนาคม 2545.

ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ. (2545). โครงการศึกษาเพื่อพัฒนาดัชนีวัดผลการพัฒนาระบบบริหารจัดการที่ดี. นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2545). “ธรรมาภิบาลในองค์กรอิสระ.” เอกสารประกอบการบรรยาย 8 มิถุนายน 2545. นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2541). **ธรรมบุญชีวิต**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ บริษัทสหธรรมมิก จำกัด
วิจิตรภรณ์ ไชยโคตร. (2550). การประเมินการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาล
ตำบลบรือ อำเภอบรือ จังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตร
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการและมูลนิธิสถาบันวิจัยกฎหมาย. (2546).

พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546

Boonmi, Thirayuth. (2002). **Good Governance : A Strategy to Restore Thailand**.
In Duncan McCargo. (ed.) **Reforming Thai Politics**.

Boutros-Ghali, Boutros. (2000). “**An Agenda for Democratization**,” in **Global Democracy**. Barry Holden (ed), New York : Routledge.

Dahl, Robert A. (2000). **On Democracy**. New Haven and London :
Yale University Press.

Denhardt, Janet V. and Robert B. Denhardt. (2003). **The New Public Service : Serving, not Steer**. New York : M.E. Sharpe, Inc.

Diamond, Larry and Marc F. Plattner. (1998). **Democracy in East Asia**. Baltimore
and London : The Johns Hopkins university Press.

ผู้นำและภาวะผู้นำในยุคโลกาภิวัตน์

Leaders and Leadership in Globalization

สันต์ ประจิต¹ ฉัตรณรงค์ศักดิ์ สุธรรมดี²

San Prajit¹, Chatnarongsak Suthamdee²

บทคัดย่อ

ผู้นำถือว่าเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญอย่างมาก โดยผู้นำจะต้องเป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงภายใต้สภาวะโดยรอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโลกในทุกวันนี้ มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ความรู้ในเรื่องภาวะผู้นำ นั้นจึงมีความสำคัญสำหรับทุกองค์การในโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่ความเจริญทางเทคโนโลยี ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างรวดเร็วมาก เราจึงต้องปรับตัวและเปลี่ยนแปลงให้ทันกับเหตุการณ์ของโลกปัจจุบันตลอดเวลา ผู้นำ และภาวะผู้นำจึงเป็นหลักสำคัญที่จะต้องมีการพัฒนาบนพื้นฐานของทางสายกลาง และการจัดลำดับความสำคัญ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญภาวะผู้นำแนวใหม่ที่ได้ถูกสังเคราะห์ขึ้นจากทฤษฎีภาวะผู้นำ เพื่อให้มีคุณลักษณะอันสอดคล้องกับยุคโลกาภิวัตน์ และโลกในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมไปสู่ความคิดสร้างสรรค์แบบใหม่ ความคิดที่นอกกรอบหรือกฎเกณฑ์เดิม เพื่อประยุกต์ให้เกิดความก้าวหน้าเนื่องจากสังคมในยุคศตวรรษที่ 21 เป็นสังคมแห่งความรู้ และสังคมแห่งเครือข่ายจึงทำให้ผู้นำในยุคนี้และยุคหน้าจำเป็นต้องมีคุณลักษณะพิเศษบางประการคือ ทักษะคิดใหม่ ทักษะใหม่ และความรู้ใหม่

คำสำคัญ : ผู้นำ ภาวะผู้นำ โลกาภิวัตน์

Abstract

A leadership is a very important person and must be a transformational leadership under the conditions, especially, the world today that has changed dramatically. Knowledge of leadership is important for every organization in the globalized world to prosper cause the change of society very quickly. We need to adapt and change to keep pace with today's world. Leaders and leadership are keys to developing on the basis of the medium and priorities. It is important that new leadership is synthesized leadership theory to be consistent with the globalization and the world in the 21st century, especially the cultural transition to

¹ องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งกระตาดพัฒนา อำเภอนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์

² คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

a new creative thinking and thinking outside the box or rule to apply progress. Because the 21st century society is a knowledge society and social network that makes it necessary for these and future leaders to have some special features: new attitudes, new skills and new knowledge.

Keywords : Leader, Leadership, Globalization

บทนำ

เรามักจะได้ยินหรือได้สัมผัสกับคำว่า “ผู้นำ” ซึ่งเรามักจะนึกถึงภาพของ บุคคลคนหนึ่งคน หรือกลุ่มคนจำนวนหนึ่งที่มีบทบาท หรือทำหน้าที่ในกำหนดหนทาง หรือ หาวีธีในการแก้ไขปัญหาของการดำเนินชีวิตหรือกิจกรรมต่าง ๆ ให้กับกลุ่มคนจำนวนมาก เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนไปในทิศทางเดียวกัน หรือการสร้างทัศนคติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันดังนั้น จึงไม่แปลกที่เรามักจะได้ยินว่า ความสำเร็จ และความล้มเหลวของกลุ่มองค์กรนั้น ๆ ซึ่งจะขึ้นอยู่กับผู้นำที่จะทำให้เกิดขึ้น

ดังนั้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ต่อหน้าที่หรือบทบาทความเป็นผู้นำที่ถูกต้อง ผู้เขียนจึงเห็นว่า เราควรทำความเข้าใจกับคำว่า “ผู้นำ” และ “ภาวะผู้นำ” ให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนเสียก่อน ดังนี้

ความหมายของ ผู้นำ ผู้นำ ถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อความสำเร็จขององค์กรที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ เพราะผู้นำมีภาระบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบโดยตรงที่จะต้องวางแผนสั่งการ และควบคุมดูแลให้บุคลากรในองค์การปฏิบัติงานต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในองค์การได้ โดยสิ่งสำคัญคือ ผู้นำ ทำอย่างไร หรือมีวิธีการนำอย่างไรจึงทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ตามเกิดความรักความผูกพันกับงานแล้วทุ่มเทความสามารถ และพยายามที่จะทำงานสำเร็จด้วยความเต็มใจ เพื่อให้เข้าใจผู้นำ (Leader) และภาวะผู้นำ (Leadership) ดีขึ้น จึงเสนอความหมายของผู้นำ (Leader) ไว้ดังนี้ผู้นำ คือ บุคคลที่มีความสามารถในการใช้อิทธิพลให้คนอื่นทำงานในระดับต่าง ๆ ที่ต้องการ ให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ (McFarland, 1979 : 214-215)

ผู้นำ คือ ผู้ที่สามารถในการชักจูงให้คนอื่นทำงานให้สำเร็จตามต้องการ (Huse, 1978 : 227)

ผู้นำ คือ บุคคลที่มีอิทธิพลสูงสุดในกลุ่ม และเป็นผู้ที่ต้องปฏิบัติภาระหน้าที่ของตำแหน่ง ผู้นำที่ได้รับมอบหมายบุคคลอื่นในกลุ่มที่เหลือก็คือผู้ตาม แม้จะเป็นหัวหน้ากลุ่มย่อย หรือผู้ช่วยในการปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ก็ตาม (Yukl, 1989 : 3-4)

ผู้นำ คือ บุคคลที่มาจากการเลือกตั้งหรือแต่งตั้ง หรือการยกย่องขึ้นมาของกลุ่ม เพื่อให้ทำหน้าที่เป็นผู้ชี้แนะและช่วยเหลือให้กลุ่มประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

กวี วงศ์พุด (2535 : 14-15) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับ “ผู้นำ” ไว้ 5 ประการ คือ

1. ผู้นำ หมายถึง ผู้ซึ่งเป็นศูนย์กลางหรือจุดรวมของกิจกรรมภายในกลุ่ม เปรียบเสมือนแกนของกลุ่ม เป็นผู้มีโอกาสติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นมากกว่าทุกคนในกลุ่ม มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของกลุ่มสูง

2. ผู้นำ หมายถึง บุคคลซึ่งนำกลุ่มหรือพากลุ่มไปสู่วัตถุประสงค์หรือจุดหมายที่วางไว้ แม้แต่เพียงชี้แนะให้กลุ่มไปสู่จุดหมายปลายทางก็ถือว่าเป็นผู้นำ ทั้งนี้รวมถึงผู้นำที่นำกลุ่มออกนอกกลุ่มนอกทางด้วย

3. ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่สมาชิกส่วนใหญ่คัดเลือกหรือยกให้เขาเป็นผู้นำของกลุ่ม ซึ่งเป็นไปโดยอาศัยลักษณะทางสังคม มิติของบุคคลเป็นฐาน และสามารถแสดงพฤติกรรมของผู้นำได้

4. ผู้นำ หมายถึง บุคคลซึ่งมีคุณสมบัติเฉพาะอย่าง คือสามารถสอดแทรกอิทธิพลบางประการอันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มได้มากที่สุด

5. ผู้นำ หมายถึง บุคคลซึ่งสามารถนำกลุ่มไปในทางที่ต้องการ เป็นบุคคลที่มีส่วนร่วมและเกี่ยวข้องโดยตรงต่อการแสดงบทบาท หรือพฤติกรรมการเป็นผู้นำ

กล่าวโดยสรุป “ผู้นำ” คือบุคคลที่ได้รับมอบหมาย หรือเลือกตั้งหรือแต่งตั้งและเป็นที่ยอมรับของสมาชิกให้มีอิทธิพลและบทบาทเหนือกลุ่ม สามารถที่จะจูงใจ ชักนำ หรือชี้แนะให้สมาชิกของกลุ่มรวมพลังเพื่อปฏิบัติการกิจต่าง ๆ ของกลุ่มให้ประสบความสำเร็จ

ความหมายของ ภาวะผู้นำ (Leadership) หรือความเป็นผู้นำ ซึ่งหมายถึงความสามารถในการนำ (The American Heritage Dictionary, 1985 : 719) ในปัจจุบันนี้ ก็ยังมีการศึกษาภาวะผู้นำอยู่ตลอดเวลา และพยายามจะหาภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพในแต่ละองค์กรและในสถานการณ์ต่าง ๆ กัน จึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งสำหรับความสำเร็จของผู้นำ ภาวะผู้นำได้รับความสนใจ และมีการศึกษามาเป็นเวลานานแล้ว เพื่อให้รู้ว่าอะไรเป็นองค์ประกอบที่ จะช่วยให้ผู้นำ มีความสามารถในการนำ หรือมีภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ความหมายของภาวะผู้นำ ได้มีผู้ให้ความหมายของภาวะผู้นำไว้หลากหลายและแตกต่างกัน ซึ่ง ยุคัล (Yukl, 1989 : 3) ได้กล่าวถึงสาเหตุที่ความหมายของภาวะผู้นำมีหลากหลายและแตกต่างกัน ก็เนื่องจากขอบเขตเนื้อหาและความสนใจในภาวะผู้นำในการศึกษาของนักวิจัยแตกต่างกัน ในที่นี้จึงขอนำเสนอให้ศึกษาดังต่อไปนี้

ภาวะผู้นำคือความริเริ่มและธำรงไว้ซึ่งโครงสร้างของความคาดหวังและความสัมพันธ์ระหว่างกันของสมาชิกของกลุ่ม (Stogdill, 1974 : 411)

ภาวะผู้นำคือความสามารถที่จะชี้แนะ สั่งการ หรืออำนวยการ หรือมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้อื่นเพื่อให้มุ่งไปสู่จุดหมายที่กำหนดไว้ (McFarland, 1979 : 303)

ภาวะผู้นำคือศิลปะในการชี้แนะลูกน้อง หรือผู้ร่วมงานให้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความกระตือรือร้น

และเต็มใจ (Schwartz, 1980 : 491)

ภาวะผู้นำ เป็นกระบวนการที่บุคคลใช้อิทธิพลต่อกลุ่ม เพื่อให้บรรลุความต้องการของกลุ่ม หรือจุดมุ่งหมายขององค์การ (Mitchell and Larson, Jr., 1987 : 435)

ภาวะผู้นำเป็นเรื่องของศิลป์ของการใช้อิทธิพลหรือกระบวนการใช้อิทธิพลต่อบุคคลอื่น เพื่อให้เขามีความเต็มใจ และกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานจนประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของกลุ่ม (Koontz and Weihrich, 1988 : 437)

(ทิตชี, 2542 : 61) ภาวะผู้นำ คือ ความสามารถในการทำงานให้สำเร็จโดยผ่านคนอื่น โดยเปลี่ยนกรอบความคิดของผู้อื่น เสริมกำลังใจให้เขาลงมือปฏิบัติงาน ผู้นำทำสิ่งดังกล่าวโดยอาศัยความคิด ค่านิยม ไม่ใช่การขู่เข็ญ สิ่งนี้ใช้ได้ทุกระดับชั้น

(พระครูปลัดธรรมจริยวัฒน์, 2558) ได้อธิบายว่า “ภาวะผู้นำ” มีนิยามที่มีพื้นฐานความคิดอยู่ 2 ประการ คือ

1. พื้นฐานความคิดเพื่อบรรลุความสำเร็จด้วยคนอื่น หมายถึง ภาวะการณ์ให้ความไว้วางใจคนอื่นว่า มีความปรารถนาและความสามารถที่จะประสานสัมพันธ์กันทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันได้ด้วยการสร้างแรงบันดาลใจ การเชิญชวนหรือด้วยความสัมพันธ์ระหว่างกัน ซึ่งเป็นจุดเน้นขององค์กรยุคใหม่หรือโลกยุคใหม่

2. มีพื้นฐานความคิดเพื่อการเปลี่ยนแปลงและเพื่ออนาคตที่ดีกว่า หมายถึง ภาวะการณ์ท้าทายต่อสภาพการณ์ในปัจจุบันและมุ่งหน้าเพื่อการเปลี่ยนแปลงสู่โลกใหม่ที่ดีกว่า

กล่าวโดยสรุป “ภาวะผู้นำ” เป็นกระบวนการอิทธิพลทางสังคมที่บุคคลหนึ่งตั้งใจใช้อิทธิพลต่อผู้อื่นให้ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่กำหนด รวมทั้งการสร้างสัมพันธ์ระหว่างบุคคลขององค์การ ดังนั้นภาวะผู้นำจึงเป็นกระบวนการอิทธิพลที่ช่วยให้กลุ่มบุคคลสามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนด

แนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำ และ ทศนะภาวะผู้นำร่วมสมัยในยุคโลกาภิวัตน์

แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำเริ่มเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยการศึกษาและรวบรวมทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ

ทฤษฎีภาวะผู้นำ (Leadership Theories) ยุทธนา พรหมณี สมัยโบราณมนุษย์มีความเชื่อว่า การเป็นผู้นำเป็นเรื่องของความสามารถที่เกิดขึ้นเฉพาะตระกูล หรือเฉพาะบุคคลและสืบเชื้อสายกันได้ บุคลิกและลักษณะของการเป็นผู้นำ เป็นสิ่งที่มีมาแต่กำเนิดและเป็นคุณสมบัติเฉพาะตัวสามารถถ่ายทอดทางพันธุกรรมได้ ผู้ที่เกิดในตระกูลของผู้นำย่อมจะต้องมีลักษณะผู้นำด้วย

การศึกษาภาวะผู้นำของมหาวิทยาลัยแห่งรัฐโอไฮโอ (The Ohio State University Leadership Studies) ในช่วงปี ค.ศ. 1945 นักวิจัยของมหาวิทยาลัยแห่งรัฐโอไฮโอ ได้ทำการศึกษาแบบเจาะลึก เพื่อหาพฤติกรรมผู้นำในการปฏิบัติ หน้าที่ต่าง ๆ พบว่า พฤติกรรมผู้นำเกี่ยวกับการ

ปฏิบัติหน้าที่นั้นแยกออกได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

1. พฤติกรรมมุ่งสร้างโครงสร้างหรือมุ่งงาน (Initiating Structure) คือพฤติกรรมที่ผู้นำจัดโครงสร้างและขอบเขตงานของตนเองและผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้แก่

- การมอบหมายงาน
- การจัดท่ามาตรฐานงาน
- การประเมินการปฏิบัติงาน
- การเสาะหาวิธีการทำงานและแก้ไขปัญหานั้น

2. พฤติกรรมมุ่งสร้างน้ำใจหรือมุ่งคน (Consideration) เป็นพฤติกรรมผู้นำที่แสดงความเป็นเพื่อน สนับสนุน และสนใจในความเป็นอยู่และสวัสดิการต่าง ๆ ของผู้ใต้บังคับบัญชารวมทั้งการยอมรับ รับฟังปัญหาและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ให้คำปรึกษา และปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคนเหมือนกัน

คุณโชค บูลกุล กรรมการผู้จัดการกลุ่มบริษัทฟาร์มโชคชัย ได้กล่าวไว้ใน “คำนิยม” ของหนังสือ “Smart Leadership: กลยุทธ์การนำระดับสูง” เอาไว้ว่า เพียง “ศาสตร์” ในการบริหารจัดการสิ่งมีชีวิตที่เรียกว่ามนุษย์นั้น คงมีอาจนำพาองค์กรให้ก้าวไปสู่ความยั่งยืนได้ หากแต่การมี “ศิลปะในการครองใจคน” ต่างหาก ที่จะสามารถสร้างแต้มต่อให้กับองค์กรหรือธุรกิจ เพราะการ “ได้ใจคน” คือจุดเริ่มต้นของความสำเร็จในทุกมิติ จึงมั่นใจว่า ผู้นำมีอาชีพทั้งหลายน่าจะใช้ “ศิลปะ” เป็นเครื่องมือในการบริหารคน มากกว่าที่จะใช้ “ศาสตร์” เพียงเท่านั้น (โชค บูลกุล, 2555) ผู้นำ จึงต้องเป็นผู้บริหาร รู้จักวางแผน กำหนดนโยบาย ประสานงานทั้งภายนอกและภายใน มีความรู้ แก้ไขปัญหา และคิดอย่างเป็นระบบตั้งแต่ การวางแผนจัดกำลังคนให้เหมาะสมกับงาน อย่างพอดีเหมาะสม มีวิสัยทัศน์กว้างไกลทั้งใกล้และไกล การเป็นผู้นำที่ดีนั้นสำคัญที่บุคลิกภาพส่วนตัวของผู้นำสำคัญที่สุด เช่น พุดจาเง่ง สามารถโน้มน้าวจิตใจคนได้ บุคลิกภาพดี ได้รับการปลูกฝังอบรมเรียนรู้ที่จะเป็นผู้นำมาตั้งแต่เด็กและสามารถพลิกแพลงเรียนรู้เพิ่มเติมภายหลังปัจจุบันหาได้ยากมากเพราะส่วนมากได้ผู้นำมาจากการแต่งตั้ง ระบบเครือญาติ หรือบุคคลที่ใกล้ชิด เพื่อนฝูง คนสนิท หากบุคคลเหล่านี้ไม่ปรับตัวอาจทำให้เกิดการไร้ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการและเกิดผลกระทบกับองค์กรในที่สุด แต่โลกที่มีการแข่งขันทำให้คนขาดคุณธรรมและทำทุกอย่างเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในรูปแบบที่แตกต่างกันจึงได้ ผู้นำที่ขาดความรู้ความสามารถซึ่งผู้นำต้องมีลักษณะพิเศษเฉพาะตัวอาจเป็นได้ทั้งแบบดีและเลว

จากแนวความคิดข้างต้นนั้น “ภาวะผู้นำ” นั้น จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับทุกองค์การ ในกระแสโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่ความเจริญด้านวัตถุเข้ามาแทนที่วิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมจากอดีตสู่

ปัจจุบัน เราจึงต้องปรับตัวและเปลี่ยนแปลงให้ทันกับเหตุการณ์ของโลกปัจจุบันตลอดเวลา จากความเจริญที่รุดหน้าอย่างรวดเร็วของโลกยุคใหม่ที่มีความสลับซับซ้อน จะเห็นได้ว่าทุกคนในกลุ่มสามารถที่จะเป็นผู้นำได้ แม้ไม่มีหน้าที่โดยตำแหน่งแต่ขอเพียงมีความคิดและมีการดำเนินการเพื่อการเปลี่ยนแปลง ภายใต้ปัจจัยของสภาวะโดยรอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โลกในทุกวันนี้ ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ความรู้ในเรื่อง ผู้นำ และ “ภาวะผู้นำ” จึงเป็นปัจจัยสำคัญ

ผู้นำยุคโลกาภิวัตน์

ผู้นำในยุคโลกาภิวัตน์ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือภาคเอกชนควรจะต้องมีการปรับเปลี่ยนลักษณะของผู้นำให้มีภาวะผู้นำสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว เพื่อรองรับในการบริหารจัดการให้ทันทางที่โดยผู้เขียนใคร่ขอเสนอว่า การเลือกผู้นำในยุคโลกาภิวัตน์ควรจะต้องพิจารณาในสิ่งต่าง ๆ ประกอบกันหลาย ๆ ประการด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นลักษณะคุณสมบัติของผู้นำ พฤติกรรมในการปฏิบัติหน้าที่ ประสิทธิภาพ จริยธรรม หรือในด้านอื่น ๆ มาผสมผสานประกอบกันด้วยเพื่อให้ได้ผู้นำที่มีความพร้อมมากที่สุดอันจะนำพาองค์กรไปสู่ความเจริญก้าวหน้าและเกิดความสงบเรียบร้อยขึ้นอย่างยั่งยืนต่อไป ดังนี้

1. ผู้นำควรจะต้องมีทศพิธราชธรรมประจำใจ
2. ผู้นำควรจะต้องมีความรู้ มีปัญญาที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว
3. ผู้นำควรจะต้องทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน
4. ผู้นำควรจะต้องขยันคิด ขยันทำ มีความทะเยอทะยาน และมีความกระตือรือร้นตลอดเวลา
5. ผู้นำจะต้องเสียสละให้ประโยชน์ส่วนรวมและไม่ยึดประโยชน์เอามาเป็นของตนและพวกพ้อง
6. ผู้นำจะต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความยุติธรรม มีเหตุมีผล ไม่หลงอำนาจ

กระทำด้วยความชอบธรรม ไม่ทำตามอำเภอใจ

7. ผู้นำจะต้องมีความคิดสร้างสรรค์ ยอมรับในนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น
8. ผู้นำจะต้องมีความโปร่งใสและความเสมอภาคต่อทุกคน
9. ผู้นำจะต้องมีการติดต่อสื่อสาร ประสานงานกับประเทศต่าง ๆ ได้อย่างสอดคล้องสมานฉันท์กัน

10. ผู้นำควรจะต้องมีวิสัยทัศน์ มีกลยุทธ์ในการวางแผนล่วงหน้าเสมอ และจะต้องรู้เขารู้เราด้วย

11. ผู้นำไม่ควรมัวธุรกิจเป็นของตนเอง หรือมีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกับธุรกิจของพวกพ้องตนเอง

12. ผู้นำควรจะต้องมีความเป็นตัวของตัวเอง และมีความยืดหยุ่นเห็นใจผู้อื่น

13. ผู้นำควรจะต้องมีความอดทนและกล้าหาญ รวมทั้งมีความรับผิดชอบ

14. ผู้นำควรจะต้องมีบุคลิกภาพสง่างาม และมีจิตใจโอบอ้อมอารี เมตตาธรรม

15. ผู้นำควรมีทักษะในหลาย ๆ ด้าน และทำงานติดต่อสื่อสารกันเป็นทีม

เนื่องจากสังคมในยุคโลกาภิวัตน์หรือยุคศตวรรษที่ 21 เป็นสังคมความรู้ สังคมสารสนเทศ และสังคมเครือข่าย จึงทำให้ผู้นำในยุคนี้และยุคหน้า จำเป็นต้องมีคุณลักษณะพิเศษบางประการ คือ ทักษะคนใหม่ ทักษะใหม่ และความรู้ใหม่ในข้อจำกัดและโอกาสของ ICT และการใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพโดยเฉพาะใน 3Cs คือ การใช้คอมพิวเตอร์ การสื่อสาร และเนื้อหา รวมทั้งมัลติมีเดีย อันเป็นคุณลักษณะที่ควรต้องมี เพิ่มเติมจากคุณสมบัติที่ดีที่มีอยู่แบบดั้งเดิม เช่นความเห็นอกเห็นใจ ความศรัทธา ความผูกพัน และอื่น ๆ นอกจากนั้นแล้ว ลักษณะส่วนบุคคลสำหรับผู้นำดิจิทัล ยังประกอบด้วย ความยืดหยุ่น ความสามารถในการปรับตัว ความอยากรู้อยากเห็นทางปัญญา และความกระหายใคร่รู้ต่อความรู้ใหม่ ซึ่งต้องเข้าใจว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลนั้น ไม่ใช่สิ่งที่คงที่ แต่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา (วิโรจน์ สารรัตน์, 2557)

ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่า จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง หากได้มีการนำเอาองค์ความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับแนวโน้มของสังคมโลกที่กำลังอยู่ในยุคของการเปลี่ยนถ่าย เพื่อก้าวเข้าสู่ศตวรรษใหม่ คือ ยุคโลกาภิวัตน์ศตวรรษที่ 21 เข้ามาผนวกกับแนวคิดและทฤษฎีด้านภาวะผู้นำดังกล่าว เพื่อให้ได้รูปแบบภาวะผู้นำแนวใหม่ ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสังคมโลกในศตวรรษที่ 21 ดังนั้นผู้เขียนจึงได้ทำการศึกษา ภาวะผู้นำในแบบต่าง ๆ และเรียบเรียงบทความนี้ขึ้นโดยได้มาจากการสังเคราะห์ หนังสือ ตำรา เอกสารทางวิชาการ นานาทัศนะและบทความจากวารสาร ต่าง ๆ ทั้งที่มีการเผยแพร่ในรูปของหนังสือ สิ่งพิมพ์และในรูปของสื่อทางอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวกับเรื่องของภาวะผู้นำในรูปแบบต่าง ๆ อันล้วนแต่เป็นข้อเขียนที่ได้ผ่านการสังเคราะห์ความคิดเชิงทฤษฎีในภาพรวมเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงคุณลักษณะ เชิงพฤติกรรม และเชิงสถานการณ์ของผู้นำ มาก่อนแล้วเป็นอย่างดี เพื่อนำมาปรับใช้กับการพัฒนาภาวะผู้นำ เพื่อให้เกิดเป็นผู้นำต้นแบบที่สมบูรณ์ทั้งในเรื่องของการดำเนินชีวิตส่วนตัวและด้านหน้าที่การงานเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

บทสรุป

จากการศึกษาข้างต้น สรุปได้ว่า “ผู้นำ” ที่สำคัญนั้นคือ ต้องใฝ่รู้และปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมของ ที่ต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มีทั้งที่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น อย่างต่อเนื่อง และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างกะทันหัน “ภาวะผู้นำ” คือปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งของการบริหารจัดการและการพัฒนาองค์กรของโลกยุคปัจจุบันและในแวดวงวิชาการด้านการบริหารจัดการได้มีการศึกษาวิจัย เพื่อยกระดับพัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำและการพัฒนาภาวะผู้นำมาอย่างเป็นพลวัตต่อเนื่อง จึงเป็นความจำเป็นที่องค์กรจะต้องปรับเปลี่ยนให้พร้อมที่จะยืดหยุ่นและกลายเป็นองค์กรที่เข้มแข็งพร้อมที่จะ

เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ดังนั้น ผู้นำสำหรับศตวรรษที่ 21 จึงควรมี 1) มีคุณภาพในองค์ความรู้ มีความรอบรู้ มีความใจกว้าง มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีความสามารถในการจัดสมดุลของปัจจัยต่าง ๆ ทั้งที่เป็นปัจจัยเสริมและข้อจำกัด ซึ่งเป็นคุณภาพของความสามารถและคุณลักษณะส่วนบุคคลในการบริหารจัดการช่วงเวลาสำหรับการตัดสินใจอย่างรอบคอบ การจัดการสถานการณ์ให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน การพัฒนาบุคลากรจากศักยภาพที่แท้จริง ความสามารถในการกระตุ้นและสร้างแรงบันดาลใจ การให้ความสนใจต่อรายละเอียด และการจัดการความสามารถหลัก 2) ภาวะผู้นำที่มีศักยภาพเป็นเลิศ ที่มีความสามารถ เป็นผู้นำตนเองและผู้อื่น รวมทั้งการบ่มเพาะภาวะผู้นำที่มีศักยภาพเป็นเลิศในทุกๆ ระดับขององค์กร 3) ภาวะผู้นำที่เกิดจากการปฏิบัติงานภายใต้สภาพเสมือนจริง เป็นแนวทางปฏิบัติที่นั้น ผลที่จะได้รับจากการประยุกต์ใช้คือ การพัฒนาที่ยั่งยืน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยีสำหรับโลกในยุคสมัยนี้และในอนาคตต่อไป หากประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ยึดถือเป็นแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตน มีสำนึกในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความรอบรู้ ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ สังคมโลก จะสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข อย่างยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กวี วงศ์พุ่ม. (2535). ภาวะผู้นำ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

ก่อศักดิ์ ชัยรัศมีศักดิ์. (2554). วิถี “ผู้นำ” สู่ความสำเร็จ. พฤษจิกายน : ม.ป.ป.

นภวรรณ คณานุกรษ์. (ตุลาคม - ธันวาคม 2552). "ภาวะผู้นำเพื่อองค์กรที่มีประสิทธิภาพ (Leadership for Efficiency Organization)." วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. 29(4).

ฟาริดา อิบราฮิม. (2537). สาระการบริหารการพยาบาล. กรุงเทพฯ : บริษัทสามเจริญพาณิชย์.

วิโจจน์ สารรัตน์. (2557). ภาวะผู้นำ : ทฤษฎีและนันทาทัศนะร่วมสมัยปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : ทิพย์วิสุทธิ.

ศิริยุพา รุ่งเรืองสุข. (2555). Smart Leadership: กลยุทธ์การนำระดับสูง. กรุงเทพฯ.

สมบัติ กุสุมาวดี. (ม.ป.ป.). การสำรวจแนวคิดภาวะผู้นำในองค์กรระดับโลก ศึกษาจาก Harvard Business Review 2010-2012. การประชุมวิชาการระดับชาติในวันคล้ายวันสถาปนาสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ประจำปี 2556.

สุภัชชา พันเลิศพาณิชย์. “การพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.” [ออนไลน์].

เข้าถึง ได้จาก : <https://www.gotoknow.org/posts/573158>

สืบค้นวันที่ 31 สิงหาคม 2558

ภาวะผู้นำแบบดุลยภาพภายใต้ยุคโลกาภิวัตน์

Equilibrium Leadership in Globalization

จिरนันท์ ธรรมวิชุกร¹ สุรศักดิ์ ชะมารัมย์²

Jiranan Thamwichukorn¹, Surasak Chamaram²

บทคัดย่อ

ผู้นำเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ส่วนภาวะผู้นำเป็นสิ่งที่แสดงออกมาอย่างเป็นกระบวนการจากบุคคลที่เป็นผู้นำที่สำคัญในองค์กร ภายใต้เงื่อนไขปัจจัยของสภาวะโดยรอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโลกในทุกวันนี้ มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ความรู้ในเรื่องภาวะผู้นำ นั้นจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับทุกองค์กร ในกระแสโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่มีความเจริญทางด้านเทคโนโลยี ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของสังคมจากอดีตสู่ปัจจุบันอย่างรวดเร็วมาก เราจึงต้องปรับตัวและเปลี่ยนแปลงให้ทันกับเหตุการณ์ของโลกปัจจุบันตลอดเวลา ผู้นำและภาวะผู้นำจึงเป็นปัจจัยคู่สำคัญที่ควรมีการพัฒนาบนพื้นฐานของทางสายกลางและการรักษาสอดคล้องขององค์ประกอบต่าง ๆ หลักการบริหารงานและการจัดลำดับความสำคัญ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญมากสำหรับการดำเนินชีวิตทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและในระดับผู้นำ ดังนั้น ภาวะผู้นำแบบดุลยภาพภายใต้โลกาภิวัตน์จึงเป็นภาวะผู้นำแนวทางใหม่ที่ได้ถูกสังเคราะห์จากทฤษฎีภาวะผู้นำพื้นฐาน 5 รูปแบบ เพื่อให้มีคุณลักษณะสอดคล้องกับยุคโลกาภิวัตน์ ที่สำคัญในสองส่วนหลัก ๆ คือ ทักษะของการจัดลำดับความสำคัญ และการรักษาดุลภาพของปัจจัยต่าง ๆ ในขณะนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ : ผู้นำ ภาวะผู้นำ ภาวะผู้นำแบบดุลยภาพ โลกาภิวัตน์

Abstract

A Leader is a person or a group of people, but Leadership is the process of being a key person in the organization. Under the surrounding conditions, especially the world today that has changed dramatically, knowledge of leadership is very important for every organization. In a globalized world with technological advances has made the change of society from the past to the present very quickly. Thus, we need to adjust and change to keep up with the current world. Leaders and leadership are important factors that should be developed on the basis of the

¹ เจ้าหน้าที่บริหารทั่วไป เทศบาลนครราชสีรา อำเภอมืองนครราชสีรา จังหวัดนครราชสีรา

² คณะนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

middle and balance of components in management principles and priorities which are very important for living in the individual and leadership level. Thus, an equilibrium leader under globalization is a new leadership that has been synthesized five basic leadership theories to be consistent with the globalization era. The two major components are the skill of prioritizing and the balance of the factors at that time as well.

Keywords : Leader, Leadership, Equilibrium Leadership, Globalization

บทนำ

ผู้นำเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในองค์การ เมื่อเรากล่าวถึงคำว่า “ผู้นำ” เราจะมองเห็นภาพของคนหนึ่งคน หรือกลุ่มคนไม่กี่คนจำนวนหนึ่งที่มีการกำหนดแนวทาง หรือวิธีการดำเนินงานหรือกิจกรรม ให้กับกลุ่มคนจำนวนมาก ขับเคลื่อนความเป็นไปของกลุ่มให้เคลื่อนไปในทิศทางเดียวกัน จึงไม่แปลกที่เรามักจะได้ยินว่า ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของกลุ่มองค์กรนั้น ๆ ขึ้นอยู่กับผู้นำ ดังนั้น เพื่อให้เข้าใจความเป็นผู้นำให้ถูกต้อง ผู้เขียนเห็นว่า เราควรทำความเข้าใจกับคำว่า “ผู้นำ” และ “ภาวะผู้นำ” ให้ชัดเจน ดังนี้

DuBrin (1998 อ้างถึงใน รังสรรค์ ประเสริฐศรี, 2544 : 12) กล่าวถึง “ผู้นำ” (Leader) ว่าเป็นบุคคลที่ทำให้องค์การเจริญก้าวหน้า และบรรลุผลสำเร็จโดยเป็นผู้ที่มีบทบาทแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เป็นผู้ได้บังคับบัญชา หรือเป็นบุคคลที่ก่อให้เกิดความมั่นคงและช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม

Nelson และ Quick (1997 : 346) ให้ความหมายของภาวะผู้นำ (Leadership) ว่า หมายถึง กระบวนการในการแนะแนวทางและนำทางพฤติกรรมของคนในสภาพของการทำงาน Gibson, Ivancevich และ Donnelly (1997 : 272) มองภาวะผู้นำ (Leadership) ในเชิงสัมพันธ์ระหว่างกันของสมาชิกในกลุ่ม โดยมีผู้นำเป็นตัวแทนในการเปลี่ยนแปลงเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อบุคคลอื่น ๆ ในกลุ่ม

ภาวะผู้นำจึงเกี่ยวข้องกับการใช้อิทธิพลและปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นตัวแทนของการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมและการปฏิบัติงานของสมาชิกคนอื่นในกลุ่ม ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงนั้นต้องมุ่งไปสู่การบรรลุเป้าหมายของกลุ่มด้วย

ผู้นำอาจจะเป็นบุคคลที่มีตำแหน่งอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ ซึ่งเรามักจะรับรู้เกี่ยวกับผู้นำที่ไม่เป็นอยู่เสมอ เนื่องจากบุคคลนั้นมีลักษณะเด่นเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในกลุ่ม ทำให้สมาชิกแสดงพฤติกรรมที่มีน้ำหนักรับรองและเอกภาพ โดยเขาจะใช้ภาวะผู้นำในการปฏิบัติการและอำนวยความสะดวกการติดต่อสัมพันธ์กัน เพื่อมุ่งบรรลุเป้าหมายของกลุ่ม (ศิริโสภาคย์ บุรพาเดชะ, 2535 อ้างถึงใน มัลลิกา ต้นสอน, 2544 : 47)

กวี วงศ์พุด (2535 : 14-15) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับ “ผู้นำ” ไว้ 5 ประการ

1. ผู้นำ หมายถึง ผู้ซึ่งเป็นศูนย์กลางหรือจุดรวมของกิจกรรมภายในกลุ่ม เปรียบเสมือนแกนของกลุ่มเป็นผู้มีโอกาสติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นมากกว่าทุกคนในกลุ่มมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของกลุ่มสูง
2. ผู้นำ หมายถึง บุคคลซึ่งนำกลุ่มหรือพากลุ่มไปสู่วัตถุประสงค์หรือจุดหมายที่วางไว้ แม้แต่เพียงชี้แนะให้กลุ่มไปสู่จุดหมายปลายทางก็ถือว่าเป็นผู้นำทั้งนี้รวมถึงผู้นำกลุ่มออกนอกกลุ่มนอกทางด้วย
3. ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่สมาชิกส่วนใหญ่คัดเลือกหรือยกให้เขาเป็นผู้นำของกลุ่ม ซึ่งเป็นไปโดยอาศัยลักษณะทางสังคม มิติของบุคคลเป็นฐาน และสามารถแสดงพฤติกรรมของผู้นำได้
4. ผู้นำ หมายถึง บุคคลซึ่งมีคุณสมบัติเฉพาะอย่าง คือสามารถสอดแทรกอิทธิพลบางประการอันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มได้มากที่สุด
5. ผู้นำ หมายถึง บุคคลซึ่งสามารถนำกลุ่มไปในทางที่ต้องการ เป็นบุคคลที่มีส่วนร่วมและเกี่ยวข้องโดยตรงต่อการแสดงบทบาท

พระครูปลัดธรรมจริยวัฒน์ (2558) ได้อธิบายว่า “ภาวะผู้นำ” มีนิยามที่มีพื้นฐานความคิดอยู่ 2 ประการ คือ

1. ผู้นำพื้นฐานความคิดเพื่อบรรลุความสำเร็จด้วยคนอื่น หมายถึง ภาวะการณ์ให้ความไว้วางใจคนอื่นว่า มีความปรารถนาที่จะประสานสัมพันธ์กันทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันได้ด้วยการสร้างแรงบันดาลใจ การเชิญชวนหรือด้วยความสัมพันธ์ระหว่างกัน ซึ่งเป็นจุดเน้นขององค์กรยุคใหม่หรือโลกยุคใหม่

2. มีพื้นฐานความคิดเพื่อการเปลี่ยนแปลงและเพื่ออนาคตที่ดีกว่า หมายถึง ภาวะการณ์ท้าทายต่อสภาพการณ์ในปัจจุบันและมุ่งหน้าเพื่อการเปลี่ยนแปลงสู่โลกใหม่ที่ดีกว่า จากแนวความคิดข้างต้น บ่งชี้ให้เห็นว่าทุกคนในกลุ่มสามารถที่จะเป็นผู้นำได้ แม้ไม่มีอำนาจหน้าที่โดยตำแหน่งขอเพียงมีความคิดและมีการดำเนินการเพื่อการเปลี่ยนแปลงถือว่าผู้นั้นมีภาวะผู้นำ “ผู้นำ” จึงเป็นบุคคลที่สำคัญในองค์กรที่มีบทบาทที่ต้องดำเนินไป ภายใต้เงื่อนไขปัจจัยของสภาวะโดยรอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โลกในทุกวันนี้ มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ความรู้เรื่อง “ภาวะผู้นำ” จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับทุกองค์กร ในกระแสโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่ความเจริญด้านวัตถุเข้ามาแทนที่ วิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมจากอดีตสู่ปัจจุบัน เราจึงต้องปรับตัวและเปลี่ยนแปลงให้ทันกับเหตุการณ์ของโลกปัจจุบันตลอดเวลา จากความเจริญที่รวดเร็วของยุคโลกยุคใหม่ที่มีความสลับซับซ้อน “ผู้นำ” (Leader) และภาวะผู้นำ (Leadership) จึงเป็นปัจจัยคู่สำคัญที่ต้องการเพิ่มมากขึ้นจนอาจเกิดวิกฤตภาวะผู้นำขึ้นได้ ซึ่งอาจนำไปสู่ปัญหาในสังคมของทุกชนชั้น ทุกระดับ จนกระทั่ง นำไปสู่ปัญหาระดับประเทศในที่สุด (สมบัติ กุสุมาลี, 2556) การพัฒนาภาวะผู้นำในปัจจุบัน ยังละเลยและมองข้าม เรื่องของการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนทางสายกลาง และการรักษาสมดุล

ขององค์ประกอบต่าง ๆ โดยคำนึง จุดของความพอเหมาะ ในเรื่องของจังหวะ เวลา หลักการบริหารงาน ที่นำทางองค์การมุ่งไปสู่การบรรลุเป้าหมายขององค์การ การบริหาร คือการหาทางทำงานให้สำเร็จ การทำงานให้สำเร็จได้นั้น มีวิธีการอยู่มากมายหลายวิธีที่ผู้นำทั้งหลายได้ใช้ความรู้ ความสามารถ เลือกวิธีที่เหมาะสมตามสภาพความต้องการและสภาพมาใช้ให้เป็นประโยชน์ได้ แต่เดิมแนวคิดที่ว่าองค์ประกอบสำคัญที่เป็นปัจจัยช่วยให้การบริหารงานใด ๆ สำเร็จได้โดยง่าย คือ คน (Man) งบประมาณ (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) และการจัดการ (Management) แนวคิดนี้รู้ โดยทั่วกันว่า 4 M's ปัจจุบันปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลให้สามารถทำงานสำเร็จได้ดียิ่งขึ้น มีเพิ่มอีก 2 ประการ คือ ข้อมูลสารสนเทศ (Information) และเทคโนโลยี (Technology) ซึ่งหมายถึงการนำเอาวิทยาศาสตร์ประยุกต์มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางปฏิบัติ 2 ประการหลังนี้โดยทั่วไป เรียกว่า IT (ไอที) อย่างไรก็ตาม นอกเหนือจากองค์ประกอบทั้ง 6 ประการแล้ว ยังมีองค์ประกอบที่สำคัญมากที่สุดคือ ไหวพริบ ประสบการณ์ และปฏิภาณในการบริหารจัดการ และการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในการทำงานของตัวผู้บริหารนั้น ซึ่งโลกยุคโลกาภิวัตน์นี้เปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมากโดยการค้นคว้าวิจัยทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาผลิตและบริการทุกด้านให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยลดต้นทุนด้านแรงงาน ด้านวัสดุลงนอกจากนั้น ยังสามารถแปรสินค้า ผลิตบริการ แม้กระทั่งแนวความคิดให้เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปได้ง่าย การบริหารในยุคโลกาภิวัตน์จึงต้องปรับเปลี่ยนวิธีการไปต่าง ๆ พอสมควร เพื่อให้องค์กรสามารถทำหน้าที่ได้ดียิ่งขึ้น ตอบสนองความต้องการของผู้เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และการจัดลำดับความสำคัญ (Priority) ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญมาก สำหรับการดำเนินชีวิตทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และในระดับผู้นำ เนื่องจากหากผู้นำขาดทักษะของการจัดลำดับความสำคัญ และการรักษาคุณภาพของปัจจัยต่าง ๆ ในขณะนั้น ๆ สามารถนำไปสู่การตัดสินใจที่ผิดพลาด หรือเป็นการตัดสินใจที่จะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ไม่สัมฤทธิ์ได้ ดังนั้น คุณลักษณะและการพัฒนา ภาวะผู้นำ ที่ส่งเสริมการใช้ความรอบรอบประกอบวางแผนอย่างระมัดระวังในเรื่องการจัดการความรู้ การปฏิบัติและการตัดสินใจ โดยตระหนักในคุณธรรม ซื่อสัตย์ หากผู้นำบกพร่องในทักษะหรือคุณลักษณะของการจัดสรรและรักษาสมดุลของภาวะผู้นำเหล่านี้สามารถทำให้เกิดผลกระทบและความล้มเหลวตามมา ตั้งแต่ในระดับชุมชน สังคม หน่วยงาน องค์กร ภาครัฐ ภาคเอกชน จนนำไปสู่ปัญหาระดับประเทศได้

ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่า จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง หากได้มีการนำเอาองค์ความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับแนวโน้มของสังคมโลกที่กำลังอยู่ในยุคของการเปลี่ยนถ่ายเพื่อก้าวเข้าสู่ยุค โลกาภิวัตน์ เข้ามาผนวกกับแนวคิดและทฤษฎีด้านภาวะผู้นำดังกล่าว เพื่อทำการสังเคราะห์ให้ได้การบริหารงาน และภาวะผู้นำแนวใหม่ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ ดังนั้นผู้เขียนจึงทำการศึกษา ภาวะผู้นำเชิงบูรณาการในแบบต่าง ๆ และเรียบเรียงบทความนี้ขึ้นโดยได้มาจากการสังเคราะห์

หนังสือ ตำรา เอกสารวิชาการ นวัตกรรมจากบทความวารสารต่าง ๆ ทั้งมีการเผยแพร่ในรูปแบบของหนังสือ สิ่งพิมพ์และในรูปแบบของสื่อทางอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของภาวะผู้นำในรูปแบบต่าง ๆ ล้วนแต่เป็นข้อเขียนที่ได้ผ่านการสังเคราะห์ความคิดเชิงทฤษฎีในภาพรวมเกี่ยวกับภาวะผู้นำในรูปแบบต่าง ๆ อันล้วนเป็นข้อเขียนที่ได้ผ่านการสังเคราะห์ความคิดเชิงคุณลักษณะ เชิงพฤติกรรม และเชิงสถานการณ์ของผู้นำ มาก่อนเป็นอย่างดี เพื่อนำมาปรับใช้กับการพัฒนาภาวะผู้นำ เพื่อให้เกิดเป็นผู้นำต้นแบบที่สมบูรณ์ทั้งในเรื่องของการดำเนินชีวิตส่วนตัวและด้านหน้าที่การงานเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และตกผลึกมาเป็นแนวคิดของ รูปแบบภาวะผู้นำแบบดุลยภาพ (Equilibrium Leadership) ดังรายละเอียดที่จะได้กล่าวในบทความต่อไป

การสังเคราะห์ภาวะผู้นำแนวใหม่จากทฤษฎีภาวะผู้นำพื้นฐาน และจากนวัตภาวะผู้นำร่วมสมัยปัจจุบัน “No one can teach anybody in leadership but we can help them to learn” คือ ข้อคิดที่บอกว่า “ตำราใด ๆ ก็ไม่สามารถที่จะ “สอน” ใครได้ในเรื่องภาวะผู้นำ แต่ภาวะผู้นำเป็นสิ่งที่พวกเราสามารถช่วยให้เขาเหล่านั้นเรียนรู้ได้” ยังคงเป็นจริงเสมอ แม้ว่าในปัจจุบันเราจะพบเห็นหลักสูตรที่ว่าด้วยวิชา “ภาวะผู้นำ” มีอยู่มากมายก็ตาม เหตุใดจึงมีคำกล่าวเช่นนี้

คุณโชค บุลกุล กรรมการผู้จัดการกลุ่มบริษัทฟาร์มโชคชัย ได้กล่าวไว้ใน “คำนิยม” ของหนังสือ “Smart leadership: กลยุทธ์การนำระดับสูง” เอาไว้ว่าเพียง “ศาสตร์” ในการบริหารจัดการสิ่งมีชีวิตที่เรียกว่ามนุษย์นั้น คงมีอาจนำพาองค์กรให้ก้าวไปสู่ความยั่งยืนได้ หากแต่การมี “ศิลปะในการครองใจคน” ต่างหาก ที่จะสามารถสร้างแต้มต่อให้กับองค์กรหรือธุรกิจ เพราะการ “ได้ใจคน” คือจุดเริ่มต้นของความสำเร็จในทุกมิติ จึงมั่นใจว่า ผู้นำมีอาชีพทั้งหลายน่าจะใช้ “ศิลปะ” เป็นเครื่องมือในการบริหารคนมากกว่าที่จะใช้ “ศาสตร์” เพียงเท่านั้น (โชค บุลกุล, 2555) อนึ่ง ผู้นำ (Leader) ส่วนมากในปัจจุบัน จะเป็นผู้ที่ดึงมาทั้งในด้านความประพฤติ การปฏิบัติตัวนั้น มีให้พบเห็นได้น้อยมาก ส่วนมากมักพบผู้นำที่มาจากการแต่งตั้งขึ้น โดยอาศัยเครือข่ายเพื่อนฝูง คนสนิท หรือเป็นเรื่องบุญคุณที่ทดแทนกัน ซึ่งส่งผลทำให้เกิดความไร้ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ ทั้ง ๆ ที่ ผู้นำ (Leader) ถือได้ว่าเป็นต้นทุนที่สำคัญที่สุดในการบริหารจัดการองค์กรดังนั้นในกลุ่มผู้นำจึงต้องมีทั้ง “ศาสตร์” และ “ศิลปะ” ที่มีอิทธิพลต่อคนอื่นจึงสามารถนำพาผู้คนเหล่านั้นและได้รับความไว้วางใจและเชื่อใจอย่างเต็มที่ อีกทั้งต้องได้รับความเคารพนับถือ ร่วมมือร่วมใจจากผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างจริงจัง ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ “ผู้นำ” จะต้อง มี “ภาวะผู้นำ” (Leadership) ที่เหมาะสมที่สามารถจูงใจหรือมีอิทธิพลต่อผู้อื่นที่เกี่ยวข้องในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อให้เกิดการปฏิบัติการ และอำนวยความสะดวก โดยใช้กระบวนการสื่อสารความหมายหรือการติดต่อกันและเพื่อร่วมมือกันดำเนินงานให้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ สิ่งสำคัญต้องรู้จักเดินทางสายกลาง อย่างพอประมาณ มีเหตุผล มีความรู้ มีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นลักษณะนิสัย ดังที่ สุภาษิต พันเลิศพานิชย์

กล่าวไว้ใน บทความทางวิชาการ เรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ว่า ในปัจจุบันผู้นำส่วนมาก (Leader) ไม่มี 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ซึ่ง 3 ห่วง ประกอบด้วย ความพอ ประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันตัวเอง ส่วน 2 เงื่อนไข คือ ความรู้ คู่ คุณธรรม ซึ่งสิ่งเหล่านี้ต้องทำควบคู่กันไปเสมอ จะขาดสิ่งหนึ่งใดไม่ได้ (สุภชชา พันเลิศพาณิชย์, 2558) จากทัศนะข้างต้น จึงทำให้เกิดการบูรณาการศิลปะการครองใจคน หรือศิลปะการจูงใจ เข้ามาสู่ศาสตร์ของภาวะผู้นำ ตลอดทั้งศิลปะการบริหารจัดการ การจัดลำดับความสำคัญ และการจัดส่วนของคุณลักษณะ ทักษะด้านต่าง ๆ อย่างสมดุล ดังที่ทำให้เกิดภาวะผู้นำแบบใหม่ ๆ ขึ้น ภายใต้กระบวนการทัศน์ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงบูรณาการในเวลาต่อมา ทั้งนี้ก็เพื่อให้ได้รูปแบบของภาวะผู้นำ ที่เหมาะสมกับกาลสมัยและบริบทขององค์กรหรือสังคมในขณะนั้น

ดังนั้น การสังเคราะห์ให้ได้ภาวะผู้นำใหม่ที่ใช้ชื่อเรียกว่า “ภาวะผู้นำแบบดุลยภาพ” ตามบทความวิชาการนี้ จึงถือเป็นส่วนหนึ่งของความพยายามที่ผู้เขียนได้ทำการสังเคราะห์จาก ทฤษฎีภาวะผู้นำพื้นฐาน 5 รูปแบบ และนำมาทำการสังเคราะห์จุดเด่นทางความคิดและคุณลักษณะต่าง ๆ ที่มีคุณลักษณะอันสอดคล้องกับยุคโลกาภิวัตน์ ที่ปรากฏอย่างโดดเด่นดังนี้

ภาวะผู้นำแบบผนึกกำลัง (Synergistic Leadership)

ภาวะผู้นำแบบผนึกกำลังเป็นทฤษฎีสำหรับศตวรรษที่ 21 ที่ให้กรอบแนวคิดในการตรวจสอบและสะท้อนเสียงของสตรีในภาวะผู้นำทางการศึกษาในองค์ประกอบสำคัญ 4 องค์ประกอบที่จะต้องสอดคล้องเป็นไปในแนวทางเดียวกัน คือ

1. โครงสร้างขององค์กร ที่ส่งเสริมต่อการบำรุงรักษาและการดูแลเอาใจใส่ การให้รางวัล การพัฒนาวิชาชีพ และการให้คุณค่ากับความเป็นสมาชิกขององค์กร
2. พฤติกรรมภาวะผู้นำ มีลักษณะเป็นพฤติกรรมโดยรวม (inclusive) มุ่งการบำรุงรักษา (nurturing) และมุ่งงาน (task-oriented)
3. พลังขับเคลื่อนนอกที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ การกระทำ และความคาดหวังของผู้ต้องใช้แนวคิดแบบองค์รวมเพื่อบูรณาการพลังขับเคลื่อนต่าง ๆ เข้าด้วยกัน
4. ความเชื่อ ทัศนคติและที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้นำ มีองค์ประกอบสำคัญ คือ การให้คุณค่า (valuing) จริยธรรม (ethics) การยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม (integrity) ความเคารพ (respect) ความต้องการก้าวหน้าในอาชีพ (professional growth) การสร้างความไว้วางใจ (building trust) และการสนับสนุนคนงาน (support among employees)

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม (Ethical Leadership)

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมมีสององค์ประกอบที่สำคัญ คือ (หนึ่ง) มีการปฏิบัติและการตัดสินใจ

ใจอย่างมีจริยธรรม และ (สอง) มีการนำอย่างมีจริยธรรม ทั้งในส่วนที่มองเห็นได้ และมองเห็นไม่ได้ เช่น มีค่านิยมหรือหลักการที่ยึดถือจริยธรรมเป็นหลัก ซึ่งลักษณะทั้งสองนี้ ต้องมีอยู่อย่างเป็นปกติวิสัยตลอดเวลาเพื่อเป็นต้นแบบ และเพื่อสร้างความไว้วางใจ ความน่าเชื่อถือและความเคารพต่อผู้นำเองและองค์กร ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีเพื่อทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ เพื่อสร้างบรรยากาศองค์กรที่ดี เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงคุณธรรม และเพื่อความเคารพในตนเอง (วิโรจน์ สารรัตน์, 2557)

ภาวะผู้นำดิจิทัล (Digital Leadership)

เนื่องจากสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ เป็นสังคมแห่งความรู้ สังคมสารสนเทศ และสังคมเครือข่าย จึงทำให้ผู้นำยุคนี้และยุคหน้า จำเป็นต้องมีคุณลักษณะพิเศษบางประการ คือ ทักษะคิดใหม่ ทักษะใหม่ และความรู้ใหม่ในข้อจำกัดและโอกาสของ ICT และการใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพโดยเฉพาะใน 3Cs คือ การใช้คอมพิวเตอร์ การสื่อสาร และเนื้อหา รวมทั้งมีมิติเดียว อันเป็นคุณลักษณะที่ควรต้องมีเพิ่มเติมจากคุณสมบัติที่ดีที่มีอยู่แบบดั้งเดิม เช่น ความเห็นอกเห็นใจ ความศรัทธา ความผูกพัน และอื่น ๆ นอกจากนั้นแล้ว ลักษณะส่วนบุคคลสำหรับบุคคลสำหรับผู้นำดิจิทัล ยังประกอบด้วย ความยืดหยุ่น ความสามารถในการปรับตัว ความอยากรู้อยากเห็นทางปัญญา และความกระหายใคร่รู้ต่อความรู้ใหม่ ซึ่งต้องเข้าใจว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลนั้น ไม่ใช่สิ่งที่คงที่ แต่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา (วิโรจน์ สารรัตน์, 2557)

ภาวะผู้นำยอดเยี่ยม (Transcendental Leadership)

(วิโรจน์ สารรัตน์, 2557) ทักษะหนึ่งที่กล่าวถึง ภาวะผู้นำยอดเยี่ยม (Transcendental Leadership) ภาวะผู้นำยอดเยี่ยมสำหรับยุคโลกาภิวัตน์ โดย Dariush (2010) ได้กล่าวว่า หากพิจารณาถึงความเปลี่ยนแปลงในทฤษฎีภาวะผู้นำจากอดีต คือ ทฤษฎีมหาบุรุษ (Great Man Theory) สู่ภาวะผู้นำเชิงคุณลักษณะเชิงพฤติกรรม เชิงมีส่วนร่วม ตามสถานการณ์ แบบเฝ้าบริการ แบบแลกเปลี่ยน และแบบการเปลี่ยนแปลง ถือเป็นพัฒนาการทางทฤษฎีที่ดีขึ้น เขาเห็นว่า ภาวะผู้นำยอดเยี่ยม อันเป็นภาวะผู้นำพึงประสงค์และเป็นความหวังของผู้คนระดับโลกมากขึ้นนั้น หมายถึงถึงภาวะผู้นำที่มีความสามารถ ดังนี้

1. อยู่เหนืออัตตาและความปรารถนาของตนเอง
2. ช่วยให้ผู้ตามทำในสิ่งดังกล่าวและมุ่งตอบสนองจุดหมายที่ดีขึ้น
3. ช่วยให้ผู้คนผูกพันกันอย่างเป็นมนุษย์
4. มีเส้นทางร่วมชะตากรรมร่วม

Dariush ยังชี้ให้เห็นว่า ผู้นำที่ยิ่งใหญ่ในอดีต ต่างมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ต่างแสดงความกล้าหาญทางศีลธรรมเพื่อยืนหยัดในความจริงและความยุติธรรม ยอมทุกข์ทรมานหรือยอมตาย เพื่อ

ความเชื่อและค่านิยมของตนเอง ในปัจจุบัน เราอยู่ในยุคของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการมี
ทัศนาระดับโลก จึงเป็นช่วงเวลาของภาวะผู้นำยอดเยี่ยมที่มีการเปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ ดังนี้

1. เปลี่ยนจากการยึดมั่นในตนเอง เป็น มีจิตสำนึกในตนเอง
2. เปลี่ยนจากการพูด เป็น การกระทำ
3. เปลี่ยนจากความเป็นอิสระจากกัน เป็น การพึ่งพาอาศัยกัน
4. เปลี่ยนจากรายบุคคล เป็น หมู่คณะ
5. เปลี่ยนจากประเทศที่แยกกัน เป็น ชุมชนโลกที่บูรณาการกัน

สามารถกล่าวได้ว่าภาวะผู้นำยอดเยี่ยมให้กรอบความคิดเชิงปฏิวัติในการมองความสัมพันธ์
ระหว่างมนุษย์ในองค์กรใหม่เป็นความสัมพันธ์ของผู้คนที่มีความแตกต่างกันมากขึ้น (More diverse
people) ในกระบวนการกำกับดูแลร่วมกันที่แท้จริง และเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการทัศน์
จากเก่าสู่ใหม่ ทำให้ในปัจจุบันค่อย ๆ คืบไปสู่ภาวะผู้นำยอดเยี่ยมที่มีลักษณะสำคัญกันมากขึ้น ดังนี้

1. รับฟังการสะท้อนผล (reflective)
2. ยึดค่านิยมเป็นศูนย์กลาง (value centered)
3. มีทัศนาระดับโลก (global in perspective)
4. อำนาจความสะอาดต่อสุนทรียสนทนา (dialogue)

ภาวะผู้นำแบบสุนทรียสนทนา (Dialogic Leadership)

Isaacs (1999) เป็นผู้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบสุนทรียสนทนา กล่าวถึง ข้อ
ปฏิบัติ 4 ประการ สำหรับการเป็นผู้นำแบบสุนทรียสนทนา ไว้ว่า 1) ฟังคนอื่น (Listening) 2) เคารพ
ความคิดเห็นของคนอื่น (Respecting) 3) เปิดใจกว้าง (Suspending) ทั้งไม่ระงับหรือ ไม่สนับสนุน
ความคิดด้วยความเชื่อมั่นฝ่ายเดียว 4) แสดงความคิดเห็น (Voicing) ภายหลัง David Bohm ได้นำ
ปรากฏการณ์ปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวมาขยายระดับการอธิบายด้วยแนวคิด และทฤษฎีทางควอนตัมฟิสิกส์
เพื่อนำไปใช้ในสังคมตะวันตกปรากฏว่าได้รับการยอมรับกันอย่างกว้างขวาง ถูกนำไปใช้ในการเรียน
การสอนเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนให้เป็นที่ปรากฏ สามารถสร้างญาณวิทยา (intuition) ใหม่ ๆ ขึ้น
มากมาย องค์กรที่นำไปใช้ พบว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นอย่างชัดเจน คนในองค์กร มีความรักกัน
และเข้าใจกันมากขึ้น ในขณะเดียวกัน คนในองค์กรก็มีการค้นพบศักยภาพของตนเองและนำไปใช้
ประโยชน์ภายในองค์กรได้มากกว่าแต่ก่อน (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2557)

David Bohm หันมาสนใจกับวิธีคิดตะวันออกอย่างจริงจัง จนช่วง 10 ปี สุดท้ายของชีวิต
สามารถนำเอาศาสตร์ทางด้านควอนตัมฟิสิกส์มาเข้ากับมนุษยศาสตร์ได้อย่างแนบแน่นจนแทบ
เป็นเรื่องเดียวกัน David Bohm เริ่มมองเห็นว่า การที่มนุษย์ถูกแบ่งแยกออกจากกัน โดยมิติต่าง ๆ
เช่น ศาสนา วัฒนธรรม ฐานะทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และมิติทางเพศนั้น ล้วนเป็นผลมาจาก

การทำงานของ ความคิด (Thought) ทั้งสิ้นความคิด ทำหน้าที่เป็นผู้สังเกต และเป็นผู้กำหนดความหมายและการดำรงอยู่ของสิ่งที่ถูกสังเกตความคิด จึงเป็นตัวการแบ่งแยกผู้สังเกตจากสิ่งที่ถูกสังเกต และเป็นการเริ่มต้นของการแบ่งแยกระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติออกจากกัน ในขณะเดียวกันความคิด ก็เป็นตัวสร้างความรู้และตรรกะชุดต่าง ๆ เพื่อนำสิ่งที่ถูกสังเกต เชื่อมโยงเข้าหากันใหม่ เพื่อปรับใช้ความต้องการอันไม่สิ้นสุดของผู้สังเกต โลกทั้งใบจึงเต็มไปด้วย ความแตกต่างอันสับสนวุ่นวาย และความขัดแย้งที่ไม่มีทางออก เนื่องจากการปิดกั้นของชุดตรรกะความรู้และมายาคติแห่งการแบ่งแยกแตกต่างที่ผู้สังเกตสร้างขึ้น ทำให้ไม่สามารถกลับมาพูดคุยแบบมนุษย์สัมพันธ์มนุษย์เพื่อถ่ายทอดสภาพการดำรงอยู่สู่ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ ดังนั้น เขาจึงประกาศความเชื่อว่า เพื่อแก้ปัญหาที่มนุษย์เผชิญอยู่นี้ จำเป็นอย่างยิ่งที่มนุษย์จะต้องสลัดความคิด ความรู้ดั้งเดิมทิ้งไป และร่วมกันแสวงหาความคิดใหม่จากธรรมชาติ ซึ่งกระบวนการดังกล่าว David Bohm เรียกว่า การสนทนา (Dialogue) โดยมีเงื่อนไขสำคัญของการสนทนา เป็นกฎกติกาอยู่ 3 ประการคือ

1. การฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep Listening) หมายถึง การฟังโดยไม่นำฐานคติ (presupposition) เดิมมาเป็นกรอบการอ้างอิงในการตัดสินเสียงที่ได้ยินได้ฟังจากผู้อื่น ซึ่งเป็นสิ่งที่ยากที่สุด จึงมีข้อเสนอแนะในการปฏิบัติไว้ 3 ประการคือ ให้ฟังเสียงของตนเอง (Self-reflection) นั่นคือ ฟังเสียงหรือความคิดหรือคำพูดที่มีอยู่ในใจ (inner call) ที่ยังไม่ได้พูดออกมา ก่อนที่จะทำการพูดหรือโต้ตอบอะไรออกไป การฟังเสียงตนเองให้ดี ๆ จะเป็นโอกาสที่เราจะได้รู้และเข้าใจต้นตอความคิด ได้ดียิ่งขึ้น ประการที่สองคือ ชื่นชมกับเสียงของความเงียบ (Appreciation of silence) ในระหว่างความเงียบของวงสนทนา อาจมีเสียงธรรมชาติที่ควบคุมไม่ได้ แต่ถ้าเรากำหนดความรู้สึกให้ชื่นชมกับเสียงที่เราได้ยิน เราจะสามารถเรียนรู้อะไรมากขึ้น เพราะไม่มีการปิดกั้นหรือตัดสินเสียงที่ได้ยินล่วงหน้า และประการสุดท้ายคือ เคารพเสียงของผู้อื่น (respecting the participants' voice) ซึ่งจะเป็นสิ่งที่ทำให้ ผู้ที่พูดเกิดความเชื่อมั่นและเกิดความไว้วางใจมากขึ้น

2. ความไว้วางใจ มีความรู้สึกเป็นอิสระ และผ่อนคลาย (Trust, free and relaxing) อันเป็นผลมาจากวัตถุประสงค์เบื้องต้นของวงสนทนาแบบ Dialogue นั่นคือการมาฟังและเรียนรู้จากคนอื่น

3. เคารพในความเท่าเทียมกันของความเป็นมนุษย์ (equality) วงสนทนาคือชุมชนของผู้มี “ศีลเสมอกัน” หรือมีความเสมอภาคกันภายใต้กฎกติกาที่ตกลงกันไว้ไม่มีการแยกเขาแยกเรา จะต้องปล่อยวางสิ่งเหล่านั้นลงทั้งหมดโดยไม่มีเงื่อนไขเพื่อให้ความคิด ความรู้สึกที่มาจากความเป็นปัจเจกบุคคล สามารถไหลถึงกันได้โดยอัตโนมัติ

อย่างไรก็ตาม David Bohm ไม่คิดว่า Dialogue คือ คำตอบสุดท้ายของการแก้ปัญหาได้ ทุกเรื่องแต่เขาคิดว่า มันเป็นจุดเริ่มต้นของ สัมมาทิฐิ การสนทนาในลักษณะนี้ จึงควรกระทำอย่าง

ต่อเนื่องและสม่ำเสมอ คนในวงสนทนาก็เป็นกระจกเงาให้กันและกัน อย่างปราศจากอคติ เพื่อเปิดโอกาสให้แต่ละคนเรียนรู้ตัวเองและแก้ไขปรับปรุงตนเองให้สามารถทำงานร่วมกันและอยู่ร่วมกันกับคนอื่นได้อย่างมีความสุขสามารถแก้ไขปัญหาที่ยาก ๆ ที่ไม่สามารถจัดการด้วยวิธีการธรรมดาได้

น่านาทศนะภาวะผู้นำร่วมสมัย

คุณก่อกศักดิ์ ชัยรัศมี ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร บจก. ซีฟู้ดอลล์ ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้นำ ไว้ว่าคุณสมบัติ 5 ประการที่ควรมีในผู้บริหาร ซึ่งสะท้อนไปยังตัวตน และความสำเร็จของผู้บริหารบริษัทใหญ่ระดับหนึ่ง คือ 1) การปลูกฝังค่านิยมที่ถูกต้องในตัวผู้นำเป็นกระบวนการที่สำคัญที่สุดที่จะนำไปสู่ความสำเร็จค่านิยมด้านบวก ในการพัฒนาสังคมให้ก้าวหน้าต่อไปได้ ความซื่อสัตย์ ความมีคุณธรรมและจริยธรรม การรู้จักแยกแยะถูกผิด การแบ่งงานกันรับผิดชอบและผนึกกรรมกับความรักที่มีต่อสังคมเป็นพลังขับเคลื่อนให้สังคมพัฒนาในทางที่ดีขึ้น 2) ผู้นำต้องคิดแก้ปัญหาด้วยตัวเองเป็นพร้อม ๆ กับการบ่มนิสัยใฝ่หาความรู้ ซึ่งเปรียบเสมือนสองด้านของเหรียญเดียวกัน “คิดไม่เป็น” แม้มีองค์ความรู้อื่น ๆ ประกอบการตัดสินใจก็ไร้ผล ในขณะเดียวกันหากนิสัยใฝ่รู้แม้จะขบคิดปัญหาเท่าใด ก็ไม่สามารถมีความคิดที่หลุดพ้นจากกรอบเดิม ๆ ซ้ำร้ายยังทำให้มีมุมมองที่คับแคบอีกด้วย 3) ต้องมีความสามารถในการสื่อสารที่ดี ใช้ทักษะการพูดและการเขียน เพื่อสร้างความเข้าใจในเรื่องเดียวกัน ในขณะเดียวกันไม่ควรละเลย “การฟัง” เพราะหากความสามารถในการฟังไม่พอดี การสื่อสารก็อาจมีปัญหาได้เช่นกัน 4) มีความคิดระดับสากล และ 5) ต้องมีความรู้รอบด้านนอกเหนือวิชาชีพ เพื่อที่จะสามารถมองโลกและสังคมได้ครบทุกแง่มุม เพิ่มเติมจากที่กล่าวมาแล้ว คุณก่อกศักดิ์ยังได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับ “ภาวะผู้นำตามวิถีตะวันออก” 7 ประการซึ่งสามารถร้อยเรียงให้จดจำง่าย ๆ ไว้ว่า “สำนึกต่อหน้าที่ – มีสัจจะ – กตัญญู – อ่อนน้อม – ยอมให้อภัย – ไม่ช่วงชิงเป็นทีหนึ่ง – คำนึงถึงความกลมกลืน”

ภาวะผู้นำแบบดุลยภาพ

เมื่อพิจารณาจากคุณลักษณะที่โดดเด่น และเหมาะสมของภาวะผู้นำทั้ง 5 แบบข้างต้น ผวนกเข้ากับคุณลักษณะพึงประสงค์อื่น ตามที่ได้มีการศึกษา และแสดงไว้ในน่านาทศนะ สามารถสังเคราะห์ออกมาเป็นคุณลักษณะของ “ภาวะผู้นำแบบดุลยภาพ” ได้โดยสรุปดังนี้

1. ความรู้ (Knowledge & Knowhow) คือ ผู้นำต้องมีความรู้ พร้อม ๆ กับการบ่มนิสัยใฝ่หาความรู้รอบด้านนอกเหนือวิชาชีพ เพื่อที่จะสามารถมองโลกและสังคมได้ครบทุกแง่มุม
2. สติและปัญญา คือ ผู้นำต้องมีสติ มีความตื่นรู้ รู้เท่าทันกับสิ่งที่เกิดขึ้นรอบตัว และรู้ตน มีปัญญา และไหวพริบ มีความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ในทางที่ถูกที่ควรและเกิดประโยชน์
3. ความคิด (Critical Thinking) คือ ผู้นำต้องมีความคิดระดับสากล มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความสามารถในการคาดการณ์ การจำลองความคิด (Anticipation, imagination, and simulation) มีความคิดริเริ่ม มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหาด้วยตนเองเป็น ความคิดริเริ่มจะมีขึ้น

ได้ ผู้นำจะต้องมีความกระตือรือร้น มีใจจดจ่อกับงาน มีความเอาใจใส่ต่อหน้าที่ และมีพลังใจที่ต้องการความสำเร็จ

4. น้ำใจ (Empathy) คือ ผู้นำต้องเป็นผู้มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อ มีใจเป็นกลาง และเปิดกว้าง ปราศจากอคติ หรือเรียกว่ามี “สัมมาทิฐิ” มีความรู้พอประมาณ และวางใจ วางตนเป็นกลาง โดยนำมาปฏิบัติจริงกับชีวิตของตนเองเดินทางสายกลางและยึดหลักการ “อยู่อย่างพอเพียงและพอดี”

5. ทักษะการสื่อสาร (Communications) คือ ผู้นำต้องมีความสามารถในการสื่อสารที่ดี ใช้ทักษะ การพูดและเขียนเพื่อสร้างความเข้าใจในเรื่องเดียวกัน ไม่ควรละเลย “การฟัง” และควรมี “ทักษะการฟัง” ที่ดีเยี่ยม

6. คุณธรรม (Ethics) คือ ผู้นำต้องมีค่านิยมที่ดีและถูกต้องสำหรับสังคมส่วนรวม มีคุณธรรม และจริยธรรม มีความซื่อสัตย์ มีการรู้จักแยกแยะถูกผิด มีหิริโอตตัปปะ โดยมีหลักธรรมเป็นองค์ประกอบเป็นพื้นฐานและกรอบแนวทางเพื่อส่งเสริมเกื้อหนุนและประคับประคอง และการใช้หลักธรรมในการบริหารจัดการ มีความยุติธรรมและความซื่อสัตย์สุจริต ผู้นำที่ดีจะต้องอาศัยหลักการ และเหตุผล และความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่นเป็นเครื่องมือในการวินิจฉัยสั่งการ ปฏิบัติงานด้วยจิตที่ปราศจากอคติปราศจากความลำเอียง

7. ผู้นำต้องมีทักษะของการจัดลำดับความสำคัญ และการรักษาดุลยภาพ (Balance & Equilibrium) คือ ทั้งเรื่องส่วนตัว ครอบครัว สังคมส่วนรวมได้เป็นอย่างดี

8. เทียงธรรมและมนุษยธรรม คือ ผู้นำต้องอยู่เหนืออคติและความปรารถนาของตนเอง มีความสามารถในการช่วยให้ผู้คนผูกพันกันอย่างมนุษย์ และมีเส้นทางร่วมชะตากรรมร่วมกันได้อย่างสันติสุข

9. มนุษย์สัมพันธ์และสร้างคน (Creation) คือ ผู้นำต้องมีความสามารถในการสร้างคน มีความสามารถในการจูงใจ และให้กำลังใจแก่ผู้อื่น (ซึ่งเป็นผู้ตาม) ให้ความช่วยเหลือให้ผู้ตามทำในสิ่งที่เป้าหมายร่วมและมุ่งตอบสนองจุดมุ่งหมายที่ดีขึ้น

10. กล้าหาญเด็ดเดี่ยว (Courage) คือ ผู้นำที่ดีต้องมีความกล้าหาญและความเด็ดขาด กล้าตัดสินใจ หลังจากที่ได้คิดอย่างรอบคอบแล้ว ต้องมีความกล้าหาญเด็ดขาด และต้องมีลักษณะ “กล้าได้ กล้าเสีย” ไม่เกรงกลัวต่ออันตราย ความยากลำบาก หรือความเจ็บปวดใด ๆ ทั้งกาย วาจา และใจ ต้องมีความกล้าหาญสามารถทำงานให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

11. พันธะสัญญา (Commitment) และความรับผิดชอบ (Accountability & Responsibility) คือ ผู้นำต้องมีสำนึกตระหนักของความรับผิดชอบ ในสิ่งที่ตนตัดสินใจลงมือ หรือกระทำไปทั้งต่อส่วนตัวและส่วนรวม

บทสรุป

จากการศึกษาข้างต้น สรุปได้ว่า “ภาวะผู้นำคือ” คือ ปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งของการบริหารจัดการและพัฒนาองค์กรของโลกยุคโลกาภิวัตน์ และแวดวงวิชาการด้านการบริหารจัดการได้มีการศึกษาวิจัยเพื่อยกระดับพัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำและการพัฒนาภาวะผู้นำมาอย่างเป็นพลวัตต่อเนื่อง และคุณสมบัติของการเป็น “ผู้นำ” ที่สำคัญนั่นคือ ต้องใฝ่รู้และปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมของยุคโลกาภิวัตน์ ที่ต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มีทั้งที่เป็นการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มีทั้งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง (Continuous Change) และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างกะทันหัน (Discontinuous Change) จึงเป็นความจำเป็นที่องค์กรจะต้องปรับเปลี่ยนให้พร้อมที่จะยืดหยุ่นและกลายเป็นองค์กรที่เข้มแข็งพร้อมที่จะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตั้งนั้น ผู้บริหารในยุคโลกาภิวัตน์ จึงควรมี 1) มีคุณภาพในองค์ความรู้ มีความรอบรู้ มีความใจกว้าง มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีความสามารถเป็นเลิศในการจัดสมดุล ของปัจจัยต่าง ๆ ทั้งที่เป็นปัจจัยเสริมและข้อจำกัด ซึ่งเป็นคุณภาพของความสามารถและคุณลักษณะส่วนบุคคล ในการบริหารจัดการช่วงเวลาสำหรับการตัดสินใจอย่างรอบคอบ การจัดการสถานการณ์ให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน การพัฒนาบุคลากร จากศักยภาพที่แท้จริงความสามารถในการกระตุ้นและการสร้างแรงบันดาลใจ การให้ความสนใจต่อรายละเอียด และการจัดการความสามารถหลัก 2) ภาวะผู้นำที่มีศักยภาพเป็นเลิศ ที่มีความสามารถ เป็นผู้นำตนเองและผู้อื่น รวมทั้งการบ่มเพาะภาวะผู้นำที่มีศักยภาพเป็นเลิศในทุกองค์กร 3) ภาวะผู้นำเกิดจากการปฏิบัติงานภายใต้สภาพเสมือนจริงหากยึดหลักของ ภาวะผู้นำแบบดุลยภาพ เป็นแนวทางปฏิบัติ นั้น ผู้เขียนคาดว่าผลที่จะได้รับจากการประยุกต์ใช้คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี สำหรับโลกในยุคสมัยนี้และในอนาคต จะเห็นได้ว่าหากประชาชนในทุกกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ยึดถือปรัชญานี้เป็นแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตน มีสำนึกในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ สังคมสิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี สำหรับโลกจะสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข ผสมผสานอย่างสมดุลอย่างยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กวี วงศ์พัฒน์. (2535). **ภาวะผู้นำ**. กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
ก่อศักดิ์ชัย รัชมีศักดิ์. (2554). **วิถี “ผู้นำ” สู่อำนาจสำเร็จ**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บุ๊คส์ไมล์

- นภวรรณ คณานุรักษ์. (2552). “ภาวะผู้นำเพื่อองค์กรที่มีประสิทธิภาพ (Leadership for Efficiency Organization).” วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. 29(4).
- ปฐมพงษ์ ประทุมมา. (ม.ป.ป.). “ภาวะผู้นำ : บทความเกี่ยวกับภาวะผู้นำ.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://www.gotoknow.org/posts/394926> สืบค้นวันที่ 25 กรกฎาคม 2558.
- พระครูปลัดธรรมจริยวัฒน์. (2558). ภาวะผู้นำหลักธรรมและกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์.
- วิโจจน์ สารรัตน์. (2557). ภาวะผู้นำ : ทฤษฎีและนวัตศนะร่วมสมัยปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : ทิพย์วิสุทธิ.
- ศิริยุพา รุ่งเรืองสุข. (2555). Smart Leadership : กลยุทธ์การนำระดับสูง. ม.ป.ท.
- สมบัติ กุสุมาวลี. (2556). “การสำรวจแนวคิดภาวะผู้นำในองค์กรระดับโลก ศึกษาจาก Harvard Business Review 2010-2012.” การประชุมวิชาการระดับชาติในวันคล้ายวันสถาปนาสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ประจำปี 2556.
- สุภัชชา พันเลิศพานิชย์. (ม.ป.ป.). “บทความทางวิชาการ เรื่องการพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://www.gotoknow.org/posts/573158> สืบค้นวันที่ 25 กรกฎาคม 2558.

ปริทัศน์หนังสือ

ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : สุวรรณภูมิ-อุษาคเนย์ ภาคพิสดาร

Book review : Southeast Asian History Suvarnabhumi

สารภี วรรณตรง¹

Sarapee Wannatrang¹

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือเรียกว่า “อุษาคเนย์ หรือ เอเชียอาคเนย์” เป็นดินแดนที่รวมประเทศต่าง ๆ ได้แก่ สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ราชอาณาจักรกัมพูชา สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม มาเลเซีย สาธารณรัฐสิงคโปร์ สาธารณรัฐอินโดนีเซีย สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ราชอาณาจักรไทย รวมทั้งประเทศบรูไนดารุสซาลาม และ สาธารณรัฐประชาธิปไตยติมอร์-เลสเตในปัจจุบัน ตั้งอยู่ตรงซีกโลกตะวันออกและทางตะวันออกเฉียงใต้ของทวีปเอเชีย โดยทางด้านทิศเหนือติดประเทศจีน ทิศตะวันออกติดมหาสมุทรแปซิฟิก ทิศใต้ติดมหาสมุทรอินเดีย ทิศตะวันตกติดประเทศอินเดียและบังกลาเทศ ซึ่งเป็นดินแดนที่มีลักษณะภูมิศาสตร์ของตนเอง ในอดีตเป็นดินแดนกึ่งกลางโลกอารยธรรม 2 ประเทศมาบรรจบกัน คืออารยธรรมอินเดียกับจีน และในสมัยของลัทธิอาณานิคมตะวันตกกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ก็ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลและวัฒนธรรมนั้น เป็นดินแดนทางผ่านของประเทศยุโรปและอเมริกา ที่ต้องการพิชิตและแสวงหาผลประโยชน์ทางการค้าจากจีน อินเดียและญี่ปุ่น ทำให้หลายประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตกเป็นเมืองขึ้นของลัทธิจักรวรรดินิยมตะวันตกไม่ว่าทั้งทางตรงและทางอ้อม ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ความสำคัญทางภูมิศาสตร์ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เมื่อมีคู่กรณีสงครามกับญี่ปุ่นฝ่ายหนึ่ง และสัมพันธมิตรอีกฝ่ายหนึ่งกับอังกฤษและอเมริกา ทำสงครามช่วงชิงดินแดนแถบนี้ ส่วนในปัจจุบันเป็นดินแดนที่มีความสำคัญมากที่ประเทศมหาอำนาจต่างก็เผยแพร่และรักษาซึ่งอิทธิพลของตนไว้ ดังนั้นดินแดนแถบนี้มีความเป็นมาอย่างไรในอดีตต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ท่านจะสามารถศึกษาค้นคว้าได้จากหนังสือประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : สุวรรณภูมิ-อุษาคเนย์ ภาคพิสดาร ซึ่งจะมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ผู้แต่งหนังสือ

หนังสือเล่มนี้แปลจาก A History of South-East Asia แต่งโดยศาสตราจารย์ ดี.จี.อี.ฮอลล์ (D.G.E.Hall) เป็นชาวอังกฤษและเคยเป็นนักศึกษาศาสาวิชาประวัติศาสตร์ที่ King's College ของ

¹ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

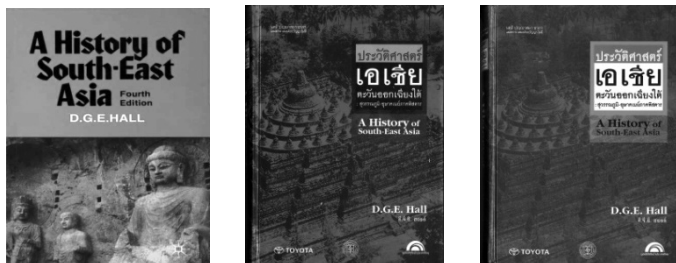
มหาวิทยาลัยลอนดอน มีความสนใจในการศึกษาทางด้านประวัติศาสตร์ใหม่ในระดับปริญญาตรี และประวัติศาสตร์เอเชียในระดับปริญญาโท เป็นอาจารย์สอนวิชาประวัติศาสตร์ตามมหาวิทยาลัยต่างๆ ในอังกฤษ และอาจารย์สอนที่มหาวิทยาลัยอย่างกว้าง ต่อมาได้รับเชิญสอนที่มหาวิทยาลัยคอร์เนล สหรัฐอเมริกา ศาสตราจารย์ฮอลล์เป็นผู้ที่ทุ่มเท อุทิศชีวิตด้านประวัติศาสตร์อย่างแท้จริง โดยมีการศึกษาค้นคว้าและเรียบเรียงเรื่องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศของนักประวัติศาสตร์ ทำให้ได้รับการยกย่องจากทั่วโลกว่า “A Chief Historian of South-East Asia”

หนังสือได้รับการตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อ ปี พ.ศ. 2498 (ค.ศ. 1955) และได้รับการตีพิมพ์ซ้ำอีก ทั้งนี้ดินแดนแถบนี้มีความสำคัญในด้านการเมืองระหว่างประเทศ หนังสือเล่มนี้จึงเป็นหนังสืออ้างอิงที่สำคัญ และมีผู้อ่านจำนวนมาก ซึ่งทำให้หนังสือมีการปรับปรุงแก้ไขในปี พ.ศ. 2507 (ค.ศ.1964) และแก้ไขปรับปรุงครั้งที่ 3 เมื่อปี พ.ศ. 2511 (ค.ศ. 1968) และพิมพ์ซ้ำในปี พ.ศ.2519 (ค.ศ. 1970) และพิมพ์ครั้งที่ 4 พ.ศ. 2524 (ค.ศ. 1981)

จากความสำคัญของหนังสือดังกล่าว โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทยจึงได้ขออนุญาตแปลหนังสือเล่มนี้เป็นฉบับภาษาไทยจากสำนักพิมพ์เจ้าของลิขสิทธิ์ (D.G.E.Hall) และได้รับความช่วยเหลือในการแปลจากอาจารย์มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ของไทย ดังมีรายนามต่อไปนี้

1..อาจารย์ท่านผู้หญิงวรณัญญา สนิทวงศ์	แปลบทที่ 1-5 และ บทที่ 10-12
2. อาจารย์ชูลิน จามรมาน	แปลบทที่ 6-9
3. อาจารย์เพ็ชรี สุมิตร	แปลบทที่ 13-19
4. อาจารย์ ม.ล. รสสุคนธ์ อิศรเสนา	แปลบทที่ 20-26
5. อาจารย์วิลาสวงศ์ พงศะบุตร	แปลบทที่ 27-32
6. อาจารย์เพ็ญศรี ตึก	แปลบทที่ 33-39
7. อาจารย์แถมสุข นุ่มนนท์	แปลบทที่ 40-44
8..อาจารย์ศรีสุข ทวีชาประสิทธิ์	แปลบทที่ 45-50

ผู้รับผิดชอบในการจัดพิมพ์ฉบับภาษาไทย คือ ดร.ชาญวิทย์ เกษตรศิริ บรรณาธิการ ส่วนอาจารย์เพ็ชรี สุมิตร อาจารย์อานันท์ กาญจนพันธุ์ อาจารย์กาญจณี ละออสรี และอาจารย์ยุพา ชุมจันทร์ ผู้ช่วยบรรณาธิการ และอาจารย์สมถวิล ลือชาพัฒน์พร เป็นบรรณาธิการต้นฉบับ โดยได้จัดพิมพ์ 3 ครั้ง คือ พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2522 ครั้งที่ 2 พ.ศ.2526 โดยความร่วมมือของ บริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชจำกัด และพิมพ์ครั้งที่ 3 เดือนกันยายน พ.ศ.2549 (จำนวน 2,500 เล่ม ชุดละ 1,500 บาท) ISBN 979-94709-5-8 จัดพิมพ์โดย มูลนิธิ ไทโยต้าประเทศไทยและ มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ และเจ้าของลิขสิทธิ์ภาษาไทยโดยมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

ภาพที่ 1 ลักษณะรูปเล่มของหนังสือประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ลักษณะรูปเล่มของหนังสือ

หนังสือเล่มนี้ มีจำนวน 2 เล่มจบ รูปเล่มเป็นปกแข็ง ขนาด 19x26 เซนติเมตร เล่ม 1 มีความหนา 451 หน้า เล่ม 2 มีความหนา 945 หน้า ปกหนังสือใช้กระดาษอบมัน ปกหน้ามีรูปภาพปราสาทบุโรพุทโธ ส่วนปกหลังเป็นรูปภาพเกี่ยวกับบุคคล โบราณสถาน โบราณวัตถุ และเหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาในเล่ม

เล่ม 1 มีใบรองปกหน้าที่กล่าวถึงหมู่เกาะและแผนที่ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อินเดีย และใบรองปกหลังเป็นจีนในยุคเริ่มต้น เล่ม 2 มีใบรองปกหน้าเป็นแผนที่แสดงบริเวณตะวันออกของอินเดียรวมทั้งเกาะต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้เคียง จัดพิมพ์ขึ้นโดยชาวฮอลันดา ชื่อวิลเลียม บลาว ที่เมืองอัมสเตอร์ดัม ประเทศฮอลันดา ในราวสมัยพระเจ้าปราสาททอง และใบรองปกหลังเป็นแผนที่ทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พิมพ์ในยุโรปราวคริสต์ศตวรรษที่ 16-17

ภายในเล่ม มีคำนำ สารบัญ เนื้อหาเรียงตามลำดับเหตุการณ์ มีรูปภาพประกอบเกี่ยวกับบุคคล โบราณสถาน โบราณวัตถุ เหตุการณ์สำคัญ และแผนที่ของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีการอ้างอิงแบบเชิงอรรถ ช่วยให้ผู้อ่านทราบแหล่งที่มาของ ข้อความสามารถอ่านเพิ่มเติมได้ และท้ายเล่ม 2 มีภาคผนวกเกี่ยวกับรายนามพระราชวงศ์พร้อมทั้งรายชื่อข้าหลวงและข้าหลวงใหญ่ของพม่าและยะไข่ กัมพูชา จามปา อินโดนีเซียและมลายู ราชวงศ์ไทย และเวียดนาม และรายนามพระราชวงศ์ ปีที่ขึ้นครองราชย์ของประเทศดังกล่าว มีบรรณานุกรมเลือกสรรเป็นรายชื่อหนังสือและสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ภาษาอังกฤษที่ใช้ประกอบการเรียบเรียงหนังสือเล่มนี้ โดยแยกเป็นสิ่งพิมพ์ของประเทศต่าง ๆ ซึ่งเป็นหลักฐานในการอ้างอิงที่น่าเชื่อถือได้ และมีดัชนีเรียงตามลำดับอักษร ก-ฮ ช่วยในการค้นหาเรื่องที่ต้องการได้โดยสะดวก

หนังสือเล่มนี้ มีการเรียบเรียงเนื้อหาตามลำดับเหตุการณ์ ใช้ภาษาได้สละสลวย เนื่องจากผู้รับผิดชอบในการจัดทำเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านสาขาวิชาประวัติศาสตร์และภาษาอังกฤษ จึงทำให้เนื้อหาในเล่มอ่านเข้าใจง่าย น่าอ่านมาก ถึงแม้ว่าจะเป็นเนื้อหาทางประวัติศาสตร์ก็ตาม

เนื้อหาของหนังสือ

หนังสือมีเนื้อหาในเล่มแบ่งออกเป็น 4 ภาค 50 บท ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ภาคหนึ่ง ว่าด้วยจุดเริ่มต้นถึงคริสต์ศตวรรษที่ 16 กล่าวถึง การตั้งถิ่นฐานของชนชาติต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สมัยเริ่มประวัติศาสตร์ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ด้านการเผยแผ่ อิทธิพลอินเดีย รัฐที่เก่าแก่ที่สุด พุนันและสินยี่ สมัยที่มีจารึกรุ่นแรก จักรวรรดิหุมู่เกาะตอนที่ 1 จักรวรรดิหุมู่เกาะตอนที่ 2 ชนชาติเขมรและสมัยพระนคร เริ่มตั้งแต่อาณาจักรกัมพูชาสมัยโบราณ จนถึงกัมพูชาตั้งแต่ ค.ศ.1494 และชัยชนะของไทยใน ค.ศ.1594 พม่าและยะไข่ เริ่มตั้งแต่ระยะเวลาก่อนสมัยอาณาจักรพุกาม จนถึงชาวไทยใหญ่ทำลายเมืองอังวะ ชนชาติไทยและอาณาจักรอยุธยา อาณาจักรจามปา อันหน่าและดงเกีย อาณาจักรมะละกา และการเผยแผ่ศาสนาอิสลาม เศรษฐกิจของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก่อนที่จะได้รับผลกระทบจากยุโรป และสมัยชาวยุโรปเริ่มเข้ามายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ภาคสอง ว่าด้วยเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ยุคเริ่มแรกยุโรปขยายอำนาจ กล่าวถึง ชาวโปรตุเกสและชาวสเปนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้แก่ชาวโปรตุเกส ชาวสเปนในหมู่เกาะฟิลิปปินส์ สเปนเข้าแทรกแซงกัมพูชา อาณาจักรพม่าและอาณาจักรไทยในคริสต์ศตวรรษที่ 16 ก่อน ค.ศ. 1570 - ค.ศ. 1599 อินโดนีเซียตั้งแต่สิ้นสมัยมขปาหิตจนถึงสมัยมะตะรัมเริ่มมีอำนาจ อาณาจักรมะตะรัมและการขยายกิจกรรมของบริษัท VOC ค.ศ. 1623 - ค.ศ. 1684 ความเจริญขั้นสูงสุดและความเสื่อม ของบริษัท VOC ค.ศ. 1684 - ค.ศ. 1799 อำนาจของแว่นแคว้นต่าง ๆ ในแหลมมลายู หลังสิ้นสมัยอาณาจักรมะละกา (ค.ศ. 1511) จนถึงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 ไทยกับมหาอำนาจชาวยุโรปในคริสต์ศตวรรษที่ 17 พม่าสมัยราชวงศ์ตองอูกลับรุ่งโรจน์ขึ้นใหม่ ค.ศ. 1600 - ค.ศ. 1752 ความเจริญและความเสื่อมของราชวงศ์อาณาจักรมหิงแห่งยะไข่ สมัยต้น ๆ ของราชวงศ์อลองพญา ในพม่า ค.ศ. 1752 - ค.ศ. 1782 อันหน่าและดงเกีย ค.ศ. 1620 - ค.ศ.1820 การยื้อแย่งกัมพูชา ราชอาณาจักรลาว ค.ศ. 1591 - ค.ศ. 1863 และ ราชอาณาจักรไทย ค.ศ. 1688 - ค.ศ. 1851

ภาคสาม ว่าด้วยยุคสมัยยุโรปขยายการครอบครองดินแดน กล่าวถึง อินโดนีเซียนับตั้งแต่บริษัท VOC ถูกยุบเลิกจนถึงปีที่แรฟเฟิลพ้นจากตำแหน่ง ค.ศ. 1799 - ค.ศ. 1816 การเริ่มต้นของอังกฤษในมลายู คือ พื้นฐานที่นำไปสู่สิงคโปร์ สเตรตส์เซตเกิลเมนต์และบอร์เนียว ค.ศ. 1786 - ค.ศ. 1867 เริ่มตั้งแต่อังกฤษได้ปีนัง จนถึงสนธิสัญญาอังกฤษ-ฮอลันดา ค.ศ. 1824 และโจรสลัดและงานของราชาเจมส์บรัก การฟื้นฟูระบบการปกครองของฮอลันดาในอินโดนีเซียและระบบการเพาะปลูก ค.ศ. 1816 - ค.ศ. 1848 การเคลื่อนไหวก้าวต่อไปของอังกฤษในมลายูและบอร์เนียว การเคลื่อนไหวก้าวต่อไปของฮอลันดาในอินโดนีเซีย รัชสมัยของพระเจ้า ปดุง และสงครามอังกฤษ-พม่า ค.ศ. 1782 - ค.ศ. 1862 พม่าตั้งแต่สมัยสนธิสัญญายันดาโบจนถึงสมัยการก่อตั้งมณฑลพม่าของอังกฤษ ค.ศ. 1826 - ค.ศ. 1862 ปลายราชวงศ์อลองพญา ณ มัณฑะเลย์ ค.ศ. 1862 - ค.ศ. 1885 เวียดนามและ

การขยายดินแดนของฝรั่งเศสในอินโดจีน ระยะแรกเริ่ม ค.ศ. 1820 - ค.ศ. 1870 การขยายตัวระยะที่สองของฝรั่งเศสในอินโดจีนระยะแรกเริ่ม ค.ศ. 1870 - ค.ศ. 1900 สยามในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ค.ศ. 1851 - ค.ศ. 1910 และอังกฤษ ฝรั่งเศสและปัญหาเกี่ยวกับสยาม ในหลวงพระบาง และปัญหาแม่น้ำโขง

ภาคสี่ ว่าด้วยลัทธิชาตินิยมกับการท้าทายอำนาจครอบงำของยุโรป กล่าวถึง ฟิลิปปินส์สมัยต้นจนสิ้นสุดการปกครองของสเปน ชีวิตใหม่ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พม่าของอังกฤษ ค.ศ. 1886 - ค.ศ. 1942 แนวทางใหม่ของฮอลันดาและลัทธิชาตินิยม ในอินโดนีเซีย ค.ศ. 1900.- ค.ศ. 1942 การปกครองของฝรั่งเศสและลัทธิชาตินิยมในอินโดจีน สหรัฐอเมริกาและลัทธิชาตินิยมของฟิลิปปินส์ โฉมหน้าทางเศรษฐกิจของการยึดครองของชาวยุโรป ในพม่าของอังกฤษ อินโดจีนของฝรั่งเศส หมู่เกาะเนเธอร์แลนด์ อินโดจีนและมลายู. ประเทศไทยในระหว่างการเปลี่ยนแปลง ค.ศ. 1910 - ค.ศ. 1942 ผลกระทบจากญี่ปุ่น หลังสงคราม ค.ศ. 1949 - ค.ศ. 1950 ในมลายู พม่า อินโดจีนของฝรั่งเศส อินโดนีเซีย ไทย และฟิลิปปินส์ และการได้เอกราชในเวียดนาม กัมพูชา ลาว มลายู สิงคโปร์ อินโดนีเซีย พม่า ไทย และฟิลิปปินส์

คุณค่าของหนังสือ

หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่สำคัญที่สุดเล่มหนึ่งในโลกวิชาการเกี่ยวกับประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นผลงานชั้นคลาสสิกที่ผู้สนใจประวัติศาสตร์ของดินแดนแถบนี้เป็นแหล่งของการอ้างอิงการตรวจสอบข้อมูลที่หลากหลาย ซับซ้อนและมีคุณค่ามหาศาล ยากที่จะหาอ่านได้จากหนังสือเล่มอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นฉบับภาษาไทยหรือภาษาต่างประเทศมาแทนที่ได้ ดังนั้นหนังสือของศาสตราจารย์ฮอลล์จึงเป็นคู่มือสำหรับผู้ที่ต้องการจะเริ่มต้นทำความรู้จักกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งมีประโยชน์ต่ออาจารย์ นักศึกษาเพื่อใช้ประกอบการศึกษาในมหาวิทยาลัย และประชาชนทั่วไปที่สนใจจะศึกษาเรื่องของประเทศต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

ฮอลล์, ดี.จี.อี. (2549). **ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : สุวรรณภูมิ – อุษาคเนย์ภาค**

พิสดาร แปลจาก A History of South - East Asia. โดย ท่านผู้หญิงยุพา สนิทวงศ์ ณ

อยุธยา และคณะ ; ชาญวิทย์ เกษตรศิริ บรรณาธิการ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ :

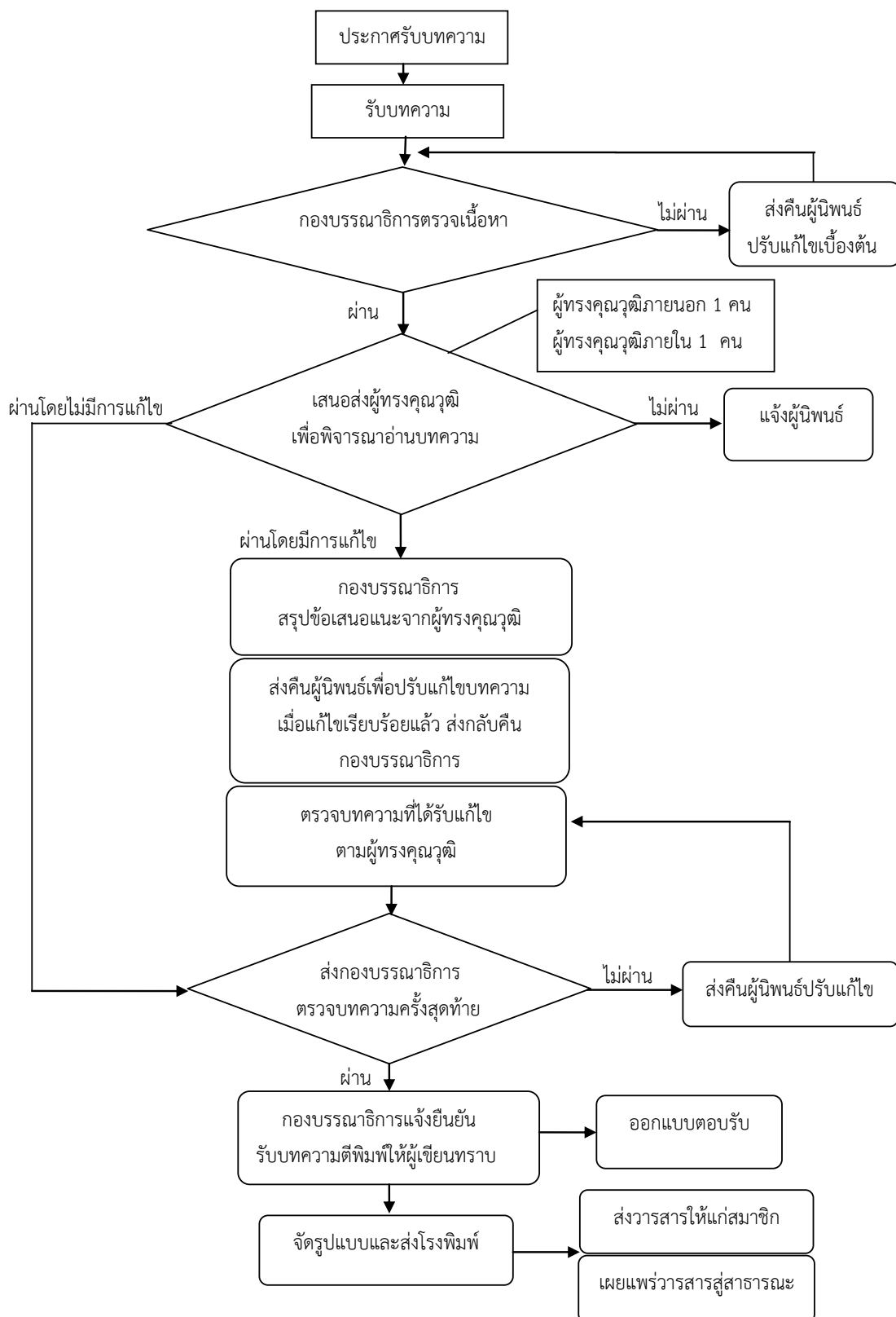
มูลนิธิโตโยต้า ประเทศไทยและมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

2 เล่ม. ISBN 974-94709-5-8 ; 1500 บาท

Hall, D.G.E. (1981). **A History of South - East Asia**. 4th ed. London : Palgrave_

Macmillan. _1104 pages. ISBN 978 – 0333241649 ; \$17.94.

ขั้นตอนการดำเนินงานวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

**หลักเกณฑ์การเสนอบทความและคำแนะนำสำหรับผู้พิมพ์
เพื่อตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์**

สถานที่ติดต่อ

สำนักงานคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ชั้น 3 อาคาร 38 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ เลขที่ 186 หมู่ที่ 1 ถนนสุรินทร์-ปราสาท ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ รหัสไปรษณีย์ 32000 โทรศัพท์/โทรสาร 044-513369

ส่วนประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ตีพิมพ์ประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1. บทความวิจัย

รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ เป็นเรื่องที่อยู่ความสนใจทันต่อเหตุการณ์และยุคสมัย ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใด ๆ มาก่อน ควรมีองค์ประกอบดังนี้

1.1 ชื่อเรื่อง (Title) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยพิมพ์ชื่อเรื่องเป็นภาษาไทยและตามด้วยภาษาอังกฤษ

1.2 ผู้แต่ง (Author) ชื่อและนามสกุลทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

1.3 บทคัดย่อ (Abstract) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

1.4 คำสำคัญ (Keywords) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ระบุคำเป็นคำสำคัญของเนื้อหา ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษา เหมาะสำหรับนำไปใช้เป็นคำค้นหาข้อมูล

1.5 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนของเนื้อหาที่อธิบายถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา และเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย และควรอ้างอิงเอกสารและงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้องด้วยเพื่อให้มีน้ำหนักและเกิดความน่าเชื่อถือ

1.6 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives) ระบุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของการวิจัย

1.7 วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods) อธิบายถึงกระบวนการดำเนินการวิจัยอย่างละเอียด และชัดเจน กล่าวถึงรายละเอียดของวิธีการศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

1.8 ผลการวิจัย (Research Results) เสนอผลการวิจัยที่ตรงประเด็นตามลำดับขั้นของการวิจัย ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการบรรยายในเนื้อเรื่อง และแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือแผนภูมิ ตามความเหมาะสม

1.9 อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussions) ผสมผสานเปรียบเทียบและผลการวิจัยให้เข้ากับหลักทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเชื่อมโยงผลการวิจัยให้สอดคล้องกับประเด็นปัญหาการวิจัย เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา

เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

1.10 ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions) ระบุข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

11. เอกสารอ้างอิง (References) เป็นการอ้างอิงเอกสารในเนื้อหาให้ใช้ระบบ APA (American Psychological Association citation style)

2. บทความวิชาการ

หัวข้อและเนื้อหาควรชี้ประเด็นที่ต้องการนำเสนอให้ชัดเจนและมีลำดับเนื้อหาที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ชัดเจน รวมถึงใช้ทฤษฎีวิเคราะห์และเสนอแนะประเด็นอย่างสมบูรณ์ ควรมีองค์ประกอบดังนี้

2.1 ชื่อเรื่อง (Title) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยพิมพ์ชื่อเรื่องเป็นภาษาไทยและตามด้วยภาษาอังกฤษบรรทัดต่อมา

2.2 ผู้แต่ง (Author) ชื่อและนามสกุลทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2.3 บทคัดย่อ (Abstract) ให้มีภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2.4 คำสำคัญ (Keywords) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ระบุคำเป็นคำสำคัญของเนื้อหา ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษา เหมาะสมสำหรับนำไปใช้เป็นการค้นหาข้อมูล

2.5 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนแนะนำและปูพื้นเรื่อง เพื่อให้ผู้อ่านทราบข้อมูลเบื้องต้นของเนื้อหา

2.6 เนื้อหา (Content) เนื้อหาบทความ มีการแบ่งประเด็นเรื่องย่อย ๆ และการจัดเรียงลำดับเป็นไปตามรายละเอียดของเนื้อหา

2.7 บทสรุป (Conclusion) การสรุปเนื้อหาในบทความทั้งหมดออกมาอย่างชัดเจน กระชับ โดยมีการสรุปปิดท้ายเนื้อหาที่นำเสนอ

2.8 เอกสารอ้างอิง (References) เป็นการอ้างอิงเอกสารในเนื้อหาให้ใช้ระบบ APA (American Psychological Association citation style)

3. บทความปริทัศน์ และบทวิจารณ์หนังสือ

บทความที่ทบทวนและรวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือใหม่ วารสารใหม่ และการแนะนำเครื่องมือใหม่ที่น่าสนใจหรือจากผลงานประสบการณ์ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ วิเคราะห์ เปรียบเทียบในบทความ

3.1 บทนำ (Introduction) เป็นการกล่าวถึงความเป็นมาที่จะนำไปสู่การนำเสนอเนื้อหาสาระของบทความ

3.2 เนื้อหา (Content) แยกตามประเด็นที่ต้องการนำเสนอให้ครอบคลุม พร้อมการอ้างอิงเอกสารที่เกี่ยวข้อง

3.3 บทสรุป (Conclusion) เป็นการสรุปเนื้อหาในบทความทั้งหมดอย่างชัดเจนและกระชับ

3.4 เอกสารอ้างอิง (References) เป็นการอ้างอิงเอกสารในเนื้อหาให้ใช้ระบบ APA (American Psychological Association citation style)

การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ส่งด้วยตนเองทางไปรษณีย์ทางอีเมล Human_Journal@hotmail.com หรือทางออนไลน์ที่เว็บไซต์ <https://jhs.srru.ac.th/> ต้องประกอบด้วยแบบฟอร์มการส่งบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ พร้อมบทความต้นฉบับแบบพิมพ์ 3 ชุด ส่งมาที่สำนักงานคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ชั้น 3 อาคาร 38 มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ เลขที่ 186 หมู่ที่ 1 ถนนสุรินทร์-ปราสาท ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ รหัสไปรษณีย์ 32000 โทรศัพท์/โทรสาร 044-513369 กรณีที่บทความได้รับการพิจารณาให้ตีพิมพ์ จะแจ้งให้ผู้พิมพ์ส่งบทความต้นฉบับที่แก้ไขครั้งสุดท้าย พร้อมซีดีรอม (CD ROM) 1 แผ่น ทั้งนี้ผู้พิมพ์ต้องมีสำเนาเก็บไว้ด้วยเพื่อการอ้างอิง

การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้พิมพ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความนี้ให้กับทางสำนักงานคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร จะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

รูปแบบบทความและการพิมพ์เนื้อหาบทความ

1. การเตรียมต้นฉบับบทความ มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ขนาดต้นฉบับ ขนาดหน้ากระดาษ A4 โดยมีการตั้งค่าหน้ากระดาษความกว้าง 19 เซนติเมตร และความสูง 26.50 เซนติเมตร โดยเว้นระยะห่างระหว่างขอบกระดาษด้านบนและล่าง 3.00 เซนติเมตร ด้านซ้ายและขวามือ 2.50 เซนติเมตร

1.2 รูปแบบการพิมพ์ เนื้อหาในบทความส่วนแรก จัดเป็นแบบ 1 คอลัมน์ คือ ชื่อเรื่อง ชื่อผู้วิจัย บทคัดย่อ คำสำคัญ และเชิงอรรถ อยู่ส่วนหน้าแรก ส่วนที่สอง จัดเป็นแบบ 1 คอลัมน์ คือ เนื้อหาบทความที่อยู่ส่วนหน้าที่สองเป็นต้นไป

1.3 ใช้รูปแบบตัวอักษร TH SarabunPSK พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟต์เวิร์ด

1.4 ทำกระดาษ ประกอบด้วยเลขหน้า ขนาดตัวอักษร 14 ตัวธรรมดา ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านขวาบน

1.5 ชื่อเรื่อง/ชื่อบทความภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 20 ตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

1.6 ชื่อผู้พิมพ์ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ ระบุเฉพาะชื่อและนามสกุล ไม่ต้องมีคำนำหน้า เว้น 2 เคาะ ระหว่างชื่อและนามสกุล ขนาดตัวอักษร 16 ขนาดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษใต้ชื่อเรื่อง

1.7 เครื่องหมายเลข ¹ เขียนไว้บนนามสกุลผู้พิมพ์ เพื่อระบุสังกัดคณะ หน่วยงาน และเพื่อระบุเชิงอรรถไว้ด้านล่างกระดาษ

1.8 เจริญรณ ให้เขียนไว้ด้านล่างของส่วนหน้าแรก ที่มีเครื่องหมายเลข¹ กำกับไว้บนนามสกุล ผู้นิพนธ์ ให้ระบุสังกัดคณะ หน่วยงาน ขนาดตัวอักษร 14 ชนิด ตัวธรรมดา

1.9 หัวข้อของบทคัดย่อภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 16 ตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษ ด้านซ้าย

1.10 เนื้อหาบทคัดย่อไทย/อังกฤษ ขนาดตัวอักษร 16 ตัวธรรมดา ให้จัดเป็นแบบ 1 คอลัมน์ บรรทัดแรกเว้น 7 ตัวอักษรจากขอบกระดาษด้านซ้ายและพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน ส่วนเนื้อหาบทความที่อยู่หน้าที่สองเป็นต้นไปให้จัดเป็นแบบ 1 คอลัมน์เช่นกัน

1.11 หัวข้อคำสำคัญ/อังกฤษ ขนาดตัวอักษร 14 ตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย ระบุคำสำคัญที่นำไปใช้เป็นคำค้น คำสำคัญภาษาอังกฤษแต่ละคำค้นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (.)

1.12 หัวข้อเรื่อง ขนาดตัวอักษร 18 ตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย

1.13 หัวข้อย่อ ย่อ ขนาดตัวอักษร 16 ตัวธรรมดา ระบุหมายเลขหน้าหัวข้อย่อโดยเรียงตามลำดับหมายเลข

1.14 จำนวนต้นฉบับ ควรมีความยาวไม่เกิน 15 หน้า

1.15 ตาราง รูปภาพ และแผนภูมิ กรณีเป็นตารางให้คำอธิบายอยู่ด้านบน กรณีที่เป็นรูปภาพหรือแผนภูมิ คำอธิบายให้อยู่ด้านล่าง

2. การเขียนเอกสารอ้างอิง

ใช้ตามรูปแบบของ APA (American Psychological Association citation style) ให้เริ่มต้นด้วยเอกสารอ้างอิงภาษาไทยก่อน แล้วตามด้วยเอกสารภาษาต่างประเทศ หากผู้เขียนมีมากกว่า 3 คน ให้ใส่ชื่อคนที่ 1 แล้วตามด้วยคำว่า และคณะ หรือ et al. (and others) โดยจัดเรียงตามพยางค์ สระ ตามรูปแบบการอ้างอิงตามลำดับก่อนหลังให้ถูกต้อง

2.1 หนังสือ

ชื่อ/นามสกุลผู้เขียน.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// ครั้งที่พิมพ์ (ถ้ามี).// เมืองที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

กฤษณา วงษาสันต์. (2542). **วิถีไทย**. กรุงเทพฯ : เจริญรณ เอ็ดดูเคชั่น.

Cook, Robert D. (1995). *Finite Element Modeling for Stress Analysis*.

New york : John wiley & sons.

2.2 รายงานทางวิชาการ

ชื่อ/นามสกุลผู้เขียน.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง.// เมืองที่พิมพ์.// หน่วยงานที่เผยแพร่.

ตัวอย่าง

อัคราพร สุขทอง. (2558). **การพัฒนาเทคนิคการสอน “เรียมอันเร” จากภูมิปัญญา**

ชาวบ้านสุรินทร์. สุรินทร์ : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Hickman, George A. (2010). *The Management of Teaching for Quality Improvement Chiang Mai Thailand*. Chiang Mai : Chiang Mai University.

2.3 วิทยานิพนธ์

ชื่อ/นามสกุลผู้เขียน.// (ปีที่พิมพ์).// **ชื่อวิทยานิพนธ์**.// วิทยานิพนธ์ระดับ (บัณฑิต, มหาบัณฑิต, ดุษฎีบัณฑิตให้ระบุลงให้ชัดเจน)// ชื่อสถานศึกษา.

ตัวอย่าง

คณิงนิตย์ ไสยโสภณ. (2554). **คุณค่าและความเชื่อตำนานนาครที่มีอิทธิพลต่อวิถี**
ประชากรกลุ่มชนลุ่มน้ำแม่โขงในเขตวัฒนธรรมศรีโคตรบูร. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญา
ดุษฎีบัณฑิต สาขาพุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค (กลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง)
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

Napaporn Kaewnimitchai. (1996). *An Analysis of College Student Culture in Thai Higher Education Institutions*. Doctoral Dissertation
Graduate School Chulalongkorn University.

2.4 รายงานการประชุม

ชื่อ/นามสกุลผู้เขียน.// (ปีที่พิมพ์).// “ชื่อบทความ.”// **ในชื่อรายงานการประชุม**.//
วันเดือนปีที่จัด.// เลขหน้า.// สถานที่.// สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

วิสูตร อยู่คง (2537). “การฟื้นตัวของป่าชุมชนดงใหญ่.” **ในการบรรยายเรื่องการ**
ฟื้นฟูป่าโดยช่วยต้นไม้ให้สืบพันธุ์ตามธรรมชาติ. วันที่ 11 เมษายน 2537.
หน้า 10-11. กรุงเทพฯ : ศูนย์ฝึกอบรมวนศาสตร์ชุมชน.

Paitoon Sinlarat. (1995). “Success and Failure of Faculty Development in Thai University.” In *Preparing Teachers for all the World’s Children : An Era of Transformation Proceedings of International Conference, Bangkok*. pp. 217-233. Bangkok : UNICEF.

2.5 วารสาร

ชื่อ/นามสกุลผู้เขียน.// (ปี, เดือน/วันที่พิมพ์).// “ชื่อบทความ.”// **ชื่อวารสาร**.// ปีที่พิมพ์
(ฉบับที่พิมพ์).// เลขหน้าแรก-หน้าสุดท้าย.

ตัวอย่าง

จิรายุ ทรัพย์สิน. (2551, มกราคม-มิถุนายน). “ความสำคัญของการศึกษาวิชารัฐศาสตร์.”
วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์. 13(1) : 49-52.

Cooray, V. (1992, July-August). "Horizontal Fields Generated by Return Strokes." **Radio Science**. 27(9) : 529-537.

2.6 หนังสือพิมพ์

ชื่อ/นามสกุลผู้เขียน.//(ปี,/เดือน/วันที่พิมพ์).//”ชื่อบทความ.”//”ชื่อหนังสือพิมพ์.”//
เลขหน้าแรก-หน้าสุดท้าย.

ตัวอย่าง

ปรียา เหล่าวิวัฒน์. (2549, พฤศจิกายน 6). “เกียร์ต้อันภาคภูมิ.” **กรุงเทพธุรกิจ**.
หน้า 6.

Jewell, Mark. (2006, November 7). “Silent Aircraft’ Spreads its Wings.”
Bangkok Post. p. B5.

2.7 สื่ออินเทอร์เน็ต

ชื่อ/นามสกุลผู้เผยแพร่.//(ปี).//”ชื่อบทความ.”//[ประเภทสื่อที่เข้าถึง].//เข้าถึงได้จาก:/
แหล่งข้อมูลหรือที่อยู่เว็บไซต์//สืบค้น/วัน/เดือน/ปีที่สืบค้น.

ตัวอย่าง

กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์. (2548). “พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้
จาก : <http://www.moc.go.th/thai/dbe/ecoco/e-com 3.htm>
สืบค้น 3 กรกฎาคม 2548.

Costello, M. (2002). “Sic! of Stocks? Here Are 7 Alternatives. W.” [Online].
Available : [http://momey.cnn.com/2002/07/09/pf/investing/
q_alternatives/index.htm](http://momey.cnn.com/2002/07/09/pf/investing/q_alternatives/index.htm) Retrieved July 11, 2002.

2.8 การสัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์.//(ปี,/เดือน/วันที่).//ตำแหน่ง(ถ้ามี).//สัมภาษณ์.

ตัวอย่าง

เกษม จันทร์แก้ว. (2554, สิงหาคม 1). นายกสภามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
สัมภาษณ์.

Waterworth, Peter. (2003, December 1). Principal lecturer, Deakin
University. Interview.

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) จากผู้ทรงคุณวุฒิ 2 ท่าน โดยบทความผู้นิพนธ์ภายนอกได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายในและผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกคนละ 1 ท่าน ส่วนบทความผู้นิพนธ์ภายในได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกหน่วยงานที่จัดทำวารสาร มีความเชี่ยวชาญตรงตามสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ ทั้งนี้จะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อผู้นิพนธ์บทความและผู้นิพนธ์บทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความเช่นเดียวกัน (Double-Blind Peer Review)

การติดต่อโฆษณาและการสมัครสมาชิก

การติดต่อโฆษณา การสั่งซื้อและการสมัครเป็นสมาชิกวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ กรุณาติดต่อสำนักงานคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ชั้น 3 อาคาร 38 มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ เลขที่ 186 หมู่ที่ 1 ถนนสุรินทร์-ปราสาท ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ รหัสไปรษณีย์ 32000 โทรศัพท์/โทรสาร 044-513369

อัตราค่าวารสาร

กำหนดออกรวสารปีละ 2 ฉบับ จำหน่ายราคาฉบับละ 180 บาท ไม่รวมค่าส่ง

อัตราค่าสมาชิก

ปีละ 300 บาท

แบบฟอร์ม

การส่งบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ลงวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

วันที่เดือน..... พ.ศ.

1. ข้าพเจ้า (นาย/นาง/น.ส.).....

2. วุฒิก่อนศึกษาชั้นสูงสุด.....ตำแหน่งวิชาการ(ถ้ามี).....

3. สถานภาพผู้เขียน

☐ อาจารย์ในสถาบันการศึกษา (ชื่อสถาบัน)

โปรแกรมคณะ.....

☐ บุคคลทั่วไป (ชื่อหน่วยงาน)

4. ขอส่งนิพนธ์ต้นฉบับ (Original Article) ได้แก่

☐ บทความวิจัย เรื่อง

☐ บทความวิชาการ เรื่อง.....

☐ บทความปริทรรศน์ เรื่อง.....

☐ บทวิจารณ์หนังสือ เรื่อง

5. ชื่อผู้เขียนร่วม (ถ้ามี).....

6. ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ เลขที่ ถนน.....

แขวง/ตำบลเขต/อำเภอ.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์มือถือ.....โทรศัพท์/โทรสาร.....

Email.....

7. สิ่งที่ส่งมาด้วย ☐ แผ่น CD ข้อมูลต้นฉบับ ☐ เอกสารพิมพ์ต้นฉบับทางอีเมล Human_Journal@hotmail.com

☐ เอกสารพิมพ์ต้นฉบับทางออนไลน์ <https://jhs.sru.ac.th/>

ชื่อแฟ้มข้อมูล.....

หมายเหตุ

- กรณีส่งเอกสารต้นฉบับด้วยตัวเอง มีแผ่นซีดีต้นฉบับ 1 ชุด และเอกสารพิมพ์ต้นฉบับ จำนวน 3 ชุด
- กรณีส่งเอกสารพิมพ์ต้นฉบับ ส่งไฟล์ทางอีเมลทางออนไลน์ มีแบบฟอร์มการส่งบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์วารสารและไฟล์ต้นฉบับ
- ☐ ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้ยังไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อนและไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น

ลงนาม.....ผู้เขียน

(.....)

วันที่...../...../.....

ใบตอบรับการเป็นสมาชิก
วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

วัน.....เดือน.....ปี

ชื่อ-นามสกุล.....

ที่อยู่ (สามารถติดต่อได้).....

.....

.....

โทรศัพท์.....โทรสาร.....

E-mail.....

มีความประสงค์จะขอรับเป็นสมาชิกวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

☐ สมาชิกประเภทรายปี 1 ปี 2 ฉบับ ราคา 300 บาท

☐ จัดซื้อวารสาร เล่มละ 180 บาท ปีที่.....ฉบับที่.....จำนวน.....เล่ม

รวมเป็นเงิน.....บาท

พร้อมนี้ข้าพเจ้าได้ชำระโดย

☐ โอนเงินเข้าบัญชีธนาคารกรุงเทพฯ จำกัด

ชื่อบัญชี เงินรายได้วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

เลขที่.....สาขามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

โปรดนำส่งวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

สถานที่ติดต่อ ☐ ที่บ้าน ☐ ที่ทำงาน

เลขที่.....หมู่ที่.....ถนน.....

ตำบล.....อำเภอ.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์.....โทรสาร.....

E-mail.....

กรุณาส่งหลักฐานการโอนเงินและใบสมัคร

สำนักงานคณะบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

เลขที่ 186 หมู่ที่ 1 ถนนสุรินทร์-ปราสาท ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ รหัสไปรษณีย์ 32000

โทรศัพท์/โทรสาร 044-513369 e-mail : Human_Journal@hotmail.com

แนะนำผู้เขียน

วีรศักดิ์ สุขน้อย	นักศึกษาลัทธิสุตตรครุศาสตรมหาบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
คณินนิตย์ ไสยโสภณ	อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
ประทีป แพร่มย์	อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
อิทธิวัตร ศรีสมบัติ	อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
ราม โสวัน	นักศึกษาลัทธิสุตตรครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
จิณณวัตร ปะโคทั้ง	อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ชำนาญ พิมพ์สวัสดิ์	นักศึกษาลัทธิสุตตรครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ณัฐกิตติ์ สวัสดิ์ไธสง	อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ภูริส ภูมิประเทศ	อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
พนม โภคทรัพย์	นักศึกษาลัทธิสุตตรครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

แนะนำผู้เขียน (ต่อ)

อัครฤทธิ์ อุทัยรัตน์

อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

สังวาลย์ ตุกพิมาย

อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

กฤษฎา พินศรี

อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

สุริวิภา หงส์ไธสง

โรงพยาบาลบุรีรัมย์

สันต์ ประจิตร

องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งกระตาดพัฒนา

จิรนนท์ ธรรมวิชูกร

เทศบาลนครราชสีมา

สารภี วรรณตรง

อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

